

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РАДА З НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ, АСПРАНТІВ, МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

ДЕБЮТ

Збірник тез доповідей студентів

***ЕКОНОМІКО-ПРАВОВОГО
ФАКУЛЬТЕТУ***

ББК 94 я 43

УДК 08 (063)

Дебют: Збірник тез доповідей студентів економіко-правового факультету за результатами участі у Декаді студентської науки – 2016 / За заг. ред. д.політ.н., проф. К.В. Балабанова, д.е.н., проф. О.В. Булатової. – Маріуполь, 2016. – 260с.

Редакційна колегія: д.ю.н., професор кафедри господарського, цивільного та трудового права Ніколенко Л.М.
к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансово-економічної безпеки Кислова Л.А.

Відповідальний редактор: к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансово-економічної безпеки Кислова Л.А.

Матеріали збірника висвітлюють результати науково-дослідної роботи студентів МДУ, які присвячені питанням державотворення в Україні, розвитку міжнародних економічних та політичних відносин, сучасного менеджменту організацій тощо.

Рекомендовано до друку Радою з науково-дослідної роботи студентів, аспірантів, молодих вчених Маріупольського державного університету.

Протокол № 4 від 26 січня 2016 р.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

© Маріупольський державний
університет, 2016

СЕКЦІЯ СУЧАСНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ МЕНЕДЖМЕНТУ ОРГАНІЗАЦІЙ

УДК 332.14(043)

Бобровський М. А.

ПРИНЦИПИ ЕФЕКТИВНОГО РЕГІОНАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКОМ ПРАЦІ

Регулювання процесів на ринку праці відноситься до числа пріоритетних завдань формування ефективної регіональної політики як системи форм і методів управління, що забезпечують реалізацію інтересів людей у сфері праці.

Актуальність дослідження регіонального ринку праці, недостатність наукового обґрунтування теоретико-методологічних засад його статистичного аналізу та оцінювання обумовили необхідність цього дослідження.

В сучасній науковій літературі відсутній єдиний, концептуально цілісний підхід до формування методологічних засад регулювання регіонального ринку праці, яким є його принципи і методи.

Необхідно визнати цілі, завдання, принципи, методи регулювання ринку праці в умовах побудови соціально орієнтованої економіки. Специфічні риси та особливості функціонування регіональних ринків праці України зумовлені територіально-галузевою та інституційною структурою господарств, ресурсним забезпеченням, особливостями режиму відтворення населення в регіонах, тощо. Всі ці аспекти формування регіональних ринків праці мають адекватно відобразитися в принципах і методах регулювання.

В основу сучасного регулювання ринку праці України закладаються принципи, які спроможні забезпечити позитивні зміни в динаміці зайнятості населення та зменшення безробіття; процесові управління регіональними ринками праці. Механізм регулювання ринком праці повинен забезпечити властивість гнучкої адаптації до змін загальноекономічної ситуації і адекватно реагувати на них .

У концептуальному плані в обґрунтуванні основних, фундаментальних принципів державного регулювання на регіональному ринку праці необхідно спиратися на загальні засади сучасної ідеології державного управління економікою та особливості управління соціально-економічним розвитком регіонів.

Обґрунтування принципів і методів формування регіонального ринку праці, адекватних ринковим перетворенням, необхідно розв'язувати комплексно, шляхом синтезу найбільш доцільних методологічних підходів з урахуванням основних цілей сучасного етапу соціально-економічного розвитку.

На основі цієї вимоги та узагальнення наявних методологічних положень вважаємо, що в основу ефективного регіонального управління ринком праці доцільно покласти такі принципи:

1. Системності
2. Єдності та підпорядкування
3. Пріоритетності
4. Регіональної адаптивності
5. Координованості

Поєднання всіх вище названих принципів дозволить забезпечити високу ефективність регулювання процесами на регіональному ринку праці в узгодженості з основними її складовими, встановить чітку спрямованість у досягненні кінцевих результатів. Якщо послідовно дотримуватись обґрунтованих нами вихідних принципів, то вся система запроваджуваних заходів в управлінні регіональним ринком праці набуде цілісного та комплексного характеру. Важливо її доповнити відповідною системою методів, адекватних ситуації на регіональних ринках праці України.

Наведена система принципів і методів є прийнятною для всіх складових регіонального управління ринку праці, тобто планування і прогнозування, організації, моніторингу, контролю тощо. Не менш важливими є й інші аспекти, а саме відображення в основних принципах

формування ринку праці потреб та інтересів її суб'єктів, визначення реальних шляхів їх узгодження між собою, орієнтація на досягнення високого кінцевого результату.

Література

1. Майбутнє європейської соціальної моделі / Фонд ім. Фрідріха Берта, Регіональне представництво в Україні та Білорусі. Ентоні Гідденс. - К.: Заповіт, 2006. - 56 с.
2. Колот А.М. Соціально-трудові відносини: теорія і практика регулювання / А.М. Колот. : Монографія. - К.: КНЕУ, 2004. - 230 с.

УДК 338.24.021.8(043)

Велентій Т.О.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПЛАНУВАННЯ

Планування - це визначення цілей і завдань підприємства на певну перспективу, аналіз способів їх реалізації та ресурсного забезпечення.

Основні принципи планування:

- 1) Принцип обґрунтованості цілей і завдань підприємства. При цьому виділяють цілі:
 - Господарсько-економічні, що забезпечують ефективність виробництва;
 - Виробничо-технологічні, що визначають функціональне призначення підприємства;
 - Науково-технічні, що забезпечують науково-технічний прогрес;
 - Соціальні, що забезпечують задоволення соціально-побутових і культурних потреб працівників підприємства;
 - Екологічні, що забезпечують виготовлення екологічно чистої продукції без негативного впливу на навколишнє середовище.
- 2) Принцип системності. Він означає, що планування представляє цілу систему планів і охоплює всі сфери діяльності підприємства;
- 3) Принцип науковості. Вимагає врахування перспектив науково-технічного прогресу і застосування науково обґрунтованих прогресивних норм використання всіх видів ресурсів;
- 4) Принцип безперервності. Означає паралельне поєднання поточного та перспективного планування;
- 5) Принцип збалансованості плану. Вказує на кількісну відповідність між взаємопов'язаними розділами і показниками плану, між потребами в ресурсах і їх наявністю;
- 6) Принцип директивності. Відповідно до нього план набуває чинності закону для всіх підрозділів підприємства після затвердження його керівником підприємства.

Найважливішими цілями, які переслідуються в плануванні на підприємстві, як правило, є: обсяг продажів товарної маси, прибуток і частка на ринку.

Види планування.

Залежно від тривалості планового періоду виділяють перспективне (довгострокове і середньострокове) і поточне (короткострокове) планування.

Довгострокове планування звичайно охоплює трирічний або п'ятирічний періоди і визначає загальну стратегію підприємства в рамках, "продукт-ринок". При складанні плану вивчаються варіанти розширення виробництва та зниження витрат. Прогнозуються зміни в номенклатурі продукції й уточнюється політика у функціональних сферах. Результатом цього плану є формулювання довгострокових цілей, складання довгострокових проектів і прийняття довгострокової політики в основних областях.

Середньострокове планування (від 2 до 3-х років) враховує можливості всіх підрозділів на основі їхньої власної оцінки. Розробляється план підприємства з маркетингу, план виробництва, план по праці і фінансовий план.

Поточне планування зазвичай розраховане на рік, півроку, квартал, місяць і включає обсяг виробництва, план по праці і заробітній платі, планування матеріально-технічного забезпечення, собівартості, прибутку, рентабельності і т.д.

У плануванні використовуються наступні основні методи:

- Нормативний - на основі прогресивних норм використання ресурсів;

- Балансовий - цілеспрямоване узгодження напрямів використання ресурсів із джерелами їх утворення (надходження) по всій системі взаємозалежних матеріальних, фінансових і трудових балансів;
- Екстраполяції - виявлені в минулому тенденції розвитку підприємства поширюються на майбутній період;
- Інтерполяції - підприємство встановлює мету в майбутньому і, виходячи з неї, визначає проміжні планові показники;
- Факторний - на основі розрахунків впливу найважливіших факторів на зміну планових показників;
- Матричний - шляхом побудови моделей взаємозв'язків між виробничими підрозділами і показниками;
- Економіко-математичного моделювання із застосуванням ЕОМ та інші.

Література

1. Економіка підприємства: Підручник / За редакцією проф. С.Ф. Покропівного. - К.: Вид-во "Хвиля-Прес", 1995.
2. Економіка підприємства: Підручник / Під загальною редакцією проф., Д.є.н. А.І. Руденко. - Мінськ, 1995.
3. Економіка підприємства: Підручник / За редакцією проф. О.І. Волкова. - М.: ИНФРА-М, +1997.

УДК 005.51:005.21(043)

Джуріло М.

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ

Стратегічне планування - це процес розробки стратегій і управління організацією для успішної її реалізації. Організації і керівники, які мислять стратегічно, дивляться вперед і визначають напрямок, в якому вони хочуть рухатися. Не дивлячись на свою впевненість, що бізнес, як і керівники, повинен працювати добре і прямо зараз, щоб добре розвиватися в майбутньому, їх цікавить більш широкий спектр проблем, з якими вони зустрічаються, і загальний напрямок, в якому вони повинні рухатися, щоб вирішувати ці проблеми. [1]

Планування здійснюється в контексті місії організації, і його фундаментальна задача полягає в тому, щоб забезпечити взаємозв'язок місії з основними цілями організації в умовах змінного економічного середовища. Стратегічне планування стосується й цілей, і засобів. В площині цілей воно вимальовує загальні контури майбутнього організації; в якості засобів - показує, як ця ціль повинна досягатися. Отже, стратегічне планування - це прогнозне управління, пов'язане з розробкою і концептуалізацією уявлень про те, куди прямує організація. Планування повинне суміщатися з практикою поточного управління. Завжди необхідно пам'ятати, що стратегія це засіб для створення додаткової вартості.

У керівників, які мислять стратегічно повинно бути широке і довгострокове бачення перспектив руху. Але вони повинні також розуміти, що саме вони відповідають, по-перше, за планування розміщення засобів способом, найбільш корисним для впровадження стратегії і, по-друге, за те, щоб управління будувалось, додаючи значну вартість до результатів, які отримує організація. [2]

Аналіз досвіду ведучих зарубіжних компаній показує, що планування на рівні корпорації в цілому, а також на рівні відділень, їх груп, заводів та інших організаційних підрозділів являється загальноновизнаною практикою. Ця вихідна функція управління накладає відбиток на всі аспекти діяльності сучасних фірм. Проте, так було не завжди. Загально-корпоративне планування в своєму розвитку пройшло три етапи:

- довгострокове екстраполятивне планування;
- стратегічне планування;
- стратегічне управління, як найбільш сучасна модифікація загально-корпоративного планування.

Головний недолік довгострокового екстраполятивного планування полягав у тому, що підприємство розглядалось як “закрита система”, яка майже не взаємодіє з зовнішнім середовищем. Цілі та завдання підприємства вбачались заданими і залишались стабільними на протязі довгого періоду часу. Тому планували “планування від досягнутого”, контрольні цифри, стандартизація завдань, адміністративні методи.[3]

Однак, починаючи з 70-х років, почався докорінний злом традиційних концепцій управління, що було викликано різкими змінами зовнішнього середовища діяльності фірм: загостренням конкуренції, високими темпами технологічних і структурних зрушень, насиченням ринків товарами, зростанням ролі держави і т.д. Зовнішнє середовище підприємств набуло високого динамізму, нестабільності, невизначеності і виявило непридатність довгострокового екстраполятивного планування. Необхідно було змінити початковий принцип при опрацюванні загально-корпоративних планів - іти не від минулого до майбутнього, а від майбутнього до теперішнього. Дуже часто події, які здавалися керівництву випадковими, малоімовірними, мали вирішальний характер.

Спочатку це знайшло відображення в тому, що довгострокове екстраполятивне планування було замінено стратегічним плануванням. В його рамках головні передумови успішної діяльності фірми знаходяться не всередині, а назовні її, тобто успіх фірми пов'язується з тим, наскільки вона вдало пристосовується до свого навколишнього середовища: економічного, науково-технічного, соціально-політичного, міжнародного і т.д. [4]

Однак діяльність планово-штабних підрозділів корпорацій, працюючих в цьому напрямку, не завжди призводила до підвищення прибутку і, з цієї точки зору, вони себе не окупували, потребуючи значних витрат на утримання. Це стало поштовхом до пошуку нового підходу в загально-корпоративному плануванні, який би в більшій мірі забезпечував довгострокову успішну діяльність фірми. Такий підхід було знайдено, пов'язувався він із стратегічним управлінням і вже на початку 80-х років його використовували 45% корпорацій із 500 найбільших. [5]

Суть планування полягає в тому, що на фірмах, з одного боку, існує чітко виділене і організоване, так зване “формальне” стратегічне планування, а з іншого боку, структура управління корпорації, механізми взаємодії окремих підрозділів побудовані так, щоб забезпечити розробку довгострокової стратегії та її реалізацію через поточні виробничо-господарські плани.[6]

Тобто стратегічне планування включає два основні процеси:

- стратегічне планування
- тактико-оперативне управління реалізацією сформульованої стратегії.

При цьому особлива увага приділяється створенню адекватних, гнучких структур управління. Стратегічне управління не слід розглядати як просто результат еволюції планування. Воно викликане глибокими об'єктивними змінами в навколишньому середовищі підприємств і орієнтоване на ринок завтрашнього дня.[7]

Відокремлюються дві основні складові цільового початку в діяльності організації: місія і цілі. Місія може розумітися в широкому розумінні, як філософія, суть існування організації, та у вузькому - як сформульоване, достатньо деталізоване ствердження відносно того, для чого існує організація. Добре сформульована місія включає в себе опис орієнтирів, сфери діяльності, філософії організації, можливостей і способів здійснення діяльності, а також потрібного іміджу організації. [8]

Цілі організації описують конкретний стан окремих параметрів, яких вона бажала б досягти через визначений проміжок часу. Цілі бувають довгостроковими і короткостроковими. Цілі розрізняються також по сферам життєдіяльності організації та рівня ієрархії. Цілі повинні відповідати деяким обов'язковим вимогам. Вони повинні бути такими, щоб їх можна було досягнути, гнучкими, вимірними, конкретними, сумісними та прийнятними. [9]

Література

1. Глущенко В.В. Менеджмент. Системные основы.
2. Армстронг М. Основы менеджмента: как стать лучшим руководителем.

3. Ансофф И. Стратегическое управление.
4. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента.
5. Виханский О.С. Стратегическое управление.
6. Виханский О.С., Наумов А.И. Менеджмент.
7. Томпсон А.А., Стрикленд А. Дж. Стратегический менеджмент.
8. Хентце Й. Основные цели стратегического менеджмента // Проблемы теории и практикум управления -1989- №12
9. Гончаров В.В. В поисках совершенства управления: Руководство для высшего управленческого персонала. II том.

УДК 330.4:330.48(043)

Євстратов Б.В.

УПРАВЛЕНИЕ ФИНАНСОВЫМИ РИСКАМИ НА ПРЕДПРИЯТИИ

Понятие риск неразрывно связано с жизнедеятельностью человека и насчитывает столько же лет, сколько существует цивилизация. Его существование связано с невозможностью во многих случаях достоверно предвидеть наступление тех или иных событий, которые могут не зависеть от желаний, предпочтений и желаний субъекта. Предпринимательская деятельность осуществляемая в жестких условиях рыночной экономики, также не является исключением. Будет ли устойчивым спрос на новую продукцию? Сможет ли заемщик своевременно расплатиться по обязательствам? Какова будет стоимость акций через определенный промежуток времени? Наступит или не наступит страховой случай? Точные ответы на эти и многие другие вопросы в большинстве случаев не могут быть известны наперед. Риск бизнеса в условия рынка – своеобразная плата за свободу предпринимательства.

Поскольку риски являются неотъемлемой составляющей бизнеса любое предприятие независимо от видов и масштабов хозяйственной деятельности вынуждено осуществлять управление ими в целях создания стоимости. А в условиях проведения рыночных реформ и трансформации украинской экономики умение адекватно оценивать возникающие риски и эффективно управлять ими приобретает особое значение. Поэтому менеджмент предприятия должен хорошо понимать сущность основных рисков, с которыми связана его деятельность, прогнозировать возможные последствия, владеть соответствующими методами их анализа и нейтрализации.

Деятельность любого предприятия неразрывно связана с понятием «риск»: банк, в котором вы держите свои денежные средства, может обанкротиться, деловой партнер, с которым заключена сделка, — оказаться недобросовестным, а сотрудник, принятый на работу, — некомпетентным.

Управление риском в последние годы выделяется в самостоятельный вид профессиональной деятельности, в которой задействованы институты специалистов, страховые компании, а также финансовые менеджеры по риску, специалисты по страхованию.

На основе изложенного материала можно сделать следующие выводы:

- без риска нет предпринимательской деятельности;
- риск всегда связан с выбором определенных альтернатив и расчетом вероятности их результата;
- основными методами управления рисками являются: страхование, диверсификация, лимитирование, хеджирование и самострахование;
- внедрение системы управления рисками позволяет улучшить финансовое состояние компании и повысить эффективность ее операционной деятельности, а также получить высокий инвестиционный рейтинг, более выгодно разместить капитал.

Риск присущ предпринимательству и является неотъемлемой частью его экономической жизни. Поэтому соответствующие знания о риске, факторах, влияющих на его значимость, и способах снижения его отрицательного влияния, являются тем необходимым инструментом, что определяет эффективность предпринимательской деятельности.

МЕТОДЫ ПЛАНИРОВАНИЯ ЧИСЛЕННОСТИ ПЕРСОНАЛА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Планирование численности персонала является главной составляющей формирования трудового потенциала и одним из факторов повышения эффективности функционирования предприятия. Обоснованное планирование численности персонала способствует формированию оптимального штатного расписания предприятия и определяет его необходимый профессионально-квалификационный состав, который в дальнейшем позволит обеспечить реализацию стратегии и задач предприятия.

В процессе планирования численности персонала необходимо учитывать множество факторов, влияющих на формирование численности предприятия.

Значительное влияние на спрос персонала оказывает государственная политика в сфере социально трудовых отношений, которая является косвенным фактором, влияющим на планирование численности персонала на предприятии.

Одним из самых динамичных факторов, оказывающим влияние на потребности предприятия в рабочей силе, является конкуренция. Она тесно связана с рынком сбыта товаров и услуг. При условии стабильности рынка сбыта или его уменьшения усиление конкуренции ведет к сокращению численности персонала предприятия. Если же спрос на продукцию предприятия растет, то это является основанием для увеличения потребности предприятия в дополнительном персонале.

Другой не менее важной является группа внутренних факторов. Они тесно связаны с целями предприятия и его стратегией, финансовыми возможностями предприятия, а также имеющимся персоналом и его качественным составом. У предприятия, ориентированного на стратегическую цель, потребность в рабочей силе стабильна. Предприятия, у которых стратегический курс часто меняется, что связано с завоеванием новых рынков сбыта, разработкой новаций, переходом на выпуск новой продукции, открытием новых бизнес направлений или их ликвидацией, должны пересматривать потребности в персонале в связи с каждым изменением курса, что усложняет планирование. Таким образом, планирование численности персонала является важнейшей составляющей его постоянного формирования и приведения в соответствие с текущими потребностями развития предприятия.

На данный момент единого универсального подхода для определения сбалансированной численности персонала не существует. Наиболее распространенными и широко применяемыми являются методы, представленные в табл. 1

Таблица 1

Методы определения потребности в персонале

Наименование метода	Сущность	Преимущества	Недостатки
1	2	3	4
1. Экстраполяция	Перенесение фактической ситуации (пропорций) в будущее	Простота, общедоступность	Невозможность учета изменения в развитии предприятия и внешней среды
2. Экспертные оценки	Потребность в кадрах определяется путем опроса линейных специалистов	Учет мнений опытных линейных руководителей	Трудоемкость процесса сбора и обработки взглядов экспертов, субъективность их мнений

3. Компьютерные модели	Наборы математических формул, описывающих зависимость численности персонала от различных факторов	Одновременное использование нескольких методов, достижение наиболее точных прогнозов нужд в рабочей силе	Высокие материальные затраты, необходимость специальных навыков для использования
4. Балансовые методы	Основываются на взаимоувязке ресурсов и нужд в них в рамках планового периода. Реализуется через систему балансов	Соответствие располагаемым ресурсам предприятия	Не учитывают реальной потребности в персонале
5. Нормативный метод	Расчет численности на основе различных норм в зависимости от категории персонала	Простота, отсутствие необходимости дополнительных исследований	Не учитывают реальных условий труда на предприятии

Анализ существующих методов планирования численности персонала и практики их использования показывает, что на данный момент метода, учитывающего все факторы влияния, для расчета численности персонала различных категорий не существует. Каждый конкретный метод направлен на решение достаточно узкой задачи, поэтому выбор метода планирования зависит от поставленных задач и имеющихся ресурсов на предприятии.

Литература

1. Савченко В. А. Управління розвитком персоналу: [навч. посіб.] / Савченко В. А. – К.: КНЕУ, 2002. – 351 с.
2. Данюк В. М. Менеджмент персоналу: [навч. посіб.] / Данюк В. М., Петюх В. М., Цимбалюк С. О. – К.: КНЕУ, 2005. – 398 с.
3. Шульгіна Т. С. Особливості планування управлінського персоналу / Шульгіна Т. С., Чумаченко О. В. // Економічний простір: [зб. наук. пр.]. – №44/1. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2010. – 321 с.

УДК 338.26(043)

Лук'янова А.І.

СУТНІСТЬ БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ

Бізнес-план – це ретельно підготовлений плановий документ, який розкриває усі сторони будь-якого започаткованого комерційного проекту. Він дозволяє передбачати заходи щодо реалізації нової ідеї, визначати необхідне фінансове забезпечення і отримання певного зиску. Практично його можна вважати формою експертної оцінки доцільності та ефективності здійснення тієї або іншої підприємницької ідеї.

Бізнес-план – це документ, який містить систему ув'язаних в часі та в просторі та узгоджених з метою і ресурсами заходів і дій, спрямованих на отримання максимального прибутку внаслідок реалізації підприємницького проекту (угоди).

Бізнес-планування включає в себе три етапи:

- підготовчий період – підбір виконавців, консультантів та експертів, постановка завдання і розподіл обов'язків між виконавцями, розробка календарного плану (графіка) виконання робіт, збір вихідної інформації;

- розробка;
- презентація – доведення основних положень бізнес плану до потенційних інвесторів.

Бізнес-план охоплює як зовнішні, так і внутрішні цілі [3]. Основна зовнішня ціль полягає в тому, щоб запевнити майбутніх партнерів і кредиторів в успіху справи. Головна внутрішня ціль – бути основою управління підприємницькою діяльністю. Конкретні цілі розкривають зміст і особливості планових заходів, особливості самого підприємства, специфіку його діяльності.

Бізнес-план дає змогу розв'язати цілий ряд завдань, основними серед яких є:

- 1) обґрунтування економічної доцільності напрямків розвитку підприємства;
- 2) розрахунок очікуваних фінансових результатів діяльності підприємства, насамперед обсягів продажу та прибутку;
- 3) визначення джерел фінансування обраної стратегії, тобто способів концентрації фінансових ресурсів;
- 4) підбір працівників, спроможних реалізувати даний план.

Кожне завдання плану може бути розв'язане лише у взаємозв'язку з іншими. Центром є концентрація фінансових ресурсів. Саме бізнес-план виступає важливим засобом збільшення капіталу підприємства. Процес складання плану дає змогу глибоко проаналізувати розпочату справу у всіх деталях. Бізнес-план є основою бізнес-пропозиції у переговорах з майбутніми партнерами, він відіграє важливу роль при комплектуванні основного персоналу підприємства.

Таким чином, бізнес-план, по-перше, може бути використаний для розробки концепції бізнесу, для детального відпрацювання стратегії, для попередження помилок шляхом детального аналізу маркетингу, фінансів, виробничої діяльності підприємства.

По-друге, є інструментом, за допомогою якого суб'єкт господарювання може оцінити фактичні результати своєї діяльності за певний період.

По-третє, є засобом залучення коштів.

Підприємства, що вже сформувались, при розробці бізнес-плану мають певні переваги порівняно з підприємствами-початківцями. Цифри, які вони використовують для розрахунків, надійно обґрунтовані результатами їх діяльності, їх задуми на майбутнє впливають з їх колишньої стратегії, спираючись на успіхи підприємства, досвід, набутий на своїх помилках.

На шляху створення будь-якої справи постає ряд суттєвих перешкод, кожна з яких за відсутності необхідного підходу може стати причиною виникнення проблемної ситуації. До них відносяться організація управління, накопичення капіталу, розробка та маркетинг продукту, підтримання на необхідному рівні валового прибутку та захист бізнесу від небажаного впливу. Статистика свідчить, що 75% усіх нових починань у бізнесі є невдалими в перші роки [2].

При виникненні будь-яких труднощів суб'єкт підприємницької діяльності повинен дослідити стан бізнесу та виявити можливі перешкоди. Кожного разу, з'ясувавши та вирішивши певну проблему, підприємство тим самим звільняється ще від однієї перешкоди, яка може призвести до невдачі, і, таким чином, підвищує свої шанси на успіх.

Багато з проблем можуть бути вирішені шляхом постійного уточнення бізнес-плану з метою приведення його у відповідність до умов, що змінюються. Це дасть можливість використовувати його як реальний критерій оцінки фактичних результатів діяльності підприємства.

Бізнес-план минулого року може показати, яка із стратегій компанії виявилась ефективною, а яка ні, і наскільки результативним був той чи інший спосіб його реалізації.

При вивченні фактичних результатів роботи порівняно з бізнес-планом виявляються позитивні та негативні сторони організації, які можна використати для усунення відхилень між плановими і фактичними показниками.

Фінансовий розділ попереднього бізнес-плану може використовуватись як засіб об'єктивного спостереження за розвитком бізнесу. Фінансові прогнози, закладені у плані, становлять основу бюджету підприємства. Відхилення від розрахунків виявляються у статтях, де або думки про необхідні ресурси були хибними, або контроль в період виконання плану був

недостатнім. Отже, крім управлінської функції, його можна використовувати як засіб моніторингу.

Бізнес-план може сприяти залученню інвесторів та кредиторів. Перед тим, як ризикувати своїм капіталом, інвестори мають впевнитись у надійності розробки проекту та мати уявлення про його ефективність. Вони мають вивчити бізнес-план перед розглядом можливості капіталовкладень.

Література

1. Гроув Ендрю С. Высокоэффективный менеджмент / Пер. с англ. - М.: Филинь, 1996. - 280с.
2. Дафт Р.Л. Менеджмент. - СПб.: Питер, 2000. - 832с.
3. Друккер Петер. Як забезпечити успіх у бізнесі: новаторство і підприємництво / Пер. з англ. - К.: Україна, 1994.

УДК 658.5(043)

Марченко А.Г.

СОВРЕМЕННЫЙ МЕНЕДЖМЕНТ

На смену традиционному менеджменту, применявшемуся в течении многих десятилетий, пришел современный менеджмент, более сложный по сравнению с предыдущим. Новые функции современного менеджмента включают в себя необходимость развития способностей, позволяющих быстро изменять стратегию в случае возникновения внешних или внутренних угроз.

Современный менеджмент более сложный по сравнению с предыдущим, так как новые задачи, стоящие перед менеджером требуют расширения сферы ответственности менеджера, в которую входят все факторы, влияющие на деятельность организации, и ее результаты.

Современный менеджмент основывается на учениях предыдущих школ менеджмента, учитывая их достоинства, и исключая недостатки. Традиционное определение менеджмента "управлять - это значит предвидеть и планировать, организовывать, распоряжаться, координировать и контролировать" уже не в полной мере отвечает реальной ситуации, сложившейся в современной экономике, основными характеристиками которой являются:

- изменения в характере современного менеджмента, который, с одной стороны, превращается в интегрированный процесс, объединяющий все вышеуказанные функции, а с другой стороны, приобретает модульную структуру, включая появление множества видов менеджмента - маркетинговый менеджмент, инновационный, бюджетный и др.;

- появления ряда новых функций, таких как развитие культуры менеджмента, постоянные инновации, интеллектуальный творческий процесс развития и использования индивидуальных внутренних ресурсов менеджера и человеческого капитала организации, интеллектуальное лидерство в управлении командами и проектами, влияние менеджера на имидж своей организации;

- нестабильность и динамичность внешних и внутренних условий, которые приобрели турбулентный характер, вынуждают менеджеров самостоятельно постоянно реорганизовывать и изменять свои цели;

- внимание к конечным результатам и эффективности управленческой деятельности, а не к функциям, деятельности, процессу;

- радикальное изменение взаимоотношений между персоналом и руководством: никто не должен "управлять людьми"; задача - вести людей за собой; цель - сделать продуктивными специфические сильные стороны личности и знания каждого индивида;

- качественно новый вид децентрализации управления, создающей максимальную свободу менеджеру-преобразователю, формирование новых внутренних сетевых структур управления в виде команд, рабочих групп для решения проблем развития;

- новые интеллектуальные факторы современного управления, проявляющие себя в изменении уровня квалификации кадров менеджеров, используемых ими новых методах

планирования и новых высоких информационных технологиях и технических средствах (высокопроизводительные ЭВМ и их сети, телекоммуникации, Интернет);

➤ фактор риска, который в современной экономике стал одним из приоритетных в принятии управленческих решений.

Современный менеджер должен уметь нестандартно мыслить, находить необходимые решения в условиях высокой степени риска; осуществлять бизнес-проектирование, разрабатывать, корректировать и реализовывать бизнес-план; осуществлять маркетинговые исследования, прогнозировать развитие организации с учетом потребностей рынка; уметь владеть собой.

Личные качества менеджера:

- ✓ широкий кругозор;
- ✓ профессионализм и творческий подход к работе;
- ✓ инициативность, изобретательность;
- ✓ уверенность в себе, целеустремленность;
- ✓ коммуникабельность, стремление работать в коллективе и с коллективом;
- ✓ самообладание;
- ✓ психологическая способность влиять на людей;
- ✓ ответственность, моральная надежность;
- ✓ внутренняя потребность к саморазвитию;
- ✓ вера в свои способности и успех.

Таким образом, можно сформировать основные положения современной концепции менеджмента.

1. Успех организации определяется не рациональной организацией производства, как считали представители школы научного управления, а ее способностью адаптироваться к изменениям внешней среды.

2. Организация должна рассматриваться как открытая система, на которую оказывает влияние большое количество внешних факторов (международное положение, политические и социокультурные факторы, состояние экономики в стране, законы, конкуренты, потребители).

3. Процессный подход к управлению, который рассматривает управление, как взаимосвязанные элементы.

4. Применять к процессу управления ситуационный подход, который позволяет принимать решения в соответствии со сложившимися обстоятельствами.

5. Ориентация на человека и его способности, изучение и применение организационной культуры, которая стоит на одном уровне с другими инструментами воздействия на людей. Также внимание демократизации управления, применения партисипативных методов.

Литература

1. Сайт компании Strategic Consulting Group (SCG): [Электронный ресурс] / - Режим доступа: <http://www.management.com./news>.

2. Друкер, Питер, Ф. Задачи менеджмента в XXI веке.: Пер. с англ./П.Друкер. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2004. – 272 с

3. Кравченко А. И. История менеджмента: Учебное пособие для студентов вузов/А.И.Кравченко. — М.: Академический Проект, 2000. — 352 с.

УДК 658(043)

Проценко Г.О.

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ В КОРПОРАЦІЯХ

Антикризове управління – сукупність форм і методів реалізації ряду пов'язаних заходів, які мають загальну логіку, проте розробляються і здійснюються для окремих конкретних підприємств. При цьому таке управління має розроблятися на рівні окремих підприємств у рамках чинних законодавчих та нормативних документів.

Антикризове управління здійснюється на двох стадіях:

–до банкрутства підприємства;

–на стадії банкрутства.

Антикризове управління має включати систему заходів, які мають подібні риси до загального управління підприємства, але водночас мають певні відмінності.

Систему антикризового управління майже кожний господарник вбачає в зміні податкової політики, яка формується на макроекономічному рівні, але це лише одна із причин неефективності роботи підприємства. Таких причин багато, і вони полягають насамперед у неспроможності менеджменту діяти в ринкових умовах господарювання, оцінювати коливання ринкової кон'юнктури, оптимізувати витрати виробництва тощо [2].

Розробці системи антикризового управління має передувати комплексний аналіз стану підприємства з обов'язковим визначенням проблемних, або кризових, його ділянок. За даними зарубіжних фахівців, прогнозування банкрутства є можливим за 1,5 – 2 роки до появи очевидних ознак. Щоправда, закордонний досвід не знає стільки форс-мажорних обставин, які знає підприємець в Україні. Тому комплексний аналіз має включати обов'язково аналіз виробництва та збуту продукції, фінансовий аналіз, використання трудового потенціалу, аналіз витрат та ціноутворення тощо.

Для деяких українських підприємств проводиться спеціальний поглиблений аналіз фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств і організацій з метою віднесення їх до Реєстру неплатоспроможних підприємств та організацій. Такий реєстр готується на державному рівні. Основним завданням проведення такого аналізу є оцінка результатів господарської діяльності за попередній та поточний роки, виявлення чинників, які позитивно чи негативно вплинули на кінцеві показники роботи підприємства, прийняття рішення про визнання структури балансу задовільною (незадовільною), а підприємства – платоспроможним (неплатоспроможним) та подання пропозицій Кабінету Міністрів України щодо доцільності внесення цього підприємства до Реєстру неплатоспроможних підприємств та організацій [3].

У цілому аналіз базується на використанні всіх показників, які дають змогу визначити стан і тенденції в розвитку певного підприємства. Однак для вироблення системи антикризового управління передбачається проведення розширеного аналізу, який має включати визначення керованості підприємства та прагнень його персоналу, поглиблений аналіз зобов'язань, вироблення конкретних заходів по реалізації елементів системи.

На основі даних попереднього аналізу розробляється система антикризового управління, яка передбачає ряд пов'язаних заходів, серед яких мають бути організаційні, виробничі, економічні, інвестиційні, зовнішньоекономічні, соціальні, екологічні тощо [1]. Особливо необхідно виділити такі напрями антикризового управління:

- аналіз руху акцій корпорації на вторинному ринку, проведення заходів по вдосконаленню;
- аналіз менеджменту підприємства, проведення заходів, спрямованих на його підвищення;
- спеціальний аналіз співвідношення боргових зобов'язань;
- розробка і виконання програми не нарощування боргів;
- розробка й здійснення програми погашення боргів;
- розробка маркетингової підпрограми;
- розробка та здійснення програми залучення інвестицій;
- розробка і здійснення реструктуризації підприємства;
- розробка процедури банкрутства;
- розробка та вибір варіантів санації підприємства.

Як свідчить практика, такі заходи можуть розроблятися у рамках загальної антикризової програми і мають взаємодіяти між собою. Крім того, при проведенні попереднього аналізу багато його висновків і положень входять до системи антикризових заходів і тому їх потрібно об'єднувати, виводячи з попередніх наступні заходи. Досить часто на основі аналізу розробляються окремі програми, які входять як підпрограми до системи антикризових заходів.

Література

1. Антикризове корпоративне управління: [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bestreferat.ru/referat-217113.html>
2. Антикризове управління: формування економічної стратегії: [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/reports/management/13942/>
3. Основні напрями антикризового управління: [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://posibnyky.vntu.edu.ua/korp_upr/2171.htm

УДК:338.2(043)

Носенко В.О.

ЯКІСТЬ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ, ЯК ОДИН З КЛЮЧОВИХ ПОКАЗНИКІВ РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Під якістю життя в сучасних концепціях якості за кордоном розуміють комплексну характеристику соціально-економічних, політичних, культурно-ідеологічних, екологічних факторів і умов існування особистості, положення людини в суспільстві.

Розвиток продуктивних сил та функціонування господарства у кінцевому рахунку здійснюються для людей. Проведений товар проходить через розподіл та обмін та потім споживається. Без споживання виробництво втрачає сенс. Задоволення потреб людини, що його розвиток – призначення суспільного виробництва. Економічний розвиток будь-якої країни світу, включаючи Україну, визначається досягнутим рівнем і якістю життя населення. Будь-яка держава світу в процесі свого економічного розвитку повинна в першу чергу створювати сприятливі умови для того, щоб життя людей було довгим, здоровим і наповненим творчістю.

Сьогодні в практиці управління соціально-економічним розвитком регіонів України рівень і якість життя населення ще не стали головною метою. Також і теорія управління рівнем та якістю життя населення далека від досконалості. Тому дана тема, у якій розглядається питання у сфері рівня якості життя людини, є актуальною.

Існує поняття «соціального кругообігу якості»: якість людини - якість праці - якість виробництва - якість технологій - якість освіти - якість культури і якість науки - якість управління - якість соціальних та економічних систем - якість життя - якість людини. Управління якістю життя з позицій категорії якості життя інтегрує всі види «управліннь якістю» і може розглядатися як своєрідне управління «соціальним кругообігом якості».

У концепцію якості життя, прийняту в постіндустріальних суспільствах, включені обмеження на задоволення потреб людей, що забезпечують гармонійний розвиток ноосфери. До цих обмежень відносяться:

1. Охорона навколишнього середовища;
2. Турбота про безпеку виробництв і продукції;
3. Підтримання ресурсного потенціалу країни.

Говорячи про якість життя, нерідко легко переходять до таких кількісних характеристик рівня життя, як споживчий кошик. Дане поняття в сучасному словнику ринкових термінів означає набір товарів-представників у заданих кількостях з фіксуються цінами. Управління якістю життя з позицій категорії якості життя інтегрує всі види «управліннь якістю» і може розглядатися як своєрідне управління «соціальним кругообігом якості».

Отже, життя людини – багатогранне соціально-економічне явище, яке можна охарактеризувати за допомогою двох понять „рівень” і „якість” життя населення. Ці поняття – різнопланові, вони характеризують різні аспекти життя людини. Так, рівень життя населення – це кількісна і якісна характеристики ступеня досягнення компоненту життя людини, а якість життя – якісна характеристика ієрархії значення задоволення його складових компонентів.

Література

1. Ісаєв І. Якість життя та сертифікація / І.Ісаєв. – 2000. – С.56.
2. Субетто А. Управління якістю життя і виживання людства / А.Субетто // Економіка. №1. – 1994. – С.12.

3. Шреплер Х. Міжнародні організації. Довідник. М. "Міжнародні Відносини" . – 1995. – С.13.

УДК 658.15.012(043)

Сандуляк Д.С.

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

У 21 сторіччі рівень розвитку сфери послуг в економіці країни є одним з найважливіших показників загального рівню розвитку економіки. Світова практика налічує безліч моделей державного регулювання сфери послуг, залежно від цілей та політико-економічних умов господарювання. Потреба держави в розвитку установ для надання суспільних благ, а також установ охорони здоров'я, освіти і культури, науки, спорту не може бути задоволена без науково обгрунтованої державної економічної політики. Однак ефективна політика в сфері послуг не повинна вичерпуватися лише розробкою економічних програм, але і їх реалізацією. На жаль, в програмах економічного розвитку України сфера послуг не віднесена до пріоритетних напрямів розвитку, і навіть не розглядається в якості самостійного об'єкта структурної політики.

Дослідження окремих теоретичних і практичних аспектів державного регулювання у сфері послуг здійснювалися неодноразово, проте все більше за кордоном: найвідомішими дослідниками державного регулювання економіки вважаються Дж. Кейнс, А. Пігу, Дж. Хікс, Р. Грінберг та ін. Проблема ролі держави в сфері послуг приділяють значну увагу такі українські та російські вчені, як Є. Жильцов, Г. Журавльов, В. Козак, Т. Корягіна, О. Кочерга, Б. Данилишин, В. Куценко, Л. Кликич, О. Черниш, Л. Демидова та ін.

Метою статті є виявлення проблем у сфері державного регулювання сфери послуг та висунення пропозицій щодо більш ефективного його здійснення.

Питання державного регулювання економіки, в тому числі у сфері послуг, знаходяться в центрі уваги багатьох науковців. Україна, як і більшість країн, що розвиваються, рухається у напрямку переваження сфери послуг над виробничою у загальній структурі економіки (за даними на кінець 2012 р. у загальному ВВП країни сфера послуг займає 56,8%, виробнича сфера 32,8%, сільське господарство 10,4%) [1]. Саме тому проблема регулювання сфери послуг на державному та регіональних рівнях стала надзвичайно актуальною, проте не достатньо дослідженою.

В першу чергу слід визначити об'єкт регулювання. Сфера послуг – це частина економіки, що включає в себе усі види комерційних та некомерційних послуг; узагальнююча категорія, що включає відтворення різних видів послуг, що надаються підприємствами, організаціями та приватними особами [2].

Регулювання сфери послуг слід розглядати у декількох аспектах. Одним з них є регулювання ціноутворення. У певних галузях сфери послуг, таких як, наприклад, комунальні послуги, транспортне забезпечення, телекомунікації та інші державне регулювання ціноутворення розглядається з точки зору впровадження антимонопольних заходів, а саме прийняття антимонопольного законодавства (насамперед, закони України «Про захист від недобросовісної конкуренції» та «Про захист економічної конкуренції») та створення певних організаційних структур (Антимонопольний комітет України). Боротьба з монополіями є пріоритетною та зрозумілою активністю держави, проте у той же час недостатня увага приділяється регулюванню вільного ціноутворення у сфері послуг, де досить тяжко визначити собівартість та чесну ціну продукту, що пропонується. Контроль за таким ціноутворенням цілком покладається на ринкові важелі, що робить споживача «легкою здобиччю» недобросовісного виробника. Державне регулювання повинно виявлятися в тому, що держава визначає максимальний розмір проценту прибутку від загальної вартості послуги. Він повинен залежати у першу чергу від рентабельності галузі та рівня її першочергової необхідності для пересічного громадянина. Якщо послуга задовольняє первинні потреби людини, то розмір прибутку її виробника повинен перебувати під контролем з боку держави і встановлений на низькому рівні, який, проте, все ж таки дозволить виробнику отримувати своє винагородження.

Другим аспектом регулювання економіки у сфері послуг є юридична складова. Сфера послуг саме тому розвивається так швидко в індустріальних країнах, бо вихід на ринок послуг набагато простіший за початок нового виробництва, він не потребує особливих дозволів та ліцензій, а капітальні вкладення у рази менші. Таким чином, ринок та споживачі здобувають розмаїття пропозиції у всіх цінових категоріях, проте яких-небудь гарантій якості неможливо отримати доки даною послугою не скористатися. Така ситуація може бути змінена запровадженням системи державного регулювання та видачою ліцензій на право надання послуг, які задовольняють первинні чи вторинні потреби людини. Прикладом може стати діяльність з надання перукарських послуг, коли ліцензію отримають лише ті фірми, у складі яких є певний процент людей з відповідною освітою. Такий приклад може стосуватися будь-якої фірми з надання послуг.

Прикладом успішного впровадження такої політики може послугувати досвід США [3]. Хоча об'єм регулювання вар'юється між різними штатами, державний нагляд присутній у всіх з них. Так, наприклад, для надання послуг у сфері дизайну у певних штатах необхідно лише отримати відповідну освіту, в інших - здати кваліфікаційний екзаме́н та отримати ліцензію. Крім регулюючих важелів такі дії розглядаються як ще одне джерело для поповнення національного бюджету.

Проте не слід узагальнювати вплив держави на сферу послуг зазначеними заходами. Вона настільки різноманітна, що охопити її повністю певним переліком заходів не можливо. Зазначені заходи значною мірою стосуються торгової сфери, аніж сфери банківських чи освітніх послуг, проте вони можуть поширитись на зазначені сфери також.

Ще однією проблемою у сфері регулювання сфери послуг є те, що так як Україна визнає міжнародне співробітництво як пріоритетне на сьогоднішній день, то сфера послуг дещо змінює свій вектор та стає експортоорієнтованою [4]. Це накладає певні зобов'язання на виробників послуг, до яких вони можуть бути не готові. Завданням держави повинна бути планомірна переорієнтація вітчизняних виробників на роботу для іноземних споживачів за рахунок більш чіткого регулювання якості продукції та їх сертифікація на відповідність міжнародним стандартам.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що питання регулювання надання послуг в Україні на державному рівні не є пріоритетним та помітним. Найчастіше проблеми вирішуються стихійно, без застосування державних важелів контролювання. Це справляє негативний ефект на загальний рівень якості послуг і впливає на їх конкурентоспроможність на світовому ринку.

Література

1. Електронний ресурс - <https://www.cia.gov/library/publications/the-worldfactbook/geos/up.html>
2. Моргулець О.Б. Менеджмент у сфері послуг. Навчальний посібник / О.Б.Моргулець // – К.: Центр навчальної літератури, 2012. - 384с.
3. Сфера послуг в США. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.geograf.com.ua/usa/253-usaserv>
4. Афонін Е.А., Благодетелева-Вовк С.Л. Експортоорієнтована сфера послуг - новий вектор економічного зростання України? [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.bls.gov/opub/mlr/2012/06/art3full.pdf>.

УДК 005.92(043)

Солонец Н.О.

СТРУКТУРА ОПЕРАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ

Завдання менеджера в процесі організації полягає в тому, аби надати усім компонентам організації такої форми та об'єднати їх таким чином, аби підприємство являло собою одне ціле і функціонувало цілеспрямовано. Саме тому, в будь-якому підприємстві існує певна підпорядкованість поміж її складовими частинами та рівнями менеджменту, чіткий розподіл влади, прав та відповідальності. Для відображення структурних взаємозв'язків основних рівнів

та підрозділів організації, їх підпорядкованості на практиці використовують схеми структур операційної системи. Такі схеми є лише скелетом системи управління, оскільки не розкривають склад та зміст функцій, прав та обов'язків підрозділів та посадових осіб.[1]

Теорія і практика менеджменту розробили багато різних принципів побудови структур ОС, які можна звести до наступних основних типів:

- лінійна структура;
- лінійно-штабна структура;
- функціональна структура;
- лінійно-функціональна структура;
- дивізійна структура;
- матрична структура;
- та інші: проектна, кластерна, модульна, атомістична

Лінійна структура

Являє собою систему, в якій кожний підлеглий має тільки одного керівника і в кожному підрозділі виконується весь комплекс робіт, пов'язаних з його управлінням.

Переваги лінійної структури:

- чіткість і простота взаємодії (неможливість отримання підлеглим суперечливих розпоряджень та вказівок);
- відповідальність кожного за виконання свого завдання (надійний контроль та дисципліна);
- оперативність підготовки і здійснення управлінських рішень;
- економічність (за умови невеликих розмірів організації).

Недоліки лінійної структури:

- необхідність високої кваліфікації керівників;
- зростання числа рівнів управління при збільшенні розмірів організації;
- обмеження ініціативи у робітників на нижчих рівнях.

Лінійно-штабна структура

Завдяки спеціалізації функціональних керівників виникає можливість управління великою кількістю виконавців, а отже і зменшується кількість рівнів управління. До обов'язків вищого керівника входить: регулювання відносин поміж функціональними керівниками.

Переваги функціональної структури:

- спеціалізація діяльності функціональних керівників;
- скорочення часу проходження інформації;
- розвантаження вищого керівництва.

Недоліки функціональної структури:

- можливість отримання суперечливих вказівок;
- порушення принципу єдиноначальності (розмивання єдності розпорядництва і відповідальності);
- складність контролю;
- недостатня гнучкість.

Лінійно-функціональна структура[3]

Переваги лінійно-функціональної структури:

- поєднує переваги лінійних та функціональних структур;
- забезпечує відносно швидке здійснення управлінських рішень завдяки своїй ієрархічності;
- спеціалізація функціональних керівників.

Недоліки лінійно-функціональної структури:

- складність регулювання відносин лінійних і функціональних керівників;
- в умовах реорганізації збільшується потік інформації, який спричиняє перевантаження керівників;
- така структура чинить опір здійсненню змін в організації.

Дивізійна структура

Переваги дивізійної структури:

- невтручання в оперативну діяльність виробничих підрозділів;
- можливість для вищого керівництва зосередитись на вирішенні стратегічних проблем;
- підвищення якості рішень, що приймаються (завдяки наближенню до місця виникнення проблеми);
- внутрішньфірмова конкуренція.

Недоліки дивізійної структури:

- дублювання функцій управління на рівні підрозділів;
- збільшення витрат на утримання апарату управління.

Переваги матричної структури:

- високий ступінь адаптації до змін у середовищі; [4]

Для вибору типу операційної структури використовують такі основні методи:

1. Метод аналогій – полягає в застосуванні операційних форм, що виправдали себе в організаціях зі схожими операційними характеристиками (середовищем, стратегією, технологією, розмірами) відносно до організації, що проектується.

2. Експертно-аналітичний метод – полягає в обстеженні і аналітичному вивченні організації кваліфікованими фахівцями-експертами, які і розробляють відповідну операційну структуру.

3. Метод структуризації цілей – передбачає розробку системи цілей організації, включаючи їх кількісне та якісне формулювання і наступний аналіз базових операційних структур з точки зору їх відповідності системі цілей.

4. Метод організаційного моделювання – базується на розробці різних варіантів можливих операційних структур для конкретних об'єктів управління з наступним їх порівнянням (співставленням) і оцінкою за певними критеріями. Критеріями ефективності при співставленні різних варіантів операційних структур слугують можливості щонайповнішого досягнення цілей організації при відносно нижчих витратах на її функціонування [5].

Структура операційної системи дозволяє підприємству ефективно взаємодіяти із зовнішнім середовищем, продуктивно і доцільно розподіляти і спрямовувати зусилля своїх співробітників і таким чином задовольняти потреби клієнтів і досягати своїх цілей із високою ефективністю.

Література

1. Бай С.І., Іванова І.В., Микитенко Н.В. Операційний менеджмент. -- К.: КНТЕУ, 2004. -- 188 с.
2. Васильков В.Г. Організація виробництва: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003 – 524 с.
3. Гэлловей Л. Операционный менеджмент: Принципы и практика. Пер. с нем.: Питер, 2002. - 320 с.
4. Гриньова В.М., Салун М.М. Організація виробництва: Навчальний посібник. - ВД „ІНЖЕК”, 2005 с. 478 – 509 с.
5. Шморгун, Л. Г. Менеджмент організацій: навч. посібник. Издательство: Знання, 2010 г.- 492 с.

УДК 338.585.1(043)

Трусова В.

МОДЕЛИРОВАНИЕ РАСХОДОВ ПРОИЗВОДСТВА

Результат хозяйственной деятельности организации зависит от многих факторов, главным из которых является эффективность управления расходами производства. Развитие и совершенствование информационных систем и информационных технологий способствуют развитию и совершенствованию методов управления расходами производства, которые могут основываться на статистических методах. Статистические методы представлены в стандарте ГОСТ Р ИСО/ТО 10017-2005. В этом стандарте даны определения и перечислены области распространения статистических методов. Стандартом также предусмотрено, что критерии

определения потребности в статистических методах и пригодности выбранных методов остаются прерогативой организации. Это дает возможность 56 ученым и практикам адаптировать выше упомянутые методы для обработки аналитических учетных данных, которые накапливаются в организации.

Роль статистических методов, как инструмента управления, изложена в стандарте ГОСТ Р ИСО 9000-2008. Системы менеджмента качества. Основные положения и словарь. В этом стандарте говорится, что статистические методы способствуют лучшему применению имеющихся данных в процессе принятия решений. Одним из статистических методов, который позволяет эффективно управлять расходами производства является моделирование. Сущность этого метода заключается в том, что для решения какой-либо проблемы система представляется математически с помощью компьютерной программы. Если рассматривать производственную систему как систему накопления данных, их обработки и преобразования обработанных данных в информацию, то эта система представляет собой совокупность таких взаимосвязанных и взаимодействующих элементов, как: прямые материальные расходы; прямые расходы на оплату труда; прочие прямые расходы; переменные и постоянные общепроизводственные расходы.

С целью построения адекватных и достоверных моделей расходов производства необходимо руководствоваться положением по бухгалтерскому учету «Расходы организации» и другими нормативно-правовыми актами, которые регулируют учет аналитических данных о расходах производства. Это дает возможность представлять их математически с последующей обработкой компьютерной программой. В процессе хозяйственной деятельности расходы производства могут быть представлены различными математическими моделями. Поэтому такие объекты управленческого учета как прямые материальные расходы, прочие прямые расходы, переменные и постоянные общепроизводственные расходы удобно моделировать инструментами MATLAB компании MathWorks. Наличие в этом программном обеспечении функций импорта и экспорта данных позволяет ему интегрироваться через электронные таблицы с другими автоматизированными системами. Если речь идет о производстве, то это такие автоматизированные системы как, автоматизированные системы конструкторской и технологической подготовки производства, автоматизированные системы бухгалтерского учета, 57 автоматизированные системы управления жизненным циклом продукции, другие автоматизированные системы.

Функция импорта данных позволяет импортировать данные для моделирования, а функция экспорта позволяет экспортировать результаты моделирования этих расходов в виде количественных характеристик. При моделировании прямых расходов на оплату труда, расходов на оплату труда аппарата управления цехом в составе постоянных общепроизводственных расходов можно использовать различные пакеты имитационного моделирования, такие как GPSS World компании Minuteman Software или другие. Эти расходы моделируются в виде системы массового обслуживания.

Результаты моделирования данных расходов представляются в виде критериев оценки работы системы массового обслуживания. Это такие критерии, как средняя задержка в очереди, ожидаемое среднее число требований в очереди и показатель занятости устройства. Такой подход дает возможность на основе количественных характеристик принимать решения о целесообразности этих расходов и управлять обязательствами организации.

В заключение необходимо отметить, что наличие стандартов по статистическим методам, развитие и совершенствование современных информационных систем и информационных технологий, наличие стандартов и нормативно-правового обеспечения по учету расходов организации способствует применению в управлении расходами производства такого статистического метода, как моделирование. Это позволяет лучше применять учетные аналитические данные о расходах производства, и повышать эффективность принимаемых управленческих решений.

РОЛЬ СТРАТЕГИЧЕСКОГО ПЛАНИРОВАНИЯ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Для того чтобы планировать работу предприятия, необходимо тщательно выбирать основные цели и пути их достижения. Ключевым элементом на данном этапе становится стратегия предприятия. Сущностью стратегии является генеральная программа действий, которая реализует приоритетные задачи на уровне ресурсов и прочих уровнях иерархии предприятия, но для достижения единой цели. Функциями стратегического планирования также считается формулирование главных целей и основных путей их реализации определенным образом. Этот путь – едино направленное действие на всех уровнях работы предприятия. Стратегия – это красная нить, которая пронизывает и связывает прошлую деятельность, настоящую и будущую.

Стратегическим планированием в основном занимается отдел менеджмента самого предприятия, так как только внутренние специалисты в курсе всех тонкостей работы и достижений организации (аутсоринг здесь не эффективен). Стратегическое планирование обладает целой информационной системой. Сюда входят данные анализа прошедших, реальных и будущих рабочих ситуаций. Звеньями построения такого рода планирования считаются стратегические решения. Данные решения принимаются исключительно уполномоченными управляющими предприятием. Характерными чертами, для принятия управляющими стратегических решений являются:

1. Ориентация на перспективу и основание для принятия решений по управлению.
2. Сопряжение с внушительной неопределенностью, это связано с учетом неконтролируемых внешних факторов воздействия на предприятие.
3. Связь и вовлечение крупных ресурсов, которые влекут серьезные и длительные последственные результаты для фирмы.
4. Реконструкции предприятий, модернизация и внедрение инноваций в выпуске продукции или же в технологиях.
5. Организационные вопросы по:
 - организационно-правовом статусе предприятия;
 - структурных производственных и управленческих подразделениях;
 - формах организации и оплате труда; взаимодействии с поставщиками и потребителями.

Стратегическое планирование — набор действий и решений, предпринятых руководством, которые ведут к разработке специфических стратегий, предназначенных для того, чтобы помочь организации достичь своих целей. Выделяют четыре основных вида управленческой деятельности в рамках процесса стратегического планирования: распределение ресурсов, адаптация к внешней среде, внутренняя координация, осознание организационных стратегий.

Распределение ресурсов. Данный процесс включает в себя распределение ограниченных организационных ресурсов, таких как фонды, дефицитные управленческие таланты и технологический опыт. Адаптация к внешней среде. Адаптация охватывает все действия стратегического характера, которые улучшают отношения компании с ее окружением. Компаниям необходимо адаптироваться к внешним как благоприятным возможностям, так и опасностям, выявить соответствующие варианты и обеспечить эффективное приспособление стратегии к окружающим условиям. Внутренняя координация. Включает координацию стратегической деятельности для отображения сильных и слабых сторон фирмы с целью достижения эффективной интеграции внутренних операций.

Осознание организационных стратегий. Эта деятельность предусматривает осуществление систематического развития мышления менеджеров путем формирования организации, которая может учиться на прошлых стратегических решениях. Итак, очевидно, что обеспечение организации возможностью достижения необходимого преимущества перед другими конкурентами путем использования самых эффективных средств является важнейшей

задачей стратегического планирования. Чтобы компания могла установить собственный долгосрочный цикл развития, она должна расти быстрее, чем повышается потенциал ее основных конкурентов.

Стратегическое планирование обеспечивает стабильную и надежную работу предприятия в долгосрочном периоде. Таким образом, стратегическое планирование является одной из наиболее важных функций управления организации. Используя на практике принципы стратегического планирования, организация в целом получает эффективный способ оценки своих возможностей, целей и направлений развития.

Литература

1. Волков О.И. Экономика предприятия [Текст]. – М.: ИНФРА-М, 2005.
2. Минцберг Г. Менеджмент: природа и структура организаций глазами гуру [Текст]. – М.: ЭКСМО, 2009.
3. Стратегическое планирование [Текст] / Под ред. А.Н. Петрова. – СПб.: Знание, 2006.

УДК 336.221(043)

Чумичкіна Ю.М.

ВПЛИВ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА РОЗВИТОК ВАРТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ В БАНКАХ УКРАЇНИ

Як свідчить світова практика, рівень розвитку ділової етики та корпоративної соціальної відповідальності банківського бізнесу в Україні сьогодні стримують розвиток вартісно-орієнтованого управління в банках.

У розвинутих країнах світу суспільство вже давно вимагає від банків вести справи з дотриманням етичних принципів, що у свою чергу, сприяє появі корпоративних кодексів, присвячених діловій етиці, відповідних галузевих та міжнародних стандартів, дотримання яких стає запорукою якості банківських послуг, та авторитетності і престижності організацій які їх надають.

Іншими словами, етична поведінка банку обертається для нього конкурентними перевагами, що сприяє зростанню його вартості, а неетична, в умовах інформаційної прозорості, здатна її зруйнувати. Однак не завжди дотримання етичних правил банківського бізнесу обов'язково спричинить збільшення його вартості, оскільки за умов жорсткої конкуренції, етичні норми банківського бізнесу можуть бути спотворені, особливо у тому випадку, коли кількість банків які їх застосовують є значно меншою за кількість тих які не оперують ними. Особливо яскраво це помітно в нашій державі, банківський бізнес якої є досить далеким від тих етичних норм, які зафіксовані у міжнародних та власних стандартах, зокрема у «Моральному кодексі банкіра», що був прийнятий Україною у 1999 році. Звідси, можна з упевненістю сказати, що українська банківська система знаходиться лише на початковому етапі свого етичного розвитку.

Подібна ситуація існує і у напрямку корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) банківського бізнесу, який тільки починає ставати елементом стратегії банківського розвитку вітчизняних банків. Основними проблемами, які стримують розвиток КСВ, на нашу думку, є слабке усвідомлення її сутності та необхідності для банку, ототожнення КСВ із парт-технологіями чи соціальною відповідальністю по сплаті податків, а також аргументація того що КСВ є прерогативою великих банків. Однак це не так.

КСВ являє собою своєрідну бізнес-стратегією розвитку банку, соціальні витрати по реалізації якої, як правило, обертаються для нього певними конкурентними перевагами, підвищенням його рейтингів, зростанням його привабливості серед населення, критиків, оцінників банківського бізнесу, та інших зацікавлених осіб.

Дану стратегію може застосовувати як дрібний так і великий банк, головне щоб вона була спрямована на дотримання відповідальності банку перед партнерами, споживачами, працівниками, суспільством, екологією та здійснювалась на практиці через корпоративні соціальні ініціативи (просування добродійної справи, добродійний маркетинг, корпоративний

соціальний маркетинг, корпоративну філантропію, волонтерську роботу, соціально відповідальне ведення бізнесу), на добровільних засадах. Тоді її завдання будуть досягненні.

Прикладами реальної діяльності українських банків у царині корпоративної соціальної відповідальності є кредитна політика «ПроКредитбанку», який задекларував відмову від підтримки проєктів пов'язаних з виробництвом тютюнових і алкогольних виробів, діяльність «Укрсоцбанку», який проводить щорічні всеукраїнські студентські наукові олімпіади, та банку «Надра», що встановив іменні стипендії для обдарованих студентів економічних вузів.

Реалізація даних програм є можливою завдяки КСВ-менеджменту, що здійснюється за послідовними алгоритмами, у яких спочатку визначається пріоритет, який відповідає місії банку, потім під цей пріоритет вибирається відповідний тип соціальної ініціативи, далі розробляється програма корпоративної соціальної відповідальності і зрештою відбувається її реалізація та моніторинг результатів.

І не зважаючи на те, що на сьогоднішній час, для українських банків данні програми є скоріше поодинокими прикладами застосування КСВ-менеджменту, у майбутньому, ми сподіваємось, вони все ж набудуть більшої розповсюдженості та стануть нормою в організації вартісно-орієнтованого управління українських банків.

Література

1. Тигіпко С. Л. Сучасна Україна: шляхи, форми, проблеми реформування банківської системи // Вісник НБУ. - №4.- 2014 – с. 2-6.
2. Офіційний сайт Національного банку України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua.
3. Офіційний сайт Державного комітету статистики. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

УДК: 33:504.064.2(043)

Шостак М.П.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

Державному регулюванню підлягають стан навколишнього середовища, тобто сукупність природних і природно-соціальних умов і процесів, природні ресурси. Державній охороні від негативного впливу несприятливої екологічної ситуації підлягають також здоров'я та життя людей.

Суть державного регулювання охорони навколишнього середовища визначається екологічною політикою держави. Вона має бути спрямована на перебудову відносин у системі "людина - суспільство-навколишнє середовище" з метою підтримання та створення сприятливих екологічних умов для проживання населення, забезпечення раціонального використання і відтворення природних ресурсів.

З метою реалізації функцій державного регулювання охорони та раціонального використання природних ресурсів визначено три рівні управління: національний, регіональний і місцевий.

На національному рівні до функцій управління природоохоронною діяльністю належать такі:

- проведення державної екологічної експертизи та її виконання на національному рівні;
- регулювання використання природних ресурсів і запобігання забрудненню навколишнього середовища;
- державна політика щодо зон надзвичайних екологічних ситуацій;
- державний контроль за дотриманням природоохоронного законодавства, зокрема ядерної та радіаційної безпеки;
- екологічна освіта та виховання населення.

На регіональному рівні управління природою та природокористування:

- регулюється використання природних ресурсів регіону;
- запроваджується економічний механізм природокористування;

- визначаються нормативи забруднення природного середовища (встановлюються нормативи ГДВ, ГДС і розміщення відходів);

На місцевому рівні управління природоохоронною діяльністю:

- реалізуються рішення відповідних органів місцевої влади;
- координується діяльність місцевих органів управління з питань охорони природного середовища, підприємств, установ та організацій тощо;
- організовується розробка місцевих екологічних програм;
- визначаються у встановленому порядку нормативи плати та розміри платежів за забруднення навколишнього природного середовища та розміщення відходів;
- організовуються збирання, переробка, утилізація і захоронення промислових, побутових та інших відходів на своїй території;
- організовуються екологічна освіта та екологічне виховання громадян.

Суб'єктами регулювання відносин у сфері природокористування на національному рівні є Верховна Рада України та Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Кабінет Міністрів України та уряд Автономної Республіки Крим, Міністерство охорони навколишнього середовища, Міністерство економіки, Міністерство освіти і науки, Держкомстат, Державний комітет зі стандартизації, метрології та сертифікації, Державний комітет з гідрометеорології, Держкомводгосп, Держкомлісгосп, Держкомгідромет, Держком-зем, Міністерство охорони здоров'я, Міністерство юстиції тощо.

Суб'єкти господарювання використовують у своїй діяльності природні ресурси в порядку спеціального або загального природокористування відповідно до Господарського Кодексу України, Земельного кодексу України, Водного кодексу України, Кодексу України про надра, Лісового Кодексу України, Законів України "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про рослинний світ", "Про тваринний світ", "Про охорону атмосферного повітря".

Основними принципами охорони довкілля є:

- запобіжний характер заходів щодо охорони навколишнього природного середовища;
- гарантування екологічно безпечного середовища для життя та здоров'я людей;
- обов'язковість екологічної експертизи;
- гласність і демократизм при прийнятті рішень, формування у населення екологічного світогляду;
- участь у розробці та здійсненні заходів щодо охорони навколишнього природного середовища, раціонального та комплексного використання природних ресурсів;
- вирішення питань охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів з урахуванням ступеня антропогенної змінності територій.

Функції державного регулювання в галузі охорони навколишнього середовища поділяються на загальні (організація, погодження, координація, нагляд і контроль тощо) та спеціальні (ліцензування, лімітування, нормування, планування, ведення кадастрів, стандартизація, прогнозування тощо).

В галузі охорони навколишнього природного середовища метою державного регулювання є реалізація законодавства, контроль за додержанням вимог екологічної безпеки, забезпечення проведення ефективних і комплексних заходів щодо охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів, досягнення узгодженості дій державних і громадських органів у галузі охорони навколишнього природного середовища.

Отже, державному регулюванню підлягають використання природних ресурсів і охорона навколишнього природного середовища. Суть державного регулювання названих об'єктів визначається екологічною політикою держави, яка спрямовується на перебудову відносин у системі "Людина - суспільство - навколишнє середовище" з метою підтримання та створення екологічної безпеки та забезпечення раціонального використання і відтворення природних ресурсів.

Література

1. Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 26.06.1991 № 1268-ХІІ // Офіційний Вісник України. - 1991. - № 41. - С.547.

2. Михасюк І. Р. Державне регулювання економіки / І. Р. Михасюк, Л. А. Швайка. - Львів: «Магнолія плюс». - 2006. - 295с.

3. Чистов С.М. Державне регулювання економіки / С. М. Чистов, А.Є. Никифоров, Т. Ф. Куценко. - К.: «КНЕУ». - 2005. - 367с.

УДК 330.1(043)

Лафазан К.Е.

РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В СУЧАСНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

Дозвіл будь-якої проблемної ситуації пов'язаний з обмеженням часу і витрат ресурсів, тому якість управлінського рішення буде досягнуто до певного рівня за оптимальних часових та ресурсних витратах. Основними чинниками, що роблять вплив на якість управлінського рішення, є: застосування наукових підходів і принципів, методів моделювання, автоматизації управлінської діяльності, мотивація високої якості рішення і т.д.

Управлінські рішення можуть бути класифіковані за такими ознаками:

- стадії життєвого циклу товару (НДДКР, маркетинг, технічна підготовка виробництва, сервісне обслуговування і т. д.);
- сфері дії (наукова, соціальна, технічна, економічна, освітня і т. д.);
- цілі (комерційна, некомерційна, соціальна, оборонна і т. д.);
- масштабності (комплексні і приватні);
- підсистемі СПМ (системи виробничого менеджменту);
- рангу управління (верхній, середній, нижчий);
- організації або форми підготовки (особисті, групові, колективні);
- тривалості дії (стратегічні, тактичні, оперативні, довго-, середньо-і короткострокові);
- об'єкта впливу (зовнішні, внутрішні);
- методу формалізації (текстові, графічні, математичні) і способу передачі (вербальні, письмові, електронні);
- формі відображення (план, програма, наказ, розпорядження, вказівка, прохання);
- складності (стандартні, нестандартні, прості і складні).

При прийнятті управлінських рішень присутні в різному ступені такі елементи, як інтуїція, раціональність, судження, ризик, обережність, врівноваженість, імпульсивність, інертність. Прийняття управлінського рішення по персоналу допускає використання всіх зазначених елементів, але при стратегічному або тактичному управлінні виробництвом необхідно застосовувати раціональність, засновану на методах економічного прогнозування, аналізу, моделювання, розрахунку, обґрунтування та оптимізації.

Якість управлінського рішення залежить від дотримання технологічного процесу його розробки. При організації виробництва матеріальних об'єктів необхідно, перш за все, відповісти на наступні питання: Що робити (якість і кількість об'єкта)»? З якими витратами (ресурси)? Як робити (за якою технологією)? Кому робити (виконавці)? Для кого робити (споживачі)? Де робити (місце)? Що це дає (економічний, соціальний, екологічний, технічний ефект)? Якщо знайдені відповіді на всі питання і пов'язані елементи у просторі та часі, конкретно визначені ресурси і виконавці, то можна вважати, що не відбулося порушення технологічного процесу прийняття рішення.

Технологічний процес прийняття управлінського рішення включає в себе наступні етапи: 1 - виявлення управлінської проблеми; 2 - передварительная постановка мети; 3 - збір необхідної інформації; 4 - аналіз інформації; 5 - визначення вихідних параметрів проблеми і обмежень; 6 - уточнення мети; 7 - обґрунтування і побудова формалізованої моделі проблемної ситуації; 8 - розробка альтернативних варіантів вирішення проблеми; 9 - вибір методу рішення; 10 - економічне обґрунтування обраного рішення; 11 - узгодження рішення з органами управління та виконавцями; 12 - остаточне оформлення і затвердження рішення; 13 -- організація виконання рішення; 14 - контроль виконання рішення; 15 - стимулювання якості, термінів виконання та

економії ресурсів; 16 - встановлення зворотного зв'язку між приймають рішення і виконавцем і при необхідності коригування мети і завдань.

Порівнянність альтернативних варіантів забезпечується по восьми факторів: часу, якості, масштабу, освоєності об'єкта, способів одержання інформації, умов застосування об'єкта, інфляції, ризику і невизначеності. Своєчасне та ефективне управлінське рішення дозволяє вирішувати локальні та стратегічні проблеми організації із найменшими витратами. Тому необхідно підкреслити важливість процесу розробки управлінських рішень та значення менеджера в даному аспекті.

Таким чином, для забезпечення ефективних рішень в організації необхідною умовою є формування належних умов для розробки управлінських рішень та наявність відповідних підходів, що дозволяють об'єктивно та поетапно визначити основні положення рішення. За таких умов ймовірність успіху значно підвищується та менеджмент набуває більшої ефективності.

УДК 658.14:658.8(043)

Таровик Г.П.

МЕНЕДЖЕР: ТИПОЛОГІЯ ТА ЗАГАЛЬНІ ПСИХОЛОГІЧНІ ВИМОГИ

Слово "керівник" буквально означає "ведучий за руку". Для кожної організації необхідно мати людину, відповідальну за нагляд над усіма підрозділами, а не тільки зайняту виконанням спеціалізованих завдань. Цей вид відповідальності - стежити за цілим - складає суть роботи керівника. Керівник виконує основні управлінські функції: планування, організацію, мотивацію, контроль діяльності підлеглих та організації в цілому. Професійно підготовленого керівника називають менеджером. Сучасний менеджер виступає в системі громадського виробництва як керуючий - дипломат - лідер - вихователь - організатор - інноватор - людина. Основні вимоги до особистості: компетентність, володіння навичками ділового спілкування і ораторської практики, педагогічні, консультативні та психологічні вміння. Менеджерська діяльність пов'язана з вирішенням різноманітних завдань. Основний інструмент - мислення. Як психічний процес воно спрямоване на розтин зв'язків між предметами і явищами дійсності. Розумові операції щодо здійснення основних функцій менеджменту (планування, організація, мотивація і контроль) здійснюються двома моделями мислення - логічним і креативним. Логічне мислення застосовується при вирішенні задач з певним набором даних і при малому ступені невизначеності, воно призводить до єдино правильного результату через операції аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення. Креативне мислення діє в ситуаціях недостатності конкретних даних і високого ступеня невизначеності. Воно не дає єдино правильного рішення, але пропонує ряд рівноцінних, одне з яких може бути кращим за інші.

Сучасний менеджер виступає в системі громадського виробництва як керуючий: дипломат - лідер - вихователь - організатор - інноватор - людина. Основні вимоги до особистості: компетентність, володіння навичками ділового спілкування і ораторської практики, педагогічні, консультативні та психологічні вміння.

* Дипломат. Серед переліку менеджерських навичок останнім часом на перший план все частіше висувається вміння проводити переговори. Сучасні менеджери витрачають свій робочий час в основному на встановлення та розвиток людських контактів, які могли б просувати виробництво, поглиблення ділових зв'язків, укладання угод, вирішення спорів, налагодження контактів з владою. Ці функції на функції менеджера-маклера і вимагають добре розвинених дипломатичних навичок.

* Менеджер - лідер. У теорії менеджменту поки міцно тримається традиція розділяти функції менеджера і лідера. Функції першого - професійно здійснювати дії, необхідні для підтримки діяльності матеріальної підсистеми бізнесу (ресурси, процедури виробництва, технологічні процеси). Другі повинні вести за собою людей, їх головна функція - забезпечення безперебійної роботи людської підсистеми бізнесу. Сучасне розуміння функцій менеджера вимагають від нього професійного володіння як тим, так і іншим.

* Менеджер - вихователь. У міру ускладнення виробництва вимоги до персоналу зростають. З одного боку, сьогодні персонал повинен мати підвищену технологічну ерудицією, з іншого боку - високу моральність. Технічному вдосконаленню працівників приділяється велика увага. Моральне виховання, як налагоджений механізм, практично не існує. Між тим історія показує, що ступінь вихованості, моральність працівників є вирішальною умовою економічного зростання (етичні системи виявляються потужним чинником економічного розвитку).

* Менеджер - інноватор. Світ вступає в епоху інформаційної культури, і одна з головних функцій менеджера - інноваційна. Повільність у її виконанні загрожує відкинути виробництво назад. Інновації необхідні, оскільки продуктивність праці і якість продукції легше і швидше підвищується при використанні нової техніки і технологій.

* Менеджер-людина. Менеджер - це особистість, тобто складна сукупність вроджених (природних) і придбаних (соціальних) якостей. Вони спаяні воедино в характері особистості, і далеко не кожна з його особливостей може бути корисною в діяльності менеджера.

Література

1. Виханский О. С Менеджмент: человек, стратегия, организация, процесс : Учебник / Виханский О. С, Наумов А. И. - М.: Изд-во МГУ, 1995.
2. Мескон М. Х., Основы менеджмента: Пер. с англ. /Мескон М. Х., Альберт М., Хедоури Ф. М.: "Дело", 1993.
3. Словарь-справочник менеджера / Под ред. М. Г. Лапусты / М.: ИНФРА-М, 1996. Современный бизнес: Учеб. в 2 т. Т. 1: Пер. с англ. / Д. Дж. Речмен, М. Х. Мескон, К. Л. Боуви, Дж. В. Тилл. - М.: Республика, 1995.
4. Управление персоналом организации: Ученик / Под ред. А. Я. Кибанова / М.: ИНФРА-М, 1997.

УДК 654.02(043)

Шаповалова И.В.

ПОНЯТИЕ, СУЩНОСТЬ, ЦЕЛИ, ЗАДАЧИ И ОСНОВНЫЕ ФУНКЦИИ МЕНЕДЖМЕНТА

В настоящее время трудно назвать более важную и многогранную сферу деятельности, чем управление, или менеджмент, от которого в значительной мере зависят и эффективность производства, и качество обслуживания населения.

В зарубежных странах накоплен значительный опыт управления в области промышленности, торговли, кооперации, сельского хозяйства и т.п. в результате непосредственного участия людей в управленческой деятельности. Он обогащается за счет знаний основ науки управления, мировых достижений в практической организации экономических и социальных процессов.

Менеджмент – это самостоятельный вид профессионально осуществляемой деятельности, направленной на достижение в ходе любой хозяйственной деятельности фирмы, действующей в рыночных условиях, определенных намеченных целей путем рационального использования материальных и трудовых ресурсов с применением принципов, функций и методов экономического механизма менеджмента.

Целью данной работы является выяснить основные понятия, сущность, цели, задачи, и основные функции менеджмента.

Термин "менеджмент" по своей сути является аналогом термина "управление", это его синоним, однако не в полной мере. Термин "управление" намного шире, поскольку применяется к разным видам человеческой деятельности (например, управление автомобилем); к разным сферам деятельности (управление в неживой природе, в биологических системах, управление государством); к органам управления (подразделениям в государственных и общественных организациях, а также на предприятиях и в объединениях).

Целью менеджмента является постоянное преодоление риска или рискованных ситуаций не только в настоящем, но и в будущем, для чего требуется наличие определенных резервных денежных средств и предоставление менеджерам определенной степени свободы и

самостоятельности в хозяйственной деятельности в целях быстрого реагирования и адаптации к изменяющимся условиям.

Важнейшей задачей менеджмента является организация производства товаров и услуг с учетом потребностей потребителей на основе имеющихся материальных и человеческих ресурсов и обеспечение рентабельности деятельности предприятия и его стабильного положения на рынке.

В связи с этим в задачи менеджмента входит:

- Обеспечение автоматизации производства и переход к использованию работников, обладающих высокой квалификацией;
- Стимулирование работы сотрудников фирмы путем создания для них лучших условий труда и установления более высокой заработной платы;
- Постоянный контроль за эффективностью деятельности фирмы, координация работы всех подразделений фирмы;
- Постоянный поиск и освоение новых рынков.

Процесс управления (менеджмент) имеет четыре взаимосвязанные функции: планирование, организация, мотивация и контроль.

Менеджмент как совокупность принципов, методов, средств и форм управления фирмами на Западе известен в нашей стране давно. Однако еще десять лет назад наши специалисты считали, что его основными целями являются получение высокой прибыли и постоянное опережение стран социализма по производительности труда в интересах укрепления позиций империализма.

В современном менеджменте существуют различные способы решения задач: конкретные методы решения задач управления, моделирование управленческих процессов, информационное и техническое обеспечение принятия решений и др.

Если рассматривать способы менеджмента с позиций макроэкономики управления организациями, то можно заметить, что передовые методы управления наиболее активно внедряются в рамках действующего и изменяющегося хозяйственного механизма.

Процесс управления (менеджмент) имеет четыре взаимосвязанные функции: планирование, организация, мотивация и контроль.

Общие функции менеджмента - планирование, организация, мотивация, контроль, координация, учет и анализ являются обязательными для всех предприятий.

Каждая из этих функций для организации жизненно важна. Вместе с тем планирование как функция управления обеспечивает основу для других функций и считается главным, а функции организации, регулирования, мотивации, контроля и учета ориентированы на выполнение тактических и стратегических планов.

По результатам исследования можно сделать вывод: менеджмент - важнейшее понятие в рыночной экономике. Его изучают экономисты, предприниматели, финансисты, банкиры и все, кто имеет отношение к бизнесу. «Управлять - значит вести предприятие к его цели, извлекая максимум возможности из имеющихся ресурсов». Специалистам нового времени необходимы глубокие знания по менеджменту, а для этого нужно четко представлять сущность и понятие менеджмента.

Литература

1. В.Р. Веснин «Менеджмент». – М.: Проспект, 2006г.
2. В.В Глухов «Менеджмент». – СПб.: Питер, 2008г.
3. О.С. Виханский «Основы менеджмента».- СПб.: Питер, 2006г.
4. И.Н. Герчикова «Менеджмент». – М.: Юнити – Дана, 2008г.

СЕКЦІЯ РОЗВИТОК ТЕХНОЛОГІЙ ТУРИСТИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

УДК:339.92:338.48(043)

Акопян Л.Е.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ

На сьогоднішній день проблеми туристичної галузі, рекреаційний туризм займає чималу нішу в соціально-економічній політиці у світі. Однак, незважаючи на актуальність проблеми та її значимість, в науковій літературі вона не отримала достатньо широкого висвітлення. Стратегічна мета розвитку туризму в Європі полягає у створенні продукту, конкурентоспроможного на світовому ринку, здатного максимально задовольнити туристські потреби населення.

Завдяки зручному геополітичному положенні Європа має значний туристично-рекреаційний потенціал. За даними світової статистики, послуги від туризму зростають щорічно на 24%. Цей феномен здатний швидко приносити віддачу і служити опорою народному господарству. На туризм припадає десята частина валового світового продукту.

В останні роки у світі в умовах занепаду ефективності промислових підприємств спостерігається інтенсивний процес відтоку робочої сили з традиційно провідних галузей економіки в сферу надання послуг. І це закономірний процес розвитку світової економіки.

Від ефективності функціонування туризму безпосередньо залежить життєдіяльність понад 40 галузей економіки.

За останній період в Європі загальна кількість рекреаційно-туристичних комплексів збільшилася на 37%. Тобто більша частина туристів віддає перевагу відпочинку за кордоном. Іноземці при виборі місць відпочинку віддають перевагу більш міжнародним туристичним комплексам. Як показує досвід, загальна закономірність ряду країн (Німеччина, Іспанія, Португалія, особливо Марокко і Туніс): швидке залучення іноземного капіталу - це забезпечення випереджаючого зростання міжнародного рекреаційного туризму.

Перспективи збільшення доходів в цілому по Європі за рахунок рекреаційного туризму досить високі.

Поетапний розвиток, удосконалення всіх операційних систем у сфері туризму, можливо змінити, відстеживши і скорегувавши тільки через певну систему контролю, яку необхідно створити. Таким чином, при формуванні нової стратегії розвитку міжнародного рекреаційно-туристичного комплексу туристичні підприємства повинні поєднувати акценти і екстенсивного нарощування потужностей та інноваційного менеджменту, реорганізації галузі, що докорінно змінить організацію діяльності рекреаційно-туристичних послуг, де, інноваційний розвиток - це створення інноваційних зерен, яке визначить країни, як країни туризму.

Таким чином, стає очевидним, що туристський бізнес і зокрема, вище означені пріоритетні види туризму зможуть здійснити глибоку практичну адаптацію до умов сучасного середовища, оскільки роблять таку адаптацію гостро необхідною.

Література

1. Е.Л. Драчева, Ю.В. Забав, Д.К. Исмаєв Економіка і організація туризму, міжнародний туризм / Е.Л. Драчева, Ю.В. Забав, Д.К. Исмаєв – М., 2007. - 576 с .

2. Монтехано Х.М. Структура туристичного ринку / Х. М. Монтехано – К., 1997. – 471 с.

3. Теоретичні основи рекреаційної географії / під ред. І. П. Герасимова , В. С. Преображенського – М.: «Наука», 1975. – 184 с.

4. [Електронний ресурс]. URL:

<http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5056/1/%D0%84%D1%80%D0%BC%.pdf>

УДК 379.834(477)(043)

Боровський В.П.

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Розвиток сільського туризму один із напрямів відродження села та спосіб активізації внутрішнього та іноземного туризму, який дав би змогу сільському населенню підвищити матеріальний добробут. Сільський зелений туризм справляє позитивний вплив на збереження і розвиток місцевих народних звичаїв, промислів, пам'яток історико-культурної спадщини, а також сприяє розширенню можливостей реалізації продукції особистого підсобного господарства.

Зростаючий попит на різні види туризму, що спостерігається в останні роки, приводить до переконання, що туристичні функції можуть бути основою використання природних і трудових ресурсів, розвитку окремих територій, у т.ч. і сільських.

Як особливий вид економічної діяльності сільський туризм потребує дієвого організаційно-економічного механізму з відповідними важелями державного, регіонального та місцевого (локального) управління. Створення сприятливого підприємницького середовища та цілеспрямований саморозвиток сільського туризму дозволяють отримувати соціально-економічні вигоди для окремих підприємців, територіальних громад, регіонів та країни в цілому. Системний вплив сільського туризму на економіку сільських територій відбувається через системні ефекти (економічний, соціальний, етнокультурний, особистісний, екологічний) та системні зв'язки з суб'єктами інших видів економічної діяльності (сільськогосподарськими підприємствами, виробниками продуктів харчування, магазинами, закладами розміщення, будівельними компаніями, майстрами народних промислів, перевізниками, мисливськими, рибними та кінними господарствами тощо). В результаті цих впливів утворюється синергія сільського туризму, що забезпечує багатофункціональний (диверсифікований) соціально-економічний розвиток сільської економіки.

Процес розбудови синергії сільського туризму носить поетапний характер, залучаючи до створення комплексних туристичних продуктів все більше коло учасників. При цьому максимальний позитивний ефект для сільської економіки може бути забезпечений за умов стійкої, системної та цілеспрямованої співпраці всіх зацікавлених сторін – суб'єктів туристичного підприємництва, органів влади та місцевого самоврядування та ін., тобто, процесу структуризації економічних відносин.

Слід зазначити, що в економічному механізмі розвитку сільського туризму в Україні є чимало проблемних моментів. Потребують нагального вирішення питання, що стосуються оподаткування у сільському туризмі, політики ціноутворення на послуги розміщення, харчування та супутні послуги, системи маркетингу, гарантій щодо прийому і обслуговування гостей, певних стандартів обслуговування тощо. Надзвичайно важливим є остаточне вирішення питання, як кваліфікувати обслуговування туристів у сільських садибах – як підсобну діяльність сільської родини (на зразок особистого підсобного господарства), чи як підприємницьку діяльність.

Вирішення подібних питань можливе лише шляхом законодавчого закріплення обслуговування відпочиваючих у сільських садибах як підсобну діяльність сільських родин (хоча вона і не втрачає при цьому підприємницького сенсу, а лише підпадає під інше правове регулювання). Межа між підприємницькою і підсобною діяльністю повинна проходити в залежності від пропускної спроможності обслуговування туристів, тобто від кількості туристів, що одночасно можуть приймати сільські господарі в своїх помешканнях. Згідно з проектом Закону України «Про сільський зелений туризм» у разі, якщо кількість ліжко-місць, призначених для ночівлі або тимчасового розміщення туристів сукупно у всіх будівлях, що належать господарю або членам його родини, не перевищують або дорівнюють 9 ліжко-місцям та / або сукупний дохід від діяльності у сфері сільського туризму не перевищує сукупний річний розмір прожиткового мінімуму у розрахунку на кожного члена родини господаря, які постійно проживають з ним у межах одного домогосподарства, вести діяльність з надання туристичних послуг в сфері сільського туризму дозволяється без реєстрації господарів та членів їх родини як суб'єктів підприємницької діяльності.

Невизначеною ситуація є і у ціноутворенні. Ціна на послуги сільського туризму, зазвичай, складається за домовленістю між господарями і відпочиваючими. Така інформація не може

служити елементом економічного механізму. Тому як споживачам послуг, так і господарям садіб, необхідні орієнтовні (індикативні) ціни в регіональному розрізі, які відобразатимуть кон'юнктури ринку сільського туризму.

Для розвитку сільського туризму потрібно вирішити низку невідкладних завдань. Це перш за все розробити методичну нормативно-правову базу щодо визначення організаційних умов надання послуг з сільського зеленого туризму в межах особистого селянського господарства;

- надати методичні рекомендації з добровільної категоризації житла, передбаченого для розміщення відпочиваючих;

- впровадити систему пільгового довгострокового кредитування сільського населення на розвиток сільського туризму;

- сформулювати пропозиції щодо елементів фірмового стилю для ідентифікації українського сільського туризму;

- створити інформаційні засоби та технології з даними щодо клієнтської бази та інформуванням клієнтів про пропозиції з послуг відпочинку в селі;

- створити державну інституцію для просування за кордоном в'їзного туризму в Україну в цілому, в тому числі сільського зеленого туризму;

- продовжити підготовку профільних фахівців, навчання й перекваліфікацію сільських господарів, незайнятого сільського населення для роботи в секторі сільського зеленого туризму ;

- створити на рівні країни та областей комп'ютеризовану систему бронювання та резервування місць в домогосподарствах та послуг.

- налагодження співпраці з міжнародними і вітчизняними фондами та залучення грантової і фінансової допомоги, участь у міжнародних програмах розвитку сільського туризму;

- проведення досліджень туристичних ресурсів регіону та розробка туристичних маршрутів;

Отже, сільський туризм є багатофункціональним та системним явищем, яке активно поширюється у господарському житті аграрних територій України та сприяє їх економічному (через зростання доходів сільських мешканців, створення робочих місць, залучення інвестицій, міжгалузеві зв'язки тощо) та соціальному розвитку (збереження історико-культурної спадщини, підвищення самооцінки у мешканців села та ін.).

Література

1. Проект закону України «Про сільський зелений Туризм»: [електронний ресурс].-режим доступу: http://tourlib.net/zakon/pro_siltur.htm

2. Мельниченко С. В. Соціально-економічне значення та проблеми розвитку сільського зеленого туризму в Україні: [електронний ресурс]/ С. В. Мельниченко, А.Ю. Єременко.-режим доступу: <http://www.ecologylife.ru/tyrizm-kurort/page/3>

3. Биркович В. І. Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України: [електронний ресурс] / В. І. Биркович Стратегічні пріоритети. Науково-аналітичний щоквартальний збірник.- 2008. - №1 (6). - С.138-143. – режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/byrkovych.htm

УДК 34(05)(043)

Євстратов Б.В.

ОРГАНІЗАЦІЯ КРУЇЗНИХ ПОДОРОЖЕЙ В УКРАЇНІ (СВІТІ)

За останні роки морські та океанські круїзи міцно зайняли своє місце серед найбільш перспективних галузей світового туристичного бізнесу. На думку експертів в галузі туризму ця галузь індустрії подорожей постійно розвивається, а попит на послуги операторів, що займаються організацією круїзів, зростає з року в рік. На основі зробленого аналізу історії розвитку та сучасного стану круїзного судноплавства визначено необхідність розвитку круїзного туризму, як перспективного виду відпочинку, а також доведено необхідність підвищувати ефективність використання наявних природних ресурсів для розвитку круїзного туризму та

трансформувати це у перспективні напрямки туристської діяльності.

Вивченням сутності круїзного туризму та його місця в міжнародному туризмі, географію круїзних маршрутів займалися Зазірна О.М., Логунова Н.А., Мальська М.П., Тимошук О.М. Стан та перспективи розвитку круїзного туризму в світі та в Україні вивчали Аріон О.В., Писаревський І.М., Погасій С.О., Поколодна М.М. Інформація про розвиток круїзного туризму в світі представлена статтями, фотографіями та в Інтернет ресурсах, але є фрагментарною.

Проте, не дивлячись на теоретичні напрацювання з обраної теми, на сьогодні нагальним питанням залишається нівелювання проблем круїзного туризму для його подальшого успішного розвитку.

Отже, метою роботи є аналіз сучасного стану та визначення перспектив організації круїзних подорожей в Україні.

Відповідно об'єкт дослідження складає ринок круїзних подорожей як явище, а предметом є проблема організації круїзних подорожей в Україні.

Відповідно до мети виокремимо завдання роботи, що є наступними:

- охарактеризувати круїзний туризм як перспективний вид відпочинку
- визначити поняття та види водних подорожей;
- розглянути нормативно-правову базу організації обслуговування туристів під час круїзів;
- провести дослідження попиту на ринку водних подорожей в Україні;
- зробити аналіз пропозиції на ринку водних подорожей України;
- проаналізувати цінову політику на ринку водних подорожей в Україні;
- визначити перспективи розвитку ринку водних подорожей в Україні;
- розробити напрями стимулювання розвитку круїзного бізнесу в Україні.

В процесі дослідження були використані наступні методи: структурно-функціональний метод - розгляд будь-якого економічного явища як системного з обов'язковим аналізом функцій взаємодіючих елементів, метод наукової абстракції - він полягає у виділенні найбільш суттєвих сторін процесу, що вивчається, абстрагуванні від усього другорядного, випадкового, аналіз - предмет дослідження розчленовується, мислення йде від конкретного до абстрактного, синтез - досліджує економічне явище у взаємозв'язку та взаємодії його складових, метод поєднання логічного й історичного підходів до вивчення явища тощо.

Теоретичною і методологічною базою дослідження виступають праці провідних спеціалістів з питань організації водних подорожей, круїзного туризму, публікації в спеціальних періодичних виданнях, матеріали науково-практичних конференцій, нормативно-правові документи України стосовно досліджуваної галузі.

В першому розділі роботи було проведено аналіз теоретичних основ організації круїзів в Україні, для чого було розглянуто круїзний туризм як перспективний вид відпочинку, а також визначили поняття і види водних подорожей та охарактеризували нормативно-правову базу організації обслуговування туристів під час здійснення водної подорожі.

Відзначено, що розвитку круїзного туризму в Україні заважає відсутність законодавчої бази і нерозвиненість інфраструктури. Зокрема, великі проблеми створює те, що круїзний туризм перебуває у віданні двох міністерств - культури і туризму та транспорту і зв'язку. Неузгодженість дій і нормативних актів цих двох відомств знижує привабливість українських портів для круїзних компаній.

Процеси глобалізації економічних відносин зумовлюють цілі і завдання для розвитку транспортної системи України та інтеграції її в Європейську транспортну систему. Слід розділяти два напрямки в організації екологічної та техногенної безпеки: організації безпеки постійних пристроїв (маються на увазі морські та річкові порти тощо) і організація безпеки рухомого складу (морський і річковий флот тощо).

В роботі зазначено, що на сучасному етапі ключовими характеристиками комфорт і комплексність обслуговування туристів. Так, на судах рівень забезпечення туристів різними послугами може порівнятися лише з найдорожчими курортами. Номенклатура заходів для досягнення цього на борту відрізняється великою різноманітністю: декілька ресторанів, своя

кухня, спортивні і оздоровчі заходи для різних вікових груп, пляж під час стоянок, різні розважальні програми, наявність казино, тематичні лекції, виставки, програми для дітей і підлітків.

Маючи культурні, природні визначні пам'ятки, відносно зовнішню політичну стабільність і безпеку, розвинуте транспортне сполучення з великими містами і столицями по всьому світу, комфортбельні кліматичні умови, а також всебічно стимулюючи і розвиваючи морський і річковий туризм, Україна має всі шанси стати одним із лідерів круїзного бізнесу в Чорноморському регіоні й отримати статус туристичної перлини.

Перспективами подальших досліджень даного напрямку можна вважати виявлення та аналіз конкурентного потенціалу та переваг круїзного бізнесу в Україні на державному, регіональному рівні та безпосередньо на рівні суднохідних компаній та туристичних операторів, як основних ланок надходження туристичних послуг до споживача.

Література

1. Аріон О.В. Організація транспортного обслуговування туристів /О.В.Аріон. Навч. посіб. - К.: Альтерпрес, 2011. – С. 73-90.
2. Бабкин А.В. Специальные виды туризма /А.В.Бабкин. - Ростов-на-Дону: Феникс, 2010. – 552 с.
3. Бакаев О. Деякі аспекти розвитку круїзних перевезень /О. Бакаєв, Ю. Клочков. // Залізничний транспорт України. - 2003. - №1. - С. 32-35

УДК:379.85(043)

Кисельова А.С.

РОЗВИТОК ДІЛОВОГО ТУРИЗМУ У СВІТІ

Поняття "діловий туризм" виникло недавно. У світі про нього заговорили як про прибутковий і самостійний вид туризму в 70-80-х роках ХХ ст. Нині він належить до найприбутковіших субгалузей туризму.

Під поняттям "діловий туризм" розуміють поїздки, пов'язані з виконанням фахових обов'язків з метою відвідування об'єктів, що належать фірмі або становлять для неї певний інтерес, називаючись "бізнес-поїздками" [1].

За визначенням О.О. Бейдика "туризм діловий - це подорожі, метою яких є участь у конференціях, конгресах і, як правило, це подорожі спеціалізованих груп однорідного професійного складу (в основному за рахунок підприємства)", "туризм комерційний - вид туризму, що здійснюється громадянами до зарубіжних країн, у тому числі і до країн СНД, з метою отримання прибутку" [3].

Основа ділової поїздки - насичена програма зустрічей і заходів, які сплановані заздалегідь. Бізнес-тури організовується в поєднанні з культурною та екскурсійною програмою, яка цікава для конкретного клієнта. Зазвичай в стандартну (базову) програму ділової частини бізнес-туру входить оформлення візи, проживання, сніданки, трансфери.

Галузь ділового туризму інтенсивно розвивається у світовому туристському просторі протягом останніх трьох десятиліть, причому прибутки від неї мають високу питому вагу у структурі доходів від міжнародного туризму; у низці країн вони відіграють помітну чи навіть окремих випадках провідну роль у бюджеті.

Розвиток національної економіки та інтеграція її на світовий ринок немислимі без розвитку сфери ділового туризму. Ділова комунікація, обмін технологіями й від, пошуку нових ринків, пошук партнерів для інвестицій і спільних проектів із, просування компаній через PR-акції, навчання персоналові та впровадження корпоративної культури - усе це ділової туризм.

Діловий туризм є одним із провідних підприємств і ринках галузей світової економіки. За свої небачено швидкі темпи зростання ділової туризм визнаний економічним феноменом двадцятого століття.

Діловий туризм грає найважливішу роль розвитку національної економіки - сприяє її у світовому економічний ринок. Сучасний бізнес неможливий без активного обміну інформацією

між, без оволодіння нові технології, без підвищення кваліфікації всіх рівнях ділового освіти, участі у міжнародних конгресах, семінарах, виставках тощо. Усе це входить до сфери ділового туризму. Завдяки цій галузі туризму відбувається приплив нових ідей у економіку, завойовуються нові ринки, тобто. здійснюється прогрес.

Тобто, діловий туризм - це поїздки, пов'язані з виконанням професійні обов'язки. У зв'язку з загальною інтеграцією і встановленням ділових контактів ділової туризм рік у рік набуває дедалі більшого значення. Поїздки відбуваються з єдиною метою відвідин об'єктів, які належать фірмі чи представляють нею особливий інтерес, щодо переговорів, на допомогу пошуку додаткових каналів постачання чи збуту та інших. Відвідання різних конференцій, семінарів, виставок, бізнес зустрічі, конгреси тощо.

Література

1. Александрова О.Ю. Економіка і територіальна організація міжнародного туризму./О. Ю. Александрова О.Ю. - М., 2000.-399 з.

2. Андренко Б.В. Загальна характеристика, особливості організації і проведення комерційних ділових заходів // науково-технічний збірник./ Б. В. Андренко. - №85. - ХНАМГ, 2008. - С.58

3. Федорченко В.К. Історія туризму в Україні: Навчальний посібник. / В. К. Федорченко. Т. А. Дьорова. - К.: Вища шк., 2002. - 141 с.

УДК: 338.46(477)(043)

Літник Ю.О.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Великобританія – батьківщина сучасного туризму як форми проведення культурного дозвілля. Ще в 1840 р. проповідник Кук з англійського містечка Мельбурн заснував першу у світі туристську фірму. Через рік фірма організувала для п'ятисот членів "Товариства тверезих" поїздку передмістями Лондона, а в 1844-1846 роках-екскурсії в різні частини Англії і Шотландії.

До початку 50-х років того ж століття у Великобританії існувало вже кілька туристських фірм, і щорічно в поїздках по країні брало участь більш ніж 160 тис. осіб. У 1856 році фірма Кука організувала першу групову туристську поїздку в країни Західної Європи. Цю дату звичайно вважають початком міжнародного туризму. Наприкінці ХІХ ст. туристські подорожі по своїй країні і за кордоном набули у Великобританії масового характеру і вийшли за межі Європи.

У 1870-ті роки проводилися туристські поїздки в США, а в 1878 р. на Всесвітню виставку в Париж з Великобританії прибуло 75 тис. осіб. Те, що міжнародний туризм широко розвинувся у Великобританії раніше, ніж в інших країнах, пояснюється низкою причин, серед яких більш високий у той час економічний рівень порівняно з іншими країнами і, відповідно, вищий рівень життя населення; швидка урбанізація; уведення загальної початкової і розвиток середньої та вищої освіти; передове трудове законодавство, що встановило для всіх найманих робітників щорічну оплачувану відпустку та обмежило робочий час. Мав значення і гарний розвиток на той час залізничного і морського транспорту, а також близькість до континентальної Європи, зручний зв'язок з нею через протоку Ла-Манш.

Після Другої світової війни, особливо наприкінці 50-х років, туризм у Великобританії швидко поширюється. Це було зумовлено насамперед докорінними змінами в транспорті: ростом мережі вдосконалених автомобільних доріг і кількості легкових автомобілів у населення, швидким розвитком і здешевленням повітряного транспорту. Важливу роль відіграло введення в країні щорічного двотижневої, а для частини населення-тритижневої оплачуваної відпустки.

Великобританія займає одне з перших місць у світі за густою мережею автомобільних доріг - 1 580 км на 1000 км² території і поступається лише Німеччині по густій мережі залізниць - 70 км на 1000 км² території. Парк легкових автомобілів в країні перевищує 30 млн. (400 на 1000 жителів і близько 1,3 в середньому на сім'ю). Великобританія – високо урбанізована країна : у містах живе 87 % населення, у тому числі половина у крупних (у Лондоні - близько 8 млн. жителів).

У Великобританії склалися сприятливі умови для розвитку туризму: у країні немає районів, що віддалені від моря більш ніж на 160 км, багато міст розташовані безпосередньо на узбережжі. Наявні різноманітні ландшафти, в кожній з частин країни є гірські чи горбкуваті райони, величезна кількість річок і озер. У населення в приватній власності налічується понад 400 тис. морських і більш ніж 100 тис. річкових прогулянкових суден.

Великобританія - одна з найбільш економічно розвинених країн світу, і в ній знаходяться найбільші світові фінансові і торгові центри (Лондон, Ліверпуль, Глазго), відомі наукові центри (Лондон, Оксфорд, Кембридж, Единбург)-звідси велике значення ділового і конгресового туризму. Приїжджають туристи і на спортивні матчі, які часто проходять у Великобританії, особливо футбольні.

Великобританія залучає туристів з усього світу своєю багатоміліардною самобутньою культурою, історією, неповторним "чисто англійським" шармом і колоритом. Достаток визначної пам'яток, знаменних пам'ятників, що несуть відбиток різних епох від Древнього світу до Новітнього часу, різноманітня музеїв, що представляють найбагатшу культурну спадщину (у різні періоди Великобританія подарувала світу сонм найбільших письменників, учених і державних діячів) забезпечують нескінченний інтерес до цієї унікальної держави. Імениті британські університети (Кембридж, Оксфорд, Единбург і інші) залучають студентів з усього світу. У Лондоні й інших найбільших містах Великобританії (Глазго, Ліверпуль тощо) проводиться величезна кількість бізнес - форумів і конгресів, що також сприяє залученню туристів-бізнесменів.

За даними соціологічних досліджень, три чверті економічно активного населення країни проводить свою відпустку поза постійним місцем проживання, причому велика частина - у межах країни (близько 25 млн.). Основний потік туристів вирушає з найбільш урбанізованих центральних районів до морського узбережжя Південно-Східної Англії, у райони курортів Брайтона, Уертінга, Сифорда, Маргіта та ін. Близько 15 % туристів відпочивають у гірських районах Шотландії й Уельсу, 8 % на берегах річок і озер у різних частинах країни. Національні парки і ландшафтні території щорічно відвідують понад 15 млн. осіб, особливо у вихідні і святкові дні.

Сучасна Великобританія є 6-ою країною світу за кількістю прийнятих іноземних туристів (понад 25 млн. осіб/рік). Щороку туристи витрачали у Великобританії біля 17,2 млрд. дол. США. Лондон є найбільш відвідуваним серед іноземних туристів містом світу (15,6 млн. осіб у 2004 році), випереджаючи Бангкок та Париж.

Максимальний приплив туристів забезпечують країни-сусіди: Німеччина, Франція, Ірландія, Бельгія, Нідерланди, країни скандинавського півострова, а також: США, Канада, Нова Зеландія, Австралія, Південно-Африканська республіка. З кожним роком зростає приплив туристів – не європейців, наприклад американців. Стрімкими темпами збільшується потік туристів, що прибувають у Великобританію з Японії. Витрати іноземців у Великобританії перевищують аналогічні витрати, здійснювані британцями за рубежом, що створює позитивний туристичний баланс. Туризм приносить британському бюджету постійну статтю доходів (4-5% ВВП) і іноземної валюти.

Література

1. Александрова А.Ю. Международный туризм / А.Ю. Александрова – М.: Аспект Пресс, 2002. – 464 с.
2. Дубарець А. І. Туризм у Великобританії / А. І. Дубарець, 2002. – 324 с.
3. Національний туристичний сайт Великобританії [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.staruk.org.uk>
4. Пузакова Е. В. Международный туристический бизнес / Е. В. Пузакова, В. О. Честникова – М., 2004. – 374 с.

УДК379.85(15)(043)

Пинчук А.В.

КОСМИЧЕСКИЙ ТУРИЗМ

Актуальность выбранной темы заключается в том, что туризм уже давно рассматривается как одна из наиболее доходных и интенсивно развивающихся отраслей мирового хозяйства. Развитие туризма играет важную роль в решении социальных проблем. Во многих странах мира именно за счет туризма создаются новые рабочие места, поддерживается высокий уровень жизни населения, создаются предпосылки для улучшения платежного баланса страны. Необходимость развития сферы туризма способствует повышению уровня образования, совершенствованию системы медицинского обслуживания населения, внедрению новых средств распространения информации и т.д.

Если же рассматривать туризм как вид отдыха, можно отметить, что он занимает важную часть времяпровождения людей, являясь одним из видов досуга. Туризм является одним из эффективных средств удовлетворения рекреационных потребностей населения, и в настоящее время приобретает массовый характер. Это произошло благодаря растущей взаимосвязи и взаимозависимости стран в результате открытости границ и увеличения масштабов международной торговли и расширении ее сферы, охватывающей не только обмен товарами и капиталом, но и услугами. Интенсивные международные контакты, как на уровне государств, так и на уровне индивидов, коммуникация посредством сети электронной почты и мобильных телефонов, бронирование отеля, билетов на транспорт, заказ других услуг посредством сети Интернет стали типичными в социальной практике миллионов людей во всем мире. Внедрение в сферу туризма новых технологий, привели к появлению новых видов туризма. Достижения в области новых технологий позволяют современным туристам побывать в ранее не доступных для них местах. Ярким примером является космический туризм. В настоящее время при наличии определенных материальных возможностей вполне возможно побывать на орбитальной космической станции.

Космический туризм является совершенно новой областью туризма, которая еще только начинает развиваться. По мнению множества аналитиков космический туризм – это одна из наиболее перспективных отраслей в сфере развлечений. Это самый дорогой и, пожалуй, самый экзотический вид экстремального туризма - путешествие на орбиту Земли. Это оплачиваемые из частных средств полеты в космос или на околоземную орбиту в развлекательных или научно-исследовательских целях. Есть много людей, мечтающие, хоть краем глаза, посмотреть на необъятные просторы нашей галактики.

Для путешествия в космос возможны несколько вариантов:

Первый будет самым простым. В салоне располагаются пассажиры, которые хотят побывать в космическом пространстве. Аппарат совершает облет над районами Земли по желанию пассажиров, может снижаться над какими необходимо. Возможны посадки в районах полюсов и других интересных местах. Также в маршрут может входить облет Луны и высадка на нее. По прошествии времени тура, на борт берется другая группа туристов.

Второй вариант уже несколько серьезнее. С помощью данного космолета в непрерывном режиме осуществляется доставка на орбиту элементов конструкций, из которых собирается гостиница. Это может быть достаточно большая гостиница, с десятками номеров и обслуживающим персоналом. Напомним, что в ней имеется искусственно созданная гравитация, так что проблем с длительным пребыванием не будет. В отдельных залах гравитацию можно отключать, для испытания желающими эффекта невесомости. На борту может быть также телескоп для наблюдения, как за телами солнечной системы, так и отдаленными объектами.

Следующая возможность - это строительство обитаемого комплекса на Луне, где также имеется возможность длительного проживания. Желающие могут побывать на Марсе и пожить там некоторое количество времени. Не составляет проблем и облет всех планет солнечной системы. Как уже стали привычными туристические поездки в различные места на Земле, так в скором времени станут обычными такие же полеты в пределах солнечной системы.

Проблемы развития космического туризма:

- Основная проблема космических экскурсий, вне сомнения, – безопасность. Следует помнить, что за бортом космического корабля придется пребывать в условиях крайне

разреженной атмосферы, огромных перепадов температуры, а в самом корабле или на МКС будет существенен фактор замкнутого пространства, который негативно воздействует на человеческую психику. Кроме того, не следует забывать и о влиянии на все живое жесткой космической радиации, которая в Космосе намного выше, чем на Земле. Поэтому все приборы и материалы, необходимые для полета, имеют многократный запас прочности, а кандидаты в космические туристы проходят тщательный отбор по физическим и психологическим параметрам. Подготовка к полету длится от полугода до года, и, несмотря на огромное количество желающих преодолеть притяжение родной планеты, до конца подготовительных программ доходят лишь единицы.

- Высокая стоимость. Космонавтика - это очень затратная вещь, и ожидать от космических исследований какой-то прибыли или элементарно окупаемости весьма проблематично. В этой связи развитие частной космонавтики идет очень медленно, но все-таки идет. Лидером этого направления, по-прежнему, являются США.

- Спутник весит меньше, чем пилотируемый космический корабль, который нуждается и в более «деликатном» режиме старта, поскольку человек физически не способен выдержать такую же перегрузку, как механизм. Поэтому спутники можно запускать в «жестком» режиме на более дешевых носителях, на роль которых подходят более простые и, следовательно, менее дорогостоящие ракеты, в том числе и бывшие боевые баллистические.

- Частная космонавтика - это всегда очень большой риск, как коммерческий, так и технический, риск для участников. К примеру, суборбитальные полеты на крылатых космических аппаратах, которые сейчас пытаются строить несколько компаний в Америке. Прежде чем перейти на коммерческое использование (извоз туристов), необходимо осуществить около 30 испытательных полетов.

- Другая весьма серьезная проблем развития стоит на пути реализации некоторых проектов. С одной стороны, туристические компании не могут не привлекать миллиардные прибыли и возможности создания на орбите десятков тысяч новых рабочих мест, а с другой - на освоение космоса человеком существует государственная монополия, что изрядно ограничивает в этой области частную инициативу.

Пока космические туристы могут останавливаться только на МКС (Международная космическая станция), хотя и проводятся технологические разработки для строительства космических отелей. Расстояние от Земли до МКС – 350-370 км. Ближайшие два небесных тела, вызывающие коммерческий интерес, – Луна, находящаяся в 384 тыс. км от Земли, и Марс, до которого минимальное расстояние от Земли составляет 55 млн км.

За 12 лет с начала коммерческих полетов в космос произошло восемь стартов. Такие темпы развития индустрии космического туризма дают основания надеяться, что в недалеком будущем туристические операторы смогут предложить клиентам инновационный космический турпродукт космический отель и т.д.

Литература

1. Алавердов В.В. Основные направления космической деятельности России в 2001 - 2005 гг./В.В. Алавердов // Земля и вселенная. - 2001. - № 1. - С. 9-18.

2. Алябьева Л. Воздушный шар как развлечение: из истории английской воздухоплавательной лихорадки/ Л. Алябьева // Новое литературное обозрение. - 2005. - № 6. - С. 101-125.

3. Щербаков В.В. Современные формы экстремального туризма/ В.В. Щербаков // Бизнес - план № 10, 2009 . - 63 с.

УДК 338.48(043)

Слепов А.

МЕТОДИКА ОЦЕНКА КАЧЕСТВА И УЛУЧШЕНИЕ СЕРВИСА В ОТЕЛЯХ И ПРЕДПРИЯТИЯХ ОТЕЛЬНОГО ТИПА

Война и экономический кризис, разразившиеся на территории Украины, привели отельный бизнес в упадок. Многотысячный поток иностранных туристов моментально сократился. По словам Дэвида Дженкинса, руководителя департамента гостиничного бизнеса компании JLL, загрузка киевских отелей «драматически» снизилась на 40% по сравнению с предыдущим годом: «Средний показатель загрузки ключевых брендированных отелей в Киеве (под управлением местных и международных операторов) за прошедший год составил 30% со средним тарифом на номер в \$190 за ночь результативались в доходность на номер в \$48. Такое большое снижение произошло из-за капитального падения спроса со стороны российского рынка. [1]

Многие специалисты сходятся во мнении, что пришло время переориентировки гостиничного бизнеса, в первую очередь на рынки западной Европы и непосредственных стран-соседей Польши и Чехии. Однако притязание таких клиентов выше, и в этом случае встает иная проблема – повышения качества услуг, позволяющая конкурировать с отелями развитых стран.

Этот вызов для эффективного управления качеством сервиса отелей, и может быть реализован через более точное измерение качества услуг.

Оценку и улучшение качества предоставляемых услуг можно провести при помощи следующих этапов:

1. Обозначить показатели.
2. Измерить показатели. В западной практике используется дерево СТQ (The Critical To Quality (СТQ)) которое показывает какие факторы составляют основу для оценки качества сервиса, с точки зрения потребителя [2].
3. Проанализировать показатели, чтобы найти возможные причины низкого или недостаточного качества сервиса.
4. Улучшить – для показателя, который в ходе анализа оказался на недостаточном уровне, должны быть установлены определенные лимиты, которым он должен соответствовать.
5. Контроль – На этом этапе показатель, который был изменен должен находиться под контролем – оставаться в рамках, установленных лимитов.

Показатели характеризуются как качественными так и количественными переменными. На пример показатель Качество питания включает в себя как качественные (вкус, оформление, подача) так и количественные переменные (цена, размер).

Измерение и анализ показателей включает в себя логический процесс, связанный в первую очередь с декомпозицией действий на мелкие составляющие, в которых детали являются своего рода показателями. Например: показатель Оплата в отеле, можно разбить на: принимаются ли кредитные карточки (включая разные типы VISA, Mastercard и т.п.), принимается ли иностранная валюта для гостей, наличие возможности онлайн-оплаты и бронирования, стоимость вышеуказанных услуг и т.п.

Возможность персонала отвечать на вопросы гостей: был ли персонал вежлив, помогли ли ни решить проблему, уложились ли в рамки времени.

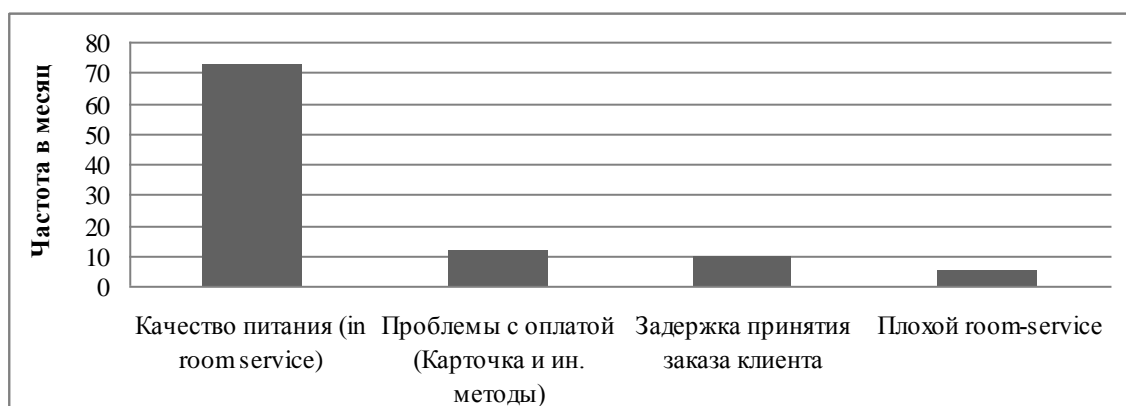
Каждому количественному и качественному показателю должен быть присвоен вес от 1 до 10, в зависимости от его влияния на оценку качества сервиса отеля. Затем построен список (check-sheet) для того чтобы найти частоту негативных отзывов от потребителя услуг на каждый показатель. Производное частоты и веса показателей даст финальную оценку каждого показателя. Для негативных отзывов, которые оцениваются можно применить диаграмма Паретто [3], и будет выглядеть следующим образом:

После этого шага, показатели с максимальной оценкой берутся для следующего этапа анализа. Для каждого из этих параметров, который имеет максимальную оценку, может быть применен причинно-следственный анализ.

Когда причина проблемы выявлена, должны быть применены определенные меры. Если связь в регрессионном анализе подтвердилась, то следует увеличить количество дней для учебы поваров.

Количество дней в таком случае должно соответствовать цели менеджмента отеля, ведь показатели могут улучшаться, но наступает момент насыщения, когда дополнительные дни

треніровок (или иного действия, в зависимости от показателя) достигают граничной полезности, и уже не ведут к повышению качества. Из-за слишком большого количества таких показателей, нет определенной формы, как установить нижние и верхние границы изменений, кроме как концептуальной.

Наконец, менеджмент отеля должен сравнить эти показатели с собственными стандартами, и принять окончательное решение по внедрению правил в операционную деятельность предприятия.

Литература

1. ProHotelia - портал для профессионалов гостиничного и ресторанного бизнеса Украины [электронный ресурс]/ Режим доступа: <http://prohotelia.com.ua/2015/03/hotel-business-ukraine/>
2. Mindtools – essential skills for an excellent career [электронный ресурс]/ Режим доступа: <http://www.mindtools.com/pages/article/ctq-trees.htm>
3. KPMS Менеджмент качества (Проект образования в сфере ИСО 9000) [электронный ресурс] / Режим доступа: http://www.kpms.ru/Implement/Qms_Pareto_Chart.htm
4. Википедия: Свободная энциклопедия. Регрессионный анализ [электронный ресурс]/ Режим доступа: <https://ru.wikipedia.org/wiki>

УДК:338.48(477)(043)

Смочук А.О.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДІЛОВОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Світовий туризм у ХХ - на початку ХХІ ст. набув надзвичайно стрімкого розвитку. ООН, Всесвітня туристська організація і ЮНЕСКО визначили ХХІ ст. століттям туризму. В усьому світі прискореними темпами розвивається діловий туризм, оскільки він є найбільш прибутковим і має величезне значення для приймаючої країни з економічної точки зору.

Щорічно в світі здійснюється більше 100 млн. бізнес-турів. Частка ділового туризму в світі, за оцінками експертів ВТО, становить майже 20 відсотків, а 50 відсотків доходів авіакомпаній та 60 відсотків доходів готелів складає обслуговування туристів саме цієї категорії.

Принципово нова політична, економічна й соціальна ситуація, що склалася в Україні, її вихід як самостійного суб'єкта на міжнародну туристичну арену потребує системного державного підходу до організації саме ділового туризму в нашій державі. Виникає загальна необхідність модернізації засобів розміщення для ділових відвідувачів України, залучення уваги українських та іноземних туристів до можливостей ділового туризму в нашій державі, розвитку його міжнародної концепції та потужної сучасної ділової інфраструктури в Україні. Все це буде сприяти розвитку не тільки внутрішнього, а й в'їзного ділового туризму та поступового перетворення України на туристичну державу світового рівня.

В Україні діловий туризм виник порівняно недавно. На ринку цей сектор турбізнесу став по-справжньому розвиватися лише в 90-х роках. Організація ділових поїздок - дуже складна справа. Проте вже чимало українських фірм займаються саме цим бізнесом. Зростає їхній професіоналізм, напрацьовується досвід. Цей факт разом із зростанням міжнародних контактів

українських бізнесменів дає надію на повноцінний розвиток ділового туризму в Україні вже в недалекому майбутньому.

Актуальність створення інфраструктури ділового туризму в нашій державі впливає з того, що вона буде значно сприяти всебічному розвитку міст зокрема і держави загалом. Сьогодні багато вітчизняних готелів в своїй рекламі стверджують, що вони здатні надати всі послуги, необхідні діловим туристам. Проте часто ці послуги зводяться до їх надання в невеличкому приміщенні, що іменується бізнес-центром, де черговий секретар виконує мінімум необхідних послуг для бізнес-мандрівників. Насправді ж бізнес-центр - це організація, що надає цілий набір ділових послуг. Абсолютно очевидно, що роль бізнес-центрів і бізнес-готелів в діловій інфраструктурі України, попит на офісні приміщення і ділові послуги високої категорії постійно збільшуватимуться. Тому вкрай важливо в перспективах розвитку враховувати принципи створення сучасної туристської інфраструктури, важливі і актуальні концепції для формування єдиного інформаційного простору.

Менше 20 відсотків українських готелів сьогодні відповідають вимогам світових стандартів за рівнем комфорту. Створення готелів, здатних приймати ділових туристів, уявляється нині особливо актуальним. У вирішенні цієї задачі велику роль повинна грати Держтурадміністрація та регіональні управління по туризму. В даному випадку необхідно вести мову як про іноземних туристів, так і про діяльність фірм щодо організації поїздок українських бізнес-туристів до інших країн світу.

За даними Держтурадміністрації, з метою ділового та бізнес-туризму Україну відвідали у 2010 р. 634 тис. туристів; у 2012 р. - 669 тис.; у 2013 році - 766 тис.

Міжнародна асоціація ділового туризму й торгівлі покликана вирішити наступні пріоритетні завдання:

- привернення уваги українського та іноземного туриста до можливостей ділового туризму в Україні;
- розвиток міжнародної концепції ділового туризму в Україні;
- розвиток потужної сучасної ділової інфраструктури в Україні;
- надання консалтингової, маркетингової і юридичної допомоги;
- створення мережі регіональних центрів ділового туризму.

Україна на ринку ділового туризму ще розвивається, однак вже зроблено кроки щодо укріплення своїх позицій. Наприклад, створено Асоціацію Ділового туризму України (BTA Ukraine), що дає організаціям-учасникам необмежений доступ до постачальників послуг у всьому світі, організує професійне навчання, здійснює рекламну підтримку українських організацій на світовому ринку, співпрацює з зарубіжними професійними об'єднаннями, а також з економічними та дипломатичними місіями іноземних держав в Україні, сприяє привабленню інвестицій для розвитку вітчизняного ділового туризму. Всі ці процеси дають можливість сподіватись на виведення України на більш високу ланку у сфері ділового туризму серед країн Європи.

Отже, з метою підвищення ефективності туристської галузі України, підвищення іміджу і авторитету нашої держави в туристському співтоваристві, розроблено заходи щодо розширення міжнародного туристського співробітництва. Серед них - розвиток інформаційно-рекламної та виставкової діяльності, організація міжнародних і регіональних туристських салонів, ярмарків, бірж в Україні, зокрема в основних туристських ділових центрах. Також, оскільки діловий туризм є найприбутковішим видом своєї галузі, Україна потребує покращення інфраструктури проведення заходів, розміщення та відпочинку туристів.

Література

1. Мальська М.П. Основи туристичного бізнесу: навчальний посібник / М.П. Мальська, В.В. Худо, В.І. Цибух. - К.: Центр навчальної літератури, 2014. - 272 с.
2. Федорченко В.К. Історія туризму в Україні: Навчальний посібник. / В.К. Федорченко. Т.А. Дьорова. - К.: Вища шк., 2012. - 141 с.

ТУРИЗМ В БЛИЖНЕВОСТОЧНОМ РЕГИОНЕ

Международный туризм является одним из основных видов международной экономической деятельности, сложной и комплексной сферой, оказывающей существенное влияние как на структуру и общую ситуацию в мировой экономике, так и на хозяйства большинства стран и отдельных регионов мира. Развитие туризма оказывает стимулирующее воздействие на такие секторы экономики, как транспорт, связь, торговля, строительство, сельское хозяйство, производство товаров народного потребления, и составляет одно из наиболее перспективных направлений структурной перестройки экономики. Ближневосточный регион - один из самых перспективных туристических регионов мира.

На протяжении всей своей долгой истории Ближний Восток оставался одним из важнейших политических, экономических, религиозных и культурных центров. В этом регионе появились зороастризм, иудаизм, христианство и ислам. На территории Ближнего Востока существовали одни из древнейших государств на Земле — Древний Египет, Шумер, Великая Армения, Персидская империя, Парфия, Вавилон, Ассирия, Арабский Халифат и др.

На территории государств этого региона и по сей день сохранилось большое количество культурно-исторических комплексов, таких как Петра, Пальмира, Вавилон, Баальбек и другие. Только на территории Сирии расположены около 10 тыс. хорошо сохранившихся памятников древности. Наличие многочисленных исторических достопримечательностей и музеев создает благоприятные возможности для развития культурного и познавательного туризма.

Регион расположен в Юго-Западной Азии. Он граничит с Европой, Африкой, Азиатско-Тихоокеанским регионом. Климат засушливый на большей части территории. В состав Ближневосточного региона входит: Саудовская Аравия, ОАЭ, Катар, Иран, Ирак, Кувейт, Йемен, Бахрейн, Оман, Египет, Ливия, Израиль, Турция. В некоторых источниках Израиль и Турцию относят к Европейскому туристическому региону. Также иногда к Ближневосточному региону относят Армению, Азербайджан и Грузию.

К основным туристическим центрам на Ближнем Востоке относятся такие страны как Египет, Турция, Израиль, Саудовская Аравия, ОАЭ. К основным видам туризма на Ближнем Востоке относятся:

- Рекреационный туризм (Турция, Египет)
- Спортивный туризм (Египет, Катар, Турция)
- Деловой туризм (Саудовская Аравия, ОАЭ, Катар)
- Религиозный туризм (Саудовская Аравия)

Ближний Восток - родина религиозного туризма. На Ближнем Востоке зародились 3 основные мировые религии: ислам, христианство, иудаизм.

Крупнейшие туристические центры Ближнего Востока:

Саудовская Аравия - центр мирового исламского паломнического туризма. Два города Мекка (одна из крупнейших мечетей в мире) и Медина (место захоронения Пророка Мухаммеда) являются крупнейшими туристическими центрами в этой стране. В Саудовской Аравии активно развивается туризм с деловыми целями (Эр-Рияд).

ОАЭ - один из самых перспективных с точки зрения туризма регионов Ближнего Востока. Одним из центров делового и шопинг-туризма является Дубай. Активно развивается деловой туризм также в столице Абу-Даби.

Катар - один из возможных крупнейших центров спортивного туризма. В этой стране строится большое количество инфраструктуры для спортсменов. В этой стране пройдет Чемпионат мира по футболу 2022 года.

Египет - один из центров туризма в регионе. Страна получает в год примерно 10 млрд долларов США от туристической сферы. В Египте находятся такие популярные курорты как Шарм-эш-Шейх, Хургада. Памятники истории Античного, Средневекового периода.

Турция - в этой стране хорошо развит туристический сервис. Это связано с наличием морских курортов, а также с разнообразием достопримечательностей.

Израиль - страну в год посещает примерно 3,5 млн человек в год. Страна предоставляет широкий спектр туристических услуг: оздоровительный туризм(Мёртвое море, горячие источники), паломнический туризм(Израиль - центр мировых религий) и т.д.

Перспективными с точки зрения туризма выглядят такие страны как Сирия, Ливан, Ирак. Но из-за нестабильной военно-политической ситуации в этих странах потенциал в этих странах не до конца реализуется. Ещё не раскрылся туристический потенциал Ирана, который является одной из крупнейших стран региона и мировым центром ислама-шиизма.

Ближний Восток после урегулирования внутренней обстановки может быть одним из мировых туристических центров. Регион может привлекать крупные туристические потоки из Европы, АТР, России и стран постсоветского пространства. Ближний Восток может стать крупным религиозным, деловым, рекреационным центром мира.

Литература

1. Бабкин А.В. Специальные виды туризма: Религиозный туризм / А.В. Бабкин. - Ростов-на-Дону 2008. - 117 с.

2. Туристические регионы мира. Ближневосточный регион и Южная Азия: [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://book-science.ru/social/geography/turisticheskie-regiony-mira-blizhnevostochnyj-region-i-juzhnaja-azija.html>

3. Ивасенко А. Г. Мировая экономика: учебное пособие / А. Г. Ивасенко, Я. И. Никонова. — М.: КНОРУС, 2010.

УДК:338.48(477)(043)

Чабаненко В.О.

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА КОН'ЮНКТУРИ ТУРИСТИЧНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Туристичний ринок в Україні знаходиться на стадії становлення. Стан ринку туристичних послуг конгруентний стану економіки і визначається соціально-економічними та політичними процесами, що відбуваються в країні, відтворюючи хід реформування суспільного життя. Україна відноситься до країн, де туризм як активний спосіб проведення дозвілля заохочувався державою, пропагувався та стимулювався шляхом соціалізації туристичних послуг і тому був сприйнятий більшістю населення як складова способу життя. Поліпшення рівня та умов життя вводить туризм в споживчій суспільної моделі, особливо міського населення, стимулюючи попит і формуючи ринок туристичних послуг [2].

Формування туристичного продукту базується відповідно на певних туристсько-рекреаційних ресурсах з елементами інновацій і є класичним поєднанням природних і культурно-історичних ресурсів.

Різноманітність і розвиток пропозицій можливі на напрямках культурно-пізнавального і екскурсійного, екологічного, спортивного, а також сільського туризму. Щодо сегментів споживчого ринку, то основні маркетингові зусилля повинні бути спрямовані на розвиток оздоровлення, сімейного відпочинку, відновлення автотуризму. Основним споживчим ринком залишається ринок масового попиту з переважаючою мотивацією «відпочинок + екскурсії». На ринках нестандартного попиту домінуючими є позиції спортивного та екологічного туризму. Пріоритетним напрямком розвитку є внутрішній туризм. Його активізація передбачає диверсифікацію видових субринків та ускладнення територіальної структури внутрішнього ринку за рахунок формування місцевих територіальних ринків на основі інтенсифікації ресурсної бази туризму та розвитку туристичної інфраструктури. Основним регулятором повинно стати проведення регіональної туристичної політики стимулювання малого та середнього підприємництва у внутрішньому туризмі та організації екскурсійної діяльності.

Розвиток індустрії туризму та формування національного ринку туристичних послуг позначиться на територіальній організації туристичного ринку країни процесами структуризації геопространства та диверсифікації місцевих ринків і сприятиме подальшій поляризації

територіальної структури, а ієрархізація територіальних ринків закріпиться процесами територіальної концентрації і спеціалізації [1].

Економічна криза в Україні також впливає на попит на туристичні послуги, але в меншому ступені ніж в інших галузях. Це пояснюється, в першу чергу, тим, що туризм є практично необхідною потребою, по-друге, тим, що еластичність попиту і багатство форм туризму забезпечують в період економічних спадів можливість переливу попиту від дорогих видів туризму к більш дешевим [3].

Можна зауважити, що в країні відбулися зміни щодо відношення населення до відпустки та її ролі в підтриманні індивідуального здоров'я. Українці сприймають цінність відпустки як фактор підвищення морального і фізичного стану, у зв'язку з чим формують структуру його використання (розподіл відпустки на малі сегменти, що збільшує число періодів короточасного оздоровчого відпочинку протягом року з використанням туристсько – рекреативних об'єктів).

Література

1. Голіков А.П. Український туризм / А.П. Голіков // Галицькі контракти.- №22. - травень 2009 р.
2. Любіцева О.О. «Педагогічні та рекреаційні технології в сучасній індустрії дозвілля» / О.О. Любіцева - Київський національний університет культури і мистецтв.- 4-6 червня 2004р.
3. Цибух В. «Туризм в Україні» / В. Цибух // «Економіст».- №6.- 2009 р. - С. 34-35

УДК: 338.46(477)(043)

Чаркина Д.О.

РАЗВИТИЯ РЕСТОРАННОГО БИЗНЕСА В УКРАИНЕ

Пищевая индустрия является одной из самых перспективных отраслей для ведения бизнеса, поскольку питание всегда являлось одним из важнейших элементов человеческой жизни. Однако при этом важно правильно организовать данный бизнес, опираясь на предпочтения потребителей и современные требования к рынку услуг. С каждым годом количество заведений ресторанного типа растет. Рестораны ориентируются на свою аудиторию и их владельцы должны делать все возможное, чтобы расширить число клиентов и обезопасить свой бизнес от рисков и убытков.

Важным является то, что количество людей, посещающих рестораны, с каждым годом увеличивается. Причин такого явления несколько:

1. Относительный рост благосостояния населения.
2. Появление традиции питания и общения вне дома.

За последние несколько лет в Украине наблюдается стремительный рост и развитие отрасли ресторанного бизнеса. За последние годы объем рынка вырос больше, чем в 2 раза. Специалисты отмечают, что это связано с высокой рентабельностью данной отрасли. Однако, несмотря на то, что данная отрасль все еще остается недостаточно развитой, 2015 год охарактеризовался негативным сальдо открытия новых ресторанов. Кроме этого можно выделить и другие негативные явления, которые характеризуют ресторанный бизнес. Во-первых, ресторанная индустрия в Украине развита неравномерно. Велико различие в развитии между центром и регионами. Во-вторых, несмотря на то, что по количественным и качественным показателям Киев значительно опережает другие города, потенциал для его развития еще достаточно велик. Для достижения европейского уровня киевскому ресторанному бизнесу еще нужно многому учиться. В-третьих, украинский ресторанный бизнес характеризуется переманиванием аудитории и отсутствием работы над созданием своей постоянной клиентуры и новой целевой аудитории.

Специалисты считают, что залогом успешного заполнения определенной ниши являются, во-первых, профессиональный анализ возможностей на рынке, и во-вторых, профессиональный менеджмент, потому что весь ресторанный бизнес более чем какой-либо другой зависит от человеческого фактора. Поэтому, говоря о положительных тенденциях развития, можно выделить то, что развивается качество обслуживания и уровень обслуживающего персонала. Для

этого проводятся различные тренинги. Кроме этого, рестораны постоянно приглашают в Украину иностранных специалистов и посылают украинцев на обучение за рубежом. Также положительно на развитие данной отрасли сказалось то, что в настоящее время ударение ставится не только на украинскую кухню, но и на традиционные блюда других стран. На данном этапе наиболее успешно развиваются рестораны, которые делают упор на разносторонность своей кухни и, формируя меню, сочетают в нем блюда различных стран. Уже долгое время не падает спрос на японскую и итальянскую кухню. В последнее время увеличился спрос на блюда американской кухни.

Отечественный рынок общественного питания пребывает на стадии формирования. С одной стороны, в Украине довольно широко представлены все сегменты: недорогие заведения быстрого питания, среднеценовые рестораны и элитные заведения. На сегодняшний день в Украине насчитывается около 15 тыс. заведений общественного питания. Из них в столице находится 1300 таких заведений. Среди наиболее широко представленных и перспективных типов заведений, пожалуй, можно выделить кондитерские-кофейни, а также пивные рестораны. Наилучшим вариантом будет открытие сети подобных заведений, поскольку это обеспечит стабильный поток клиентов, а также увеличит сферу влияния.

Поскольку практически отсутствует средний класс, то рестораны в своем большинстве ориентированы на рабочих и студентов, т. е. это заведения быстрого питания, пиццерии, кафе, но через возрастающее количество подобных заведений, просто необходимо правильно их расположить и позаботиться о качестве пищи, чтобы не потерять своих клиентов.

В Украине многие рестораны не достигают успеха и быстро приходят к стадии банкротства. Для того, чтобы не допустить такую ситуацию необходимо учитывать важные факторы, влияющие на успех в ресторанном бизнесе. Такими факторами являются:

1. Функции управления в ресторанном бизнесе. Основные функции управления являются общими для всех производственно-экономических систем, относятся к любому объекту управления. Они необходимы для решения общих задач управления и типичны для всего управленческого решения.

2. Структура системы управления предприятием общественного питания. Правильно составленная структура системы управления для любого предприятия общественного питания, упрощает и освобождает руководителя от целого ряда функций, для выполнения которых есть квалифицированные специалисты.

3. Расстановка и подбор кадров. Для успеха в ресторане очень важен подбор кадров. От того насколько правильно менеджер подберет персонал, будет зависеть дальнейшая работа. Менеджер должен точно представлять, какой тип кандидатов нужен для стабильного трудового коллектива, способного добиться высоких конечных результатов.

Итак, ресторанный бизнес в Украине характеризуется своей перспективностью: правильный выбор места и кухни, атмосфера и толково организованное обслуживание создают возможность для привлечения рынка и дают хорошую прибыль и инвестиции.

УДК: 389.85:369.223.23(043)

Чернейкіна К.С.

ГЕОГРАФІЯ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМА

Лікувально-оздоровчий туризм за важливістю можна назвати головним видом туризму, так як в його основі лежить турбота про здоров'я людини як головної цінності життя. Лікувальний туризм має давню багату історію. У кожній країні він розвивався з урахуванням наявності природних ресурсів та соціально-економічних умов.

Основними оздоровчими ресурсами, використовуваними в ході лікувально-оздоровчого туризму є: клімат, мінеральні та термальні води; грязі, морська вода, гірське повітря, мікроклімат печер, цілющі властивості рослин.

Останнім часом у світі спостерігається зростання інтересу туристів до лікувально-оздоровчого туризму. Швидкий темп життя, безліч стресових ситуацій, зростання потоку

інформації, несприятлива екологічна обстановка в більшості країн змушує людей звертатися до цього виду туризму. Подорожі з лікувальними цілями були відомі ще в стародавніх Греції і Римі, громадяни яких використовували цілющі джерела та місця зі сприятливим кліматом для того, щоб зміцнити здоров'я.

Перший відомий в історії курорт Асклепія у Давній Греції, розташований поблизу порту Епідаурос, був створений на природних джерелах мінеральних вод у II ст. до н. е. У XVIII—XIX ст. поширилася мода їздити "на води". Люди, переважно багаті, їздили на курорти не з метою лікування, а для відпочинку. Навколо джерел виростали курортні міста, що стали центрами світського життя, поряд із лікарнями споруджувалися концертні зали, іподроми та казино.

У ранньому Середньовіччі відомими курортами були Плом Б'єр Ле Бен і Ахен. Надалі прославилися мінеральні джерела Спа і Котре, відродилася слава відомих із старовини джерел Абано Терме. В середині XIV ст. був заснований курорт Карлсбад (нині Карлові Вари). На початку XIV ст. Баден Баден став активно відвідуваним курортом.

На початку XVII ст. у Франції була створена курортна інспектура, у завдання якої входив нагляд за станом курортів та їх експлуатацією. Діяли широко відомі бальнеологічні курорти - Карлсбад в Чехії (нині Карлови-Вари), Баден-Баден в Німеччині, Баден у Швейцарії, Віші у Франції, а також приморські - Ніцца у Франції, Монте-Карло в Монако.

В Росії зародження курортного туризму відноситься до початку XIX ст.. Відкриття Кавказьких мінеральних вод поблизу Кисловодська відбулося в 1803 р., за указом царя цей регіон був визнаний лікувальною місцевістю. У 1810 р. були відкриті джерела мінеральних вод в Железноводську і Єсентуках.

На території Німеччини розташовано більше 300 курортів, які приймають понад 1 млн. осіб з країн Європи, США і Канади. Гірські і бальнеологічні курорти Австрії та Швейцарії також є головними європейськими напрямками оздоровчого туризму.

На американському континенті лідером оздоровчого туризму є США. Більшість північноамериканських курортів - бальнеологічні, але відвідують їх, в основному, самі американці

В Африці оздоровчий туризм став активно розвиватися не тільки за рахунок збільшення кількості туристів у вже відомих зонах відпочинку та оздоровлення (наприклад, в Єгипті), а й в Тунісі, Марокко, Кенії і ПАР.

Досить розвинена курортна інфраструктура є і в країнах СНД. У Росії нині налічується 45 000 здравниць

В останні 10 років швидкими темпами, цей напрямок розвивається в Індії та країнах Південно-Східної Азії (Сінгапур, Таїланд, Китай, Малайзія). Як правило, оздоровлення у новозбудованих розкішних SPA-готелях і велнес-центрах включає і методи східної медицини, все більш затребувані серед прихильників здорового способу життя.

Отже, однією з важливих цілей лікувально-оздоровчого туризму, оздоровлення та виду діяльності є формування здорового способу життя людини і суспільства в цілому, що має велике значення в житті кожної людини.

**СЕКЦИЯ
МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ СИСТЕМНОГО АНАЛІЗУ**

УДК 517.57(043)

Гутыра Я.В.

ДОКАЗАТЕЛЬСТВО РАСХОДИМОСТИ ГАРМОНИЧЕСКОГО РЯДА

Гармоническим рядом называют сумму бесконечного количества членов обратных последовательным числам натурального ряда. Его обозначают:

$$1 + \frac{1}{2} + \frac{1}{3} + \frac{1}{4} + \dots + \frac{1}{n} + \dots$$

Гармонический ряд является исторически первым примером численного ряда, члены которого неограниченно убывают и который, несмотря на это, расходится. Расходимость его была доказана Лейбницем в 1678 г. Название ряда объясняется тем, что каждые три последовательных его члена, начиная со второго, U_{n-1}, U_n, U_{n+1} , удовлетворяют одному и тому же правилу: средний член связан с крайними равенством:

$$U_n = \frac{2U_{n-1} * U_{n+1}}{U_{n-1} + U_{n+1}}$$

Подобная зависимость чисел называется гармоническим делением или золотым сечением.

В курсе математического анализа гармонический ряд является основным и играет не менее значительную роль, чем убывающая геометрическая последовательность. Признаки сходимости для гармонического ряда не являются достаточными. Так как из того, что n -й член стремится к нулю, еще не следует, что ряд сходится, — ряд может и расходиться. И достаточный признак Коши и Даламбера требует дополнительных исследований. И только интегральный признак сходимости доказывает расходимость гармонического ряда. Но так же расходимость гармонического ряда можно доказать с помощью математических преобразований средней школы. Рассматриваемый ряд:

$$1 + \frac{1}{2} + \frac{1}{3} + \frac{1}{4} + \dots + \frac{1}{n} + \dots$$

Выполняется необходимый признак сходимости:

$$\lim_{n \rightarrow \infty} U_n = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n} = 0$$

Распишем ряд более подробно:

$$1 + \frac{1}{2} + \frac{1}{3} + \frac{1}{4} + \frac{1}{5} + \frac{1}{6} + \frac{1}{7} + \frac{1}{8} + \frac{1}{9} + \frac{1}{10} + \frac{1}{11} + \frac{1}{12} + \frac{1}{13} + \frac{1}{14} + \frac{1}{15} + \frac{1}{16} + \frac{1}{17} + \dots \quad (1)$$

Напишем, далее, вспомогательный ряд :

$$1 + \frac{1}{2} + \frac{1}{4} + \frac{1}{4} + \frac{1}{8} + \frac{1}{8} + \frac{1}{8} + \frac{1}{8} + \frac{1}{16} + \frac{1}{16} + \frac{1}{16} + \frac{1}{16} + \frac{1}{16} + \frac{1}{16} + \frac{1}{16} + \frac{1}{16} + \frac{1}{32} + \dots + \frac{1}{32} + \dots \quad (2)$$

Ряд (2) строится следующим образом: его первый член равен 1, второй равен 1/2, третий и четвертый равны 1/4, члены с пятого по восьмой равны 1/8, члены с девятого по 16-й равны 1/16, члены с 17-го по 32-й равны 1/32 и т. д. Обозначим через S_n^1 сумму n первых членов гармонического ряда (1) и через S_n^2 сумму n первых членов ряда (2). Так как каждый член ряда (1) больше соответствующего члена ряда (2) или равен ему, то для $n > 2$

$$S_n^1 > S_n^2. \quad (3)$$

Подсчитаем частичные суммы ряда (2) для значений n равных $2^1, 2^2, 2^3, 2^4, 2^5 \dots$:

$$S_2 = 1 + \frac{1}{2} = 1 + 1 * \frac{1}{2}$$

$$S_4 = 1 + \frac{1}{2} + \left(\frac{1}{4} + \frac{1}{4}\right) = 1 + \frac{1}{2} + \frac{1}{2} = 1 + 2 * \frac{1}{2}$$

$$S_8 = 1 + \frac{1}{2} + \left(\frac{1}{4} + \frac{1}{4}\right) + \left(\frac{1}{8} + \frac{1}{8} + \frac{1}{8} + \frac{1}{8}\right) = 1 + 3 * \frac{1}{2}$$

$$S_8 = 1 + \frac{1}{2} + \left(\frac{1}{4} + \frac{1}{4}\right) + \left(\frac{1}{8} + \frac{1}{8} + \frac{1}{8} + \frac{1}{8}\right) + \left(\frac{1}{16} + \dots + \frac{1}{16}\right) = 1 + 4 * \frac{1}{2}$$

$$S_8 = 1 + \frac{1}{2} + \left(\frac{1}{4} + \frac{1}{4}\right) + \left(\frac{1}{8} + \frac{1}{8} + \frac{1}{8} + \frac{1}{8}\right) + \left(\frac{1}{16} + \dots + \frac{1}{16}\right) + \left(\frac{1}{32} + \dots + \frac{1}{32}\right) = 1 + 5 * \frac{1}{2}$$

Так же подсчитываем все остальные члены ряда $S_{2^k} = 1 + k * \frac{1}{2}$. Таким образом, частичные суммы ряда (2) при достаточно большом k могут быть любого положительного числа. И тогда $\lim_{n \rightarrow \infty} S_n^2 = \infty$. Из соотношения (3) следует, что и

$$\lim_{n \rightarrow \infty} S_n^1 = \infty.$$

Таким образом гармонический ряд (1) расходится, что мы и хотели доказать.

Литература

1. Пискунов Н.С.- Дифференциальное и интегральное исчисления для ВУЗОВ-2 том-1985

УДК 512.64(043)

Дейнега Г.О.

ПОНЯТТЯ ВЕКТОРА ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В РІЗНИХ СФЕРАХ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

Виникнення векторного числення тісно пов'язане з потребами механіки і фізики. До XIX в. для подання векторів використовувався лише координатний спосіб, і операції над векторами зводилися до операцій над їх координатами. Лише в середині XIX ст. зусиллями ряду вчених було створено векторне числення, в якому операції проводилися безпосередньо над векторами, без звернення до координатного способу подання.

Сам термін «вектор» вперше з'явився в 1845 році у англійського математика і астронома Вільяма Гамільтона. Основи векторного числення були закладені дослідженнями англійського математика У. Гамільтона та німецького математика Г. Грассмана. Їхні ідеї були використані

англійським фізиком Дж. К. Максвеллом в його роботах з електрики і магнетизму. Сучасний вигляд векторам надав американський фізик Дж. Гіббс.

Вектор – спрямований відрізок, тобто відрізок, що має довжину і напрям. Напрямок вектора (від початку до кінця) на малюнках позначається стрілкою.

Вектори, що вивчаються в математиці, мають широке застосування в різних сферах діяльності людини. Фізичні формули, закони, найчастіше зображуються математичними знаками, зокрема векторами. Будь-яка сила, наприклад F тяжіння, розкладається по векторах. Це необхідно при розрахунках в будівництві різних споруд. Розкладання векторів застосовують при розрахунках літальних апаратів, наприклад вектор швидкості для кругових орбіт, у навігації морського і повітряного флоту

Своє широке застосування вектори отримали і в хімії. Наприклад, електронна будова атома азоту. Кожен електрон має свою власну характеристику – спін. Спін – власний момент імпульсу електрона, не пов'язаний з рухом у просторі. Спіни електронів складаються як вектора. Сума спінів даного числа електронів на підрівні повинна бути максимальною. Якщо у квантовому осередку знаходяться два спарених електрона, то їх зображують протилежно спрямованими векторами.

Вектором у біології називається організм, що переносить паразита від одного організму-господаря до іншого. Наприклад, воші переносять збудників висипного тифу, щури – чуми, а кліщі є переносниками вірусу, що викликає енцефаліт. Так ці захворювання є дуже небезпечними для людини, тому необхідно досконально вивчити механізм їх передачі щоб уникнути зараження. Також вектором в біології називають автономну молекулу ДНК, яка використовується у генній інженерії, для переносу генів від організму-донора в організм-реципієнт, а також для клонування нуклеїнових послідовностей (клонуючий вектор).

У медицині вектором є бактеріальна плазмиди. Плазмиди дають бактеріям великі переваги, наприклад здатність синтезувати речовини небезпечні для інших бактерій – антибіотики, а так само бути стійкими до антибіотиків своїх побратимів. Ці властивості людина навчилася використовувати у своїй діяльності, але вони так само можуть і шкодити їй. Наприклад, був отриманий антибіотик проти бактерії, що викликає туберкульоз, але ця бактерія еволюціонувала і придбала до нього несприйнятливості. Тому необхідно знову шукати засіб, щоб впоратися з цією хворобою. Людина створює також штучні вектори. Так само синтезуються ферменти або навіть цілі каскади ферментів, що необхідні людині (наприклад, інсулін). У генній інженерії існує такий напрямок, як генотерапія, де вектори дозволяють виправляти генетичні дефекти. Ці молекули ДНК (вектори) використовуються також при створенні трансгенних рослин і тварин (наприклад, генетично модифіковані вівці продукують людський ген альфа 1-антитрипсину в молоці

Вектори мають широке застосування у знаках дорожнього руху. Це зумовлено тим, що кожен день, виходячи з будинку, ми стаємо учасниками дорожнього руху в ролі пішохода або в ролі водіїв. Та не варто забувати того, що в житті все взаємопов'язано і, навіть у найпростіших розпорядчих знаках дорожнього руху, ми бачимо вказівні стрілки руху, що в математиці зветься векторами. На прикладі знаків: «Рух прямо», «Рух направо», «Рух наліво», «Рух прямо і наліво» та інші. Ці стрілки (вектори) вказують нам напрямку руху, сторони руху, сторони об'їзду, і ще багато іншого. Всю цю інформацію можна прочитати на знаках дорожнього руху на узбіччях доріг. Недотримання цих правил і зневага знаками призводить до незворотних наслідків (автокатастрофам), що, звичайно ж, не обходиться без людських жертв, у тому числі і дітей.

Таким чином, можна зробити висновок, що вектори дійсно застосовуються у різних сферах діяльності людини та у її повсякденному житті.

Література

1. Гомонов С.А. Математика. Линейная алгебра: Учебно-справочное пособие / С.А. Гомонов. М. : Форум, НИЦ ИНФРА-М, 2013. – 144 с.

2. Скридлова С.В. Линейная алгебра: Учебное пособие / С.В. Скридлова, О.О. Белова. Рн / Д : Феникс, 2012. – 142 с.

УДК 004:687.016(043)

Малхасян М.М., Иншакова К.А.

СОЗДАНИЕ ЭКСПЕРТНОЙ СИСТЕМЫ ДЛЯ ПОМОЩИ В ВЫБОРЕ СТИЛЯ ОДЕЖДЫ

В данной работе мы создаем экспертную систему, которая обеспечит быстрый выбор стиля одежды по вашему индивидуальному вкусу и желанию.

Стиль – важнейший фактор конкурентоспособности личности в любой сфере. Продуманный имидж способствует общению, помогает привлечь и прочно удерживать внимание людей, завоевать их симпатию. Умение создать индивидуальный стиль в одежде является важной частью имиджирования, так называемой визитной карточкой, средством самопрезентации личности. Данная экспертная система направлена на помощь пользователя в принятии решения при выборе индивидуального стиля.

Объектом компьютеризации данной экспертной системы является процесс принятия решения в выборе индивидуального стиля. Пользователь будет производить ручной ввод названий элементов одежды, которые у него имеются, а экспертная система поможет принять решение, подходит ли данный комплект к определенному стилю и поможет пользователю, который не обладает вкусом.

Программа должна реализовать опрос человека, который не может подобрать себе подержанный автомобиль, при помощи вопрос-ответного диалогового режима.

Цель экспертной системы – помочь пользователю выбрать правильный стиль, который подчеркнет индивидуальность и яркие стороны личности. Для этого необходимо будет перебрать одежду, имеющуюся в собственном гардеробе, а система выдаст ему имидж наиболее подходящий по данным вещам.

Задача экспертной системы состоит в определении индивидуального стиля в одежде, с помощью тех элементов гардероба, которые имеются в наличие у пользователя.

База знаний – центральная часть экспертной системы. Она содержит правила, описывающие отношения или явления, методы и знания для решения задач из области применения системы. Можно представлять базу знаний состоящей из фактических знаний, которые используются для вывода других знаний.

Механизм вывода содержит принципы и правила работы. Когда экспертной системе задается вопрос, механизм вывода выбирает способ применения правил базы знаний для решения задачи поставленной в вопросе.

Входной информацией являются элементы одежды, которую пользователь вводит, такие как, например: юбка, блузка, джинсы, рубашка, платье, спортивный костюм, пиджак, босоножки, туфли, кроссовки, сумка, рюкзак.

Выходной информацией будет стиль, который получился при совокупности нескольких элементов одежды, а именно: *классический* стиль, *casual* стиль, *спортивный* стиль, *строгий* стиль, *вечерний* стиль.

Рассмотрим на примере классического стиля, как осуществляется выбор стиля: если подтверждено наличие: *юбки, блузки, пиджака, туфлей, сумки*, то это *классический* стиль:

```
(defrule classic_style (skirt_yes) (blouse_yes) (jacket_yes) (shoes_yes) (bag_yes)
=> (assert (style "You fit the classic style!")))
```

Значит, на основании ответов на вопросы, пользователь получит определенный стиль:


```

CLIPS> (run)

Answer the question

You are a woman? (yes/no)?yes
Y Vas est 'skirt' ? (yes/no)?yes
Y Vas est 'bluzka' ? (yes/no)?yes
Y Vas est 'jeans' ? (yes/no)?no
Y Vas est 'shirt' ? (yes/no)?no
Y Vas est 'dress' ? (yes/no)?no
Y Vas est 'sport_suit' ? (yes/no)?no
Y Vas est 'jacket' ? (yes/no)?yes
Y Vas est 'sandals' ? (yes/no)?no
Y Vas est 'shoes' ? (yes/no)?yes
Y Vas est 'sneakers' ? (yes/no)?no
Y Vas est 'bag' ? (yes/no)?yes
Y Vas est 'backpack' ? (yes/no)?no
Enter the lenght of the skirt?
90

Your skirt the max-lenght

=====
Style:

You fit the classic style !

CLIPS>

```

Рис.1. Экранная форма

Данная работа, реализована на языке программирования CLIPS[1,2], спроектирована экспертная система, позволяет по определенным параметрам подобрать подержанный автомобиль опрашиваемого.

Литература

1. Частиков А. П. Разработка экспертных систем. Среда CLIPS / А. П. Частиков, Д. Л. Белов, Т. А. Гаврилова. — СПб. :БХВ-Петербург, 2003. —396 с.
2. Нейлор К. Как построить свою экспертную систему / К. Нейлор — М.: Энергоатомиздат, 1991. — 288 с.

УДК 004.4(043)

Морозова А.А., Симонова Е.Г.

ПРОДУКЦИОННАЯ ЭКСПЕРТНАЯ СИСТЕМА ДЛЯ ПОДБОРА ИНТЕРНЕТ БРАУЗЕРА

С развитием интернет технологий появилось множество различных интернет браузеров. В связи с этим пользователь сталкивается с проблемой выбора качественного интернет браузера для использования на своих ПК. Данная экспертная система направлена на помощь пользователь в принятии решения при выборе качественного интернет браузера.

Объектом компьютеризации экспертной системы является процесс принятия решения при выборе качественного интернет браузера.

Система спроектирована по схеме:

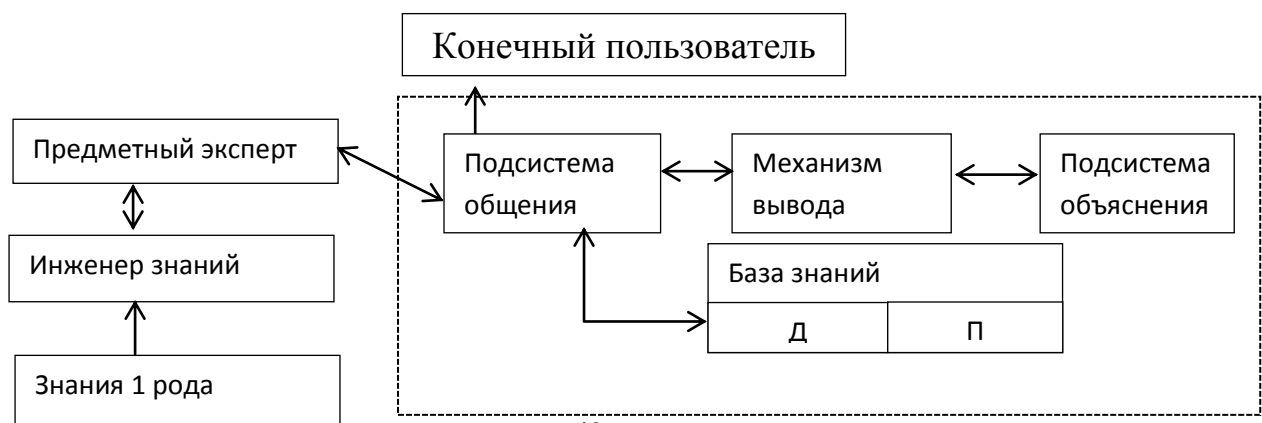

Рис. 1 Схема экспертной системы

Данная ЭС была разработана в среде программирования CLIPS [1,2] и состоит из фактов и правил. Также в работе содержится одно вычисляемое и одно сравниваемое поля. В качестве выводов были выбраны 6 популярных браузеров: Google Chrome, Internet Explorer, Mozilla Firefox, Opera, Safari, Яндекс.Браузер.

Целью разработанной экспертной системы является помощь пользователю в принятии решения при выборе качественного интернет браузера из популярных.

Для правильной и качественной работы, данная ЭС должна выполнять следующие задачи:

- 1) Ознакомление пользователя со всеми параметрами интернет браузеров.
- 2) Выбор пользователем технических характеристик браузера
- 3) Вычисление скорости открытия страницы браузеров.
- 4) Определение интернет браузера для ПК пользователя на основе выбранных им технических характеристик.

В данной экспертной системе входной информацией является такие факты:

- 1) Удобный поиск осуществляемый интернет браузером.
- 2) Часто-посещаемые сайты отображаются на стартовой страницы браузера.
- 3) Возможность браузера переводить страницы на иностранные языки.
- 4) Удобная работа с закладками осуществляемая интернет браузером.
- 5) Низкое потребление ресурсов интернет браузером.
- 6) Возможность опции турбо-интернет.
- 7) Поддержка интернет браузером ОС Windows.
- 8) Поддержка интернет браузером ОС Unix.
- 9) Поддержка формата изображений JPG в интернет браузере.
- 10) Поддержка формата изображений APNG в интернет браузере.
- 11) Стандартный браузер в ОС Windows.
- 12) Стандартный браузер в ОС iOS.
- 13) Возможность интернет браузера импортировать закладку в HTML-файл.
- 14) В интерне браузере отсутствует поддержка Flash.
- 15) Скорость открытия страницы в интернет браузере, секунды.

Правило для такой экспертной системы выглядит следующим образом: если вы выберете следующие технические характеристики: удобный поиск, часто-посещаемые сайты отображаются на стартовой страницы браузера, перевод браузером страниц на иностранный язык, поддержка ОС Windows, поддержка формата изображений JPG в интернет браузере, возможность интернет браузера импортировать закладку в HTML-файл, то данная ЭС предложит вам установить Google Chrome.

Пример реализации правила в программе:

```
(defrule google_chrome (declare (salience 70)) (poisk_yes) (st_str_yes) (perevod_yes)
(zakladki_no) (resurs_no) (turbo_inter_no) (windows_yes) (unix_no) (jpg_yes) (apng_no)
(st_windows_no) (iOS_no) (HTML_yes) (flash_no) => (assert (diagnoz " You can set Google Chrome
brauser!!!"))))
```

Спроектированная ЭС является помощником пользователю при выборе качественного интернет браузера с определенными системными требованиями.

Литература

1. Частиков А. П. Разработка экспертных систем. Среда CLIPS / А. П. Частиков, Д. Л. Белов, Т. А. Гаврилова. — СПб. : БХВ-Петербург, 2003. — 396 с.
2. Нейлор К. Как построить свою экспертную систему / К. Нейлор — М.: Энергоатомиздат, 1991. — 288 с.

УДК: 004.4:793(043)

Солтыс А.С.

СОЗДАНИЕ ЭКСПЕРТНОЙ СИСТЕМЫ ДЛЯ ВЫБОРА ВИДЕОИГРЫ

ПО ЖАНРОВЫМ ПРЕДПОЧТЕНИЯМ

Сегодня IT сфера активно развивается, а вместе с ней и такой вид развлечения как видеоигры. В наше время выпущено огромное количество видеоигр, разных жанров и платформ. Это могут быть простенькие инди-проекты от команд из 1-5 человек, а могут быть игры AAA-класса, с бюджетом в миллионы долларов.

Данная экспертная система поможет пользователю подобрать игру под свои вкусы и под удобную для него платформу. Для этого необходимо будет перебрать жанры, особенности графики и геймплея, а система выдаст ему игру наиболее подходящий по его запросам.

Программа должна реализовать опрос человека, который не может подобрать себе игру, при помощи вопрос-ответного диалогового режима.

Спроектированная экспертная система будет иметь структуру:

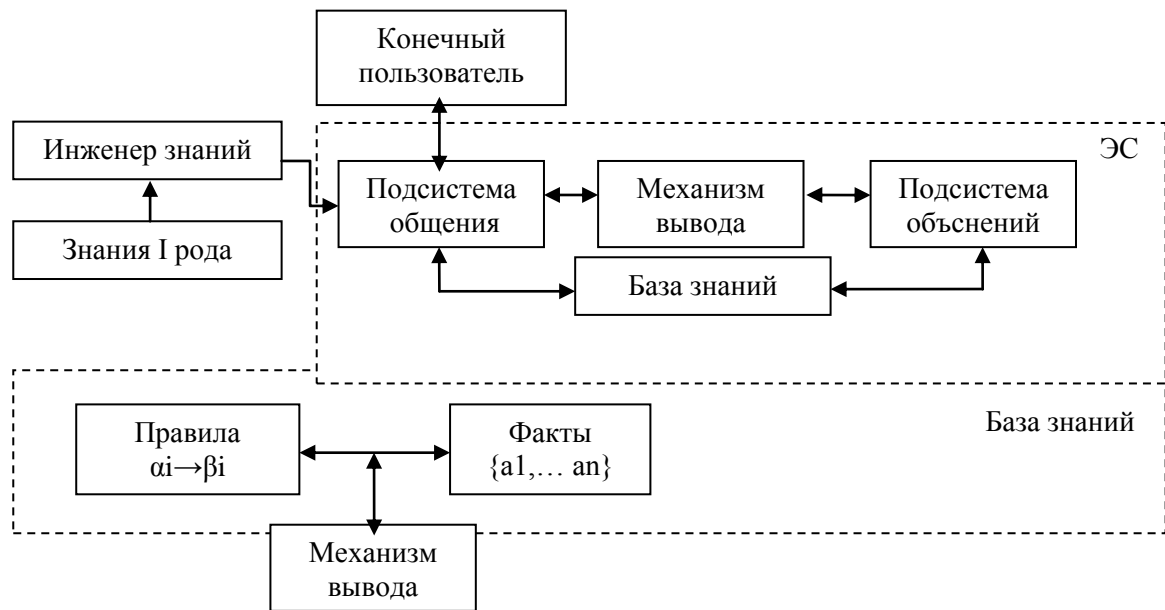

Рис.1 Структура базы знаний

Входной информацией, данной ЭС является следующие жанры, графические особенности и платформы: AAA-project, Indie-project, Action, Shooter, RPG, Strategy, Racing, Co-op, Online, MMO, PixelGraphics, Arcade, Simulator, Open World, PC, Xbox, PlayStation, Android.

Рассмотрим работу экспертной системы на примере выбора видеоигры Fallout (В данной системе рассматриваются новые части серии, изданные компанией Bethesda).

```

(defrule fallout
(aaa_yes)           //выбор критерия AAA-project;
(indie_no)          //отклонения критерия Indie-project;
(action_yes)        //выбор критерия Action;
(shooter_yes)       //выбор критерия Shooter;
(rpg_yes)           //выбор критерия RPG;
(strategy_no)       //отклонения критерия Strategy;
(racing_no)         //отклонения критерия Racing;
(coop_no)           //отклонения критерия Co-op;
(online_no)         //отклонения критерия Online;
(mmo_no)            //отклонения критерия MMO;
(pixel_no)          //отклонения критерия Pixel;
(moba_no)           //отклонения критерия MOBA;
(arcade_no)         //отклонения критерия Arcade;
    
```

```
(simulator_no) //отклонения критерия Simulator;
(openworld_yes) //выбор критерия Openworld;
(pc_yes) //выбор критерия PC;
(xbox_yes) //выбор критерия Xbox;
(playstation_yes) //выбор критерия PlayStation;
(android_no) //отклонения критерия Android.
=>
(assert (game "Vam stoit poigratb v Fallout")) //После обработки данных система выдает
игру.
На рисунке 2 представлена экранная форма работы экспертной системы
```

```
Answer the question

AAA' ? (yes/no)?
yes
Indie? (yes/no)?no
Action? (yes/no)?yes
Shooter? (yes/no)?yes
RPG? (yes/no)?yes
Strategy? (yes/no)?no
Racing? (yes/no)?no
Co-op? (yes/no)?no
Online? (yes/no)?no
MMO'? (yes/no)?no
Pixel graphics? (yes/no)?no
MOBA? (yes/no)?no
Arcade? (yes/no)?no
Simulator? (yes/no)?no
Open world? (yes/no)?yes
PC? (yes/no)?yes
Xbox? (yes/no)?yes
PlayStation? (yes/no)?yes
Android? (yes/no)?no

=====
Vivod!:

Vam stoit poigratb v Fallout
```

Рис. 2 Экранная форма

Данная работа, реализована на языке программирования CLIPS[1,2], спроектирована экспертная система, позволяющая по введенным данным выбрать игру.

Литература

1. Частиков А. П. Разработка экспертных систем. Среда CLIPS / А. П. Частиков, Д. Л. Белов, Т. А. Гаврилова. — СПб. :БХВ-Петербург, 2003. —396 с.
2. Нейлор К. Как построить свою экспертную систему / К. Нейлор — М.: Энергоатомиздат, 1991. — 288 с.

УДК 044.4:643.62(043)

Чапни А.

СОЗДАНИЕ ЭКСПЕРТНОЙ СИСТЕМЫ ДЛЯ ПОМОЩИ В ВЫБОРЕ МОДЕЛИ ТЕЛЕФОНА

В данной работе мы создаем экспертную систему, которая обеспечит быстрый выбор модели телефона по вашему индивидуальному вкусу и желанию.

В век компьютерных технологий пользователь сталкивается с проблемой при выборе модели телефона. В связи с разнообразием моделей и разных ценовых категорий пользователь зачастую не может определиться в своем выборе. Данная ЭС направлена на помощь пользователю в принятии решения при выборе качественной техники с определенной ценовой категорией.

Объектом компьютеризации данной ЭС является процесс принятия решения при выборе модели телефона пользователем.

Целью данной ЭС является помощь пользователю при выборе определенной модели телефона из популярных моделей: Samsung, Apple, Lenovo, LG, Asus, определенной ценовой категории и определенными системными требованиями.

Задачи ЭС:

- 1) ознакомление пользователя с основными системными требованиями;
- 2) определение оптимальной цены для покупки определенной модели;
- 3) выбор телефона на основании заданных пользователем технических характеристиках.

База знаний – центральная часть экспертной системы. Она содержит правила, описывающие отношения или явления, методы и знания для решения задач из области применения системы. Можно представлять базу знаний состоящей из фактических знаний, которые используются для вывода других знаний.

Механизм вывода содержит принципы и правила работы. Когда экспертной системе задается вопрос, механизм вывода выбирает способ применения правил базы знаний для решения задачи поставленной в вопросе.

Входной информацией является свойства телефона, которую пользователь вводит, такие как, например: разрешение экрана, внутренняя память, оперативная память, цвет корпуса, камера, операционную систему, частоту процессора.

Выходной информацией будет модель, которая получился при совокупности нескольких элементов свойств телефона, а именно: Samsung, Apple, Lenovo, LG, Asus.

Рассмотрим на примере телефона Samsung, как осуществляется выбор модели: если подтверждено наличие достаточного количества: разрешения экрана, внутренней памяти, частоты процесса, оперативной памяти, также наличие черного корпуса и фронтальной камеры, то это модель Sumsung:

```
(defrule samsung1 (declare (salience 70)) (razreshenie_yes) (Pamiat_yes) (OP_yes) (chernii_no)
(belii_yes) (Kamera_yes) (Pkamera_yes) (Android_yes) (IOS_no) (Windowsphone_no) (chastota_yes)
=> (assert (tel "Vash vibor samsung")))
```

Значит, на основании ответов на вопросы, пользователь получит определенную модель телефона:

```
Answer the question

Razreshenie 1260x720?? (yes/no)?yes
Pamiat bolshe 8 gb? (yes/no)?yes
Operativnaia pamiat bolshe 512? (yes/no)?yes
Cvet chernii? (yes/no)?yes
Cvet belii? (yes/no)?no
Kamera 8mp+? (yes/no)?yes
Est frontalnii kamera? (yes/no)?yes
OC Android? (yes/no)?yes
OC IOS? (yes/no)?no
OC windows phone? (yes/no)?no
chastota? (yes/no)?yes
Vvedite ceny telefona v grn
5000

Sredniaa cena telefona 2000 grn
Cena telefona bolshe srednioi

=====
tel:

Vash vibor samsung
|
-----
```

Рис.1 Экранная форма

Данная работа, реализована на языке программирования CLIPS[1,2], спроектирована экспертная система, позволяет по определенным параметрам подобрать подержанный модель телефона у опрашиваемого.

Литература

1. Частиков А. П. Разработка экспертных систем. Среда CLIPS / А. П. Частиков, Д. Л. Белов, Т. А. Гаврилова. — СПб. :БХВ-Петербург, 2003. —396 с.
2. Нейлор К. Как построить свою экспертную систему / К. Нейлор — М.: Энергоатомиздат, 1991. — 288 с.

УДК 512.64

Чумаченко А.Д.

ДЕЯКІ НАСЛІДКИ З ТЕОРЕМИ ПРО ІЗОМОРФІЗМ ЕВКЛІДОВИХ ПРОСТОРІВ

Існує багато прикладів скінчено вимірних евклідових просторів. Ці простори відрізняються способом визначення векторів (наприклад, вектор є сукупність n чисел, многочлен і т. д.). Для з'ясування того, які з евклідових просторів дійсно різні, а які розрізняються лише способом визначення векторів, використовують поняття ізоморфізму.

Евклідові простори R_1 і R_2 ізоморфні, якщо вони ізоморфні як лінійні простори і цей ізоморфізм зберігає скалярний добуток відповідних векторів. Справедлива така теорема про ізоморфізм евклідових просторів (див., наприклад, [1], [2]).

Теорема. Всі евклідові простори однієї розмірності n ізоморфні між собою.

Ця теорема має такий цікавий наслідок: будь-яке геометричне твердження про два чи три вектори достатньо перевірити у відомому з елементарної геометрії тривимірному просторі. Дійсно, лінійна комбінація цих векторів утворює підпростір не більше трьох вимірів. Внаслідок теореми про ізоморфізм цей підпростір ізоморфний звичайному тривимірному простору (або його підпростору) і тому наше твердження достатньо перевірити в останньому просторі.

Зокрема, справедливості відомої нерівності Коші-Буняковського для пари векторів у будь-якому евклідовому просторі впливає з того, що вона виконується в елементарній геометрії. Таким чином ми отримуємо нове доведення нерівності Коші-Буняковського.

Ще один приклад. В елементарній геометрії нерівність $|x + y| \leq |x| + |y|$ означає, що довжина діагоналі паралелограма не перевищує суми довжин двох суміжних сторін. Доведення цієї теореми можна знайти в будь-якому підручнику з елементарної геометрії. З вище наведеного випливає, що ця нерівність виконується в будь-якому евклідовому просторі. Таким чином, теорема про ізоморфізм дає можливість встановити такі відомі нерівності Мінковського для сум та інтегралів:

$$\sqrt{\int_a^b (f(t) + g(t))^2 dt} \leq \sqrt{\int_a^b f^2(t) dt} + \sqrt{\int_a^b g^2(t) dt},$$
$$\sqrt{\sum_{i=1}^n |a_i + b_i|^2} \leq \sqrt{\sum_{i=1}^n |a_i|^2} + \sqrt{\sum_{i=1}^n |b_i|^2}.$$

Література

1. Гельфанд И. М. Лекции по линейной алгебре. – М.: Наука, 1971. – 272 с.
2. Ильин В.А., Позняк Э.Г. Линейная алгебра – М.: Наука, 1974. – 296 с.

УДК 517.91

Шкурат К. Р.

ГЕОМЕТРИЧНІ ЗАДАЧІ, ЩО ЗВОДЯТЬСЯ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДИФЕРЕНЦІАЛЬНОГО РІВНЯННЯ КЛЕРО

Для розв'язання геометричних задач за допомогою звичайних диференціальних рівнянь невідому функцію (лінію) позначають через $y = y(x)$ і всі величини в задачі виражають через

x, y і y' . Тоді наведене в умові задачі співвідношення (або властивість лінії) перетворюється на диференціальне рівняння.

У цій доповіді розглянемо випадок, коли невідому лінію знаходять за властивістю дотичної до цієї лінії, яка не залежить від координат точки дотику. Розв'язуючи такі задачі, ми щоразу приходимо до диференціального рівняння Клеро (див. [1, гл. 2, п. 78]).

Дійсно нехай $y = f(x)$ невідома функція (лінія). Рівняння дотичної в $M(x, y)$ має вигляд: $Y - y = y'(X - x)$ або $Y = y'X + y - y'x$. Параметри дотичної:

$$k = \operatorname{tg} \alpha = y', b = y - y'x.$$

Всяка загальна властивість дотичної є залежність між k і b : $F(k, b) = 0$. Замінюючи тут k і b їх значеннями, матимемо: $F(y', y - y'x) = 0$. Розв'язуючи це рівняння відносно $y - y'x$, отримаємо:

$$y - y'x = \psi(y'),$$

це і є диференціальне рівняння Клеро (див. [1]).

Приклад (див [2, задача 298]). Знайти лінію за такою властивістю: будь-яка дотична до цієї лінії утворює трикутник, площа якого дорівнює $2a^2$.

Рівняння Клеро в цій задачі має вигляд: $y = \pm 2a\sqrt{y'} + y'x$

Розв'язки цього рівняння $y = \pm \frac{a^2}{x}$ знаходимо за допомогою методу введення параметру (див., наприклад [1, гл. 2, п. 78], [2, §8]).

Література

1. Матвеев Н. М. Методы интегрирования обыкновенных дифференциальных уравнений. – М.: Высшая школа, 1963. – 546 с.
2. Филиппов А.Ф. Сборник задач по дифференциальным уравнениям. – М.: Наука, 1992. – 128 с.

**СЕКЦІЯ
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ ГАЛУЗЕЙ**

УДК 341.018 (043)

Бутченко Е.Ю.

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ САНКЦІЇ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Застосування певних заходів несилового впливу уряду однієї держави на уряд іншої з метою отримання певних поступок і зміни деяких питань зовнішньої політики використовувалося з давніх часів. Видатний науковець В.М. Репецький вказує, що найперший період формування міжнародного права, який почався з державних міжплеменних відносин з обміну, вже проходив із застосуванням інституту санкцій за порушення основних принципів даних відносин [1, с. 30].

Вперше в міждержавних відносинах поняття «санкція» було використано у Версальському мирному договорі 1919 року. Його частина VII отримала найменування «Санкції» і передбачала кримінальне покарання для німецького імператора Вільгельма II, обвинуваченого «у вищому образі міжнародної моралі і священної сили договору», і для інших осіб, «звинувачених у вчиненні дій, супротивних законам і звичаям війни [2, с. 83]. Можна сказати, що в даному випадку під санкціями розумілася виключно кримінальна відповідальність індивідів, так як форми відповідальності самій Німеччині були передбачені іншими положеннями Версальського договору і санкціями не називалися. Подальшого розвитку та уточнення це поняття в даному договорі не отримало.

Санкції у сучасному розумінні з'явилися в Статуті Ліги Націй, укладеному у 1920 році. Так, ст. 16 Статуту передбачала санкції, тобто заходи примусу, для держав, які використовують силу (війну) як метод вирішення спорів. В якості способів впливу пропонувалися: виключення з Ліги Націй; заборона будь-яких зносин між громадянами держави-правопорушника та держав-членів Ліги; розрив торговельних і фінансових зв'язків, а також припинення торговельних, фінансових та особистих відносин між громадянами держави-правопорушника з громадянами держав-членів Ліги Націй і навіть держав, які не є членами цієї організації. Крім того, Статут передбачав колективні заходи із застосуванням збройних сил держав - членів Ліги [2, с. 11]. На нашу думку, механізм використання збройних сил як санкцій був ще недостатньо розроблений для того, щоб повноцінно функціонувати, і тому залишився «на папері».

Дослідивши зазначені положення Статуту Ліги Націй, можна зробити висновок що вже при виникненні сучасного поняття міжнародно-правових санкцій вченими ХХ століття мався на увазі силовий (військовий) фактор реалізації міжнародно-правових санкцій.

У вітчизняній доктрині терміном «санкції» іноді позначають не тільки санкції по лінії Ради Безпеки ООН, але і примусові заходи, які використовуються окремими державами, зокрема, при реалізації права на самооборону.

Однак Комісія міжнародного права ООН з даного питання висловила безпосередньо: «Використавши в частині 1 статті 30 Проекту статей терміни «захід» і «заходи у відповідь» замість терміна «санкції», який був запропонований спеціальним доповідачем для опису так званих «односторонніх» видів реагування на протиправні діяння, Комісія зарезервувала термін «санкція» для опису заходів, що вживаються тим чи іншим міжнародним органом» [3]. Проте, у різний час у різних структурах ООН ставлення до термінів відрізнялося. Наприклад, у відомій програмній доповіді «Порядок денний для світу» Генерального секретаря ООН Бутроса Бутрос-Галі поняттям «примусові дії» позначаються миротворчі операції ООН, а поняттям «санкції» - заходи, не пов'язані з використанням збройних сил [4].

Можна зробити висновок про наявність явної неузгодженості у нормотворчості ООН в плані поняття міжнародно-правових санкцій. Крім того, закріпивши поняття «санкція» для заходів впливу міжнародних організацій, ООН не дає ніяких визначень для заходів впливу окремих держав. Дане завдання покладається на доктринальні дослідження, проте вони досить часто виявляються суб'єктивними і неузгодженими.

Метою міжнародно-правових санкцій є створення можливостей для реалізації державою-правопорушником своїх зобов'язань, які виникають з норм встановленої відповідальності, та в подальшому - відновлення міжнародного правопорядку і припинення правопорушень. В.А. Василенко вказує, що міжнародно-правові санкції зазвичай передбачають досягнення наступних взаємопов'язаних цілей:

- 1) припинення міжнародного правопорушення;
- 2) забезпечення реалізації відповідальності суб'єкта, який є правопорушником;
- 3) захист порушеного права;
- 4) відновлення порушеного права [5, с. 38].

З даною думкою можна погодитися і зазначити, що для виконання вказаних цілей санкції і виносяться за межі поняття відповідальності. Вони виступають не як форма або вид міжнародної відповідальності, а як примусові заходи, спрямовані на відновлення світового порядку та, у разі необхідності, певного тиску на державу-правопорушника при її відмові виконати свої зобов'язання перед іншим суб'єктом міжнародного права або перед усім міжнародним співтовариством.

Міжнародно-правові санкції починають застосовуватися тоді, коли суб'єкт-правопорушник не виконує або виконує не повністю свої зобов'язання, які встановлюються у формі міжнародної відповідальності за протиправне діяння, вчинене цим суб'єктом. Коли ж суб'єкт виконає всі покладені на нього зобов'язання, або почне вживати явні дії для виправлення становища, санкції буде пом'якшено або скасовано.

Примусові заходи є однією з форм реалізації відповідальності в міжнародному праві.

У тому випадку, коли примусові заходи реалізуються міжнародною організацією, вони іменуються «міжнародно-правовими санкціями». За правовою базою ООН найбільш коректно їх можна визначити як «колективні заходи, які застосовуються за рішенням Ради Безпеки з метою усунення загрози миру, порушення миру або ліквідації акту агресії. Примусові заходи включають як заходи невійськового характеру (повне або часткове переривання економічних відносин, залізничних, повітряних та інших засобів сполучення і т.д.), так і дії об'єднаних збройних сил ООН».

Виявлено наявність явної неузгодженості у нормотворчості ООН в плані поняття міжнародно-правових санкцій. Крім того, закріпивши поняття «санкція» для заходів впливу міжнародних організацій, ООН не дає ніяких визначень для заходів впливу окремих держав. На думку автора, окремим обговоренням та внесенням відповідного Проекту статей, у ООН є можливості з більшою мірою конкретизувати дане питання.

Література

1. Міжнародне публічне право : підручник / за ред. В. М. Репецького. – К. : Знання, 2011. – 437 с.
2. Версальский мирный договор и Устав Лиги Наций. – М. : Издание Литиздата НКВД, 1925. – 197 с.
3. Щорічник Комісії міжнародного права 1979 року: том 2, частина 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/publications/yearbooks/russian/ilc_1979_v2_p2.pdf&lang=EFSR. – Назва з екрану.
4. Програмна доповідь «Порядок денний для світу» Генерального секретаря ООН 1992 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/47/277&referer=/english/&Lang=R. – Назва з екрану.
5. Василенко В.А. Международно-правовые санкции / В. А. Василенко. – К. : Вища школа, 1983. – 230 с.

УДК341.3(043)

Журавльов В.А.

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ У РАМКАХ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Отже, слід розпочати з того, що кількість збройних конфліктів в світі на сучасному етапі з кожним днем збільшується. Треба зауважити, що кількісний приріст сучасних збройних конфліктів обумовлений наявністю тісного економічного та політичного зв'язку як незалежних держав, так і окремих регіонів. Територіальний, економічний та політичний взаємозв'язок територіальних одиниць призводить до швидкої ескалації збройних конфліктів та дає підґрунття для їх трансформації у масштабні війни з усіма їхніми негативними наслідками.

Актуальність теми дослідження обумовлена негараздами того періоду, який переживає Україна на сучасному етапі, за яких гострий політичний конфлікт перетворився на збройний конфлікт.

Слід зазначити, що як у зарубіжній, так і у вітчизняній науці спостерігається дефіцит системного аналізу теми дослідження тому актуальність обраної теми обумовлена, насамперед, відсутністю ґрунтовних концептуальних розробок дослідження міжнародно-правових особливостей сучасних збройних конфліктів, які останнім часом зазнали суттєвих змін та потребують подальшої розробки понятійного апарата, типології та оптимізації способів їхнього врегулювання за допомогою міжнародно-правових засобів міжнародно-правових засобів.

Проблематика теми дослідження полягає у тому, що протягом останнього десятиріччя спостерігається стрімкий розвиток міжнародних відносин, який викликає зміни традиційних форм збройної боротьби. Поява нових суб'єктів, методів та засобів збройних протистоянь трансформує цілі та мотивацію воюючих сторін. Як результат, у процесі зміни основних елементів, накладається певний відбиток і на збройний конфлікт. Розвиток сучасної міжнародної системи дає змогу сучасним збройним конфліктам кардинально змінюватися, що становить проблему їх вивчення та врегулювання у рамках міжнародного права. Врегулювання сучасних збройних конфліктів неможна налаштувати під єдиний, універсальний, стандартний спосіб (метод) міжнародно-правового регулювання через їх багатогранність, стрімкість, автентичність, що ще раз підкреслює проблемність вивчення теми дослідження.

У сучасній та зарубіжній науковій літературі вивчення проблем міжнародно-правових особливостей сучасних збройних конфліктів є порівняно новим. Окремі питання міжнародно-правових особливостей збройних конфліктів вивчали: М. М. Лебедева, З. Бжезінський, Дж. Джоулвен, Г. Кіссинджер, Дж. Кеннан, Дж. Мак-Конелл, Дж. Робертсон, С. Гантінгтон та ін.

Серед українських вчених, які аналізують збройні конфлікти – О. Гуржій, Р. Пилявець, А. Конопляник, С. Попов, В. Юрківський, В. Сліпченко, С. Пашков, В. Толубко, Г. Перепелиця, С.О. Акулов, М.Г. Капітоненко, М. Баймуратов, С. Стасюк та ін.

Метою дослідження є розкриття поняття, сутності та змісту сучасних збройних конфліктів, визначення їх особливостей та здійснення їх видової класифікації, причини їх виникнення та розвитку у зв'язку із політичними процесами, а також засоби їх врегулювання відповідно до норм чинного міжнародного законодавства.

Отже, в сучасній вітчизняній та зарубіжній історіографії, при висвітленні проблеми воєнно-політичних криз, поки немає єдиної наукової концепції виникнення, розвитку і типології збройних конфліктів та їх визначення. В працях дослідників подаються різні погляди на визначення та тлумачення збройних конфліктів. В Україні навіть фахівці з історії війн плутаються у таких визначеннях та їх тлумаченнях, як «воєнний конфлікт», «війна», «збройний конфлікт», «локальна війна» та інших термінах. Фактично в державі, до цієї пори немає фундаментальних наукових видань, в тому числі й військових, які б правильно тлумачили ці поняття [1, с. 24].

Також слід зауважити, що збройний конфлікт за своїм змістом, умовами виникнення і розвитку не становить того стану держави і суспільства, що називається війною. Для нього властиві збройні повстання, прикордонні зіткнення, збройні інциденти і військові акції, що є формами вирішення протиріч, які загострилися, із незначним за масштабом застосуванням збройного насильства як усередині країни, так і за її межами. Збройний конфлікт характеризується відносно тривалими бойовими діями між збройними силами (їхніми частинами) двох або більше держав, або, принаймні, між урядовими військами та іррегулярними

формуваннями в межах однієї країни. Загальною характеристикою для локальної війни і збройного конфлікту є вирішення протиріч, які виникли, за допомогою військової сили та засобів збройної боротьби. Докорінна ж відмінність між ними полягає у тому, що при веденні локальної війни застосовуються крім збройної й інші форми боротьби, вона потребує використання військово-економічного потенціалу країни. А збройний конфлікт обмежений тільки веденням бойових дій, в яких задіяна незначна частина збройних сил і економіки держави. Зрозуміло, що такі визначення і таке розуміння локальних війн і збройних конфліктів не є істиною в останній інстанції. Вони, хоча й достатньо чітко окреслюють сутність названих явищ, проте залишають певні неясності та викликають деякі дискусійні питання [2, с. 7].

І на сам кінець, слід зазначити, що міжнародне право не має притаманних йому «силових» механізмів і структур примусу, тому виконання його вимог складає особливу проблему. Зважаючи на відсутність потужних важелів виконання приписів міжнародного гуманітарного права (суд, поліція, армія) ефективність його регулятивної функції залежить від дійсної імплементації та функціонування механізму реалізації. У сучасному міжнародному праві з'явилася система відповідальності за порушення законів та звичаїв війни. Це сприяло запобіганню злочинів та посиленню захисту прав людини. Імплементація у законодавства є заключним етапом процесу гармонізації національних та міжнародних правових систем з питань регулювання збройних конфліктів. З метою виконання взятих державою міжнародних зобов'язань при підготовці, плануванні та веденні бойових дій повинні враховуватися норми міжнародного гуманітарного права щодо захисту жертв війни насамперед цивільних осіб, осіб, які припинили безпосередню участь у збройному протистоянні, цивільних об'єктів, захисту особливо небезпечних об'єктів та культурних цінностей [3, с. 207].

Література

1. Бадах Ю. Причини виникнення та класифікація воєнних конфліктів «Воєнна історія». - №3. – 2003. – С.22-25
2. Гуржій О. І., Пилявець Р. І. Проблемні питання сучасної української воєнної термінології // Воєнні конфлікти другої половини ХХ століття. Зб. наук. статей. - К., 2004. - С. 6-13.
3. Стасюк С.В. Особливості регулювання сучасних збройних конфліктів: проблеми та перспективи /С. В. Стасюк// Юридична думка.- № 1(1).-2011.- С.206-210.
4. Лебедева М. М. Политическое урегулирование конфликтов / М.М. Лебедева. - М.: Аспект-Пресс.- 1999. - 271 с.
5. Лисенко О. Є. До питання про зміст понять «війна», «воєнний», «військовий» // Сторінки воєнної історії України: Зб. наук. статей. – К.- 2003. - Вип. 7. - Ч. 1. - С. 116-118.

УДК 346.26(477)(043)

Івахненко М.І.

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО НА ПІДПРИЄМНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

В системі конституційних прав і свобод людини і громадянина займають вагоме місце економічні права як ключовий ланцюжок поєднання економічної та правової сфер життєдіяльності громадянського суспільства. Конституційне право на підприємницьку діяльність є невід'ємною та складовою частиною прав людини.

Зазначена проблематика ретельно розглядається українськими вченими, як М. О. Баймуратов, О. В. Батанов, С. О. Верланов, О. М. Гончаренко, Р. Ф. Гринюк, Т. М. Заворотченко, В. В. Кравченко та ін. Аналізуючи джерельну базу, можна зробити загальний висновок про те, що проведені дослідження не вирішують питання комплексного аналізу правових аспектів конституційного права на підприємницьку діяльність.

Актуальність дослідження вказаної проблематики знаходить свій прояв відразу в контексті декількох чинників, серед таких варто відзначити наступні: по-перше, наявність суперечних тверджень з питань визначення «конституційного права на підприємницьку

діяльність», його місця у загальній системі прав і свобод людини і громадянина; по-друге, на даний час правове регулювання відносин, тобто нормативний розвиток в сфері підприємницької діяльності частково відповідає сучасним ринковим реаліям; по-третє, механізм реалізації права людини і громадянина на підприємницьку діяльність має недостатній рівень дослідження; по-четверте, досвід останніх років державотворення дає чітке уявлення про небезпеки, що чекають на підприємницьку діяльність, якщо органи державної влади не усунуть прогалини в законодавстві. Всі ці проблеми прагнуть якомога скорішому вирішенню, тому що нерозв'язання або замовчування з кожним роком становить велику загрозу політико-правовим та моральним засадам сучасного суспільства.

Відзначаючи провідну роль конституційного права в механізмі правового регулювання економічних відносин, актуалізується двостороння взаємодія економічних і конституційних процесів. Характер конституційної системи залежить від рівня економічного розвитку і одночасно безпосередньо впливає на економічну динаміку [1, с. 27]. Конституційна економіка – науковий напрям, що вивчає принципи оптимального поєднання економічної доцільності з досягнутим рівнем конституційного розвитку, який відображений в нормах конституційного права, що регламентують економічну і політичну діяльність в державі [1, с. 10].

Найважливішими кроками в історії конституційного будівництва було прийняття законодавчих актів: Декларації про державний суверенітет від 16 липня 1990 року [2], Акт проголошення незалежності від 24 серпня 1991 року [3], Конституції України від 28 червня 1996 року [4], - завдяки яким почався історичний процес незалежного державотворення. Відзначимо, що Декларація в 6 розділі закріпила економічну самостійність України. Відповідно до Конституції України основними цілями економічної політики України є: досягнення економічного зростання і повної зайнятості, підвищення життєвого рівня населення, підтримка курсу національної валюти і зовнішньоекономічна рівновага, які отримують в подальшому свій розвиток у конституційних економічних правах і свободах. Досягнення цих цілей у значній мірі пов'язано зі станом справ і перспективами розвитку підприємництва. В діючій Конституції України закріплена природа економічних відносин, але спостерігається хаотичний та безсистемний характер розташування елементів економічної системи, які мають органічний зв'язок з конституційним правом на підприємницьку діяльність, тим самим ускладнює з'ясування цілісної системи елементів економічних прав. Водночас навряд чи можна визнати повною мірою обґрунтованим у зв'язку з цим можна частково погодитись з загальнопоширеним твердженням, що «Саме Конституція України визначає, регулює, закріплює і охороняє основи економічної системи, її основні засади... систему основних принципів організації і діяльності економіки» [5, с. 145].

Саме тому можна запровадити три шляхи удосконалення структури Конституції України щодо закріплення тих чи інших прав. Перший з них полягає в тому, що, враховуючи правила законодавчої техніки, доцільно структурувати розділи на окремі глави, наприклад, «Основи політичної системи», «Основи економічної системи», «Основи соціальної системи» тощо.

Другий фокусується на розробці та упровадженні Економічної Конституції України (далі – ЕКУ) – Основного Економічного Закону держави. Даний підхід є обґрунтованим і виправданим, оскільки спостерігається зв'язок між ЕКУ та конституційною економікою, реалізація останнього має пряме продовження в ЕКУ. Правові категорії співвідносяться як загальне та часткове. Термін «економічна конституція» досить поширений в праві Європи на відміну від України. Даний погляд є сприйнятливим, але потребує кореляції по відношенню до українського конституціоналізму. У зв'язку з цим необхідно сформулювати авторське визначення економічної конституції у двох аспектах. У вузькому змісті ЕК повинна базуватися на Основному Законі, міжнародних, підзаконних нормативно-правових актах, які стосуються устрою економічного життя (наприклад, основні економічні права, економічно значимі принципи). В широкому сенсі являє собою сукупність всіх норм, які незалежно від своєї правової шаблони фундаментально та протягом тривалого періоду визначають хід економічного життя.

Третій шлях спрямований на створення «змішаної економічної конституції», орієнтованою на рівновагу і баланс між економічними свободами і соціальними зобов'язаннями.

Таким чином, резюмуючи слід визначити, що:

- по-перше, економічні права – це самостійна група у загальній системі прав і свобод людини і громадянина,
- по-друге, право на здійснення підприємницької діяльності – це одне з основних суб'єктивних прав громадян України.
- по-третє, конституційне право на підприємницьку діяльність – це гарантований вид економічних прав, обсяг якого відтворений в Конституції України та нормативно-правових актів та має наступний перелік ознак: самостійність, ініціативність, систематичність, ризиковий характер, мета досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку;
- по-четверте, основні напрямки удосконалення законодавства в аспекті підприємницької діяльності: підвищення ефективності державної підтримки та захисту підприємництва; удосконалення механізму підприємницької діяльності; оптимізація системи фінансово-кредитної підтримки підприємництва; сприяння розвитку конкурентного середовища; підвищення ефективності державної підтримки та захисту підприємництва.

Література

Баренбойм П. Д. Конституционная экономика: учебник для юридических и экономических вузов / П. Д. Баренбойм, Г. А. Гаджиев, В. И. Лафитский, В. А. Мау. – М. : ЗАО «Юстицинформ», 2006. – 528 с.

Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. № 55-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/55-12>

Постанова Верховної Ради Української РСР «Про проголошення незалежності» від 24 серпня 1991 р. № 1427-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1427-12>

Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 42.

Бисага Ю. М., Гарагонич О. В. Конституційні основи правового господарського порядку в Україні / Ю. М. Бисага, О. В. Гарагонич // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2006. – Вип. 5. – С. 145–146.

УДК 342.096(477)(043)

Кузін Р. В.

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ СПРАВЕДЛИВОСТІ У СУЧАСНОМУ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМІ

Актуальність даної теми пояснюється тим, що конституційно-правова свобода пов'язана не тільки з проблемою взаємовідносин людини та держави, вона передбачає й відповідні відносини між вільними індивідами, які мають засновуватися на принципі правової рівності. Рівність щодо конституціоналізму – це не просто стан, за яким «ніхто не має більше іншого», а таке підґрунтя демократичного суспільства, в якому сприйнятий і функціонує принцип справедливості. Сучасна правова наука поняття «справедливість» розглядає як багатогранне явище. Звертався до цієї категорії й Конституційний Суд України.

Треба зазначити, що Конституція України лише один раз прямо згадує про справедливість. Так, ст. 95 Конституції встановлює, що бюджетна система України будується на засадах справедливого і неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами і територіальними громадами.

Відзначимо очевидну недосконалість цього формулювання. Як відомо, неупередженість при встановленні і застосуванні правил є одним із важливих аспектів так званої формальної справедливості. Тому з точки зору юридичної техніки більш коректним виглядало би посилення лише на засади справедливого розподілу суспільного багатства. Водночас слід нагадати, що ціла низка конституційних вимог безпосередньо впливає з принципу справедливості — це свідчить також про непряме закріплення цього принципу в Конституції. Наприклад ідея справедливості конкретизується в принципі, закріпленому в ст. 61 Конституції України. Принцип справедливості

також обумовлює обов'язок оприлюднення нормативно-правових актів (ч. 3 ст. 57 Конституції), загальну заборону зворотної дії законів (ч. 1 ст. 58 Конституції), право не бути примушеним до свідчень проти себе (ч. 1 ст. 63 Конституції), право на судовий захист (ст. 55 Конституції) та ін.

Статус справедливості як загального конституційного принципу не викликає жодних сумнівів. Наприклад, Конституційний Суд України неодноразово посилався на принцип справедливості, так, на його думку, висловлену у рішенні Так, у його рішенні від 2 листопада 2004 р. № 15-рп/2004 (справа про призначення судом більш м'якого покарання) [1] йдеться: «ідеї соціальної справедливості», «ідеологія справедливості» розглядаються, відповідно, як прояв принципу верховенства права та «якість», що об'єднує «елементи права». При цьому резюмується, що справедливість – одна з основних засад права – є вирішальною у визначенні права як регулятора суспільних відносин, одним із загальнолюдських вимірів права. У сфері реалізації права, за правовою позицією Суду, справедливість проявляється у рівності всіх перед законом, відповідності злочину і покарання, цілях законодавця і засобах, що обираються для їх досягнення. Справедливе застосування норм права визначається як «недискримінаційний підхід, неупередженість». Звідси – справедливість співвідноситься з принципом правової рівності. У рішенні від 24 березня 2005 р. № 2-рп/2005 (справа про податкову заставу) [2] справедливість пов'язується з розмірністю – «елементом принципу справедливості» та зазначається, що елементи права, зокрема розмірність, рівність, мораль, об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка значною мірою дістала відображення у Конституції України. Аналіз наведених рішень дає змогу зробити висновок, що принцип справедливості детермінується з принципами рівності (домірності) й розмірності (пропорційності).

У рішенні від 17 березня 2005 року № 1-рп/2005 у справі про надання допомоги по тимчасовій непрацездатності Конституційний Суд України висловлює думку про зв'язок між конституційними принципами соціальної держави і справедливості, підкреслюючи, що соціальна держава зобов'язана відповідним чином регулювати економічні процеси, встановлювати і застосовувати справедливі та ефективні форми перерозподілу суспільного доходу з метою забезпечення добробуту всіх громадян. [3] Крім того, справедливість є конституційною засадою судочинства. Так, у рішенні Конституційного Суду України від 30 січня 2003 року № 3-рп/2003 у справі про розгляд судом окремих постанов слідчого і прокурора констатується, що «правосуддя за своєю суттю визнається таким лише за умови, що воно відповідає вимогам справедливості і забезпечує ефективне поновлення в правах».

Отже, справедливість у правовому контексті означає неупередженість органів правосуддя; політичну та ідеологічну нейтральність органів публічної влади та управління; не посягання індивідів на взаємні права і можливість законної протидії у разі подібних посягань; відплата по заслугах, особистих здібностях і якостях при гарантованості надання рівних можливостей; урахування взаємних інтересів соціальних суб'єктів. Звідси конституційна рівність, заснована на принципі справедливості, означає в аспекті основних цінностей конституціоналізму: рівні конституційні (основні, фундаментальні) права й обов'язки; рівність перед законом; надання гарантованих конституцією, рівних правових, економічних, політичних та інших можливостей; відсутність будь-якого прояву дискримінації. Конституційно-правова свобода людини передбачає певні взаємовідносини між людиною та державою, а також між вільними індивідами. Ці взаємовідносини ґрунтуються на принципах: пріоритету прав та інтересів особистості у відносинах з державою, відсутності глобального (абсолютного) контролю з боку публічної влади; конституційної рівності на основі справедливості між вільними індивідами.

Література

1. Рішення Конституційного Суду України від 2 листопада 2004 р. № 15-рп/2004 (справа про визначення судом більш м'якого покарання) // Офіційний вісник України. – 2004. – № 45. – Ст. 2975.
2. Рішення Конституційного Суду України від 24 березня 2005 р. № 2-рп/2005 (справа про податкову заставу) // Офіційний вісник України. – 2005. – № 13. – Ст. 674

3. Рішення Конституційного Суду України від 17 березня 2005 року № 1-рп/2005 (справа про зв'язок між конституційними принципами) // Офіційний вісник України. – 2005. – № 13. – Ст. 175
4. Рішення Конституційного Суду України від 30 січня 2003 року № 3-рп/2003 (про розгляд судом окремих постанов слідчого і прокурора) // Офіційний вісник України. – 2005. – № 8. – Ст. 224

УДК 342

Лісодід Д.О.

ПРОЦЕС КОНСТИТУЦІЙНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Розвиток українського суспільства, яке нині переживає перехідний період коли підводяться підсумки його демократичної трансформації і визначається вектор реформування його політичної системи в напрямі європейського типу політичної системи, вказує на потребу змінити форму державного правління, перейти до її більш демократичної моделі, наближеної до європейських стандартів, тобто здійснити перехід від президентсько-парламентської до парламентсько-президентської або, можливо і до парламентської республіки. Демократичний підхід вимагає перерозподілу чинних конституційних повноважень Президента України і Верховної Ради України щодо формування кабінету Міністрів України. Такий перерозподіл повноважень між президентом України, Верховною Радою і Кабінетом Міністрів України можливе лише через внесення змін і доповнень до Основного Закону України. Водночас потребують свого розв'язання також питання, що стосуються судової гілки влади, адміністративно-територіального устрою, системи місцевого самоврядування, вдосконалення взаємовідносин місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Конституція сучасної правової держави має бути основним і дієвим інструментом регулювання суспільних відносин. Конституція повинна об'єднувати правову систему держави, надавати їй стабільності та впорядкованості. Тому таким важливим і важким стає для України конституційний процес, адже створення власної конституції проходило (та власне й проходить зараз) в умовах економічної та політичної кризи. Проте слід зазначити, що під час розгляду всіх правових документів на різних етапах вітчизняної конституційної реформи помітна еволюція правових ідей, становлення принципів правової держави в конституційних актах.

Конституція сучасної правової держави має бути основним і дієвим інструментом регулювання суспільних відносин. Конституція повинна об'єднувати правову систему держави, надавати їй стабільності та впорядкованості. Тому таким важливим і важким стає для України конституційний процес, адже створення власної конституції проходило (та власне й проходить зараз) в умовах економічної та політичної кризи. Проте слід зазначити, що під час розгляду всіх правових документів на різних етапах вітчизняної конституційної реформи помітна еволюція правових ідей, становлення принципів правової держави в конституційних актах.

Початок новітнього конституційного процесу в Україні пов'язується з прийняттям Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р., де утверджувалося здійснення українським народом його невід'ємного права на самовизначення та проголошувалися нові принципи організації публічної влади та правового статусу людини і громадянина. У цьому процесі можна виділити три основні етапи.

Перший етап новітнього конституційного процесу в Україні охоплює період від 16 липня 1990 р. до 26 жовтня 1993 р. На першому етапі розпочалася робота з підготування проекту нової Конституції України. Хронологічно вона здійснювалася таким чином:

- 24 жовтня 1990 р. Верховна Рада Української РСР утворила Конституційну комісію (Комісію з розроблення нової Конституції Української РСР) у складі 59 осіб під головуванням тодішнього Голови Верховної Ради Української РСР Л. Кравчука;

- Комісія розробила Концепцію нової Конституції України, де було сформульовано загальнометодологічні принципи майбутньої Конституції України. Цю Концепцію ухвалила Верховна Рада Української РСР 19 червня 1991 р.;

- на основі Концепції Комісія підготувала проект нової Конституції України, останній варіант якого датується 26 жовтня 1993 р. Паралельно з цим до чинної на той час Конституції Української РСР 1978 р. вносилися зміни і доповнення з метою привести її у відповідність із положеннями Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. та Акта проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р. Через загострення політичної ситуації, що відобразилося у протистоянні різних гілок влади, після 26 жовтня 1993 р. конституційний процес було фактично перервано.

Другий етап почався після завершення дострокових парламентських і президентських виборів та охопив період від 10 листопада 1994 року по 8 червня 1995 року.

Цей етап характеризувався відновленням конституційного процесу. 10 листопада Верховна Рада України затвердила новий склад Конституційної комісії, співголовами якої стали Президент України Л.Д. Кучма та Голова Верховної Ради України О.О. Мороз.

Одночасно з розробленням проекту Конституції України на другому етапі необхідно було вирішити питання про встановлення (до прийняття Конституції України) тимчасового конституційного правопорядку. Це було зумовлено тим, що до Конституції Української РСР 1978 р. в різний час вносилося багато неузгоджених між собою змін та доповнень, унаслідок чого вона перетворилася на внутрішньо суперечливий документ. Відтак виник стан конституційної невизначеності, коли різні статті Конституції України по-різному визначали принципові положення щодо організації влади в Україні (наприклад, ст. 2 закріплювала радянську модель організації влади, а ст. 93 - організацію влади на засадах принципу поділу влади).

Третій етап охопив період від 8 червня 1995 р. (підписання Конституційного договору між Верховною Радою України та Президентом України «Про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України») до 28 червня 1996 р. (прийняття Конституції України Верховною Радою України). В юридичній літературі звертається увага на те, що на своєму останньому етапі конституційний процес в Україні характеризується суттєвими особливостями, які відносно рідко трапляються в конституційній практиці. До них відносять:

а) створення Конституційною комісією України на своєму засіданні 24 листопада 1995 р. нової Робочої групи з підготовки проекту нової Конституції України з числа членів Конституційної комісії;

б) схвалення Конституційною комісією України проекту Конституції, якого представила ця Робоча група, і передання його разом із зауваженнями і пропозиціями членів Конституційної комісії на розгляд до Верховної Ради України;

в) представлення проекту Конституції України на спеціальному засіданні Верховної Ради України 20 березня 1996 р.;

г) створення Верховною Радою України 5 травня 1996 р. Тимчасової спеціальної комісії з доопрацювання проекту Конституції України;

г) колективне (на пленарному засіданні Верховної Ради України, яке тривало майже добу) обговорення більшості статей проекту Конституції України і прийняття нової Конституції України переважною, кваліфікованою більшістю голосів. Голосування було проведено 28 червня 1996 р. о 9 годині 33 хвилини. В голосуванні взяли участь 387 народних депутатів України («за» - 338, «проти» - 18, «утрималось» - 5, «не голосувало» - 26);

д) завершальне редагування тексту Конституції апаратом Верховної Ради України та урочисте підписання тексту Конституції Президентом України і Головою Верховної Ради України 12 липня 1996 р.;

е) офіційне оприлюднення Конституції України 14 липня 1996 р.

Аналізуючи процедуру прийняття Конституції України 1996 р. не можна не зазначити, що вона відбулася з певними порушеннями вимог конституційної доктрини, а саме — вона була прийнята парламентом без затвердження на всенародному референдумі. Таким чином установча

влада народу була реалізована органом державної влади без відповідного уповноваження народом (Верховну Раду України не було трансформовано в установчі збори, вона зберігала статус парламенту).

Така процедура може викликати певні сумніви щодо легітимності Конституції України 1996 р., а посилання на те, що її було прийнято відповідно до положень Конституції УРСР 1978 р. навряд чи щось змінює, оскільки остання, за своїм змістом і принципами, мала неконституційний характер.

Четвертий (новітній) етап сучасного конституційного процесу в Україні розпочався після прийняття Конституції України 28 червня 1996 р. і триває дотепер. Він пов'язаний з необхідністю внесення змін до Конституції України 1996 р., спрямованих на трансформацію форми правління в Україні (від президентсько-парламентарної до парламентарно-президентської).

Література

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної ради України 28 червня 1996 року. – К.: Преса України, 1997. – С.10.
2. Конституція України: Наук.-практ. Коментар / В.Б.Авер'янов, О.В.Баштанов, Ю.В.Баулін та ін.; В.Я.Таций (голова ред.кол.); Академія правових наук України.– Х.: Право; Видавничий Дім «Ін Юре», 2003.
3. Про внесення змін до Конституції України: Закон України від 8 грудня 2004 року № 2222-IV // Голос України.– 8 грудня. – С.2-3.
4. Опришко В.Ф. Конституційні основи розвитку законодавства України. – К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2001. – 185 с.

УДК 342.15(477)(043)

Лоза І. В.

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ

В Конституції України вказано, що наша держава є унітарною державою, тобто єдина цілісна держава, територія якої поділяється на адміністративно-територіальні одиниці, що не мають статусу державних утворень і не володіють суверенними правами. Територія складається з 24 адміністративно-територіальних одиниць – областей та Автономної республіки Крим, та два міста з особливим статусом: Київ та Севастополь. Проте актуальність реформування територіального устрою України дуже загострився за останні два роки. Перш за все це пов'язано з анексією Автономної республіки Крим зі сторони Росії та розгортання на території Донецької та Луганської областей антитерористичної операції проти незаконних воєнних формувань. Зміни в українському суспільстві пов'язані з формуванням громадянського суспільства потребують активних реформ та побудови держави за європейським зразком. Однією з нагальних реформ є реформа територіального устрою України, надання більшої свободи територіальним громадам та розвитку місцевого самоврядування.

Для багатьох країн Європи ті процеси, які зараз відбуваються в Україні починались ще у 70-х роках минулого століття, розвиток територіальних громад та децентралізація влади були неодмінними показниками демократизації суспільства, які виводили на перший план інтереси людини і суспільства. Наразі Євросоюз є прикладом того як держави мають враховувати інтереси суспільства та територіальних громад. Досвід Європи має бути прикладом для нашої держави як правильно мають проводитись реформи і які відносини мають складатись між державою, суспільством і громадянином.

Жорстка централізація влади в країні у період з 2010 по 2013 роки призвела до того, що значно зміцнився бюрократичний апарат, та потік коштів з регіонів пішов до столиці. Негайна територіальна реформа в Україні повинна бути направлена на збільшення автономії територіальних громад для надання реальної можливості для людини отримати максимальну кількість послуг від органів влади на кожному рівні управління, можливості контролю та впливу на якість діяльності місцевих органів влади, зосередження коштів та їх правильний перерозподіл на місцях. Саме людина та задоволення її потреб повинні опинитися в центрі уваги влади, яка

для ефективної реалізації покладених на неї функцій отримає необхідні повноваження й водночас нестиме всю відповідальність за втілення в життя.

До проблемних питань адміністративно-територіального устрою належать: законодавча неврегульованість правового статусу адміністративно-територіальних одиниць; розташування на території міст інших міст, а також сіл, селищ як окремих адміністративно-територіальних одиниць; нестійка політична ситуація в Україні пов'язана з діяльністю незаконних воєнних формувань; відсутність чітких критеріїв для утворення районів, районів у містах, віднесення населених пунктів до категорій сіл, селищ, міст; відсутність відповідних картографічних матеріалів.

Таким чином, проблема реформування територіального устрою України стоїть дуже гостро, це пов'язано з нестабільною соціально-політичною ситуацією в країні, ігноруванням проблеми протягом 24 років існування нашої країни. Швидка і правильна реформа, спрямована на забезпечення якісного та швидкого функціонування місцевого самоврядування з урахуванням потреб місцевого населення та суспільства в цілому може сприяти покращенню ситуації в країні та вирішенню всіх нагальних питань.

Література

1. Актуальні проблеми управління територіями в Україні : матеріали наук.- практ. конф. Київ, 26-27 листопада 1992 р. – К., 1993. – 347 с.
2. Верменич Я. В. Адміністративно-територіальний устрій України : еволюція, сучасний стан, проблеми реформування : у 2 ч. / Я. В. Верменич. – К. : Нац. акад. наук України ; Ін-т історії України, 2009 . – Ч. 2. – 370 с.
3. Адміністративно-територіальний устрій України: шляхи реформування : монографія / В. Г. Яцуба, В. А. Яцюк, О. Я. Матвіїшин [та ін.]. – К. : Геопринт, 2007. – 365 с.
4. Безсмертний Р. Проблеми реформування адміністративно-територіального устрою / Роман Безсмертний // Проблеми реформування публічної влади : зб. матеріалів та док. / заг. ред. Р. П. Безсмертного ; наук. ред. М. Пухтинський. – К. : Атіка, 2009. – С. 141 – 152.
5. Територіальна організація влади в Україні : статус і повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування / за заг. ред. А. П. Зайця. – К. : Ін Юре, 2002. – 928 с.

УДК 342.77.8

Момот А.М.

СПІВВІДНОШЕННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ФЕДЕРАЛІЗАЦІЇ У СУЧАСНОМУ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМІ

Дивлячись на сучасне суспільство важко представити собі ситуацію, коли протиріччя може привести до повного знищення демократії. Проте така ситуація біла не завжди, і у витоків держав сучасного типу стоїть маса вчених та правителів. Однією з теорій, що надала змогу розвинути державам у потрібному напрямку стала теорія децентралізації. Вона також була витоком федералізму.

Проте на сьогодні ці дві теорії досить спірні. Деякі країни в той чи іншій мірі залишають собі право на повне підтримання федералізації чи децентралізації. Яскравим прикладом може слугувати США чи Канада. Ці країни надали своїм штатам певну автономію, що в результаті звеличила їх країни. Питанням щодо розумності цих теорій займалися Б.З. Мильнер, О. Бориславська, Є. Матвієнко, Даніель Беланда.

Найпоширенішою теорією децентралізації стала в Європі та Америці. При цьому різні країни підходили до вирішення цього питання по-своєму. Та чи потрібна федералізація чи децентралізація країнам, відповіді на це питання не існує до сих пір. В першу чергу, потрібно зазначити, що дискусія серед науковців зводиться до розгляду політики по відношенню до найменш захищених громадян, про те, як забезпечити економічне зростання чи перерозподілити ресурси. Такий підхід до питання призводить до того, що європейські вчені все більше схиляються до знищення цілісності держави. На думку, Т. Вюртенбергера, німецького вченого,

на подальше існування в Європі мають право тільки децентралізовані країни. Також найважливішим питанням при цьому виступить соціальна сфера. Саме на основі децентралізації цієї сфери та формуванні міцної основи і мають будуватись держави майбутньої Європи, до якої й відноситься Україна.

Питання децентралізації для України в останній час можна віднести до болючих. Розростання конфлікту на сході та півдні країни призвели до її дезорієнтації. Сьогодні досить важко говорити про розуміння децентралізації чи федералізації українським народом, оскільки глибокі рани залишені у душах кожного. Проте потрібно зазначити, що частина правильного зерна існувала ще до початку конфлікту. По-перше саме владою було ініційовано надання окремих повноважень містам Києву та Севастополю. Це стало продовженням вже забутого Магдебурзького права, що існувала на теренах України в далекі часи гетьманщини. Повернення особливого статусу цим містам надало їм змогу розвиватися швидше, ніж іншим. При цьому питання їх повної децентралізації не розглядалось.

Оскільки сучасний стан речей досить насичений протиріччями, потрібно визначити переваги та недоліки децентралізації. Її роль у створенні держав, не тільки на прикладі України, але й інших, в першу чергу європейських, країн. Потрібно дослідити питання можливої глобальної федералізації та об'єднання всіх країн Європи у одну велику федералізацію. Або дослідити можливий варіант повної заборони децентралізації та федералізації. Оскільки питання, що вирішуються місцевими органами можуть похитнути інститут влади у окремій країні. Надання повноважень місцевим органам – це утопія чи необхідність? Децентралізація України та Європи можливість знайти вихід чи падіння в нікуди. Найголовніше, потрібно дослідити як чинники та положення децентралізації та федералізації впливають на сучасний світ та чи потрібно це Україні. На такі болючі питання сьогодення спрямоване дослідження питання співвідношення децентралізації та федералізації у сучасному конституціоналізмі. Адже саме у цих питаннях останній час відбуваються досить вагомі зрушення, мабуть, вперше з середини двадцятого століття.

Література

1. Пальчук В. Децентралізація vs федералізація: аспекти українського державотворення [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=959:detsentralizatsiya&catid=8&Itemid=350

2. Крусян А.Р. Сучасний український конституціоналізм : монографія / А.Р.Крусян. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 560 с. – Бібліогр. : с.502– 558.

3. Шатіло В.А. Централізація і децентралізацій в механізмі державної влади: до постановки проблеми [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://applaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/1-11-2015/item/408-tsentralizatsiya-i-detsentralizatsiya-v-mekhanizmi-derzhavnoyi-vlady-do-postanovky-problemy-shatilo-v-a>

УДК 340 (043)

Осіпенко С.І.

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ: ПОРІВНЯЛЬНО ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Освіта – це суспільно організований та нормований процес (і його результат) постійної передачі попередніми поколіннями наступним соціально значущого досвіду, який в онтогенетичному плані становлення особистості є її генетичною програмою і соціалізацією.

В сучасній педагогічній науці існують різні концепції змісту освіти, корені яких варто шукати в минулому – в теоріях формальної та матеріальної освіти. Кожна з них пов'язана з певним трактуванням місця та функції людини в світі та суспільстві. При цьому в процесі надання освітніх послуг важливе місце відводиться законодавчій базі.

Сьогодні законодавство про освіту сприймається як сукупність нормативно-правових актів (їх окремих положень), які регулюють суспільні відносини у сфері освіти, або

законодавчих та нормативно-правових актів, які регулюють правові, соціально-економічні, організаційні, фінансові, освітні та виховні засади розвитку та функціонування усіх ланок системи освіти в Україні: дошкільної, позашкільної, загальної середньої, професійно-технічної, вищої, післядипломної освіти, і пов'язується зі становленням комплексної галузі освітнього (освітнянського) законодавства. Наказом Міністерства юстиції України затверджений Класифікатор галузей законодавства України, який передбачає галузь, предметом регулювання якої є освіта.

Загалом, оцінюючи роль законодавства в розвитку системи освіти, яку подано в Національній доктрині розвитку освіти України та відповідних актах, треба зауважити, що нормативно-правове забезпечення функціонування освітньої галузі потребує подальшого вдосконалення шляхом внесення відповідних доповнень і змін до діючих законів, ухвалення нових законодавчих актів та інших правових документів. А зростання ролі та значення законодавчих, інших нормативно-правових актів про освіту є одним із факторів, які мають забезпечити їхній розвиток, специфічні завдання та функції. Відповідно до Закону України «Про освіту» завданням законодавства України про освіту є регулювання суспільних відносин у галузі навчання, виховання, професійної, наукової, загальнокультурної підготовки громадян України.

Сьогодні законодавство про освіту сприймається як сукупність нормативно-правових актів (їх окремих положень), які регулюють суспільні відносини у сфері освіти, або законодавчих та нормативно-правових актів, які регулюють правові, соціально-економічні, організаційні, фінансові, освітні та виховні засади розвитку та функціонування усіх ланок системи освіти в Україні: дошкільної, позашкільної, загальної середньої, професійно-технічної, вищої, післядипломної освіти, і пов'язується зі становленням комплексної галузі освітнього (освітнянського) законодавства. Наказом Міністерства юстиції України затверджений Класифікатор галузей законодавства України, який передбачає галузь, предметом регулювання якої є освіта.

Актуальність теми зумовлена тим, що при всьому різноманітті нормативно-правових актів в галузі освіти, не існує чіткості та визначеності щодо надання освітніх послуг. На сьогодні необхідна модернізація освітнього законодавства, орієнтуючись на вітчизняний та закордонний досвід в цьому питанні. При цьому потребує детального огляду європейське законодавство в цьому напрямку з метою запозичення передового досвіду та використання інноваційних форм та методів його регулювання.

В Україні створена законодавча база для функціонування навчальних закладів різних рівнів і напрямів підготовки, заснованих на різних формах власності. Державні навчальні заклади в своїй економічній діяльності не вважаються суб'єктами підприємництва, мають пільги щодо оподаткування та залучення позабюджетних коштів. Створені умови для розвитку альтернативних, приватних закладів освіти.

Порівнюючи надання освітніх послуг в нашій державі та в країнах ЄС потрібно відмітити, що закордонне адміністративне законодавство, яким регулюються процеси надання послуг у сфері освіти, та практика його застосування може визначити напрями удосконалення відповідного українського законодавства. Так, традицією європейських НЗ є наявність не лише автономії у ВНЗ відносно держави, але й автономія факультетів від ВНЗ. Також позитивною практикою у діяльності НЗ європейських країн є контроль за нею як державних органів, так і місцевих територіальних громад і підприємств та корпорацій - роботодавців.

У ряді держав ЄС ознака некомерційності НЗ виступає в якості обов'язкової умови для отримання організацією дозволу на ведення діяльності або державного фінансування, в інших – комерційну діяльність таким організаціям дозволено лише настільки, наскільки вона є засобом досягнення цілей діяльності, у третіх – як виняток з метою залучення бізнес-структур у сферу освіти.

Можна підсумувати, що країни ЄС значно випереджають Україну у питанні надання якісних освітніх послуг. Вони по праву задають тон у визначенні напрямів розвитку сфери освіти у світі. Така ситуація справедлива, оскільки переважна більшість європейських країн уже

досягли показника загальної вищої освіти, оскільки у них пересічно до 90 % випускників шкіл навчаються потім в університетах і коледжах. Але не тільки через це європейські НЗ мають переваги над вітчизняними та іншими НЗ. Європейські НЗ багато в чому розвиваються за рахунок громадян та підприємств інших країн.

Література

1. Александров В. Освітня послуга. / В. Александров. // Економіка України, 2007. – No 3. – С. 53 –60.
2. Деревянко Б.В. Адміністративно-правове регулювання надання послуг у сфері освіти: монографія. / Б.В. Деревянко; МВС України, Донецький юридичний інститут. – Донецьк: ПП «Видавничий дім «Кальміус», 2012. – 528 с.
3. Закон України «Про вищу освіту» від 17.01.2002 № 2984-III. / Електронний ресурс. – Режим доступу до сайту: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>
4. Закон України «Про освіту» від 23.05.1991 № 1060-XII. / Електронний ресурс. – Режим доступу до сайту: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
5. Яремчук В.Д. Правовий статус українських шкіл в Республіці Польща у 1919-1939 р.р. / В.Д. Яремчук. // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична, 2009. – № 2. – С. 31–42.

УДК 341.1/8

Татай Е.О.

БОЙОВІ ДИСТАНЦІЙНО ПІЛОТОВАНІ ЛІТАЛЬНІ АПАРАТИ ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Актуальність теми полягає у активному застосуванні бойових БПЛА на сході України. Автоматизація війни є загрозою міжнародному гуманітарному праву. Використання БПЛА, як і у випадку із будь-якою новою технологією, поки у сірій зоні міжнародного гуманітарного права. Їх обслуговує ціла група людей, і часто вони працюють на так званих чорних базах, які неможливо знайти на державному реєстрі [1]. При цьому використання їх в операціях ООН дозволяє припускати, що якої-небудь міжнародної заборони на використання дронів планувати не слід. [2]. Зробимо деякі визначення: БПЛА – безпілотний літальний апарат. ДПЛА – дистанційно пілотує мий літальний апарат. БАС – безпілотна авіаційна система. Дрон – поширене найменування БАС. Назви дрони або БПЛА (UAV) використовуються часто і взаємозамінно, термін безпілотні авіаційні системи стає загальноприйнятим, застосовується для позначення всіх комплексних компонентів повітряних і наземних систем, які включають у себе БПЛА і забезпечують їх експлуатацію [3]. БПЛА можуть бути не лише дистанційно пілотованими, але й автоматично пілотованими.

У рамках міжнародної зустрічі експертів (13-16 травня 2014 року в Женеві), присвяченої бойовим автономним роботизованим системам (БАРС), учасники зустрічі визначили, що автономні системи озброєння (АСО) – це такі системи, які можуть самостійно, без контролю і втручання людини, виконувати наступні функції: пошук, виявлення, розпізнавання і ураження цілей ... Цим же вони і відрізняються від безпілотних літальних апаратів (БПЛА), яким обов'язково потрібна людина-оператор [4]. У цій статті нами будуть розглянуті саме ДПЛА.

Постає питання: чи всі ДПЛА та які з них є зброєю. На міжнародному рівні, не існує навіть остаточно узгодженого поняття самої зброї [5]. Висновок може дати аналіз наступних джерел: Міжнародний кодекс поведінки відносно постачань зброї від 2000р. [6], Міжнародний договір про торгівлю зброєю від 4.06.2013 [7], Договір про звичайні збройні сили в Європі від 19.11.1990 постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку складання єдиного наскрізного плану створення зразка (системи, комплексу) озброєння, військової і спеціальної техніки» від 26.06.2013, Закон України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» від 21.09.1999 [8], Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї від 21.08.1998., закон України «Про державне оборонне замовлення» від 03.03.1999 [8], військова

література [9, с.32], [10], [11, с.342]. Можемо зробити наступні висновки: Бойова техніка – машини, що здатні рухатися самі, та призначені спеціально для носіння озброєння. Сама по собі не є озброєнням, але є військовою технікою. Зброя – це історична назва деяких засобів нанесення шкоди об'єктам матеріального світу, засобів впливу на життя та здоров'я чи дії люди чи їх зовнішніх аналогів. Бойова зброя - це засоби, призначені для ураження людини чи техніки. До неї відноситься устаткування ракетних комплексів, стрілецька зброя й засоби ближнього бою (гранати, гранатомети), холодна зброя. Зброя не військового призначення та боєприпаси до неї не є озброєнням. Озброєння – це зброя військового призначення та боєприпаси до неї, якими оснащуються військова техніка та/або особовий склад військових формувань.

Таким чином, сам по собі ДПЛА не є озброєнням чи зброєю. Але у випадках, якщо ДПЛА спеціально пристосовані для носіння (й використання на них) зброї чи озброєння, то ДПЛА вважаються бойовою технікою й на них поширюється дія відповідних норм міжнародного права щодо обігу зброї.

БАС вважаються добре пристосованими для виконання цивільних робіт, які носять монотонний, чорновий або небезпечний характер. Основним міжнародним документом, що регламентує використання безпілотної авіації в ППІ країн світу, є циркуляр Cig 328 AN/190 Міжнародної організації цивільної авіації (ІСАО) Безпілотні авіаційні системи від 15.11.2012р.. В грудні 2013 р. компанія Amazon представила свій проект Prime Air, суть якого полягала в доставці деяких товарів покупцям за допомогою літальних дронів. Основною перешкодою на шляху до реалізації такого роду ідей є Федеральне управління цивільної авіації США (FAA). У березні 2014 р. стало відомо, що Національна рада з безпеки на транспорті випустила постанову, що Федеральне управління цивільної авіації США (FAA) не може штрафувати когось за використання комерційних дронів США. Але 23 червня 2014. ... у федеральному реєстрі було опубліковано повідомлення з переліком основних правил експлуатації безпілотної авіації. FAA все-таки домоглася заборони на використання дронів в комерційних цілях. На нашу думку існує варіант міжнародно-правового вирішення проблеми цивільних ДПЛА, що у свою чергу спростить регулювання щодо бойових ДПЛА: у формі міжнародної угоди закріпити дозволений перелік видів цивільного використання ДПЛА, інші ж види ДПЛА віднести до бойової техніки та техніки з обмеженим обігом, поширивши на бойові ДПЛА відповідні норми міжнародного права щодо зброї, а регулювання застосування ДПЛА як техніки з обмеженим обігом залишити на розсуд держав-учасниць угоди. Взагалі-ж то саме врегулювання статусу ДПЛА, у тому числі цивільних, допоможе відповідному регулюванню щодо бойових ДПЛА: ... оскільки військові ДПВС є державними повітряними суднами і в цьому зв'язку не підпадають під дію Чиказької конвенції та відповідних SARPS, держави опиняються в скрутному становищі, намагаючись забезпечити експлуатацію військових ДПВС в повітряному просторі і на аеродромах, використовуваних цивільними повітряними суднами. Міжнародна нормативна база для цивільного застосування може забезпечити додаткові переваги в плані сприяння використанню військових аналогів.

Викликає сумнів застосування дронів на чужій території резидентами і щодо громадян-резидентів або застосування дронів нерезидентів в чужому повітряному просторі припускає незаконне використання нерезидентами над чужою територією радіочастот, повітряних коридорів і ешелонів [2].

На нашу думку досвід бойового застосування ДПЛА Україною є унікальним, так як таке застосування відбувалось на власній території, достатньо густонаселеній, індустріальній та урбанізованій. Повітряний простір (ПП) України контролюється Об'єднаною цивільно-військовою системою організації повітряного руху (ОЦВС ОПР). Тим не менш мало сумнівів у тому, що ця система контролює більшість польотів ДПЛА. Наразі більшу небезпеку ніж для польотів цивільної авіації БПС складають для військової авіації. Це пояснюється тим що військова авіація здійснює польоти зі змінним профілем польотів й часто на малих висотах поза межами районів польотної. Питання полягає у оснащенні цивільних і військових органів контролю за повітряним простором України технічними засобами виявлення і попередження про польоти безпілотної авіації.

Література

1. Гібридні виклики міжнародного гуманітарного права ua [Електроний ресурс] – Режим доступу: Сайт Тиждень. <http://tyzhden.ua/World/145884>
2. Ковтун А.В. Дрон без определенного статуса [Електроний ресурс] – Режим доступу: http://nvo.ng.ru/armament/2014-01-24/8_drone.html
3. Галенко В. Беспилотные летательные аппараты на войне: итоги 2014 года [Електроний ресурс] – Режим доступу: Сайт інформаційного агентства REX <http://www.iarex.ru/articles/51261.html>
4. Автономні системи озброєння: Невирішені питання моралі, моральності, міжнародного права і геополітики [Електроний ресурс] – Режим доступу: Сайт Незалежного аналітичного центру геополітичних досліджень Борисфен Інтел <http://bintel.com.ua/uk/article/robots/>
5. Романов О. Міжнародно-правове регулювання обігу зброї у світі та національний досвід України [Електроний ресурс] – Режим доступу: Сайт «Юстиніан» / Романов О. <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2028>

УДК 342.7(477)(043)

Шашенкова Є. В.

ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРАВ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Питання інституту прав людини як і в міжнародному, так і вітчизняному аспекті, завжди відрізнялось особливо гострою актуальністю. Саме забезпечення прав і свобод людини і громадянина є тим вектором, за яким традиційно ідентифікують державу як соціальну, правову і демократичну. Проте забезпечення може мати лише нормативне вираження, яке здійснюється шляхом закріплення тих чи інших стандартів і приписів в законодавчих актах. В той же час в країні може бути відсутнім механізм практичного втілення таких норм або вони будуть існувати лише на папері і фактично ігноруватимуться в житті. Крім того, неможливо ігнорувати той факт, що нині, у зв'язку з масштабним процесом взаємодії та взаємозбагачення між національним та міжнародним правом, питання прав людини становиться основним в міжнародно-правовому регулюванні. В такому випадку, виникає додаткова потреба у гармонізації норм і їх приведенню до рівня, відповідному міжнародному. Всі ці фактори в сукупності зумовлюють актуальність досліджуваної теми.

Серед усіх цінностей нематеріального характеру, усвідомлених людством як дійсно універсальні (всезагальні) цінності, прав і свободи людини стоять на одному із перших місць [1, с. 8]. Висловлювання «права людини» є відносно новим, воно з'являється після другої світової війни, а саме, під час заснування Організації Об'єднаних Націй у 1945 році. Висловлювання «права людини» замінило за змістом висловлювання «природні права» [2, с. 19]. На думку українського конституціоналіста П. Рабіновича, права людини – це певні можливості людини, котрі необхідні для її існування та розвитку в конкретно-історичних умовах, об'єктивно визначаються досягнутим рівнем розвитку людства (економічним, духовним, соціальним) і мають бути загальними та рівними для всіх людей [3, с. 10].

Аналізуючи права людини, можливо виділити їх певні ознаки:

1. Права людини, зокрема, природні, характеризуються невід'ємністю і невідчужуваністю;
2. З інститутом прав людини тісно пов'язані такі поняття: «честь», «гідність», «свобода», які носять переважно філософський, етичний, соціальний характер, тому можна казати про моральну спрямованість людських прав;
3. Права людини визначають її спроможності для функціонування, розвитку, задоволення як індивідуальних, так і колективних інтересів;
4. Незважаючи на самобутність деяких (зокрема, природних) прав, вони знаходяться у безпосередній залежності від політико-державного ладу країни. Тому можна спостерігати випадки того, що в деяких країнах права людини є такими, що максимально гарантуються і

захищаються, а в інших можуть бути значно обмежені (заборона проведення страйків або введення смертної кари).

Права людини в видовому аспекті є доволі розгалуженою системою. Їх класифікують за різними підставами, проте ми звернемо увагу на найпопулярніший підхід - класифікацію прав за поколіннями. Відповідно до неї, перше покоління прав людини – невідчужувані особисті (природні) і політичні права. Це право на свободу совісті, думки, релігії, право на життя, на безпеку та інші. Перше покоління прав людини є основою індивідуальної свободи і кваліфікується як система негативних, що зобов'язали державу утримуватися від втручання в сфери, регульовані цими правами [4, с. 284].

«Позитивні права» є базою другого покоління прав. До нього відносяться соціально-економічні та культурні права. Н.Г. Шукліна в межах третього покоління прав людини виділяє права окремих соціальних груп (дітей, престарілих, інвалідів, бездомних, безробітних тощо) і «нові права» (право на евтаназію та інші) [5, с. 84]. Водночас деякі вчені пов'язують дані групи прав з четвертим поколінням прав людини [6, с. 49]. В свою чергу, вітчизняний правник О. Зайчук виділяє права людства як права четвертого покоління (право на мир, екологічні, інформаційні права, право на ядерну безпеку і т.д.). Основним призначенням названих прав є забезпечення процесу виживання людства як біологічного виду, збереження цивілізації та подальшої соціалізації людства [7].

Права людини, звичайно, не можуть існувати поза системи їх забезпечення і гарантування. Якщо розглядати їх в європейському аспекті, то у специфічному конституціоналізмі європейської системи захисту прав людини забезпечення прав людини та основних свобод відбувається на трьох рівнях: національному рівні, на якому діють такі інститути, як Конституція, закони, суди тощо; рівень Європейського Союзу, на якому діють статутні договори ЄС, Хартія основних прав ЄС, Суд та інші органи ЄС тощо; та міжнародний рівень – це, переважно, діяльність Європейського суду з прав людини та практика застосування Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. [8, с. 20].

Більшість з вказаних вище прав знайшла своє вираження в європейських актах. Наприклад, Європейська конвенція з прав людини в першому розділі «Права і свободи» встановлює наступне: право на життя, свободу та особисту недоторканність, справедливий суд, шлюб, ефективний засіб юридичного захисту і т.д. Деякі з них є безпосередньо втіленими в текст Конституції України (право на життя (ст. 27), свободу та особисту недоторканність (ст. 29) або в модифікованих формулюваннях в інші акти.

Враховуючи входження України до Європейського Союзу, питання впровадження прав і відповідних стандартів до українського права, є надзвичайно важливим. Хоча в цілому права є нормативно закріплені, неможливо не відмітити потребу в їхньому приведенні у відповідність до європейського законодавства не тільки на нормативному рівні, а й на організаційному.

Література

1. Азаров А. Права человека. Международные и российские механизмы защиты / А. Азаров, В. Ройтер, К. Хюфнер. – М.: Моск. шк. прав человека, 2003. – 560 с.
2. Коваль А.Ф. Проблеми України щодо забезпечення прав людини, передбачених у Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року та протоколах до неї / Андрій Федорович Коваль // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні. Матеріали XIV регіональної науково-практичної конференції. 6 лютого 2008 р. – Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка. – 2008.. – С. 19-21.
3. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави. Навч. посібник. Вид. 9-е, зі змінами. / П. М. Рабінович. – Львів: Край, 2007. – 192 с.
4. Середа О. Щодо питання природності природних прав людини: теоретичний аспект / О. Середа // Медичне право України: правовий статус пацієнтів в Україні та його законодавче забезпечення генезис, розвиток, проблеми і перспективи вдосконалення). Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції 17–18.04.2008, м. Львів. – С.284-288.

5. Шукліна Н. Г. Конституційно-правове регулювання прав і свобод людини і громадянина в Україні (питання теорії і практики): монографія. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 424 с.
6. Шемчушенко Ю. С. Конституційне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. Т. 2 / за заг. ред. Академіка НАН України Ю.С. Шемшученко ; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К. : Юрид. думка, 2008. – 800 с.
7. Зайчук О. В. Теорія держави і права: Підручник / О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. – К.: – Юрінком Інтер, 2006. – 685 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : http://www.ebk.net.ua/Book/law/zauchuk_tdp/part2/407.htm. – Назва з екрану.
8. Кононенко О.В. Використання європейського досвіду у сфері прав людини в повсякденній практиці судового захисту/ О. В. Кононенко // Актуальні проблеми політики: Зб.наук праць. – О., 2002. – С. 249-256.

СЕКЦІЯ

ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

УДК 504.3.054(043)

Грицик В. В., Овчеренко О. С.

ЗАБРУДНЕННЯ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ

Біосфера Землі в наш час піддається наростаючому антропогенному дійству. При цьому можна виділити дещо найістотніших процесів, будь-який з яких не покращує екологічну ситуацію на планеті. Людині доводиться все більше втручатися в господарство біосфери - тій частині нашої планети, в якій існує життя. Хімічне забруднення середовища наймасштабніше забруднення природи. Серед їх - газоподібні і аерозольні забруднювачі промислово-побутового походження. Прогресує і накопичення вуглекислого газу в атмосфері. Подальший розвиток цього процесу посилюватиме небажану тенденцію зростання середньорічної температури на планеті. Викликає тривогу у екологів і забруднення Світового океану, що продовжується нафтою і нафтопродуктами, що досягло вже 11/5 його загальною поверхністю. Нафтове забруднення таких розмірів може викликати велике порушення газо- і водообміну між гідросферою і атмосферою. Не викликає сумнівів і значення хімічного забруднення ґрунтів пестицидами і її підвищення кислотності, прямує до розпаду екосистеми. В цілому всі розглянуті чинники яким можна приписати забруднюючий ефект, надають помітний вплив на процеси, що відбуваються в біосфері.

Основні забруднюючі речовини хімічного забруднення:

а) Оксид вуглецю. В повітря він потрапляє в результаті спалювання твердих відходів, з вихлопними газами і викидами промислових підприємств. Щорічно цього газу поступає в атмосферу не менше 1250 млн.т. Оксид вуглецю є з'єднанням, активно реагуючим з складовими частинами атмосфери і сприяє підвищенню температури на планеті, і створенню парникового ефекту.

б) Сірчистий ангідрид. Виділяється в процесі переробки сірчистих руд, що містить (до 170 млн.т. в рік). Частина з'єднань сірки виділяється при горінні органічних залишків в гірничорудних відвалах. Тільки в США загальна кількість викинутого в атмосферу сірчистого ангідриду склало 65 відсотків від загальносвітового викиду.

в) Сірководень і сірковуглець. Поступають в атмосферу окремо або разом в інших з'єднаннях сірки. Основними по викиду є підприємства по виготовленню волокна, цукру, коксохімічні, нафтопереробні, а також нафтопромисли. В атмосфері при взаємодії з іншими забруднювачами піддаються повільному окисленню до сірчаного ангідриду.

Аерозолі - це тверді або рідкі частинки, що знаходяться в зваженому стані в повітрі. Тверді компоненти аерозолів у ряді випадків особливо небезпечні для організмів, а у людей визивають специфічні захворювання. В атмосфері аерозольні забруднення сприймаються у вигляді диму, туману. Значна частина аерозолів утворюється в атмосфері при взаємодії твердих і рідких частинок між собою або з водяним паром. Середній розмір аерозольних частинок складає 11-5 1мкм. В атмосферу Землі щорічно поступає близько 11 куб.км. [1]

Основними джерелами штучних аерозольних забруднень повітря є ТЕС, які споживають вугілля високої зольності, збагачувальні фабрики, металургійні, цементні, магнезитові і сажа затону. Аерозольні частинки від цих джерел відрізняються великою різноманітністю хімічного складу. Частіше всього в їх складі виявляються з'єднання кремнію, кальцію і вуглецю, рідше - оксиди металів: заліза магнію, марганцю, цинку, міді, нікелю, свинцю, сурми, висмута, селену, миш'яку, берилія, кадмію, хрому, кобальту, молибдена, а також азбест. Джерелом пилу і ядовитих газів служать масові вибухові роботи. [2]

Фотохімічний туман є багатоконпонентною сумішшю газів і аерозольних частинок первинного і вторинного викиду. До складу основних компонентів зможу входять озон оксиди азоту і сірки, численні органічні сполуки окисленої природи, звана в сукупності

фотооксидантами. Фотохімічний зміг виникає в результаті фотохімічних реакцій за певних умов: наявності в атмосфері високої концентрації оксидів азоту, вуглеводнів і інших забруднювачів, інтенсивної сонячної радіації і безвітря або дуже слабого обміну повітря в приземному шарі при могутній і в течія не менше діб підвищеної інверсії. Стійка безвітряна погода, звичайно що супроводжується інверсіями, необхідними для створення високої концентрації реагуючих речовин. [1]

Вплив транспорту на атмосферне повітря. В промислово розвинутих країнах основним джерелом забруднення атмосфери є автотранспорт, парк якого безупинно росте. Якщо в 1900 р. на планеті нараховувалося біля 6 тис. автомобілів, то до 2000 р. чисельність світового парку автомашин досягла 500 млн. одиниць. Основний внесок в забруднення атмосфери вносять автомобілі, що працюють на бензині (в США на їх частку доводиться близько 75 %), потім літаки (приблизно 5 %), автомобілі з дизельними двигунами (близько 4 %), трактори і інші сільськогосподарські машини (близько 4 %), залізничний і водний транспорт (приблизно 2 %). До основних забруднюючим атмосферу речовин, які викидають рухомі джерела (загальне число таких речовин перевищує 40), відносяться оксид вуглецю (в США його частка в загальній масі складає близько 70 %), вуглеводні (приблизно 19 %) і оксиди азоту (близько 9 %). Оксид вуглецю (СО) і оксиди азоту поступають в атмосферу тільки з вихлопними газами, тоді як не повністю згорілі вуглеводні поступають як разом з вихлопними газами, так і з картера, паливного бака і карбюратора тверді домішки поступають в основному з вихлопними газами і з картера. Найбільша кількість забруднюючих речовин викидається при розгоні автомобіля, особливо при швидкому, а також при русі з малою швидкістю. Відносна частка (від загальної маси викидів) вуглеводнів і оксиду вуглецю найбільш висока при гальмуванні і на холостому ходу, частка оксидів азоту при розгоні. З цих даних виходить, що автомобілі особливо сильно забруднюють повітряне середовище при частих зупинках і при русі з малою швидкістю. [2]

Таким чином, всі забруднюючі атмосферного повітря речовини в більшому або меншому ступені роблять негативний вплив на здоров'я людини. Ці речовини потрапляють в організм людини переважно через систему дихання. Органи дихання страждають від забруднення безпосередньо, оскільки близько 50% частинок домішки радіусом 0,01-0,1 мкм, проникаючих в легені, осідають в них. Проникаючі в організм частинки викликають токсичний ефект, оскільки сморід: а) токсичні (отруйні) по своїй хімічній або фізичній природі; б) служать перешкодою для одного або декількох механізмів, за допомогою яких нормально очищається респіраторний (дихальний) тракт; в) служать носієм поглиненого організмом отруйної речовини. Розповсюджуючись по харчовому ланцюгу (від рослин до тварин), радіоактивні речовини з продуктами харчування поступають в організм людини і можуть нагромаджуватися в такій кількості, яку здатний нанести шкода здоров'ю людини. Встановлені гранично допустимі дози іонізуючої радіації, засновані на наступній вимозі: доза не повинна перевищувати подвоєного середнього значення дози опромінювання, якому людина піддається в природних умовах. При цьому передбачається, що люди добрі пристосувалися до природної радіоактивності середовища. [3]

Література

1. Владимиров А.М. і ін. Охорона навколишнього середовища. Харків : 1991.
2. Болбас М.М. Основи промислової екології. Київ : 1993.
3. Герасимчук А. А., Палеха Ю. І. Основи екології. - К.: Вид-во Європейського університету фінансів, інформ. систем, менеджм. і біз-несу.

УДК 504.056:355.48(043)

Дмитрієва Я. А.

ВЛИЯНИЕ ВОЕННЫХ ДЕЙСТВИЙ НА ЛАНДШАФТЫ

Разрушительное воздействие военной деятельности на окружающую среду человека многовекторно. Угрозу природе представляют не только сами боевые действия, но и подготовка к ним – учения, боевые стрельбы и просто отчуждение больших территорий под военные

объекты и предприятия военно-промышленного комплекса. Разработка, производство, испытания и хранения оружия несут в себе серьезную угрозу для природы. Маневры, передвижение военной техники разрушают ландшафт, уничтожают почву [1].

Во время военных операций, особенно с применением техники, большому давлению подвергается почвенный покров. Особенно там, где он маломощен, плохо закреплён растительностью и легко раним. Огромный урон наносят военные действия животному и растительному миру [2].

Влияние различных видов оружия на ландшафты проявляется по-разному. Фугасное оружие может нанести большой урон как почвенно-растительному покрову, так и обитателям лесов и полей. Главным стрессовым фактором в этом случае является ударная волна, которая нарушает однородность почвенного покрова, убивает фауну, микроорганизмы (почвенные), разрушает растительность. Согласно Уэстигу А. Х., при падении 250-килограммовой бомбы образуется воронка, из которой выбрасывается до 70 м^3 почвы. Разлетающиеся осколки и ударная волна убивают всех животных и птиц на площади $0,3-0,4 \text{ га}$, поражают древостой, который впоследствии становится объектом нападения различных вредителей и грибковых заболеваний, уничтожающих деревья в течение нескольких лет. Разрушается тонкий слой гумуса, часто на поверхности оказываются бесплодные и сильнокислые нижние почвенные или подпочвенные горизонты. Кратеры от бомб нарушают уровень грунтовых вод; заполняясь водой, они создают благоприятную среду для размножения комаров и москитов. В ряде мест происходит затверждение подпочвенных горизонтов, образование железистых кор, на которых растительность восстановиться не может. Воронки сохраняются долгое время и становятся неотъемлемой частью антропогенного рельефа [1].

Зажигательное оружие опасно тем, что вызывает самораспространяющиеся пожары. В наибольшей степени это относится к напалму, 1 кг которого полностью сжигает все живое на площади 6 м^2 . При этом особенно большие участки поражаются в ландшафтах, где накапливается много горючего материала, – в степях, саваннах, сухих тропических лесах. Значительно больший ущерб наносят пожары почвам, в которых резко сокращаются содержание органического вещества и почвенная биомасса, нарушаются водный и воздушный режимы, круговорот питательных веществ. Обнаженная и подверженная воздействию внешних сил почва может лишь очень медленно, а иногда и не может вовсе вернуться к прежнему состоянию.

Химические вещества, использовавшиеся во время первой мировой войны, были в основном отравляющими газами, применяемыми против живой силы противника. И хотя они вызывали огромные человеческие жертвы, их влияние на окружающую среду было незначительным. Однако после первой мировой войны в странах Запада были изобретены новые органофосфорные соединения, известные как нервно-паралитические газы, способные при дозах $0,5 \text{ кг/га}$ уничтожить большую часть живых обитателей ландшафтов.

Некоторые нервные газы обладают фитотоксичностью и потому представляют особенную опасность для травоядных, которые могут быть поражены даже спустя несколько недель после применения химического оружия. Устойчивость таких газов, исчисляется годами, и, накапливаясь в пищевых цепях, они часто вызывают тяжелые отравления людей и животных. Как показали экспериментальные исследования, диоксин в тысячу раз более ядовит, чем мышьяк или цианистые соединения. Для арборицидов и гербицидов в отличие от нервных газов характерна избирательность воздействия: они токсичны для растений в значительно большей степени, чем для животных, поэтому особенно сильный ущерб эти химические соединения наносят древесной, кустарниковой и травянистой растительности. Некоторые из них, уничтожая почвенную микрофлору, могут приводить к полной стерилизации почв.

Влияние ударной волны или пожаров на ландшафт при ядерном взрыве отличается от аналогичных эффектов при применении обычных видов оружия только масштабами. Но радиоактивное воздействие является уникальным. Живые организмы по-разному чувствительны к облучению. Одни из них, насекомые например, способны выдерживать в сотни раз большие дозы радиации, чем те, которые смертельны для людей и большинства позвоночных. То же можно сказать и о растительности. Наиболее чувствительны к ионизирующей радиации деревья,

затем идут кустарники и травы. Излучение вызывает нарушение репродуктивной способности, возможны различные генетические последствия, например увеличение темпов мутации.

В результате анализа воздействия перечисленных видов оружия выделяют три главных стрессовых агента – уничтожение почвы, растительности и биоцид. При этом разные экосистемы по-разному реагируют на одни и те же виды воздействия, так как каждая имеет свое «уязвимое место», поражаемое в первую очередь и влияющее на характер и степень других изменений.

Важность роли той или иной группы организмов во многом определяется ее функцией в экосистеме. Так, организмы, которые влияют на энергетические процессы в экосистеме, очевидно, оказывают определяющее влияние на все процессы и имеют наиболее важное значение для экосистемы в целом. Такие организмы часто называют «экологическими доминантами», и внутри любого живого сообщества они имеют самую большую продуктивность.

Для каждой экосистемы жизненно важную роль играют зеленые растения, которые через механизм фотосинтеза преобразуют солнечную энергию в химическую, необходимую для поддержания жизни и развития других биотических компонентов. Таким образом, степень разрушения экосистемы будет максимальной, если пострадают главным образом зеленые растения. Особенно тяжелыми могут быть последствия при разрушении лесов. Леса играют настолько важную стабилизирующую роль в биосфере, что их гибель может вызвать очень серьезные не только региональные, но и глобальные последствия. Обезлесение грозит деградацией и истощением земельных ресурсов вплоть до опустынивания и других форм «экологической катастрофы» [3].

Таким образом, степень уязвимости экосистем различна: чем более зрелой является экосистема, тем больше ее способность выдерживать определенные изменения условий без коренного изменения своих свойств. Однако если воздействие извне слишком сильно, механизмы регулирования нарушаются. Изменения окружающей среды могут стать настолько серьезными, что к ним смогут приспособиться лишь некоторые виды. И чем они более высоко специализированы, тем большая опасность исчезновения им грозит. В итоге остаются самые примитивные, нечувствительные к нарушениям организмы. Таким образом, экосистема отбрасывается на более раннюю стадию развития. В этом случае восстановление ее до первоначального состояния может проходить очень медленно, со скоростью обычного эволюционного процесса.

Литература

1. Влияние войны на состояние окружающей среды Кременчуга [Электронный ресурс]. – Режим доступа: URL: <http://okrain.net.ua/article/read/Vlijanie-vojny-na-sostojanie-okruzhajucshej-sredy-Kremenchuga.html>.
2. Исследовательская работа «Беллигеративный ландшафт» – Влияние военных действий на окружающую среду [Электронный ресурс]. – Режим доступа: URL: http://pedsovet.org/component/option,com_mtree/task,viewlink/link_id,5253/Itemid,5461247/.
3. Влияние военных действий на окружающую среду [Электронный ресурс]. – Режим доступа: URL: http://studopedia.ru/1_56716_vliyanie-voennih-deystviy-na-okruzhayushchuyu-sredu.html.

УДК:504.064:658 (043)

Ивашенко М. В.

ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА

На всех стадиях своего развития человек был тесно связан с окружающим миром. Но с тех пор как появилось высокоиндустриальное общество, опасное вмешательство человека в природу резко усилилось, расширился объем этого вмешательства, оно стало многообразнее и сейчас грозит стать глобальной опасностью для человечества. Расход невозобновляемых видов сырья повышается, все больше пахотных земель выбывает из экономики, так как на них строятся города и заводы. Человеку приходится все больше вмешиваться в хозяйство биосферы – той

части нашей планеты, в которой существует жизнь. Биосфера Земли в настоящее время подвергается нарастающему антропогенному воздействию. Наиболее масштабным и значительным является химическое загрязнение среды несвойственными ей веществами химической природы. Среди них – газообразные и аэрозольные загрязнители промышленно-бытового происхождения. Прогрессирует и накопление углекислого газа в атмосфере. Дальнейшее развитие этого процесса будет усиливать нежелательную тенденцию в сторону повышения среднегодовой температуры на планете. Вызывает тревогу у экологов и продолжающееся загрязнение Мирового океана нефтью и нефтепродуктами, достигшее уже почти половину его общей поверхности. Нефтяное загрязнение таких размеров может вызвать существенные нарушения газо- и водообмена между гидросферой и атмосферой. Не вызывает сомнений и значение химического загрязнения почвы пестицидами и ее повышенная кислотность, ведущая к распаду экосистемы. В целом все рассмотренные факторы, которым можно приписать загрязняющий эффект, оказывают заметное влияние на процессы, происходящие в биосфере. Развиваясь, человечество начинает использовать все новые виды ресурсов (атомную и геотермальную энергию, солнечную, гидроэнергию приливов и отливов, ветряную и другие нетрадиционные источники). Однако главную роль в обеспечении энергией всех отраслей экономики сегодня играют топливные ресурсы. Это четко отражает структура топливно-энергетического баланса [1].

XX век принес человечеству немало благ, связанных с бурным развитием научно-технического прогресса, и в то же время поставил жизнь на Земле на грань экологической катастрофы. Рост населения, интенсификация добычи и выбросов, загрязняющих Землю, приводят к коренным изменениям в природе и отражаются на самом существовании человека. Часть из таких изменений чрезвычайно сильна и настолько широко распространена, что возникают глобальные экологические проблемы. Имеются серьезные проблемы загрязнения (атмосферы, вод, почв), кислотных дождей, радиационного поражения территории, а также утраты отдельных видов растений и живых организмов, оскудения биоресурсов, обезлесения и опустынивания территорий.

Проблемы возникают в результате такого взаимодействия природы и человека, при котором антропогенная нагрузка на территорию (ее определяют через техногенную нагрузку и плотность населения) превышает экологические возможности этой территории, обусловленные главным образом ее природно-ресурсным потенциалом и общей устойчивостью природных ландшафтов (комплексов, геосистем) к антропогенным воздействиям.

С ростом промышленного производства, его индустриализации, средозащитные мероприятия, базирующиеся на нормативах ПДК и их производных, становятся недостаточными для снижения уже образовавшихся загрязнений. Поэтому естественно обращение к поиску укрупненных характеристик, которые, отражая реальное состояние сред, помогли бы выбору экологически и экономически оптимального варианта, а в загрязненных условиях – определили очередность восстановительно-оздоровительных мероприятий.

С переходом на путь интенсивного развития экономики важная роль отводится системе экономических показателей, наделенных важнейшими функциями хозяйственной деятельности: плановой, учетной, оценочной, контрольной и стимулирующей. Как всякое системное образование, представляющее собой не произвольную совокупность, а взаимосвязанные элементы в определенной целостности, экономические показатели призваны выражать конечный результат с учетом всех фаз воспроизводственного процесса.

Ущерб, наносимый природе при производстве и потреблении продукции, – результат нерационального природопользования. Возникла объективная необходимость установления взаимосвязей между результатами хозяйственной деятельности и показателями экологичности выпускаемой продукции, технологией ее производства. Существует связь между качеством продукции и качеством окружающей среды: чем выше качество продукции (с учетом экологической оценки использования отходов и результатов природоохранной деятельности в процессе производства), тем выше качество окружающей среды.

Удовлетворить потребности общества в должном качестве окружающей среды можно: преодолением негативных воздействий с помощью обоснованной системы норм и нормативов, с увязкой расчетных методов ПДВ, ПДС и средозащитных мероприятий; разумным (комплексным, экономичным) использованием природных ресурсов, отвечающим экологическим особенностям определенной территории; экологической ориентации хозяйственной деятельности, планирование и обоснование управленческих решений, выражающихся в прогрессивных направлениях взаимодействия природы и общества, экологической аттестации рабочих мест, технологии выпускаемой продукции [2].

Следует отметить, что различие производственных интересов и отраслевых заданий определяет особенности взглядов специалистов на проблему экологизации производств, применяемой и создаваемой техники и технологии. Природно-промышленные системы в зависимости от принятых качественных и количественных параметров технологических процессов отличаются друг от друга по структуре, функционированию и характеру взаимодействия с природной средой. В действительности даже одинаковые по качественным и количественным параметрам технологических процессов природно-промышленные системы отличаются друг от друга неповторимостью экологических условий, что приводит к различным взаимодействиям производства с окружающей его природной средой. Развитие современного производства, и, прежде всего промышленности, базируется в значительной степени на использовании ископаемого сырья. Среди отдельных видов ископаемых ресурсов на одно из первых мест по народнохозяйственному значению следует поставить источники топлива и электроэнергии. Особенностью энергетического производства является непосредственное воздействие на природную среду в процессе извлечения топлива и его сжигания, причем происходящие изменения природных компонентов являются весьма наглядными. Время, когда природа казалась неисчерпаемой, миновало. Грозные симптомы разрушительной деятельности человека с особой силой проявились пару десятилетий назад, вызвав в некоторых странах энергетический кризис. Стало ясно, что ресурсы энергоносителей ограничены. Это также относится и ко всем другим полезным ископаемым.

Таким образом, основными направлениями экономии энергоресурсов являются: совершенствование технологических процессов, совершенствование оборудования, снижение прямых потерь топливно-энергетических ресурсов, структурные изменения в технологии производства, структурные изменения в производимой продукции, улучшение качества топлива и энергии, организационно-технические мероприятия. Проведение этих мероприятий вызывается не только необходимостью экономии энергетических ресурсов, но и важностью учета вопросов охраны окружающей среды при решении энергетических и экологических проблем.

Литература

1. Голуб А.А., Струкова Е.Б. Экономические методы управления природопользованием. –М.: Наука, 1993. –136 с.
2. Экологические проблемы Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://uchebникonline.com/ekologia/ekologiya_yurchenko_li/ekologichni_problemi_ukrayini.

УДК : 504.1056: 621.039.9 (043)

Кулага А. С.

ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ПОСЛЕДСТВИЯ ЯДЕРНОЙ ВОЙНЫ

Региональная война с применением 100 ядерных зарядов, по мощности подобных бомбе, сброшенной на Хиросиму, будет представлять угрозу всему миру в результате разрушения озонового слоя и изменения климата.

Угроза ядерной войны носит экологический характер, и вызывает особую тревогу. К сожалению, вся история развития человечества - это страшная история военных действий. Подсчитано, что в период с 1900 по 1938 г. было 24 войны, а с 1946 по 1979 г. - уже 130. В наполеоновских войнах погибло 3,7 млн. человек, в первой мировой - 10 млн., во второй - около 55 млн., а за все войны XX века - свыше 100 млн. человек.

Ныне на планете накоплены тысячи ядерных боезарядов, суммарная мощность которых в миллион раз превосходит мощность бомбы, сброшенной на Хиросиму. Сегодня международный политический климат смягчился, однако, Великобритания, Франция и Китай, приветствуя планы США и России по сокращению ядерных арсеналов, сами не спешат включиться в процесс разоружения. И хотя арсеналы этих стран невелики, но хранящихся у них ядерных бомб вполне достаточно, чтобы превратить планету в безжизненную пустыню. Хиросима служит грозным напоминанием: ядерная война - это самоубийство. Геофизические и экологические последствия ядерной войны могут оказаться не менее страшными, чем прямое действие оружия. Даже если часть человечества спрячется глубоко под землей.

Во всём мире после трагедии Хиросимы и Нагасаки начали изучать последствия возможной ядерной войны - разрушения от мощнейших взрывов, распространение радиации, биологические поражения. Именно в радиации, в различных проявлениях лучевой болезни ученые и общественность увидели главную опасность нового оружия, но оценить ее по-настоящему человечество смогло значительно позже. Многие годы в атомной бомбе люди видели, хотя и очень опасное, но всего лишь оружие, способное обеспечить победу в войне. Поэтому ведущие государства, интенсивно совершенствуя ядерное оружие, готовились и к его использованию, и к защите от него. Только в последние десятилетия мировое сообщество начало осознавать, что ядерная война станет самоубийством всего человечества. Радиация не единственное и, может не главное из последствий крупномасштабной ядерной войны [1].

Существует три возможных глобальных эффекта мирового ядерного конфликта. Первый из них - это «ядерная зима» и «ядерная ночь», когда температура на всем земном шаре резко упадет на десятки градусов, а освещенность будет меньше, чем безлунной ночью. Жизнь на Земле окажется отрезанной от своего главного энергетического источника - солнечного света. Количество солнечного тепла, поступающего на земную поверхность, сократится в несколько десятков раз. В результате наступит «ядерная зима», т. е. произойдет общее понижение температуры, особенно сильное - над континентами. Величина падения температур не слишком зависит от мощности используемого ядерного оружия, но эта мощность очень сильно влияет на длительность «ядерной ночи». Результаты, полученные учеными разных стран, отличались в деталях, но качественный эффект «ядерной ночи» и «ядерной зимы» очень четко обозначился во всех расчетах. Процесс очищения атмосферы будет идти многие месяцы, и даже годы. Но атмосфера не вернется в первоначальное состояние - ее термогидродинамические характеристики станут совершенно иными.

Второе последствие (косвенное последствие) - радиоактивное загрязнение планеты в результате разрушения атомных электростанций, хранилищ радиоактивных отходов.

И, наконец, третий фактор - глобальный голод. Годы ядерной войны приведут к резкому падению сельскохозяйственных культур [2].

Сама природа воздействия крупномасштабной ядерной войны на окружающую среду такова, что, как бы и когда бы она ни началась, конечный результат одинаков - глобальная биосферная катастрофа.

До начала 1970-х гг. проблема экологических последствий подземных ядерных взрывов сводилась лишь к защитным мерам против их сейсмического и радиационного воздействия в момент проведения (т.е. обеспечивалась безопасность взрывных работ). Детально изучение динамики процессов, протекающих в зоне взрывов, велось исключительно с точки зрения технических аспектов. Малые размеры ядерных зарядов (по сравнению с химическими) и легко достижимая большая мощность ядерных взрывов привлекали военных и гражданских специалистов.

Возникло ложное представление о высокой экономической эффективности подземных ядерных взрывов (понятие, подменившее менее узкое - технологической эффективности взрывов как действительно мощного способа разрушения массивов горных пород). И только в 1970-е гг. стало выясняться, что отрицательное экологическое воздействие подземных ядерных взрывов на окружающую среду и здоровье людей сводит на нет получаемую от них экономическую выгоду.

В 1972 г. в США была прекращена программа использования подземных взрывов в мирных целях «Плаушер», принятая в 1963 г..

Оказалось, что на объектах, где проводились подземные ядерные взрывы, радиоактивное загрязнение зафиксировано на значительном расстоянии от эпицентров, как в недрах, так и на поверхности. В окрестностях начинаются опасные геологические явления - подвижки массивов горных пород в ближней зоне, а также значительные изменения режима подземных вод и газов и появление наведенной (спровоцированной взрывами) сейсмичности в отдельных районах. Эксплуатируемые полости взрывов оказываются весьма ненадежными элементами технологических схем производственных процессов. Это нарушает надежность работы промышленных комплексов стратегического значения, сокращает ресурсный потенциал недр и других природных комплексов. Длительное пребывание в зонах взрывов вызывает поражение иммунной и кровяной системы человека.

Все началось в период «холодной войны», в результате гонки вооружений. Как известно, в 1945 г. США оказались единственной ядерной державой в мире. Стратегическое превосходство привело к тому, что американские военные стали строить различные планы превентивного удара по СССР. Но американская монополия на ядерное оружие сохранялась только четыре года. В 1949 г. СССР провел испытания своей первой атомной бомбы. Это событие стало настоящим потрясением для западного мира и важной вехой «холодной войны». В ходе дальнейших форсированных разработок, в СССР вскоре было создано ядерное, а затем и термоядерное оружие. Воевать стало очень опасно для всех, и чревато очень дурными последствиями. Это, можно сказать, единственный, но очень важный, как оказалось, для нашей страны в те годы, плюс ядерной бомбы [3].

В заключении вышеизложенного можно сказать, что особенность радиоактивного поражения в том, что оно способно убить безболезненно. Боль, как известно, является эволюционно развитым защитным механизмом, но «коварство» атома состоит в том, что в данном случае этот предупредительный механизм не включается. Плохо и то, что накопленная радиоактивность коснется еще много человек, в том числе и не родившихся, поскольку радиационное заражение влияет не только на здоровье живущих ныне, но и тех, кому предстоит родиться.

Экологические угрозы, создаваемые наличием ядерного оружия, требуют серьезного внимания. Правительствам всех стран следует – с помощью значительной части научного сообщества - их тщательно проанализировать и вынести проблему на широкое публичное обсуждение.

Литература

1. Баев А.А., Бочков Н.П., Иванов В.И. Медицинские и эколого-биологические последствия возможного ядерного конфликта // Климатические и биологические последствия ядерной войны. – М.: Наука, 1986.
2. Пархоменко В.П., Тарко А.М.. Ядерная зима. «Экология и жизнь», № 3, 2000 г.
3. Экологические последствия ядерной войны [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.armscontrol.ru/pubs/env-cons-nuc-war.pdf>

УДК504.38(043)

Лазаренко Д. Т., Зарагулова А. И.

ПРОЦЕССЫ ГЛОБАЛЬНОГО ПОТЕПЛЕНИЯ ПЛАНЕТЫ

Глобальное потепление – процесс постепенного увеличения среднегодовой температуры атмосферы Земли и Мирового океана в XX и XXI веках.

Наука, занимающаяся изучением структуры, состава, динамики, и явлений в атмосфере земли называется физикой атмосферы. С помощью этой науки происходит изучение климата Земли, моделирование его возможных колебаний и изменений. Однако до недавнего времени не наблюдалось особого интереса к результатам и выводам учёных как со стороны обычных людей, так и политиков. А ведь первые предсказания грядущего потепления были сделаны выдающимся

советским климатологом М.Будыко еще в конце 60-х годов прошлого века – когда в атмосфере наблюдалась тенденция к понижению температуры воздуха у поверхности земли. Тогда это воспринималось как экзотические высказывания, зато теперь не проходит и сезона, чтобы вновь и вновь не велись как на бытовом, так и на самом высоком политическом уровнях разговоры о том, что «климат теплеет». Климат – многолетний режим погоды, характерный для данной местности в силу её географического положения. Но нас будут интересовать не сами погодные условия, а те процессы в атмосфере, которые меняют эту сложную систему взаимодействия атмосферы, гидросферы и литосферы [1]. Парниковый эффект для биосферы Земли имеет как отрицательные (подъем уровня океана, деградация вечной мерзлоты, прибрежных экосистем и пр.), так и положительные экологические последствия (возрастание продуктивности естественных лесных формаций, увеличение урожайности культурных растений и др. Кроме воздействия на природные экосистемы глобальное потепление также приведет к значительным социально-экономическим последствиям, связанным с различной деятельностью. Среди приоритетных глобальных проблем особо выделяется повышение уровня Мирового океана и воздействие его на морские побережья.

В Мировом океане и прибрежных зонах в XXI веке, ожидаемое глобальное потепление климата вызовет повышение уровня океана на 0,5 м к 2050 г. и на 1-1,5 м – к 2100 г. с одновременным повышением температуры поверхностного слоя океана до 2,5° С к концу XXI в.

Основными причинами являются: таяние материковых и горных ледников, морских льдов, тепловое расширение: океана и т.п. В настоящее время повышение уровня моря достигает примерно 25 см за столетие. Все это в конечном счете приведет к возникновению сложных проблем: затоплению приморских равнин, усилению абразионных процессов, ухудшению водоснабжения приморских городов и др.

Причем затоплению прежде всего подвергнутся плотно заселенные и освоенные прибрежные районы. Так, при повышении уровня океана на 1 м будет затоплено до 15% пахотных земель Египта и 14% посевных площадей в Бангладеш, что вызовет переселение миллионов людей.) Кроме того, произойдет осолонение прибрежных грунтовых вод, которые во многих районах земного шара представляют собой основной источник пресной воды.

Китай, являющийся одним из основных поставщиков парниковых газов в атмосферу, в то же время максимально ощутит на себе негативные последствия потепления в XXI в.

По прогнозам, даже повышение уровня моря на 0,5 м приведет к затоплению около 40 тыс. км² плодородных ратин. Наиболее уязвимыми окажутся обширные низкие аллювиальные и дельтовые равнины, низовья крупных рек Хуанхэ, Янцзы и др., где средняя плотность населения иногда достигает 800 чел/км². Эта проблема коснется и прибрежных территорий России. Так, при подъеме уровня океана на 1 м за столетие произойдет сильное преобразование морских берегов, в частности около 40% берегов европейской части России отступят на 100 м и более. Будут разрушены жилые и промышленные сооружения в таких городах, как Находка, Санкт-Петербург, Архангельск и др. Крайне интенсивными могут быть изменения на хорошо освоенных берегах, например – Черного и Азовского морей, где естественное развитие будет сочетаться с интенсивным антропогенным воздействием, т.е. изъятием наносов с пляжей, строительством дамб и плотин на реках, созданием берегозащитных сооружений и т.д.

Наиболее интенсивно будут разрушаться песчаные пересыпи, отчленяющие лиманы в Северо-Западном Причерноморье и на Азовском море, а также косы Северного Приазовья. В районе Одессы, Мариуполя, Приморско-Ахтарска помимо размыва уступов усилятся оползневые и обвальные процессы, и разрушение берегов может достичь катастрофических масштабов. Наибольшие изменения претерпят термоабразионные криогенные берега при повышении температуры прибрежных вод, усилении протаивания вечной мерзлоты, усилении штормового воздействия волн на береговые уступы, сложенные мерзлыми рыхлыми породами, при увеличении штормовых нагонов и т.п. Мы полагаем, что при реализации сценария МГЭИК скорость отступления термоабразионных берегов возрастет по сравнению с современной в 3 – 5 раз и на открытых берегах морей Лаптевых и Восточно-Сибирского в среднем достигнет 15 – 30 м/год, местами до 60 м/год, а в катастрофических случаях даже 250 м/год.

Следовательно, береговая линия в местах развития активных термоабразионных берегов может отступить за столетие в сторону суши на 3 – 25 км. Ледяные берега в условиях повышения температуры воздуха и поверхностных вод будут подвержены быстрому разрушению вследствие таяния льда и обрушения нависающих ледяных блоков. Не исключено, что и районах их распространения (Шпицберген, Земля Франца-Иосифа, Новая Земля, Северная Земля), на акваториях морей Баренцева, Карского и Лаптевых увеличится количество айсбергов. В случае небольшой мощности покровных ледников их площадь в условиях потепления климата будет существенно сокращаться, и в конце концов они могут исчезнуть.

Потепление поверхностных вод Мирового океана и климата Земли в целом, по-видимому, приведет к перестройке атмосферных процессов и усилению штормовой активности в умеренных и тропических широтах. Зарождение и развитие тропических циклонов зависит от содержания тепла в верхнем слое океана [2].

Наблюдения, проведенные по программе берегового мониторинга США, показали, что в конце января – начале февраля 1998 г. на Калифорнийское побережье обрушились сильные шторма, вызвавшие катастрофические размывы берегов, что нанесло ущерб в сотни миллионов долларов. Таким образом, глобальное потепление представляет существенную угрозу для коралловых рифов, так как при повышении температуры воды выше определенного предела начнется обесцвечивание кораллов, которое в настоящее время в океане стало довольно распространенным явлением. Возможно разрушение коралловых атоллов, которые служат экологической средой обитания живых организмов, характеризующихся большим биологическим разнообразием [3].

Таким образом, изменения в прибрежной зоне арктических морей могут иметь не только негативный характер, но и приведут к положительным социально-экономическим последствиям. Среди них – улучшение ледовой обстановки на трассе Северного морского пути, т.е. возможность более длительного в течение года плавания судов в арктических морях.

Литература

1. Бudyko M.I. Климат в прошлом и будущем. – Л. : Гидрометеиздат, 1980. [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://www.twirpx.com/file/1340446/>
2. Парниковый эффект, изменение климата и экосистемы (под ред. Б. Болина, Б.Р. Десса и др.), Л. 1989г. [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://www.www4.com/w2562/786600.htm>
3. Глобальное потепление: факты, гипотезы, комментарии [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://www.ecoteco.ru/library/magazine/4/ecology/globalnoe-poteplenie-fakty-gipotezy-kommentarii/>

УДК 556.388(477)(043)

Кожевникова А.Д.
Маликин А.А.

ЗАБРУДНЕННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

Забруднення вод — насичення вод, водотоків і водойм речовинами в таких кількостях або сполученнях, які погіршують якість води та зумовлюють несприятливі наслідки.

Вода належить до найбільш поширених речовин на Земній кулі. Водною вкрито близько 2/3 поверхні земної кулі. Тому саме в наш час, час активного розвитку індустрії та сільського господарства, актуальною проблемою є саме забруднення води та гідросфери в цілому. Сьогодні в багатьох водоймищах природні умови порушені людиною. Побутові і промислові стоки часто перетворюють річки на каламутні, такі, що погано пахнуть, наповнені отрутою, хворобливі канали. Найбільшою «стічною каналом» Землі стали океани. Чистота вод світового океану - це загальносвітова проблема. [1]

Основними джерелами забруднення природних вод є атмосферні води, які несуть значні кількості поллютантів (забруднювачів), що вимиваються з повітря і мають переважно промислове походження. При стіканні по схилах, атмосферні та талі води додатково захоплюють з собою

значну кількість речовин. Особливо небезпечні стоки з міських вулиць та промислових майданчиків, які несуть значну кількість нафтопродуктів, сміття фенолів, різних кислот. Також серед забруднюваних чинників природних вод є міські стічні води, що включають переважно побутові стоки, які містять детергенти (поверхневоактивні речовини), мікроорганізми, у тому числі патогенні. Промислові стічні води, що утворюються у самих різноманітних галузях виробництва, серед яких найбільш активно споживає воду чорна металургія, хімічна, лісохімічна, нафтопереробна промисловості. При технологічних процесах утворюються такі основні види стічних вод, а саме:

- реакційні води, що утворюються у процесі реакцій з виділенням води, забруднені як вихідними речовинами, так і продуктами реакцій,
- води, що містяться у сировині та вихідних продуктах (вільна або зв'язана вода),
- промивні води після миття сировини, продуктів, тари, обладнання, маточні водні розчини,
- водні екстрагени та адсорбенти,
- охолоджені води, що не контактують з технологічними продуктами, а використовуються у системах зворотного водопостачання,

За останні декілька десятиріч років ґрунтові води стали одним із найважливіших ресурсів. Вони є джерелом значної кількості питної води, яка використовується у побуті, а також іде на зрошення. Звичайно, ґрунтові води раніше володіли достатньо високими якістьми і без очищення задовольняли вимоги до питної води, але випадки забруднення високоякісних ґрунтових вод отруйними речовинами стають все більш частими. Ґрунтові води вимивають із ґрунтів значну кількість забруднювачів, які ґрунт не може затримати,

Головними джерелами забруднення і забруднюючими речовинами ґрунтових вод вважають:

- неправильно розташовані звалища та інші сховища отруйних речовин;
- підземні резервуари та трубопроводи (особливу небезпеку становлять втрати бензину на АЗС);
- пестициди, що застосовуються на полях, у садах, на газонах тощо;
- сіль, якою посипають тротуари і вулиці під час ожеледі;
- мазут на дорогах для зв'язування пилу;
- надлишки стічних вод та каналізаційного мулу.

Найважливішим наслідком забруднення води є те, що, потрапляючи у водойми, забруднювальні речовини спричиняють зниження її якості. [1]

На території України нараховується близько 73 тис. річок, переважно невеликих, лише 125 в них мають довжину понад 100 км. На кожен квадратний кілометр території України припадає 250 м річок.

Водозабезпеченість України ресурсами місцевого стоку з розрахунку на 1 людину становить 1000 м³ на рік, причому у ПівденноЗахідному економічному районі вона майже у 7 разів вища, ніж у Південному, і у 3 рази вища, ніж у ДонецькоПридністровському. [1]

Головним водним джерелом України є Дніпро. Водні ресурси його басейну становлять 80 % усіх водних ресурсів України. Середній багаторічний об'єм його стоку в гирлі дорівнює 53 км³. У маловодні роки він зменшується до 43,5 км³, а в дуже маловодні — до 30 км³. Дніпро забезпечує водою не тільки водоспоживачів у межах свого басейну, а і є головним, а інколи і єдиним джерелом водопостачання великих промислових центрів півдня і південного сходу України. [1]

Дуже забруднені також басейни річок Західного Бугу, Приазов'я, Сіверського Дінця. Середньорічний вміст забруднювальних речовин у воді цих річок значно перевищує граничне допустимий рівень (ГДК), а за деякими інгредієнтами сягає 10 ГДК і більше. [3]

Зростає також вплив інтенсивної господарської діяльності людини на підземні води. Найбільші порушення в гідрогеохімічній обстановці спостерігаються в економічно розвинених районах Дніпропетровської та Запорізької областей з високим рівнем розвитку промисловості та великою густотою населення. Головними джерелами забруднення є накопичувачі промислових

та побутових рідких і твердих відходів, мінералізовані шахтні та рудникові води, мінеральні добрива, засоби захисту рослин, накопичувачі відходів на тваринницьких комплексах і фермах. [3]

Методами покращення якості води є її освітлення і знебарвлення (усунення каламутності і кольоровості), а також знезараження (звільнення від патогенних мікроорганізмів). При необхідності вода піддається спеціальним методам обробки: знезалізнення, пом'якшення, дезодорації, знефторювання або фторування. [3]

Методи очищення вибираються з урахуванням характеру джерела водопостачання. Так, для використання води в техніці, її можна піддати простому знезалізнюванню, тобто видаленню важких металів. Проте різні фільтрувальні установки створені і для більш складних завдань. Сучасні технології поліпшення якості питної води дозволяють привести воду будь-якої початкової якості у відповідність до найжорсткіших нормативів. Світовий та український ринок достатньою мірою насичений обладнанням, яке приводить воду в належний стан. Питання лише в реалізації необхідних заходів. [2]

Таким чином, забруднення водних екосистем є більшою небезпекою, ніж забруднення атмосфери з причини процесів регенерації або самоочищення, які проходять у водному середовищі набагато повільніше, ніж у повітряному. [2]

Література

1. Волошин І.І., Чирва В.Г. Географія Світового океану: Навч. посібник для серед. загальноосвіт. шк. - К.: Перун, 1996. - 224 с.
2. Жуков А.И. Монгайт И.Л., Родзиллер И.Д. Методы очистки производственных сточных вод М.: Строй-издат.
3. Михеев, Н.Н. Предельно допустимые экологические нагрузки на водные объекты и принципы оптимизации комплекса водоохраных мероприятий / Н. Н. Михеев, С. В. Яковлев, А. П. Нечаев, Б. С. Набродов, Е. В. Мясникова, А. В. Максимов, С.Н. Шашков.

УДК: 504.064:658(043)

Миргородская Е. О.

ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА, ЗАГРЯЗНЕНИЕ АТМОСФЕРНОГО ВОЗДУХА МАРИУПОЛЯ

«Воздух — это Бог, потому что без Воздуха мы не существуем».

Чарльз Мэнсон

Атмосферный воздух – это природная смесь газов приземного слоя атмосферы за пределами жилых, производственных и иных помещений, сложившаяся в ходе эволюции Земли. Восточная Украина – это промышленное сердце Украины. В Донецкой, Луганской, Запорожской и Днепропетровской областях производится более 30% ВВП Украины. Вследствие этого в регионе наблюдается концентрация небольших промышленных предприятий и дополнительное загрязнение воздуха вредными веществами и CO₂, что влияет на изменения климата. По некоторым оценкам, выбросы вредных веществ в регионе во много раз превышают средние показатели Западной Европы.

В этом регионе с очень высокой антропогенной нагрузкой на окружающую среду город Мариуполь, в котором проживает около 600 000 человек, держит печальный рекорд города с наиболее высокими показателями загрязнения атмосферного воздуха в Украине [1].

Мариуполь расположен на двух реках – Кальчик и Кальмиус, и Азовском море. Мариуполь промышленный город, с металлургическими заводами полного цикла и многими другими предприятиями. В нём расположено 55 крупных предприятий - малых предприятий, в том числе 2 металлургических комбината, коксохимический завод, машиностроительные и другие предприятия. В настоящее время уровень загрязнения атмосферного воздуха продолжает значительно превышать допустимые нормы. Основным источником загрязнения являются: аглофабрики, доменные цеха, коксовые батареи, перегрузочные комплексы морского порта и др.

Кроме того, значительный вклад в общее загрязнение атмосферного воздуха дает разветвленная сеть городского транспорта, производственно отопительные котельные города. Выбросов вредных веществ в атмосферу от стационарных источников загрязнения за прошедшие годы составили 340,4 тыс. тонн, в том числе твердых 38,5 тыс. тонн, газообразных и жидких- 301,9 тыс. тонн. Основными компонентами, загрязняющими атмосферный воздух города Мариуполь являются: пыль, оксиды азота, оксиды углерода, сероводород, фенолы, аммиак, фтористый водород [2].

Неблагоприятная экологическая обстановка, сложившаяся в городе Мариуполе, объясняется низкими темпами снижения выбросов в атмосферный воздух. Из-за тяжелого финансового положения, на протяжении ряда лет предприятия не выполняют намеченные экологические мероприятия. Оборудования и установки, эксплуатирующиеся на предприятиях, как правило, морально и физически устарели и не отвечают современным экологическим требованиям. Кроме того, для улучшения экологии города при существующих технологиях, необходимо выполнение природоохранных мероприятий на предприятиях в установленные сроки, правил эксплуатации газопылеочистного оборудования, снижение объемов производства, его реструктуризация [4].

Кислотные дожди, содержащие продукты сжигания топлива, также представляют опасность для окружающей среды, здоровья человека и даже для целостности памятников архитектуры.

Содержащиеся в загрязнённых осадках и тумане растворы серной и азотной кислот, соединения алюминия и кобальта загрязняют почву и водоёмы, пагубно воздействуют на растительность, вызывая суховершинность лиственных деревьев и угнетая хвойные. Из - за кислотных дождей падает урожайность сельскохозяйственных культур, люди пьют обогащённую токсичными металлами (ртутью, кадмием, свинцом) воду, мраморные памятники архитектуры превращаются в гипс и размываются.

Во имя спасения природы и архитектуры от кислотных дождей, необходимо минимизировать выбросы окислов серы и азота в атмосферу.

Сложная экологическая ситуация негативно влияет на состояние здоровья населения области. Снизился показатель рождаемости – с 10,2 до 6,1 на тысячу населения и увеличилась общая смертность населения с 12,7 до 17 на тысячу населения. Особенно высокая смертность населения в работоспособном возрасте, которая составляет 24% от всех умерших в регионе. Ежегодно 30% детей рождаются с врожденными отклонениями развития, часто несовместимыми с жизнью (по Украине – 24%) [3].

Все направления охраны атмосферы можно объединить в четыре большие группы:

1. Группа санитарно-технических мероприятий – сооружение сверхвысоких дымовых труб, установка газопылеочистного оборудования, герметизация технического и транспортного оборудования.

2. Группа технологических мероприятий – создание новых технологий, основанных на частично или полностью замкнутых циклах, создание новых методов подготовки сырья, очищающих его от примесей до вовлечения в производство, замена исходного сырья, замена сухих способов переработки пылящих материалов мокрыми, автоматизация производственных процессов.

3. Группа планировочных мероприятий – создание санитарно-защитных зон вокруг промышленных предприятий, оптимальное расположение промышленных предприятий с учетом розы ветров, вынос наиболее токсичных производств за черту города, рациональная планировка городской застройки, озеленение городов.

4. Группа контрольно-запретительных мероприятий – установление предельно допустимых концентраций (ПДК) и предельно допустимых выбросов (ПДВ) загрязняющих веществ, запрещение производства отдельных токсичных продуктов, автоматизация контроля за выбросами [2].

Исходя из вышесказанного нужно сказать, что для защиты атмосферного воздуха от негативного антропогенного воздействия в виде загрязнения его вредными веществами используют следующие меры:

- экологизация технологических процессов;
- очистка газовых выбросов от вредных примесей;
- рассеивание газовых выбросов в атмосфере;
- устройство санитарно-защитных зон, архитектурно-планировочные решения.

Таким образом, эколого-геохимические исследования почв, рек, растений, аэрозольных выпадений и медико-биологические исследования промышленных агломераций Донбасса свидетельствуют о нахождении его в состоянии экологического кризиса. Несмотря на все предпринимаемые в настоящее время шаги по снижению уровня антропогенного давления на окружающую среду, значительный результат не будет достигнут без повышения уровня экологической культуры человека, его экологического образования и воспитания.

Литература

1. Экологическая обстановка в городе Мариуполе [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.naturetoday.ru/naturs-1313-2.html>
2. Причины загрязнения атмосферного воздуха на Донбассе [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://xreferat.com/112/647-1-prichiny-zagryazneniya-atmosfernogo-vozduha-v-donbasse.html>
3. Экологическая обстановка Донбасса [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.km.ru/referats/A7957D123297499D9C70A0A589C1674A>
4. Стольберг Ф.В. Экология города: Учебник. — К.: Либра, 2000. — 464 с.

УДК 502.573(477.62)(043)

Парамонова И. С.

ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ПОСЛЕДСТВИЯ ВОЕННЫХ ДЕЙСТВИЙ НА ДОНБАССЕ

Война – преступление, которое не искупается победой.

А. Франс

Мы родились и выросли в прекрасном исторически сложившемся регионе, который природа наградила неоценимым потенциалом. Благодаря благоприятному географическому положению под действием климатических, физических и химических факторов мы стали обладателями большой площади высокоплодородных земель, густой сети водных объектов, значительного комплекса полезных ископаемых, многочисленных представителей флоры и фауны. Учитывая эти факторы, мы с гордостью можем называть себя жителями Донбасса – удивительного экономического района с высочайшими показателями развития. Однако, вместе с тем на каждого из нас возлагаются определенные обязанности по сохранению и защите природных ресурсов нашего края. Глядя через призму времени, мы видим, что человек, в погоне за собственным благополучием, забыл о долге перед природой. В результате беспощадной антропогенной нагрузки природные экосистемы утратили свою мощь и требуют особого внимания и ухода со стороны человека. Не смотря на это, при военной ситуации, сложившейся в нашем регионе, забота о природной среде стоит на последнем месте, не смотря на долгосрочные негативные последствия всех ее составляющих. Боевые действия приводят к целому ряду опасных воздействий на природу. В результате вооруженных конфликтов наблюдается критическое состояние земель и ландшафтов, поверхностных и подземных вод, растительности и животного мира, увеличиваются риски загрязнения атмосферы при возникновении аварийных ситуаций на промышленных предприятиях. За время долгосрочного интенсивного использования природных ресурсов уже накопилось значительное количество проблем, поэтому любая дополнительная техногенная нагрузка может привести к экологической катастрофе. Одним из самых опасных экологических последствий ведения боевых действий на Донбассе

является загрязнение природной среды при аварийном нарушении работы крупных промышленных предприятий. В результате нанесения прямого ущерба производственной инфраструктуре и оборудованию, аварийных остановок предприятий из-за повреждений и отсутствия сырья, энергоносителей и электроэнергии значительно возрастают риски негативного воздействия на природную среду региона. В одних случаях это приводит к аварийным залповым выбросам и сбросам вредных веществ, в других – к более продолжительному воздействию на окружающую среду за счет снижения эффективности очистки и использования для производства низкокачественного, зачастую нестандартного сырья. Среди множества промышленных предприятий, поврежденных в результате боевых действий, оказались и наиболее экологически опасные производства: Ясиновский, Авдеевский и Енакиевский коксохимические заводы, Енакиевский металлургический завод, Лисичанский нефтеперерабатывающий завод, Донецкий казенный завод химических изделий, Славянская, Луганская и Кураховская тепловые электростанции, северодонецкий «Азот» и горловский «Стирол». В результате обстрелов произошел массовый выброс коксового газа с большим содержанием бензола, толуола, нафталина, сероводорода, меркаптана, синильной кислоты и аммиака [1].

Отдельной непростой темой для Украины и Донбасса является влияние боевых действий на работу угольной отрасли и оценка экологических последствий такого влияния. В период проведения АТО неоднократно были зафиксированы случаи отключения угледобывающих предприятий от электроснабжения. При этом, отключение от питания вентиляционных систем приводило к промышленным авариям и залповым выбросам шахтных газов, включая метан и вредные примеси. Нарушение электроснабжения насосных станций систем водоотведения шахтных вод в ряде случаев привело к полному затоплению шахт, подтоплению близлежащих территорий и загрязнению подземных вод.

Кроме упомянутых негативных влияний конфликта, стоит обратить внимание на загрязнение почвенного покрова. В результате подтопления территорий, увеличения выбросов вредных веществ, а также при масштабном разливе и сгорании горюче-смазочных материалов (что нередко случается на поле боя) происходит загрязнение почв на довольно значительных территориях. Учитывая, что площади, отведенные под пашни, например, в Донецкой области, достигают 64% от ее территории, такое воздействие приведет к значительному падению качества производимой сельскохозяйственной продукции и выводу сельскохозяйственных земель из оборота [2]. Однозначным свидетельством загрязнения почв в результате ведения боевых действий могло бы служить наличие нехарактерного для почв Донбасса обедненного урана, который используется для повышения броневой способности некоторых боеприпасов, тем более, что о возможном его использовании в зоне конфликта неоднократно заявляли официальные лица Министерства обороны Украины, однако такие исследования требуют значительных усилий и затрат. Боевые действия на территории Донецкой и Луганской областей также привели к нарушению ландшафтов природно-заповедного фонда. Пострадали территории отделения Украинского государственного степного природного заповедника «Хомутовская степь», национальных природных парков «Меотида» и «Святые горы», региональных ландшафтных парков и заповедников «Донецкий кряж», «Славянский курорт», «Краматорский», «Зуевский», «Клебан-Бык», «Провальская степь», «Трехизбенская степь», «Станично-Луганское». Многочисленные объекты природно-заповедного фонда Донбасса пострадали от строительства фортификационных сооружений, вырубки лесных насаждений, лесных и степных пожаров.

От боевых действий страдают и поверхностные воды региона. Загрязнение вод происходит в результате возникновения различного рода аварийных ситуаций и из-за отсутствия контроля работы предприятий на оккупированных территориях. Особую опасность представляют хвостохранилища промышленных предприятий, которых на территории проведения АТО более чем достаточно. Разрушение дамб этих объектов грозит непоправимыми последствиями для природной среды региона [3]. В результате пожаров и массовой вырубки лесополос были нарушены естественные среды обитания многих животных, которые вынуждены мигрировать на

более устойчивую и защищенную местность, нарушены цепи питания и уничтожены целые экосистемы.

Огромный ущерб человеку и природе наносят не только сами военные действия, но и подготовка к ним, что включает содержание армии, техники, полигонов, проведение регулярных учений, накопление отходов военной сферы.

Исходя из вышеизложенного необходимо сказать, что развязывая войну, никто не брал в расчет экологическую составляющую, которая играет первичную жизнеобеспечивающую функцию. Военный конфликт с экологической точки зрения повлек сплошные негативные последствия, однако с организационной точки зрения – это мощнейший стимул по привлечению материальных, технических и социальных ресурсов. Необходимо провести экологический аудит с целью определения масштабов нанесенного окружающей среде ущерба, определить первоочередные мероприятия и разработать алгоритм работы, усовершенствовать природоохранное законодательство, создать единый научно-производственный центр по мониторингу загрязнения окружающей среды и обратиться в международные организации с просьбой оказать международную техническую помощь в создании международного фонда для восстановления восточного региона Украины.

Литература

1. Война на востоке Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://euaeco.com>
2. Экологическая катастрофа на шахтах Донецкой Народной Республики [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://slb.org.ua/>
3. Аргументы и факты [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.aif.ua>

УДК:504.056:355.48(043)

Хазова Н. А.

ВОЙНА В ЗОНЕ ПЕРСИДСКОГО ЗАЛИВА

Войны людей на заре цивилизации не наносили природе Земли такой урон. Но постепенно, по мере развития человечества и совершенствования оружия уничтожения, нашей планете наносился всё больший и больший вред. К XXI веку экологическая обстановка обострилась настолько, что существует опасность глобального экологического кризиса. Во многом это определяется массой накопленных вооружений и опасностью их применения, в том числе случайного. Хорошо известно, что при одномоментном взрыве десятка мощных ядерных зарядов планета Земля может вообще прекратить своё существование. То, насколько опасное положение сложилось в Мире, требует от человечества переосмысления своих действий и перспектив развития [1].

Боевые действия на территории Ирака и Кувейта проходили в период с 1991 по 2003 гг. Война началась в результате нападения Ирака на Кувейт в 1991 году и последовавшей за этим операции «Буря в пустыне».

Перед отступлением из Кувейта в 1991-ом году иракские войска по приказу Саддама Хусейна подожгли около 700 нефтяных скважин. Зрелище, представившееся глазам экологов, превзошло все самые худшие ожидания. Концентрация смога в воздухе в 30 раз превышала все допустимые нормы. В горящих факелах сгорало около трех миллионов баррелей нефти в день - то есть примерно 5 процентов от ежедневного мирового потребления. Черные тучи поднимались на высоту до трех километров и разносились далеко за пределами Кувейта. Черные дожди, содержащие ядовитую смесь двуокиси серы, окиси азота, азотной кислоты и углеводородов, проливались не только над Кувейтом и Ираком, но и над Саудовской Аравией и Ираном еще в течение целого года. Даже в Кашмире, расположенном за 2000 километров от Кувейта, выпал черный снег.

По мнению ряда экспертов, дополнительную угрозу для солдат и местного населения, а также для окружающей среды, несет в себе оружие, содержащее обедненный уран. Ураном начинены, в частности, бомбы, способные поражать глубокие подземные бункеры, так

называемые bunker buster bombs, применявшиеся в частности, в Афганистане. Берлинский биохимик, профессор Альбрехт Шотт (Albrecht Schott) объясняет, что благодаря чрезвычайно высокой плотности урана начиненное им оружие способно пробить несколько метров камня или танковую броню.

Обеднённый уран является радиоактивным веществом, попадает под категорию химического и радиологического оружия. Как полагают некоторые специалисты, микрочастицы, образующиеся при взрыве, оседая в лёгких, вступая в контакт с кожей или попадая внутрь организма вместе с водой и пищей, способны вызвать раковые заболевания за счёт активного распада альфа-частиц.

Были использованы авиабомбы с обедненным ураном. Образовавшаяся после взрыва радиоактивная аэрозоль распространилась на многие километры вокруг. Большое число новорожденных с отклонением от нормы отмечено в тех районах Ирака, где во время войны в зоне Персидского залива предположительно были применены бомбы с обедненным ураном. Всего во время операции «Буря в пустыне» в Ираке и Кувейте против танков и укрытий было применено 320 т такого урана, усиливающего бронестойкость снарядов.

Чтобы потушить пожары на нефтяных скважинах во время первой иракской кампании, потребовался почти год, общие затраты составили около 2 млрд. долл. С огнем боролись специалисты из 16 стран, в том числе СССР. Весь этот период продукты горения распространялись по воздуху на сотни километров, угрожая существованию всех экосистем [2].

Война в зоне Персидского залива продолжалась всего 43 суток, но на изучение и оценку ее военно-политических, экономических, экологических и социальных последствий, а также на выявление поучительных уроков потребуются годы.

Примерно через сутки (после того как система ПВО Ирака была надежно подавлена, а господство союзников в воздухе стало бесспорным) «в дело были пущены» стратегические бомбардировщики В-52, которые осуществили «ковровые» бомбардировки четырех бронетанковых и механизированных дивизий республиканской гвардии Ирака, развернутых к северу от Кувейта, а также проводили систематические удары по авиабазам.

Любая война в истории человечества - это экологическая катастрофа, но война в Персидском заливе, пожалуй, была самая драматичная в этом отношении.

Последствия боевых действий отразились не только на самой зоне боевых действий, но самым негативным образом сказались на растительном и животном мире целого ряда континентов [1].

Действия США нарушили не только принципы мирного сосуществования государств, но и основополагающие международные документы в области охраны окружающей среды, такие как Декларация об окружающей среде и ее развитии, а также еще более 15 международных актов. Бомбовые удары по городам вызвали пожары на нефтеперерабатывающих и химических предприятиях, складах топлива и сырья, нефтяных и газовых скважинах, которые оказали пагубное влияние на озоновый слой земли, вызывая тем самым климатические изменения. Это, в свою очередь повлекло необратимые изменения в живых организмах, что неизбежно сказалось на людях в виде роста числа раковых заболеваний. Заложниками антииракской агрессии стали все жители региона.

Ирак обнаружил список так называемых черных точек (химических объектов повышенной опасности), авария на которых может принести особый экологический ущерб региону и странам за его пределами и представил его США. Тем не менее, велась планомерная бомбардировка химических предприятий Ирака, даже, несмотря на то, что их производство представляет особую опасность окружающей среде [3].

Примеров попадания бомб и ракет в «черные точки» уже достаточно: в окрестностях Багдада была разбита крупная фабрика химических веществ, подвергся бомбовым ударам склад ракетного топлива. Антииракская авиация бомбила нефтехимический завод в Ираке, крупный комплекс по производству хлоридов, в непосредственной близости от Багдада с крупным хранилищем ядерных отходов. Мало того, удары с воздуха далеко не всегда достигают цели, летчики то и дело промахиваются: достаточно вспомнить протесты соседних стран по поводу

того, что к ним по ошибке залетела американская крылатая ракета. Разрушены многие нефтехранилища, нефть попала в Персидский залив.

Таким образом, оценивая последствия антииракских бомбардировок, нужно сказать, что предельно допустимый уровень концентрации вредных для здоровья веществ был превышен более чем в 10 тысяч раз, а образцы воды, взятые в районе нефтеперерабатывающего завода по цвету напоминали венозную кровь. К северу от Багдада, были разбомблены крупные нефтехимическое и химическое предприятия «Азотара». По сообщению очевидцев, над Багдадом образовалось огромное винил-хлоридное облако, которое разрасталось и двигалось вглубь страны. Ученые уже тогда назвали это облако «иракской экологической катастрофой».

Сегодня можно с уверенностью говорить, что экологические последствия «Бури в пустыне» будут еще долго беспокоить человечество ростом числа онкологических заболеваний и оказывать канцерогенное и мутационное воздействия на окружающую среду.

Литература

1. Хронология войны в Персидском заливе [Электронный ресурс] - <http://doklad-referat.ru>.
2. Войны в Персидском заливе [Электронный ресурс] <http://www.modernarmy.ru/article/122>
3. Война в Персидском заливе [Электронный ресурс] - <http://pentagonus.ru/publ/100-1-0-189>

УДК 623.458.3(043)

Щавинская А. В.

ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ОРУЖИЕ КАК ГУБИТЕЛЬНАЯ СИЛА ВСЕГО ЖИВОГО НА ЗЕМЛЕ

В XXI веке мир все больше сталкивается с целым рядом глобальных экологических проблем. Проблемы эти особого рода. Они затрагивают не только жизнь какого-либо определенного государства, но и интересы всего человечества. Значение этих проблем для судьбы нашей цивилизации настолько велико, что их нерешенность создает угрозу для будущих поколений людей. Но решить их нельзя изолированно: для этого требуется объединенные усилия всего человечества [1].

При проведении военных операций их неизбежным следствием или даже инструментом является нанесение ущерба окружающей природной среде. Природные процессы давно используются в военных целях. Однако сегодня мир подошел к особо опасной грани и стоит перед фактом появления экологического оружия. Экологическая война – это нанесение ущерба противнику путем воздействия на среду его обитания (загрязнение или заражение воздуха, воды, почвы, истребление флоры и фауны) [2].

Человечество оказалось весьма изобретательным, создавая все новые и новые виды оружия, накапливая арсенал средств и технологий, который способен уже сегодня уничтожить земную цивилизацию. Теперь на смену ядерному противостоянию сторон может прийти не такое заметное, но ничуть не менее действенное экологическое противоборство.

Интерес ученых к проблеме экологической войны определяется существенным влиянием природных факторов на экономическую мощь государств. Экология оказывает непосредственное, хотя и не определяющее, воздействие на развитие форм и способов вооруженной борьбы, на характер ведения боевых действий [3].

Как утверждает доктор военных наук Владимир Думенко, активные воздействия на природные процессы позволяют создать простейшие и наиболее экономичные разрушительные средства, которые дадут результаты, оставляющие далеко позади все прочие виды оружия массового поражения. Кроме того, на природные условия можно воздействовать дистанционно, на значительном удалении от места, на которое направлен «удар», что создает благоприятные возможности для ведения тайной войны [4].

Сегодня уже создан целый ряд способов активного воздействия на окружающую среду в военных целях. Например, искусственное разрушение слоя озона, рассеивание и образование облаков и туманов, инициирование землетрясений, создание приливных волн типа цунами,

воздействие на тропические циклоны, использование атмосферных течений для переноса радиоактивных и других веществ, создание зон возмущений в ионосфере. Каждый из них несет в себе опасность как для участников вооруженного конфликта, так и для других государств [5].

О последствиях такого воздействия на природную среду красноречиво свидетельствуют расчеты, проведенные американскими учеными (Полом Крутценом, Джоном Бирксом и др.) Национальной академией наук (US National Academy of Sciences) и Международным советом научных союзов (International Council of Scientific Unions). Они установили, что, например, снижение в США среднегодовой температуры всего на один градус, сопровождаемое увеличением осадков на двенадцать с половиной процентов, приведет к такому повышению количества заболеваний среди населения, что суммарные экономические потери могут составить более 100 миллиардов долларов в год. Аналогичные изменения приведут к снижению урожайности пшеницы в основных зернопроизводящих странах (США, Аргентина, Австралия, Канада, Франция) на 15–17 %.

В 1977 году международным сообществом была принята «Конвенция о запрещении военного или любого иного враждебного использования средств воздействия на природную среду». Но этот документ не запрещает военное использование средств воздействия на метеорологические и другие геофизические процессы, направленные на повышение эффективности действия оружия или военной техники, при условии, что это не наносит вреда природной среде на территории других стран [6].

Сегодня вполне возможна ситуация, когда одна из сторон вооруженного конфликта придет к мысли о шантаже противника экологической опасностью изменения климата: создания засух или наводнений, в результате чего окажется реальной угрозой голода. Ведь воздействие на природную среду в определенном регионе сегодня может уже завтра привести к непредсказуемым последствиям в любой точке земного шара.

В настоящее время можно выделить следующие разновидности экологического оружия.

1. Метеорологическое оружие. Оно воздействует на атмосферные процессы; использует атмосферные течения радиационных, химических, бактериологических веществ; создаёт зоны возмущений в ионосфере, устойчивых радиационных поясах; создаёт пожары и огненные бури; разрушает слой озона; изменяет газовый состав в локальных объёмах; воздействует на атмосферное электричество.

2. Гидросферное оружие выполняет следующие функции: изменение химических, физических и электрических свойств океана; создание приливных волн типа цунами; загрязнение внутренних вод, разрушение гидротехнических сооружений и создание наводнений; воздействие на тайфуны; инициирование склоновых процессов.

3. Литосферное оружие способно инициировать землетрясения; стимулировать извержение вулканов.

4. Климатическое оружие изменяет климат и температурные режимы в определённых районах; разрушает подстилающую поверхность (почвенный и растительный покров земли).

5. Особое место в структуре экологического оружия занимает биологическое оружие, применение которого позволяет воздействовать не только на биосферу, но и на генотип человека.

Предварительный анализ сравнения последствий обычной войны с результатами моделирования эффекта «ядерной зимы» позволяет констатировать, что, несмотря на сокращение ядерных вооружений, в ходе ведения боевых действий с применением обычных средств поражения и использованием возможностей поражающих факторов экологического оружия могут произойти глобальные экологические изменения, сходные с последствиями «ядерной зимы» [3].

Таким образом, можно сделать вывод о реальных возможностях природных катаклизмов апокалипсического масштаба в случае применения экологического оружия. К тому же катастрофические экологические последствия вооружённой борьбы дополняются разрушительным воздействием на природу вооружённых сил в мирное время. Чаще всего значительный ущерб природе и человеку наносится при производстве, испытании, эксплуатации и утилизации вооружения и воинской техники. Эти процессы оказывают постоянное негативное

воздействие на все без исключения элементы биосферы. Следовательно, экологическое оружие – губительная сила всего живого на Земле.

Литература

1. Григоренко М. М. Безопасность жизнедеятельности: Учебное пособие / М. М. Григоренко. – М. : СПбГУ – ЭФ, 2008. – 112 с.
2. Экологические войны [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://uchil.net/?cm=34894>
3. Думенко В. Д. Экологические войны / В. Д. Думенко // Экология. – М. : Спб., 2005. – № 4. – С. 123–130.
4. Войны и экологическая безопасность [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://cinref.ru/razdel/00800ecologia/09/394446.htm>
5. Хлобыстов Е. Экологическая безопасность и основы определения риска техногенных катастроф / Е. Хлобыстов // Экономика Украины. – 2002. – № 6. – С. 70 – 74.
6. Коваль В. Экологическое оружие: катастрофа по заказу / В. Коваль // Русский предприниматель. – 2004. – №1–2(19). – С. 47 – 51.

СЕКЦІЯ

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

УДК 246.027.(477)(043)

Пересадько Л.Е.

ВПЛИВ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

Під економічним зростанням зазвичай розуміють тривалі зміни рівня реального обсягу виробництва, пов'язані з розвитком продуктивних сил. Фактори економічного зростання – це явища і процеси, що визначають масштаби збільшення реального обсягу виробництва, можливості підвищення ефективності та якості зростання. Серед таких факторів слід виділити чисельність і якість трудових ресурсів, обсяг і структуру основного капіталу, вдосконалення технології та організації виробництва, підвищення кількості та якості природних ресурсів, які приймають участь у господарському процесі, систему управління виробництвом. [1]

Для збільшення обсягів виробництва, забезпечення економічного зростання необхідно збільшувати або капітал, або трудові ресурси, або обидва чинники одночасно. Так як можливості збільшення трудового фактора обмежені, то головним джерелом зростання стає капітал, збільшити який можна нарощуючи інвестиції. Активність інвестиційних ресурсів як економічного чинника зумовлюється їх мультиплікаційною властивістю, суть якої полягає в тому, що інвестиційні ресурси збільшують рівноважний обсяг виробництва на величину, більшу, ніж самі інвестиційні ресурси. Крім того, що фактично здійснюване інвестування стимулює макроекономічний розвиток.[2]

Цілком очевидно, що для того, щоб Україна мала можливість скористатися вигодами від іноземної присутності на своїх ринках, необхідно досягти певного рівня розвитку в галузі освіти, технології, інфраструктури та охорони здоров'я. Слабке фінансове посередництво надає набагато більш сильний негативний вплив на вітчизняні компанії, ніж на багатонаціональні. У деяких випадках це може привести до дефіциту фінансових ресурсів, що заважає місцевим компаніям скористатися можливостями, що відкриваються в сфері бізнесу в зв'язку з присутністю в ній іноземних компаній. Участь іноземних інвесторів у фізичній інфраструктурі і в фінансових секторах України (за умов наявності адекватних систем нормативного регулювання) може допомогти у вирішенні цих двох проблем.[3]

Результат портфельного інвестування – отримання очікуваної дохідності при мінімально допустимому ризику. Портфельне інвестування, яке має тривалу практику та здійснюється в Україні має ряд переваг:

- отримання оптимального поєднання дохідності та ризику для кожного конкретного інвестора;
- відносно невисокі затрати в порівнянні з інвестуванням в реальні активи, тому є доступним для значного числа індивідуальних інвесторів;
- забезпечення отримання досить високих доходів за відносно короткий часовий інтервал.

За офіційною інформацією Держстату у зв'язку із нестабільністю політичної та економічної ситуації в Україні відбулося зменшення іноземного інвестування. На 1 січня 2014 року обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал нерезидентів), внесених в економіку України з початку інвестування, становив 58,157 млрд дол. Зокрема, на 01.10.2015 прями іноземні інвестиції з країн світу в економіці України складають 43949,4 млн. дол. США.

Інвестиції надійшли зі 136 країн світу. На 1 жовтня 2015 року серед 5 основних країн-інвесторів, на які припадає майже 56 % загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 12187,6 млн дол.,(27,7%), Нідерланди – 5702 млн дол.,(13%), Німеччина – 5460,4 млн дол.,(12,4%) Російська Федерація – 2962,8 млн дол.,(6,7%) Австрія – 2639,6 млн дол.,(6%). [5]

Основним утримувачем інвестиційного капіталу був реальний сектор економіки. Водночас зросли вклади іноземних акціонерів у формі портфельних інвестицій (не входять в ПІІ). Треба відмітити, що у 2014 році чисті надходження коштів у формі акціонерного капіталу

склали \$ 1,2 млрд, що в 2,4 разу більше, ніж у 2013 році. Динаміка надходження усіх інвестицій в економіку України демонструє на 01.04.2014 року своє падіння (табл. 1).

Таблиця 1

Міжнародна інвестиційна позиція України у кінець 2014 році (млн. дол. США) [4]

	Залишок на 01.01.2014	Зміни за рахунок операцій (5–4)	Курсова різниця, переоцінка капіталу та інші зміни	Потік за квартал (зміни в цілому) (6–2)	Залишок на 01.12.2014
1	2	3	4	5	6
Прямі іноземні інвестиції	78888	-640	-5798	-6438	72450
Портфельні інвестиції	35886	-410	-175	-585	35301
Інші інвестиції	100205	-3353	-1389	-4742	95463

З метою зміни негативної ситуації в Україні щодо інвестиційного клімату Світовий Банк разом з урядом України, представниками донорів, приватного сектора, громадськості розроблено стратегію партнерства на 2012—2016 рр., згідно з якою планується низка кроків щодо поліпшення бізнес-клімату, що в свою чергу має розблокувати економічний потенціал України. Основні причини, чому іноземні інвестиції обходять Україну стороною: - нерезиденти вкладають кошти в цінні папери України за кордоном, а в Україні - ні, тому що бояться завозити капітал в нашу країну; - наявність великої кількості цікавих, недооцінених активів за кордоном, у тому числі в Росії, Польщі, Чехії, де інфраструктура фондового ринку набагато краще; - досить низькі рейтинги: Україна посідає 145-е з 183 місць у щорічному звіті за легкістю ведення бізнесу Міжнародної фінансової корпорації і Світового банку «. Крім того міжнародне інвестиційне співтовариство демонструє недовіру до репутації українських бізнесменів [6].

Таким чином, роль іноземних інвестицій в економіці України величезна, вони відіграють значну роль у підтримці, функціонуванні та динамічному розвитку економіки країни. Зміни, які відбуваються в кількісному співвідношенні інвестицій, впливають на зміни обсягу суспільного виробництва, зайнятості населення, структурних економічних показників і динаміки розвитку різних галузей народного господарства. Ефективне використання іноземних інвестицій господарюючими суб'єктами України для економіки країни має принципове значення, особливо щодо збільшення кількості інноваційних проектів, масштабів інвестування. При досягненні бажаного рівня ефективності, іноземне інвестування веде до стабільного економічного зростання.

Література

1. Міжнародні інвестиції : навч.-метод. посібник / [Бредіхін В.М., Покатаєва К.П., Близнюк А.О., Попкова К.О.] / Харківський національний автомобільно-дорожній ун-т. — Х. : ХНАДУ, 2008. — 268 с.
2. Головня О.М. Управління інвестиційним кліматом : інтереси держави, регіонів і підприємств / О.М. Головня // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 1. – С. 256–261.
3. Двойних К.Є. Ефективність інвестицій в умовах нової економіки / К.Є. Двойних // Інвестиції: практика та досвід. – 2014. – № 2. – С. 12–16.
4. Платіжний баланс і зовнішній борг України I квартал 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=120403
5. Doing Business report series – World Bank Group [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.doingbusiness.org/reports>
6. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

ВЛИЯНИЕ УЗАКАНИВАНИЯ ОДНОПОЛЫХ БРАКОВ НА ЭКОНОМИКУ СТРАН МИРА

Экономика – наука о получении и распределении выгоды – является платформой взаимоотношений в обществе. Однополые браки имеют экономическую природу: узаконенная однополая связь позволяет сформировать финансовые обязательства, перенаправить денежные потоки в виде завещаний, брачных контрактов, кредитных обязательств, передаваемых члену семьи, и прочих финансовых инструментов. Теперь эти инструменты вполне эффективно работают в обществе без половых различий.

Например, бизнес и власти Нью-Йорка отметили рост доходов от заключения браков в течение первого же года после отмены запрета на регистрацию однополых отношений. Таких пар оказалось 10 % от всех вступающих в брак, их набралось не менее 8 тысяч, а общий доход от привлеченных в экономику средств составил более 250 миллионов долларов. В течение последующего года только отели получили от гомосексуальных пар не меньше 16 миллионов долларов. В настоящее время прирост рынка от однополых свадеб в перспективе оценивается примерно в полтора миллиарда долларов. Америка констатировала, что однополые семейные союзы стимулировали экономику.

Подготовительная работа проводилась с конца прошлого века в виде сбора статистических данных о производительности труда и перспективах роста рынков потребления. По этим данным аналитики установили, что гомосексуалист, зарабатывающий примерно на 15% меньше других сотрудников, может обогнать их в зарплате на 20%, если будет свободен от психологического неприятия со стороны коллектива и руководства. Страховые и кредитные организации обратили внимание на то, что мимо их услуг проходят пары, не рассчитывающие на положительное решение: они не состоят в браке, их финансовые обязательства не подкреплены законодательно. Потери на рынке услуг тоже оказались заметными, поскольку каждая однополая пара не приносила бизнесу до полумиллиона долларов, которые могли быть потрачены на свадьбы, совместные путешествия, все, что дают легальные отношения.

В 2010-м году бизнес предъявил законодателям претензии, основанные на статистике потерь. Было подсчитано, что в компаниях снижается производительность труда, снижается количество заключенных контрактов. Очень важным аргументом послужило и то, что законодательство не позволяет въехать в страну и легализоваться члену однополрой пары, а это снижает инвестиции в экономику, сокращает базу налогообложения и не способствует росту государственного дохода. Под давлением такой статистики Верховный суд США пришел к выводу, что разделение на женщину и мужчину в семье является дискриминирующим признаком, как и запрет на признание однополого брачного союза. Окончательное закрепление позиций произошло в 2011-м году, когда было законодательно отменено половое разделение родителей на отца и мать и введены понятия «родитель № 1, родитель № 2». Когда дело касается экономической выгоды, все остальные соображения отступают на второй план. Сопrotивление общества было недолгим. Статистика утверждает, что уже сейчас у 53% американцев однополые брачные союзы не вызывают отрицательной реакции. [1]

В Австралии, в которой на сегодняшний день случается большое количество однополых браков, население ожидает легального внесения законодательства. СМИ отвечают, подобное положение поможет увеличить государственную казну страны. Гомосексуальные браки явно приводят к высокой экономической выгоде. Так ранее сообщил источник, за счет внесения в закон подобного положения в казну поступают 500 млн. долларов. Экспертиза, которой занимались ведущие специалисты Австралии сообщают, данное решение позволит увеличить доход от предприятий малого бизнеса. В первую очередь, хорошую выгоду будут иметь свадебные агентства также туристическая деятельность, оформляющая путешествия для новобрачных. Другими словами, уточняет источник, это новый толчок в экономическом

направлении государства. На сегодняшний день отмечается, Австралия претендует на звание толерантного государства, во всяком случае такое положение видят туристы и гости региона. Такие проявления, как считают эксперты, помогут стать стране более прогрессивной и поднять экономику, кроме того привлечет зарубежные инвестиции. Люди, занимающиеся исследованиями, полагают, перспектива внесения закона об однополых браках может сыграть положительную службу на развитие структуры Австралийского государства в дальнейшем. Отмечается, экономика за счет узаконивания однополых браков может возрасти до 500 млн. долларов за один год. Такими данными с источником поделились руководители местного банка. Подобные партнерства население может зарегистрировать в Тасмании, новом Южном Уэльсе.[2]

На сегодняшний день процессы развиваются так, что корпорации и их подчиненные в правительствах довольны: финансовые потоки направлены в банковское русло. Страховые и наследственные права реализуются, выдаются кредиты, выплачиваются налоги, в том числе и косвенные – от оказанных услуг. Развитие практики усыновления и суррогатного материнства вполне может создать новый вид индустрии производства детей для легальной продажи гомосексуальным семьям. До легализации такого решения остались буквально считанные шаги, а после него можно будет с уверенностью сказать, что экономика и общество управляемы полностью – в руках финансовой элиты находятся инструменты воздействия на человека через привязанности и инстинкты.[3]

Литература

1. Сорокин М. Кому выгодно распространение однополых браков во всем мире? / М. Сорокин, - [Электронный ресурс] – Режим до доступа: <http://anvictory.org/komu-vygodno-rasprostranenie-odnopolyx-brakov-vo-vsyom-mire/>
2. Полух А. Однополые браки дорого стоят/ А. Полух, - [Электронный ресурс] – Режим до доступа: <http://www.ap7.ru/ekonomicheskie-novosti/odnopolyie-braki-dorogo-stoyat.html>
3. Крылов А. Гомосексуалисты и экономика / А. Крылов, - [Электронный ресурс] – Режим до доступа: <http://blog.alexkrylov.ru/post220257280/>

УДК 330(477): 339.732 СБ(043)

Гнідіна В.С.

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ І СВІТОВОГО БАНКУ

Світовий банк є одним з найважливіших джерел фінансової допомоги, яка надається країнам, що розвиваються. Діяльність Світового банку в Україні була започаткована 3 вересня 1992 року, коли міністр фінансів України Г. П'ятаченко підписав оригінал Статуту МБРР на церемонії у департаменті США. Україна стала 167-м членом Світового банку [1].

Важко віднайти серед інших аналогів міжнародну організацію, яка б під егідою Організації Об'єднаних Націй чи без неї мала мандат, аналогічний до повноважень Світового банку. Навіть коли порівняти мандати ООН та СБ, то важко сказати, який із них є ефективнішим з точки зору впливу на соціально-економічну трансформацію в країнах операцій цього банку. Майже кожен із проектів Групи Світового банку має на меті економічну трансформацію у напрямі розвитку плюралістичного суспільства, з господарством на основі рівності усіх форм власності та їх конкурентності [2].

Надавши понад 6,0 млрд дол. США з початку співробітництва, Світовий банк є чинником, який впливає на розвиток економіки України та реалізацію державних програм та стратегій, спрямованих на ринкове реформування, підвищення конкурентоспроможності та перебудову національного господарства. Світовий банк також сприяє інтеграції України у світову спільноту та отримання доступу до найкращого міжнародного досвіду та сучасних технологій[3].

Світовий банк надає Україні активну підтримку в переході до ринкової економіки, починаючи з часу вступу країни до цієї інституції у 1992 році. Банк допоміг модернізувати бюджетну систему України шляхом створення державного казначейства і усунення бартерних

платежів. Банк відіграв також важливу роль у започаткуванні реформи і фінансового сектору, сприянні вступу України до ВТО та поліпшенні середовища для ведення бізнесу.

Кошти, що надходять від Світового Банку, на відміну від коштів МВФ, використовуються більш різноманітно. Вони спрямовані не тільки на погашення дефіциту бюджету, але й на реалізацію інвестиційних проєктів, підтримку українських підприємств, страхування імпорту [4]. Але позики Світового Банку для України вигідніші, ніж позики з інших джерел, оскільки умови надання ним кредиту сприятливіші. За класифікацією СБ Україна належить до III категорії країн (рівень доходів нижче середнього), тому термін погашення кредитів продовжується до 20 років з пільговим періодом 5 років. Якщо проаналізувати динаміку ефективності (суми виділених банком коштів Україні) за післякризовий період, то вона є значною (див. табл. 1) [5].

Таблиця 1

Динаміка позикових коштів, наданих Світовим банком за 2007 – 2014 рр., млрд. дол. США

Показник	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Позики Україні	0,16	0,69	0,90	0,46	0,20	0,15	0,46	1,38
Позики всього	24,7	24,7	46,9	58,8	43,0	35,6	31,5	37,1

Залучення позичкових коштів Банку має відбуватися лише в тих сферах, де таке співробітництво дозволить якнайповніше забезпечити максимальний системний ефект не тільки від реалізації проєктів, але й від аналітичної роботи. Для цього необхідно застосовувати чітку систему критеріїв відбору проєктів, що має ґрунтуватися на комплексному аналізі порівняльних переваг та недоліків Світового банку

За 23 роки співробітництва Світового банку з Україною втілено у реалізацію 49 проєктів на суму 8,89 млрд. доларів США. Станом на лютий 2014 року портфель проєктів Світового банку складається з 10 інвестиційних проєктів на суму 2.042 млрд. доларів США. Структура проєктного портфелю СБ в Україні у 2014 році представлена на рис. 1.

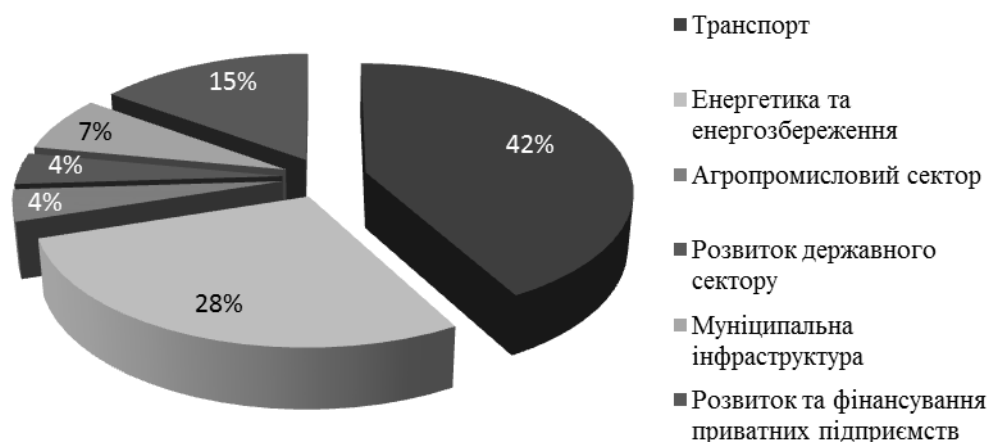

Рис. 1. Структура проєктного портфелю Світового банку в Україні

Впродовж 2011–2012 років спільними зусиллями Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та МБРР вдалося здійснити ряд організаційно-правових заходів, які позитивно вплинули на розвиток ефективного співробітництва, зокрема було удосконалено процедури підготовки, моніторингу та реалізації спільних з МФО проєктів. Це дало змогу:

– поліпшити структуру та якість портфелю проєктів Світового банку, забезпечити його переорієнтацію з соціально-гуманітарної сфери на реалізацію прибуткових та самокупних інвестиційних проєктів для модернізації інфраструктури; частка проєктів для реального сектору становить приблизно 90%;

– досягти найліпшого за всі роки співробітництва зі Світовим банком показника за вибіркою коштів за проєктами, який у 2012 фінансовому році становив 25.4% та був одним з

найкращих показників серед усіх країн регіону, де Світовий банк здійснював операції. Ця позитивна динаміка тривала в першому півріччі 2013 фінансового року, зокрема коефіцієнт вибірки за 6 місяців 2013 фінансового року становив 20.3%. За весь 2013 рік цей показник сягнув 30% [6].

Стратегію партнерства Світового банку з Україною на 2012-2016 роки було схвалено Радою виконавчих директорів Світового банку в лютому 2012 року. Підтримка Світового банку організовується навколо двох центральних тем, які підкреслюють важливість поліпшення врядування. Заходи у рамках першої теми зосереджуються на стабільності та ефективності державних фінансів. Завданням заходів, зосереджених навколо другої теми, є надання підтримки економічному зростанню шляхом залучення іноземних інвестицій для забезпечення підвищення продуктивності [4].

Стратегічний підхід Світового банку до співпраці з Україною має бути більш вибірковою, тобто банку варто обмежитися кількома сферами, проекти за якими мають узгоджуватися з перспективами розвитку. Програма співпраці, що має вибіркового характеру, допоможе зосередити ресурси банку та країни уникнути розпорошення коштів. При цьому, з огляду на особливості умов України Банку слід поєднувати операції у сферах, що мають значний потенціал виконання програм, з окресленням присутності у ключових стратегічних галузях, які, однак, відстають за темпами розвитку.

Література

1. Михайловська І.М. Гроші та кредит: [навч. посіб.] / І.М. Михайловська // Львів: «Новий Світ», 2000 – 432 с.
2. International Bank for reconstruction and Development. Articles of Agreement - 2012 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://worldbank.org/infoshop>.
3. Філіпенко А. С. Парадигмальна основа співробітництва України з міжнародними фінансовими інституціями / А. С. Філіпенко // Актуальні проблеми міжнародних відносин: [Зб.наук. праць], КНУ ім. Т. Шевченка; Ін-т міжнар. відносин. – 2004. – Вип. 46. – с. 3–7.
4. Представництво Світового банку в Україні. Світовий Банк та Україна / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://siteresources.worldbank.org/>
5. Про результати аналізу запозичень на фінансування державного бюджету України / Підготовлено департаментом з питань державного боргу / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/printable_article/681072.
6. Стратегія партнерства з Україною на період 2012–2016 фінансових років. Документ Світового банку. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org/csa/ua/2011>.

УДК [338.48 : 658 : 621] : 339.9

Сандуляк Д. С.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) є особливим видом економічної діяльності, що тісно пов'язана з іншими галузями господарської системи країни. Одночасно ЗЕД відіграє важливу роль у всій міжнародній діяльності України.

У ЗЕД беруть участь державні органи, великі галузі економіки, безліч окремих економічних суб'єктів, допоміжні організації, а також зарубіжні організації з торговельно-економічних питань, які в сукупності утворюють зовнішньоекономічний комплекс України.[1]

Роль зовнішньоекономічної діяльності в сучасній Україні завжди була і залишається пріоритетним напрямом політики держави, що створює основу для розвитку вигідної торгівлі і сприятливого інвестиційного клімату в країні.

З одного боку ЗЕД стала одним з головних джерел доходів державного бюджету, а тому - найважливішим чинником вирішення ключових економічних і соціальних завдань. З іншого боку - вона знаходиться в стадії становлення, і потребує відповідної підтримки. Діапазон сучасних проблем, що стоять перед суб'єктами які здійснюють ЗЕД виявився дуже широким, від

недостатнього досвіду суб'єктів ЗЕД та перетворення її самої в основний засіб відтоку капіталу з країни, до необхідності освоєння сучасних форм конкурентної боротьби на зовнішніх ринках і формування відносин з міжнародними економічними організаціями, що відповідають інтересам України в умовах економічної та політичної кризи.

Також серед особливостей ЗЕД України можна виділити: переважання в експорті сировинної групи товарів через домінують-монополю залежність від практично одного імпортера таких енергоносіїв, як нафта й газ; завезення невиправдано великої кількості товарів споживчого призначення, незважаючи на скрутний економічний стан країни; пасивне сальдо торгівлі товарами в матеріальній формі; зростаюча деградація переробних галузей та висока імпортна залежність їх від так званого критичного імпорту. Все це не залишає сумнівів у тому, що загальний вектор дії зовнішньоекономічної складової не відповідає потребам стабілізації та розвитку економіки нашої держави. Сьогодні економіка України, в силу її важкого положення досить відкрита для зовнішньої торгівлі. Така ситуація є небезпечною для вітчизняної економіки, оскільки високий рівень її відкритості є наслідком безсистемної торгівлі на фоні глибокої кризи. Будь-яке небажане коливання кон'юнктури світових товарних ринків може привести українських виробників на рівень банкрутства.[2]

Очевидно, що успішний розвиток ЗЕД, а з ним і здійснення ефективної інтеграції країни у світове господарство, залежить від вирішення багатьох її проблем. Це передбачає всебічне дослідження цілісної природи даного явища на основі зарубіжного та вітчизняного досвіду.

У розвитку зовнішньоекономічної діяльності особливу роль відіграє держава. Це, в першу чергу, пояснюється загальними причинами, які криються в характері української економіки. Як відомо, в періоди змін в економічних підвалинах суспільства активність держави в економічній сфері має значення, яке важко переоцінити.

Дія зазначених причин значною мірою посилюється однією з суттєвих особливостей зовнішньоекономічної діяльності. Справа в тому, що вона є сферою, в якій переплітається більшість економічних інтересів. У ній безпосередньо проявляється національний інтерес і найбільш відчутно виявляються відмінності між ЗЕД та іншими видами економічної діяльності. Ринок не може забезпечити узгоджену діяльність цих сфер без активної участі держави, без його регулюючого впливу на процеси, що протікають у зовнішньоекономічній сфері. Державне регулювання є найважливішою складовою здійснення ЗЕД в економіці України.

Ефективність державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності залежить від багатьох чинників, які стосуються як ЗЕД, так і держави. Але головне тут те що регулюючий вплив держави повинен відповідати природі зовнішньоекономічної діяльності, рівню її розвитку, змісту завдань, які вона вирішує на конкретному етапі становлення нової економіки країни.

Тому зміна державної політики сприятиме позитивним зрушенням у зовнішньоекономічній діяльності. Адже вона дозволить забезпечити збалансованість різних сфер економіки й рівноваги внутрішнього ринку України, стимулюватиме прогресивні структурні зміни в економіці, зовнішньоекономічних зв'язків суб'єктів підприємницької діяльності, створить особливі пільгові умови для інтеграції економіки України в систему світового поділу праці та надасть рівні можливості суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності.[4]

Україна має потенційно здатні до конкуренції на міжнародному рівні переваги (вигідне територіальне положення, родючі ґрунти, велика кількість кваліфікованої робочої сили тощо), проте більшість з них не реалізовані на достатньому рівні.

Транзитний потенціал України теж досить істотний, в основному завдяки вигідному географічному положенню країни, але він теж не використовується повною мірою.

Література

1. Гребельник О.П. Основи зовнішньоекономічної діяльності: Підручник. - К.: Центр навчальної літератури. - 2008. - 384 с.
2. Філіпенко А., Шнирков О. Новий етап зовнішньоекономічних зв'язків України// Економіка України.- 2002.- №1, с.11-14
3. [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/fy/weo/2010/update/01/>

4. Гуріна Г.С., Луцький М.Г., Мостенська Т.Л., Новак В.О. Основи зовнішньоекономічної діяльності.- Підручник.- К.: Сузір'я, 2007.- 425с.

УДК 658.15.012

Сандуляк Д.С.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РЫНКА ТУРИСТИЧЕСКИХ УСЛУГ В УКРАИНЕ

В наши дни международный туризм приобрел не просто массовый характер, а стал по праву одной из ведущих, высокоприбыльных и наиболее динамических отраслей мирового хозяйства. Специфика туризма, как отрасли экономики, заключается в том, что она объединяет внутри себя целый ряд отраслей, таких как: транспорт, связь, гостиничное хозяйство, банки, сферу развлечений и т.д. В некоторых государствах, туризм является одной из важнейших статей внешнеэкономической и внутривозвращаемой деятельности.

Уже сегодня туризм является третьей по прибыльности отраслью мировой экономики, после экспорта нефти и автомобилей. На туризм приходится около 10% ВВП мира, приблизительно 30% мировой торговли услугами и близко 7% мировых капиталовложений.

По прогнозам Всемирной туристской организации (ВТО), к 2020г. количество международных поездок вырастет почти в три раза и достигнет 1,6 млрд. При этом доходы от гостинично-туристских услуг будут увеличиваться опережающими темпами и могут повыситься приблизительно до 2 трлн. дол США в 2020г.

В Украине развитие туризма осуществляется очень медленно. Существующая нормативно-правовая база, регламентирующая туристическую деятельность, не является законченной и совершенной. Основными причинами, которые сдерживают развития туризма, являются:

- отсутствие целостной системы государственного регулирования туризма в регионах;
- подчинение учреждений размещения туристов, санаторно-курортных, оздоровительных и рекреационных учреждений различным министерствам и ведомствам, а также другим органам исполнительной власти;
- нечеткое определение в законодательстве принадлежности предприятий гостиничного хозяйства к предприятиям, которые предоставляют туристические услуги;
- медленные темпы роста объемов инвестиций в развитие материальной базы туризма;
- несоответствие подавляющего большинства туристических учреждений, которые постепенно приходят в упадок, международным стандартам и требуют значительных инвестиций;
- недостаточное обеспечение туристической отрасли высококвалифицированными специалистами;
- недостаточность государственной поддержки и комплексного подхода к рекламированию национального турпродукта на внутреннем и международном рынке туристических услуг;
- недостаточность методической, организационной, информационной и материальной поддержки субъектов предпринимательства туристической отрасли со стороны государства;
- тенденция сокращения количества предприятий гостиничного хозяйства;
- высокие налоги;
- неудовлетворительное состояние туристической, сервисной и информационной инфраструктуры в зонах автомобильных дорог и международных транспортных коридоров.

Для решения выделенных проблем необходима программа реформирования туристической отрасли и перехода ее к устойчивому развитию, в которую должны входить следующие элементы:

- совершенствование существующей законодательной базы и создание эффективных механизмов ее реализации;
- подготовка квалифицированных и ответственных специалистов;
- развитие и внедрение финансово-экономических механизмов обеспечения устойчивого развития туризма как приоритетного направления;

Развитие национального туризма невозможно на основе только рыночных механизмов, поскольку туризм не только экономическое явление, но и глубоко социальное, духовное и

культурологическое. Поэтому нужна государственная политика развития туризма в Украине. Важной является необходимость создания механизмов содействия строительству новых и реконструкции существующих объектов туристической и курортной инфраструктуры. Необходимо формирование системы центров туристической информации - элемента туристической индустрии, создание туристических представительств за рубежом.

В настоящее время в законодательстве не учитываются задачи, связанные с эффективным использованием исторического и культурного потенциала страны для улучшения качества национального туристического продукта, а также не рассматривается вопрос об уменьшении ставки НДС на гостиничные услуги как путь повышения конкурентоспособности украинской туристической индустрии.

Основные моменты, необходимые для формирования современной стратегии продвижения туристического продукта на внутреннем и международном рынках:

- широкомасштабное проведение рекламно-информационной кампании в средствах массовой информации в Украине и за рубежом;
- развитие выставочно-ярмарочной деятельности в сфере туризма;
- организация презентаций туристических возможностей Украины в странах, направляющих туристов в Украину;
- организация сети информационных центров для иностранных и российских туристов в местах прохождения наибольших туристических потоков;
- формирование современной статистики туризма.

Ресурсная база Украины имеет уникальный курортный и туристический потенциал, способный обеспечить дальнейшее развитие национального курортного и туристического продукта и выход его на международный рынок.

Стратегической целью развития туризма в Украине заключается в создании продукта, конкурентоспособного на мировом рынке, который может максимально удовлетворить туристические потребности населения страны, обеспечить на этой основе комплексное развитие территорий и их социально-экономических интересов при сохранении экологического равновесия и историко-культурного наследия. Кроме этого, необходимо создать благоприятный климат для привлечения инвестиций в санаторно-курортную отрасль, провести прозрачную приватизацию на тендерной основе нерентабельных, неработающих, недостроенных курортно-рекреационных учреждений. Безусловно, предстоит многое сделать, что будет способствовать как сохранению традиций санаторного лечения в стране, так и развитию общегосударственного конкурентоспособного внутреннего рынка курортно-рекреационных услуг, их удешевлению и выходу на рынок стран СНГ и Европы, следствием чего курортная отрасль станет весомым источником наполнения бюджета всех уровней.

Литература

1. Батырь Ю. В мире 657 млн. путешественников / Ю. Батырь // Турифо. – 2000. - № 4. - с.1-3.
2. Папирян Г.А. Экономика туризма / Г.А. Папирян. - М., 2005. – 315с.
3. Савельев С. Туристский бизнес развивается, несмотря на кризис / С. Савельев// Вокруг света – 2009. - №5: [электронный ресурс]. - Режим доступа: oexca/news/archives/
4. Сенин В.С. Организация международного туризма /В.С. Сенин. – М., 2007. – 290 с.

**СЕКЦІЯ
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

УДК 336.225.001.36(043)

Батман В. С.

**ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ (ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА З
КРАЇНАМИ ЄС, ЦСЄ ТА СНД)**

На сучасному етапі розвитку Україна прагне вийти на передові позиції в економіці та увійти в двадцятку найрозвиненіших країн світу. Але із досвіду інших країн (Сінгапуру, Кореї) добре відомо, що для такого «українського прориву» потрібні радикальні економічні реформи. Найбільш ефективною з них вважається податкова реформа. Саме через фіскальну систему держава управляє бізнесом, дає необхідні сигнали для забезпечення сталого розвитку. Можливо, тому нова влада, прийнявши у 2010 році Податковий кодекс (ПК), одразу гучно задекларувала це як перший і радикальний крок економічних реформ [1].

Однак дуже швидко з'ясувалося, що з прийняттям Податкового кодексу підвищити ефективність податкової системи не вдалося. Очевидно, тому в середині 2013 р. Міністерство доходів і зборів України (МДЗУ) запропонувало для обговорення низку резонансних змін до ПК, зокрема таких: зниження ПДВ з 20 до 9%; запровадження податку з обороту (чи з реалізації) на рівні 2%; запровадження чотирирівневої шкали податку з доходів фізичних осіб з мінімальною та максимальною межами застосування нижніх і верхніх ставок оподаткування [2].

Зрештою, проект бюджету на 2014 р. було розроблено на старій податковій базі, якщо не враховувати зниження на один відсоток (з 19 до 18%) ставки податку на прибуток. Така ситуація потребує ґрунтовного аналізу стану справ у податковій системі України та оцінки її «реформаторських ініціатив і досягнень», що, власне, і було зроблено Інститутом стратегічних оцінок (табл. 1).

За оцінками PricewaterhouseCoopers, Україна належить до десяти країн з найскладнішими податковими системами. Податкове навантаження на економіку в Україні залишилося на рівні 44%, тоді як у країнах Центральної та Східної Європи (ЦСЄ), які входять до ЄС, - 30%. Водночас за кількістю податків Україна посідає 91-ше місце у рейтингу серед 185 країн світу, обстежуваних щорічно Світовим банком, за податковим навантаженням - 154-те, а за витратами часу на адміністрування податку - 171-ше місце. Загалом серед груп країн, своїх найближчих сусідів - ЄС, ЦСЄ та СНД - Україна має найгірші оцінки ефективності податкової системи та ВВП на жителя (табл. 1) [3].

Таблиця 1

**Оцінка ефективності податкової системи в 2014 р., за місцем у рейтингу: менше -
краще**

ЄС	32,8		ВВП на жителя, тис. дол.
	61		Загальна оцінка
	41		За кількістю податків
	104		За податковим навантаженням
	71		За витратами часу
ЦСЄ	9,1		
	99		
	78		
	94		
	115		
СНД	9,4		
	110		
	86		
	117		

	108	
Україна	3,9	
	165	
	91	
	154	
	171	

Можливо, порівняння з країнами ЄС, у т.ч. країнами Центральної та Східної Європи, які входять до євроспільноти, є надто недосяжними для України. Але цього не можна сказати про країни СНД. Водночас для більшої об'єктивності також порівняємо показники податкової ефективності України з країнами, які мають аналогічний рівень ВВП на жителя за паритетом купівельної спроможності (ПКС) (табл. 2).

До цієї групи країн з параметрами ВВП на жителя 3-6 тис. дол. разом із Україною входять 35 країн із 185 обстежуваних Світовим банком. До речі, в цій групі європейських країн одиниці, переважно країни Центральної та Південної Америки, Південно-Східної Азії, Північної Африки. Навіть серед цих країн в Україні податкове навантаження значно вище за середнє по групі. Зокрема: а) за всіма податками - у 1,5 разу; б) за ПДВ і податком на прибуток - в 1,3 разу; в) за податком на працю майже в 4 рази. При цьому витрати часу на адміністрування податків в Україні майже вдвічі перевищують середні по групі (табл. 2) [4].

З урахуванням вищезазначеного можна розглянути наступні пропозиції для вдосконалення податкової системи України:

- встановити максимальний розмір неоподаткованого річного доходу (ставка 0%) на рівні 2,25 тис. дол., що наближається до рівня країн групи з параметрами ВВП на жителя 3-6 тис. дол., в яку входить Україна (табл. 2);

Таблиця 2

Показники ефективності податкової системи України та групи країн з аналогічним рівнем ВВП на жителя – в мережах 3-6 тис. дол. (на 2014 р.)
(розроблено за даними UNCTAD, Світового банку)

ВВП на жителя, тис. дол.	3,9		Україна
	4,2		Середнє по групі
Кількість податків	28		
	31		
Загальне податкове навантаження, %	55,4		
	36,4		
У тому числі за: ПДВ	20		
	15,2		
податок на прибуток	21		
	16,5		
податок на працю	43,1		
	13,6		
Витрати часу на адміністрування податків, год.	491		
	286,8		

- встановити мінімальний розмір доходу, оподаткованого за максимальною ставкою (20%), на рівні 39 тис. дол., що відповідає середньому значенню в групі країн з параметрами ВВП на жителя 3-6 тис. дол., в яку входить Україна (табл. 2);
- встановити ставку податку на прибуток на рівні 16%, яка відповідає середній ставці по групі країн з параметрами ВВП на жителя 3-6 тис. дол., до якої належить і Україна.

Література

1. Василичев Д.В. Розбудова податкової системи України // Економічний простір. - №20/2. - 2013. – 137-143;
2. Огоновський А.Р. Система податків в Україні та основні напрями її реформування // Науковий вісник. – 2014. - № 17.7. – С. 228 – 238.;
3. Гайдуцький П. Податкова реформа – виклик для України.[Електронний ресурс].- [Режим доступу]: <http://gazeta.dt.ua/macrolevel/podatкова-reforma-viklik-dlya-ukrayini-.html>;
4. Коломієць Н.О. Проблеми та необхідність реформування податкової системи// Вісник Черкаського національного університету ім. Б.Хмельницького. – 2013. - №4. – С. 83-87.

УДК 330.322(477)(043)

Білозуб Т. Ю.

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Проблеми інвестування будь-якої національної економіки завжди знаходиться у центрі уваги, економічної думки. Тому, що інвестиції торкаються найглибших основ господарської діяльності, та визначають процес економічного зростання країни в цілому. Зараз вони виступають найважливішим засобом забезпечення умов виходу з економічної кризи, структурних зрушень у народному господарстві, зростання технічного прогресу, підвищення якісних показників господарської діяльності на мікро- і макрорівнях. Активізація інвестиційного процесу є одним із надійніших механізмів соціально-економічних перетворень в економіці держави.

Економічна ситуація, яка склалась зараз в Україні, дуже складна. Серед сукупності причин, що сприяли економічній кризі та утримують перехід України на траєкторію економічного зростання, чи не найголовнішою є низька інвестиційна активність. З 1991 р. обсяг ВВП скоротився майже вдвічі. При цьому абсолютна більшість відтворювальних ресурсів ледве покриває фізичне зношування виробничого апарату, а чистого нагромадження (приріст основного капіталу) практично немає. Ця тенденція тісно пов'язана з явищами щорічного падіння обсягів капітальних вкладень, постійним зменшенням бюджетного фінансування народного господарства. З 1989 по 1996 рр. обсяг капітальних вкладень скоротився на 78,2%. Зношування основних фондів у деяких галузях досягло критичного рівня і не компенсується новими капітальними вкладеннями [1].

Українська економіка, як і більшість світових економік, потрапила під вплив негативних проявів світової фінансово-економічної кризи. Держава почала втрачати надійні як внутрішні, так зовнішні джерела необхідного інвестування, що спричинило падіння виробництва, а відтак скорочення інвестиційних ресурсів держави та власних джерел інвестування у суб'єктів господарювання. Державна інвестиційна політика в будь-яких умовах залишається в руках держави основним інструментом регулювання відтворювального процесу й створення матеріальної бази розвитку економіки. Вона повинна враховувати загальний стан економіки на даному етапі розвитку та на перспективу, містити оцінку можливих джерел формування інвестиційних ресурсів на всіх рівнях господарювання, визначати пріоритети в інвестиційній сфері й передбачати методи їх реалізації.

Розглядаючи капітальні інвестиції за джерелами фінансування за січень-червень 2015 року можна побачити що усього було інвестовано 98724,6 млн. грн. Більше всього інвестицій було з власних коштів підприємств та організацій – 69%, також були внесені кошти на будівництво населенням – 10,7%.

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) з країн ЄС в економіці України

(наростаючим підсумком з початку інвестування; млрд.дол. США)

	Обсяги прямих інвестицій на	
	01.01.2014	31.12.2014

Всього з країн ЄС	43,9	35,6
Кіпр	19,0	13,7
Німеччина	6,2	5,7
Нідерланди	5,5	5,1
Австрія	3,2	2,5
Велика Британія	2,8	2,1
Франція	1,7	1,6
Італія	1,2	1,0
Польща	0,8	0,8
Угорщина	0,7	0,6
Люксембург	0,6	0,4
Інші країни ЄС	2,2	2,1
<i>Довідково:</i>		
Всього в Україні	57,1	45,9

Інформацію наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя.

Існує багато причин інвестування в Україну: купівля різних видів виробництва, земель, інвестування металургійного виробництва та інші. Інвестиції в Україну на кінець 2014 року знизились на 11,2 млн. доларів, це результат того, що в країні були конфлікти та виникла криза в бюджеті. Головна причина - це зниження виробництва в Україні на 10% та в Донецькій області майже на 30%. Результат такий що, шокував всіх аналітиків та економістів. Тепер немає роботи для людей, бо криза не обійшла підприємства і багато з них стали банкрутами. Іноземні інвестори не хочуть інвестувати в неперспективну країну та не хочуть втрачати свої кошти, тому шукають нові сфери інвестування та інші країни [2].

Якщо розглядати прямі інвестиції з України та в країну можна прослідити динаміку підвищення та зниження інвестицій. Прямі іноземні інвестиції в Україну на протязі 2010-2014 року виросли на 15%. Це зростання зумовлене тим, що іноземні інвестори продовжують підтримувати економіку держави в таких сферах: аграрна, харчова, промисловий сектор та багато інших [2].

Загальновідомо, що ефективне реформування економіки будь-якої країни, її структурне перетворення з якісним оновленням виробництва товарів, ринкової та соціальної інфраструктури немислимі без відповідних капіталовкладень, тобто без належного інвестування [3]. Без надійних капіталовкладень неможливо забезпечити створення і впровадження новітніх технологій, систем сучасної організації та управління виробництвом і збутом продукції, розвиток ринкової інфраструктури, інформатизацію суспільства тощо. Це фундаментальні основи для забезпечення конкурентоспроможності національного виробництва товарів, без чого не може бути й успішної інтеграції нашої країни в Європейське співтовариство.

В Україні ж дотепер не створено обґрунтованої системи державної підтримки інвестиційної діяльності підприємств. Як наслідок цього, в інвестиційній діяльності країни утворилося замкнуте коло, коли недоінвестування народного господарства посилює спад виробництва, що, в свою чергу, спричиняє зниження інвестиційних можливостей суб'єктів господарювання та держави. Вивести Україну з цієї ситуації може лише науково обґрунтована інвестиційна політика держави.

Відповідно до Концепції Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011–2015 оптимальним варіантом розвитку та активізації інвестиційної діяльності в Україні є проведення активної державної політики у цій сфері. Розбудова системи державного інвестування має здійснюватися за напрямками, які містять в собі удосконалення методології розроблення, оцінювання та відбору інвестиційних проектів для надання першочергової державної фінансової підтримки; забезпечення розвитку системи прямих державних інвестицій

та прозорості процесу державної фінансової підтримки інвестиційних проектів; здійснення контролю за ефективним використанням бюджетних коштів, наданих для реалізації інвестиційних проектів.

Література

1. Мишкін М. В. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків / М.В. Мишкін - К.: «Основи», 2011. - 200 с.
2. Пересада А.А. Інвестиційний процес в Україні / А.А. Пересада. - К., Видавництво ТОВ «Лібра», 2013. - 100 с.
3. Щукін Б. М. Аналіз інвестиційних проектів. /Б.М. Щукін - К.: МАУП, 2012. » - 150с. Государственная служба статистики Украины. [Електроний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

УДК. 658.115.31(477)(043)

Боровицкая В. С.

АНТИМОНОПОЛЬНАЯ ПОЛИТИКА В УКРАИНЕ

Высокая конкуренция в экономике — залог конкурентоспособности страны, считают представители Всемирного экономического форума (ВЭФ). Причем ВЭФ видит большие проблемы с соревновательностью в Украине. В глобальном рейтинге конкурентоспособности стран Украина занимает скромную 76-ю позицию. Основные причины такого невысокого результата: коррупция, политическая нестабильность, забюрократизированность, сложный доступ к финансовым ресурсам, инфляция, налоговая нагрузка и т.д. Это же признают и сами эксперты, составляющие данный рейтинг. Хотя, кроме проблем с глобальной конкурентоспособностью мы имеем и проблемы с внутренним уровнем конкуренции вообще. По уровню внутренней конкуренции Украина находится на 125-м месте в мире. Вышеупомянутый рейтинг ставит Украину на 136-е место из 144 стран по показателю эффективности антимонопольного регулирования.

Антимонопольный комитет, чьим предназначением является возвращение конкуренции на рынках и наказание монополистов, считает, что в целом он со своей работой справляется. По официальным данным АМКУ, в Украине лишь 12% экономики находится в руках монополий, еще 16% рынков олигополизированы, а на 25% зафиксированы отдельные признаки доминирования. Другие представители считают, что в 47% украинской экономики сложилась конкурентная структура. Как именно в АМКУ считают данные показатели, не сообщается, но большинство граждан уверены: картельный сговор присутствует и на рынке горюче-смазочных материалов, и в строительстве. Антимонопольный комитет полагает, что монополии и олигополии сложились лишь в ТЭК (65%) и в области транспорта и связи (82%). Именно в этих отраслях обычно существуют естественные монополии, то есть не всегда способом повышения экономической эффективности здесь является принудительное расщепление монополий. Однако даже АМКУ признает, что 28% украинской экономики моно- или олигополизировано. При этом ведомство за всю свою историю не остановило ни одной сделки по слиянию или поглощению, коих было немало.

В первой половине 2014 года, по словам бывшего и.о. главы АМКУ Николая Бараша, он составил 722,5 млн грн. Летом 2015-го новый глава Комитета Юрий Терентьев наконец озвучил объем монопольной ренты в Украине. Она составляет 200-300 млрд грн в год. Если это действительно так, то эффективность антимонопольного ведомства низка, ведь рента олигархов превышает 10% ВВП.

Дошло до того, что уполномоченные АМКУ увлеклись новым видом бизнеса — блокированием государственных закупок в интересах отдельных фирм. Те, не имея возможность выиграть тендеры, не давали это сделать и своим конкурентам. Именно поэтому можно так часто услышать о том, что государство не может вовремя закупить топливо, обмундирование или лекарства.

В экономике Украины очень много монополий. Это касается нефтепереработки, авиа- и железнодорожных перевозок, розничной и оптовой торговли.

Антимонопольный комитет Украины опубликовал на своем официальном сайте список самых крупных монополистов Украины. Монополистами на украинских общегосударственных рынках названы: ГП «Укрпочта», ОАО «Укртелеком», ОАО «Укрзализныця». Последняя владеет большим числом предприятий, организаций и учреждений железнодорожного транспорта, не считая шести железных дорог вместе с обслуживающей инфраструктурой. Монополистами также признаны: ОАО «Одесский припортовый завод», ГП «Укразорух», ГП «Укрхимтрансаммиак», ОАО «Укртранснефть» с дочерней фирмой «Укртрансгаз», НАК «Нефтегаз Украины», НАК «Укрэнерго». На областном уровне субъектами монополий названы предприятия, осуществляющие поставку населению электроэнергии, газа, воды и тепла.

Примеров, когда отечественные потребители страдают от манипуляций монополистов, очень много и на национальном уровне. Качество и особенно цена бензина на протяжении последних лет с заданной периодичностью являются предметом манипуляций и плохо прикрытого вымогательства с отечественных водителей и пассажиров; цена и качество внутренних авиаперевозок не поддаются никакому сравнению с европейским воздушным транспортом, где перелет на лоукостах иногда стоит как поездка на такси; то же самое, но в меньших масштабах происходит и на рынке курятины, сахара и в других секторах агрорынка.

Олигархическая экономика перестает быть частью национальной экономики, поскольку в случае Украины имеет пагубное влияние на ее немонополизированные сектора. Это давно стало системным препятствием в развитии экономики страны и стабильно поддерживает такие проблемы, как коррупция, политическая неустойчивость и сырьевая ориентированность экономики.

Данная проблема очень сложна, чтобы можно было сразу предложить конкретные пути ее решения, не прибегнув к общим советам по борьбе с коррупцией и олигархами, а также несколько шагов, которые в принципе позволят открыть перспективу для решения вопроса монополий в Украине:

- ликвидация Антимонопольного комитета в том виде, в котором он есть сейчас, поскольку эта структура упорно не замечает реальных монополистов, и создание принципиально нового органа, который будет стоять на защите конкурентных основ, интересов среднего и малого бизнеса и следить за оптимальным взаимодействием монополистов, государства и потребителей;
- ликвидация таких государственных монополий, как Нафтогаз, Укрспирт, Укрпочта и др., поскольку они демонстрируют еще меньшую эффективность, чем частные монополии, и оказывают сильное давление на бюджет страны. Ресурсы, которые ежегодно затрачиваются на поддержку таких госпредприятий, принесут большую отдачу, если будут использованы на развитие рыночной инфраструктуры и конкурентной политики в соответствующих отраслях.

Литература

1. Официальный сайт Антимонопольного комитета Украины [Электронный ресурс] – Режим доступа: www.amc.gov.ua
2. Антимонопольная деятельность: Учебник / В.Д. Лагутин, Л.С. Головкин, Ю.И. Крегул и др.; под ред. проф. В.Д. Лагутина. - К.: КНТЭУ, 2005. - 580 с.
3. Басова А.В. Сущность монополии. Ее влияние на экономику Украины [Электронный ресурс] / Басова А.В. – Режим доступа: <http://intkonf.org/basova-av-suschnost-monopolii-ee-vliyanie-na-ekonomiku-ukrainyi/>

УДК 351.82(043)

Губенко В. Є.

ДОСВІД УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

За 20 років української незалежності наша країна пододала багато труднощів та перепонів на шляху становлення. На сучасному етапі також залишається ряд невирішених

проблем та конфліктів, що стримують розвиток держави. Тяжке економічне становище та територіальна нестабільність потребують негайного вирішення.

Очевидно, що подолання тривалої політичної та економічної кризи неможливе без аналізу прикладів реформ в системах державного управління в інших країнах.

Франція першою впровадила систему адміністративної юстиції (реформи 1958-1963 рр.). Головний орган системи адміністративної юстиції - Державна рада, що має як адміністративну, так і судову функції. Адміністративна реформа полягала в децентралізації влади (1982 р.) і стала передумовою ефективного регіонального розвитку, що підвищило рівень регіонального співробітництва між країнами західної Європи.

В сфері реформування організаційної структури держу правління Німеччини передбачено створення спеціальних напіваавтономних відомств на земельному та місцевому рівнях. Збільшено масштаби передачі державних функцій приватному сектору на основі контрактів і тендерних процедур. Скорочено чисельність держслужбовців на федеральному, земельному та місцевому рівнях з одночасним проведенням реформи системи оплати праці, яка передбачає механізми стимулювання працівників за результатами роботи. З 2000 р. до 2005 р. проводилась комп'ютеризація функцій державного управління з метою зробити держпослуги федерального рівня доступними через Інтернет; аналогічні ініціативи розпочали й земельні уряди [1].

Результати реформ є суперечливими. Так, все більше великих міст і земель впроваджують окремі елементи "Нової моделі управління", а місцеві органи влади доповнюють її механізмами, зорієнтованими на створення системи місцевого самоврядування як засобу розвитку своїх територій. Водночас зменшується ентузіазм щодо управлінських реформ; залишається високим рівень політизації вищих шаблів федеральної державної служби тощо.

Зміни у політичній та економічній структурах Польщі відбувались в стислі терміни, паралельно з економічними перетвореннями здійснено комплексну реструктуризацію адміністративних функцій та державної фінансової системи.

Основою реформ стала реструктуризація адміністративно-територіального устрою країни: запроваджена трирівнева система «гміна» – «повіт» – «воєводство» [2].

З огляду на світові тенденції під час розробки національної програми підвищення ефективності системи державного управління необхідно:

- враховувати сучасні тенденції дедалі виразнішої політизації адміністративного менеджменту;
- запроваджувати механізми переорієнтації адміністративного менеджменту від здійснення процесів на досягнення якісних кінцевих результатів у роботі;
- формувати окрему професію політичного аналітика й державного менеджера;
- вмонтувати принципи ринкової поведінки, організації й менеджменту виробничих процесів [2].

Головні ідеї сучасної теорії й практики державного управління, які треба враховувати під час проведення адміністративної реформи в Україні, можна звести до наступних принципів:

- делегувати владу громадянам;
- вимірювати ефективність роботи результатами;
- керуватися цілями, а не правилами;
- працювати для інтересів замовників і споживачів адміністративних послуг;
- заробляти, а не витратити гроші;
- децентралізувати владу [3].

Європейський досвід державного управління є надзвичайно актуальним для нашої держави з огляду на європейський вибір України та сучасний стан розвитку її системи державного управління.

Сьогодні наша держава робить все можливе, щодо вдосконалення системи державного регулювання. На шляху до євроінтеграції Україною було впроваджено наступні заходи: удосконалення системи державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обмежень і зменшення адміністративного контролю у цій сфері; усунення технічних бар'єрів для

провадження господарської діяльності; удосконалення системи оподаткування; усунення необґрунтованих перешкод у реалізації підприємницької ініціативи; посилення фінансової та кредитної підтримки розвитку господарської діяльності; удосконалення діяльності органів державної влади з питань розвитку господарської діяльності та регуляторної політики; залучення неприбуткових об'єднань підприємців до формування основних засад державної регуляторної політики [4].

Україна переживає тяжкий час свого економічного та політичного становлення. Рациональне контролювання основних сфер діяльності сприятиме покращенню стану економіки країни та життя суспільства. На даному етапі перед Україною постає безліч можливостей поліпшення свого становища. Адже, краще розвинені країни Європи в рамках програм з міжрегіонального співробітництва допомагають постсоціалістичним країнам та країнам, що розвиваються, у формуванні ефективних органів державного управління. Участь у подібних програмах може сприяти вдосконаленню системи державного управління України на основі досвіду європейських країн. І неважливо, який саме шлях становлення обере наша держава, але йти їм треба послідовно та з умом, а не намагатися отримати все в один момент.

Література

1. Реформа государственного управления: международный опыт / Ник Мэннинг, Нил Пэрисон; Пер. с англ. – М.: Изд-во «Весь Мир», 2003. – С. 120, 280–299.
2. Рач В. Система підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців на шляху інтеграції України до Європейського союзу / В. Рач // Вісн. держ. служби України. - № 1. - 2008. - 6 с.
3. Вайнтроп Ф. Основные тенденции в модернизации государственного управления / Ф. Вайнтроп // EU Russia cooperation program. - Проект “Административная реформа - 1” EuropeAid 113768/D/SV/RU. - 2004. - 10 с.
4. Про Концепцію вдосконалення державного регулювання господарської діяльності Президент України; Указ, Концепція від 03.09.2007 № 816/2007

УДК: 331.56(043)

Кисельова А.С.

БЕЗРОБІТТЯ: СУТНІСТЬ І ПРИЧИНИ

Безробіття - це соціально-економічне явище, при якому частина працездатного населення не знаходить застосування своїй праці, не отримує роботу, причиною цього є перевищення кількості охочих знайти роботу над кількістю наявних робочих місць.

Водночас безробіття - це економічна категорія, яка відображає економічні відносини щодо вимушеної незайнятості працездатного населення.

Необхідно відзначити, що певний рівень безробіття є нормальним (або виправданим) і називається природним рівнем безробіття. Природний рівень безробіття не є постійним. На його зміну впливають різні фактори: структура робочої сили, темпи економічного зростання, ставки заробітної плати, розвиток системи соціального захисту та соціальних гарантій, рівень інфляції, вплив профспілок та інші. Крім того, він піддається перегляду внаслідок інституційних змін.

Згідно з визначенням Міжнародної організації праці (МОП)

Безробітний - це людина, яка не має роботи, шукає її і готова приступити до роботи негайно. Таке визначення безробіття давала у своїй праці Завіновська Г. Т [1]

Факторами формування безробіття можуть бути:

1. нестача сукупного ефективного попиту;
2. негнучкість системи відносних цін і ставок заробітної плати і викривлення в ній, пов'язані з грошовою експансією держави і подальшою інфляцією;
3. недостатня мобільність робочої сили;
4. структурні зрушення в економіці;
5. дискримінація на ринку праці щодо жінок, молоді та національної меншості;

б. демографічні зміни в чисельності та складі робочої сили;

Причини безробіття:

По-перше, причиною безробіття може стати надлишкове населення, «зайве» в порівнянні з досягнутим рівнем національного виробництва. Цей фактор безробіття особливо сильно позначається в країнах, що розвиваються.

По-друге, безробіття може тимчасово збільшитися через природні бажання людей знайти роботу «до душі» і з кращими умовами й оплатою праці (фрикційне безробіття).

По-третє, безробіття може бути результатом змін у структурі економіки, в тому числі в технології (структурне безробіття). Це безробіття є тимчасовим, тому що на зміну старим галузям і виробництвам (технологіям) приходять нові.

По-четверте, особливо сильне збільшення рівня безробіття відбувається в результаті циклічного спаду в економіці (циклічне безробіття). Цей вид безробіття є найбільш небезпечним, так як виникає замкнуте коло: падіння виробництва - безробіття - зменшення загального рівня доходів - зниження сукупного попиту - падіння виробництва - безробіття і т.д.

По-п'яте, в деяких випадках генератором безробіття може стати активне втручання держави і профспілок у відносини між найманим працівником і роботодавцем, що призводить до ринкової негнучкості заробітної плати і змушує підприємців вирішувати проблему досягнення максимального прибутку шляхом скорочення зайнятості.

Всі ці причини безробіття представляють скоріше фактори, що впливають на розмір і динаміку безробіття. Основними джерелами безробіття є не ринкові пропорції та умови, що складаються на ринку праці, тому що ринок праці лише відображає існуючі в даний момент пропорції між попитом і пропозицією робочої сили, але безпосередньої участі в їх формуванні не приймає. Ці пропорції залежать від процесів, що знаходяться за межами ринку праці. Ринок лише виявляє їх і робить видимими для суспільства.

Література

1. Завіновська Г. Т. 3-13 Економіка праці: Навч. посібник./ Г. Т. Завіновська -- К.: КНЕУ, 2003. -- [300 с.]
 2. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку /За ред. акад. НАН України В.М. Гейця. - К.: Інститут економічного прогнозування. Фенікс, 2011.[423 с.]
 3. Селезнев В. В. Основы рыночной экономики Украины / В. В. Селезнев. - К.: АСК, 2011. - [544 с.]
- Ревенко А. Продуктивність праці в сучасних умовах // Україна: аспекти праці./ А. Ревенко. - № 2. - Київ, 2011.[23-25 с.]

УДК 336.71(477)(043)

Коваленко К. А.

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗМІНИ СЕРЕДОВИЩА ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Сучасний стан національної банківської сфери характеризується наявністю проблем зростання, серед яких найбільш рельєфними є загострення конкурентної боротьби в наслідок об'єктивного уповільнення темпів експансії в зовнішнє середовище, зниження ефективності діяльності та системи управління, відголосу процесу глобалізації, зростання дії позаекономічних факторів, зокрема впливу політичного істеблїшменту, правового нігілізму, тощо. В таких умовах необхідно виділити пріоритети, що можуть забезпечити сталий розвиток банківської сфери і економіки в цілому, ними повинні стати:

- забезпечення принципу справедливого розподілу доходів між банками в залежності від внеску в загальний розвиток банківської сфери та економіки;
- формування ефективного інституційного середовища для регулювання факторів конкурентної боротьби та уповільнення монополізації банківської сфери;
- створення умов прискореного розвитку регіонів та вирівнювання їх стану через збільшення фінансування та кредитування перспективних напрямів господарської діяльності.

Головним пріоритетом є забезпечення принципу справедливого розподілу доходів між банками в залежності від внеску в загальний розвиток банківської сфери та економіки. В даному зв'язку необхідно виділити ті показники діяльності банків, які можна було б використати як критерії щодо оцінки внеску окремих банків та банківської сфери в цілому у розвиток держави та зростання рівня і якості життя окремих членів суспільства. Однак, на сучасний момент ми повинні констатувати наявність негативних моментів у діяльності більшості банків, пов'язаних з досягненням виключно своїх егоїстичних внутрішньо-корпоративних інтересів, або інтересів певних промислово-фінансових кланів.

Як правило, якість обслуговування юридичних та фізичних осіб, особливо в регіонах, не відповідає прийнятному рівню, хоча постійно здійснюються спроби покращити ситуацію. На макроекономічному рівні це проявляється у неузгодженості економічних інтересів суспільства і банків, втраті певної частини перерозподіленого ВВП, який під тиском глобалізаційних реалій спрямовується в розвинені країни світу і, таким чином, сприяє зростанню інших суспільств, тоді як наслідком подібної ситуації для України є зміцнення тіньової економіки. Для подолання зазначених негативних явищ потрібно узгоджене досягнення гармонізації на основі збалансування економічних інтересів банків і суспільства через підвищення ефективності системи взаємного інституційного впливу.

Другий пріоритет ми визначили як “формування ефективного інституційного середовища для регулювання факторів конкурентної боротьби та уповільнення монополізації банківської сфери”. На сьогодні ми маємо Класифікацію НБУ за розміром активів банків, за якою вони поділяються на чотири групи: I – “найбільші банки” (активи понад 1 млрд. грн), II – “великі банки” (активи понад 100 млн. грн), III – “середні банки” (активи від 10 до 100 млн. грн) і IV – “малі банки” (активи до 10 млн. грн) [3].

Для кожної групи банків існують свої особливості щодо конкурентної боротьби. Так, “найбільші банки” - системні банки мають найбільшу за обсягами, кількістю та різноманітністю групу споживачів банківських послуг. “Володіючи 70% ресурсів, вони можуть користуватися монополіями перевагами на ринку, отримувати монополічний прибуток”[4]. Банки другої та третьої групи мають змогу обслуговувати меншу кількість клієнтів і оперувати меншими обсягами доходів. Їх можливості щодо реклами та просування на ринку є обмеженими в наслідок обмеженості фінансових ресурсів. Більшість банків четвертої групи знаходиться під постійною загрозою закриття, ліквідації, тому що вони не можуть забезпечити виконання вимог НБУ щодо збільшення розміру власного капіталу та величини сформованого резервного фонду. Крім того, на місцях їх витісняють озброєні новими технологіями філії системних банків.

Відносно банків другої та третьої групи позиція НБУ повинна бути найбільш сприятливою, оскільки саме ці банки в нових ринкових умовах повинні забезпечити оптимальне узгодження економічних інтересів у банківській сфері. Дане твердження пов'язано з соціально-економічною природою цих банків. Певна обмеженість у фінансових ресурсах робить їх більш керованими та менше здатними для лобювання власних егоїстичних інтересів, що з одного боку, посилює їх залежність від НБУ, а з другого – вони залежать від клієнтів, а отже – ідуть назустріч всім зацікавленим у співробітництві контрагентам.

НБУ повинен підтримувати четверту групу – “малі банки”, не зважаючи на низьку ефективність їх діяльності та попри всі вимоги і перестороги, оскільки малі банки відіграють велику роль у економічному становленні регіонів, розвитку малого бізнесу, підприємництва та формуванні позитивного відношення до ринкових перетворень серед населення.

Третій, визначений нами пріоритет “створення умов прискореного розвитку регіонів та вирівнювання їх стану через збільшення фінансування та кредитування перспективних напрямів господарської діяльності” - прямо пов'язаний з викладеними вище міркуваннями. Всі банки, які мають філії, або самі працюють у регіонах повинні забезпечити умови для їх зростання через посилення власної участі у господарському житті. Це надасть у перспективі великі конкурентні переваги як самим регіонам на рівні ринків країни, так і за її межами – на рівні світових ринків.

Четвертий пріоритет пов'язаний з впровадженням інноваційних ідей та технологій у банківську діяльність. На жаль, поки що вітчизняні банки розробляють продукти та надають

спектр послуг, які запозичені з досвіду діяльності закордонних банків. Це зрозуміло, оскільки реально ринкове середовище на Україні формується лише одинадцять років. Тим не менш, нам необхідно враховувати власну специфіку по даному питанню. В цьому зв'язку на власних теренах необхідно розвивати та використовувати методи банківського маркетингу, маркетинг-менеджменту, стратегічного менеджменту, системного аналізу, тощо.

Останній визначений нами пріоритет “підвищення використання “людського фактору” через створення ефективної системи управління та здійснення кадрової політики” є ключовим щодо майбутнього стану та розвитку банківської сфери. Особливо це характерно для операційних відділів та середньої ланки управління. При цьому плінність вища серед найманих менеджерів вищої ланки у великих містах: Києві, Харкові, Дніпропетровську, Донецьку, Одесі, тощо. Крім того, активно проводиться переманювання кращих спеціалістів, що дестабілізує позначається на діяльності окремих служб та відділів. Іноді перехід спеціалістів супроводжується переходом клієнтів на обслуговування в іншу установу, тобто фактично має місце крадіжка клієнтської бази.

Таким чином, за для інституційної зміни середовища діяльності комерційних банків можна виділити ряд пріоритетних даних, основними з яких є забезпечення принципу справедливого розподілу доходів між банками в залежності від внеску в загальний розвиток банківської сфери та економіки; формування ефективного інституційного середовища для регулювання факторів конкурентної боротьби та уповільнення монополізації банківської сфери; створення умов прискореного розвитку регіонів та вирівнювання їх стану через збільшення фінансування та кредитування перспективних напрямів господарської діяльності.

Література

1.Аванесова І.А. Інструментарій регулювання кредитної діяльності комерційного банку / І.А. Аванесова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Т. 9.- Суми: Мрія-1 ЛТД; УАБС,2010. – С.316-329.

2.Алексеєнко М.Д. Капітал банку: питання теорії і практики / М.Д. Алексеєнко. – Київ: КНЕУ, 2010. – 276 с.

3. Міщенко В.І Банківський нагляд: Навчальний посібник / В.І Міщенко, А.П. Яценюк, В.В. Коваленко, А.Г. Коренева. – К.: Знання, 2011. – 406 с.

4.Карманов Є. Банківський кодекс України - об'єктивна необхідність / Є. Карманов // Вісник Національного банку України. – 2013. – № 11. – С.44-46.

УДК 331.56(477)(043)

Козицька А.О.

ПРОБЛЕМИ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У сучасних умовах розвитку економіки особливої уваги набувають проблеми ефективної зайнятості населення України, створення ринку робочої сили і запобігання масового безробіття. Представлений людським фактором виробництва ринок праці здатний не тільки діяти в межах певних завдань, а й самостійно створювати умови для їхнього вирішення. Відповідно до Конституції України, одними з найважливіших прав людини визначаються право на працю та право на працевлаштування. На сьогодні найбільш гострою серед соціально-економічних проблем в Україні є проблема безробіття. Безробіття у нашій країні набуло масового характеру і становить реальну загрозу для державного та суспільного благополуччя. Отже, проблема соціальної захищеності та зайнятості населення є вкрай актуальною для суспільства та держави. Мета роботи – визначення поняття «зайнятість населення» та основні причини безробіття.

Під зайнятістю розуміється діяльність громадян, яка пов'язана із задоволенням особистих та суспільних потреб і приносить їм дохід у грошовій або іншій формі. До зайнятого населення належать особи, які працюють за наймом на умовах трудового договору (контракту) або на інших умовах, передбачених законодавством, особи, які забезпечують себе роботою самостійно, проходять військову чи альтернативну (невійськову) службу, на законних підставах працюють за кордоном та які мають доходи від такої зайнятості, а також особи, що навчаються за денною

формою у загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладах та поєднують навчання з роботою [2].

З огляду на значне погіршення соціально-економічних показників, особливої актуальності в Україні набуває розробка нової концепції вирішення проблеми зайнятості та незайнятості. Найбільш гострою у цій сфері проблемою є формування цивілізованого ринку праці, заснованого на свободі підприємницької діяльності. Основні проблеми ринку праці у нашій державі пов'язані зі зростанням тривалості періоду безробіття, збільшенням кількості громадян, які шукають роботу, а також існуванням труднощів щодо працевлаштування соціально незахищених верств населення, які нездатні на рівних конкурувати на ринку праці, а тому потребують захисту з боку держави.

Ринок праці – основний регулятор зайнятості населення, ефективність якої забезпечується саме через ринок праці. Необхідні передумови цієї ефективності в Україні закладені в трудовому законодавстві держави. Зокрема, Закон України «Про зайнятість населення» гарантує всім громадянам рівні права на вільний вибір місця роботи, вид діяльності, забороняє будь-які примусові заходи залучення до праці.

Безробіття – це соціально-економічне явище, за якого частина робочої сили (економічно активне населення) не зайнята у сфері економіки. Проблема безробіття є ключовим питанням у ринковій економіці, і, не вирішивши його, неможливо налагодити ефективну діяльність економіки [3].

На сучасному етапі основними причинами безробіття в Україні є звільнення внаслідок реорганізації чи ліквідації виробництва, скорочення штатів, звільнення за власним бажанням, неможливість знайти роботу після закінчення школи або вищого навчального закладу, звільнення через закінчення терміну контракту.

Найвищий рівень безробіття спостерігається в Західних областях країни, зокрема, найбільше безробітних зафіксовано у Вінницькій, Житомирській, Рівненській, Тернопільській областях а також в Черкаській, Кіровоградській, Полтавській, Чернігівській областях . Найнижчий рівень безробіття відзначається в м.Києві та Севастополі. Зареєстроване безробіття вище в сільських районах, ніж у містах, – 3,1% і 2,0% відповідно .

При цьому статистика не враховує, що саме через відсутність роботи 7 мільйонів наших співвітчизників виїхали за кордон у пошуках кращої долі. Але трудову міграцію українців скоріше можна назвати вимушеною, що є характерним для перехідного типу економіки.

Найбільша кількість незайнятих громадян сконцентрована в Дніпропетровській – 124,5 тис. осіб, Донецькій – 113,3 тис. осіб та Харківській – 114,0 тис. осіб областях. Суттєві зміни відбулися і в структурі незайнятих громадян. З 2001 по 2012 рр. питома вага осіб, звільнених у зв'язку зі змінами в організації виробництва та військовослужбовців, звільнених із скороченням чисельності або штату без права на пенсію, скоротилася з 13,7% до 4,5%, частка осіб, звільнених за власним бажанням, скоротилася з 27,3% до 14,2%. Одночасно відбулося зростання питомої ваги осіб, звільнених за угодою сторін або закінченням строку договору, – з 27,9% до 55,6%.

Використовуючи позитивний європейський досвід, основними заходами, спрямованими на подолання безробіття регіонів, пропонуються такі:

1. Перехід від «компенсуючого» до «стимулюючого» характеру регіональної політики, спрямованого на розкриття потенціалу регіону, реструктуризацію галузей і підприємств слаборозвинених та депресивних регіонів.

2. Розробка єдиної, конкретно визначеної методики проведення щорічного моніторингу соціально-економічного розвитку регіонів та критеріїв визнання регіонів депресивними.

3. Подолання високого рівня безробіття шляхом модернізації ринку праці через фахове навчання і перекваліфікацію.

4. Здійснення комплексної реструктуризації господарства індустріально-розвинених регіонів у напрямі зниження енерго-, ресурсо-, еколого-, трудоемності та зростання інноваційно-наукоємності; проведення більш жорсткої екологічної політики.

5. Розвиток транспортної мережі та інфраструктури [4].

Негативний вплив на рівень безробіття в Україні має проблема гендерної диференціації попиту на робочу силу та доходів населення України. Заробітна плата чоловіків залишається значно вищою, ніж у жінок, крім того жінкам складніше знайти кваліфіковану роботу.

Запорукою вирішення проблеми безробіття в Україні є розробка і реалізація широкого комплексу відповідних заходів, насамперед у соціально-трудовій сфері. Слід посилити увагу щодо оновлення та підвищення технічного рівня робочих місць, зокрема, для того, щоб кожне з них забезпечувало зайнятому прожитковий мінімум і подальше зростання заробітної плати. Це дозволить привести заробітну плату у відповідність з продуктивністю праці, ліквідувати фіктивні робочі місця, зменшити приховане безробіття [5].

Отже, за результатами даного дослідження можна зробити такі висновки, а саме: одним із напрямків відновлення економічної динаміки в Україні визначається боротьба з безробіттям, оскільки це є одним з головних чинників, що гальмує процес інтеграції до ЄС. Ринок спроможний забезпечити зростання економічної ефективності, проте нездатний вирішити соціальні проблеми. Проблема незайнятості є однією із ключових у ринковій економіці; політику зайнятості необхідно провадити в межах загальної економічної політики, де зайнятість – одна з головних економічних цілей держави; економічна криза, що має місце в Україні, відчутно позначилася на ринку праці; надання консультаційної допомоги безробітним; важливим напрямом запобігання безробіттю серед молоді є реалізація спеціалізованих програм, які забезпечують розширення зайнятості молоді шляхом створення для неї додаткових робочих місць без великих матеріальних витрат.

Література

1. Про зайнятість населення : Закон України від 01.03.1991 р., № 803-ХІІ (зі змінами та доповненнями).
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (Редакція станом на 06.10.2013).
3. Богиня Д. П. Основи економіки праці : навч. посіб. / Д. П. Богиня. – 3-тє вид. – К. : Знання-Прес, 2002. – С. 270.
4. Колишня Л. М. Безробіття в умовах формування ринкових відносин / Л. М. Колишня // Україна: аспекти праці. – 2010. – № 6. – С. 9–11.
5. Левчук Г. В. Сучасні проблеми, тенденції та аналіз безробіття населення в Україні / Г. В. Левчук // Вісник Бердянського університету економіки. – № 3. – 2009. – С. 75–79.

УДК 334.722(477)(043)

Кононученко Ю.В.

ПРОБЛЕМЫ МАЛОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УКРАИНЕ

Предприятие занимает центральное место в народно-хозяйственном комплексе любой страны. Это первичное звено общественного разделения труда. Именно здесь создается национальный доход. Предприятие выступает как производитель и обеспечивает процесс воспроизводства на основе самокупаемости и самостоятельности.

Малое предпринимательство дает рыночной экономике гибкость, мобилизует финансовые и производственные ресурсы населения, несет в себе могущественный антимонопольный потенциал, служит серьезным фактором структурной перестройки и обеспечения прорывов научно-технического прогресса, решает проблему занятости и другие социальные проблемы рыночного хозяйства. Вот почему развитие малого предпринимательства представляет собой стратегическую задачу реформационной экономической политики украинского государства.

В ходе экономической реформы в Украине особо важным становится изыскание дополнительных резервов повышения эффективности хозяйственного механизма, принятия кардинальных мер по созданию условий для выхода страны из кризисной ситуации. Поиск приемлемых для Украины методов оздоровления экономики приводит к необходимости обратиться к мировому опыту решения этих проблем. Среди ряда факторов экономического роста наиболее значительным считают умелую реализацию предпринимательского потенциала граждан страны, признание предпринимательства незаменимой силой хозяйственной динамики.

Основное условие возможности существования предпринимательства состоит в создании конкурентной среды и предоставлении экономической свободы субъекту хозяйствования. Украине, как и другим странам с переходной экономикой, досталась совокупность отношений между предприятиями, не совместимая с конкурентной средой. Товары, производимые на украинских предприятиях, по сравнению с товарами мирового рынка неконкурентоспособны.

Одним из важнейших условий выхода Украины на уровень конкурентоспособности с предприятиями дальнего зарубежья является создание наиболее благоприятных условий для формирования такой массы малых предприятий, которые в своей совокупности способны выполнять функции инфраструктуры на конкурентной основе. Это должны быть малые предприятия с широким диапазоном социальной ориентации, размеров и рода деятельности.

Малые предприятия могут специализироваться на изготовлении относительно несложных элементах изделий, состав и номенклатура которых изменяются в соответствии с требованиями рынка. Украине необходимы предприятия, которые осуществляют техническое обслуживание и ремонты оборудования, вычислительной техники, приборов и аппаратуры.

За последние годы произошли в целом благоприятные изменения в механизме создания новых предприятий. Значительно упрощен порядок прохождения документов, связанных с получением разрешений на предпринимательскую деятельность. Это привело к существенному сокращению необходимых для этого сроков.

Однако созданию новых предприятий препятствует практика взимания сборов, связанных с оформлением документов и разрешений. Плата за разрешения носит многообразный характер. Все взносы в конечном итоге увеличивают издержки предприятий, сокращают их доходы и прибыль.

На пути развития предпринимательства в Украине стоит действующий порядок налогообложения предприятий. Принятая в Украине система налогообложения прибыли и включаемых в издержки отчислений не только тормозит развитие предпринимательства, но и деформирует его направления. Свободный капитал явно избегает сферы производства товаров и услуг, где необходимы относительно крупные первоначальные капитальные вложения с проблематичными перспективами окупаемости. Он устремляется главным образом в торгово-посредническую деятельность.

В современной рыночной экономике налоговые рычаги считаются наиболее эффективным инструментом ее регулирования. В Украине эти рычаги практически не используются ни для развития предпринимательства, ни для регулирования его направлений. Отсутствует дифференциация уровня налогов на прибыль и размера отчислений в зависимости от видов и направлений предпринимательской деятельности, а также от использования прибыли. Нет скидок с налогов, если прибыль используется для создания новых рабочих мест, технологического обновления производства. Отсутствует такая форма государственной поддержки малых предприятий, как льготные условия их кредитования.

Широкий и регулируемый процесс развития предпринимательства становится возможным в его синхронной связи с выходом национальной экономики из кризисного состояния на основе обуздания инфляции и стабилизация национальной денежной единицы. Лишь на такой основе развитие предпринимательства способно остановить падение производства и валового национального продукта, добиться их стабилизации и роста.

Массовое предпринимательство требует подготовки людей, способных к этому роду деятельности. Такая задача должна решаться на всех уровнях образования и обучения. Должна совершенствоваться и законодательная база, регулирующая отношения, связанные с созданием и функционированием малого бизнеса, обеспечивающая его защиту от монопольных структур, произвола чиновников.

Мировой опыт развития малых предпринимательских структур указывает на то, что наибольшая их эффективность достигается в условиях существования частной формы собственности. Формирование ее правовой базы в Украине должно предусматривать ряд мер:

- совершенствование законодательных актов, регламентирующих массовую приватизацию;

- установление долговременной перспективы развития частного предпринимательства, утверждения права наследования и продажи собственности;
- предоставление надежных политико-административных гарантий от неправомерных посягательств на собственность со стороны государства, других физических и юридических лиц.

Применение данных мер позволит создать наиболее благоприятные условия для развития малого предпринимательства в Украине. Создание широкой отрасли малых предприятий во всех отраслях хозяйства будет способствовать демонополизации, развитию конкуренции, а также оздоровит экономику и поможет стране выйти из кризисной ситуации.

Литература

1. Закон України "Про підтримку малого підприємництва" від 19.10.2000р. №2063-III [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Буряк П.Ю. Податкове стимулювання розвитку малого бізнесу в Україні/П.Ю. Буряк, В.П. Маринець//Фінанси України. – 1999. - №6. с.95-98
3. Дуб Л. Питання розвитку малого бізнесу в Україні/Л. Дуб//Вісник економічного розвитку України.-2008.-№1.-с. 10-12.

УДК 331.526(477)(043)

Перонко А.М.

СТАН ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Економічна безпека – це складна багатофакторна категорія, яка дозволяє зберігати стійкість до зовнішніх та внутрішніх загроз, характеризує здатність національної економіки до розширеного самовідтворення для задоволення потреб громадян, суспільства і держави на якомусь визначеному рівні [1]. Демографічна складова економічної безпеки є одна з визначальних для забезпечення стабільного й безпечного розвитку держави, а проблеми оптимального демографічного розвитку слід розглядати як першочергові інтереси держави, як фактор і водночас як результат її функціонування. Від демографічних характеристик працездатного населення і показників демографічного розвитку залежить розвиток трудового потенціалу і, як результат, величина сукупного національного доходу, тому ця тема є актуальною

Однією з найгостріших проблем вітчизняного ринку праці є загроза економічній безпеці через скорочення трудового потенціалу та рівня зайнятості. Фінансово-економічна криза ще більше загострила цю проблему. В першу чергу, це проявилось у зміні чисельності економічно активного населення за останні 2 роки, що відображено на рис.1. Також таку тенденцію ми бачимо і в зміні чисельності та рівні безробітних на рис.2.

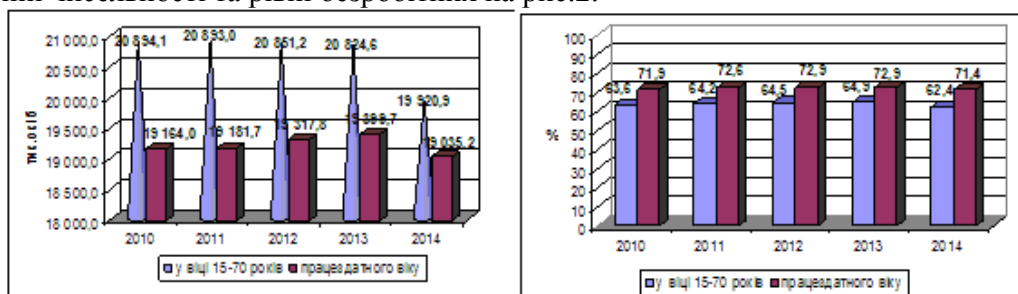

Рис.1 Чисельність економічно-активного населення та рівень економічної активності населення України з 2010-2014 р.р. [2]

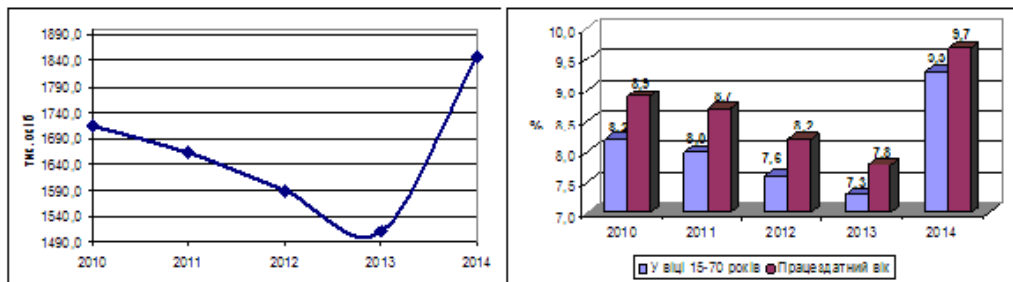

Рис.2. Чисельність безробітних та рівень безробіття в Україні в період з 2010-2014 р.р. [2]

Ситуація на ринку праці України характеризується негативними тенденціями щодо зростання безробіття та скорочення зайнятості [3].

Проаналізувавши ринок праці в період з 2010-2014 р.р. бачимо, що:

- рівень зайнятості у міських поселеннях скоротився з 56,8% у 2010 році до 55,9% у 2014 році, у сільській місцевості з 62,7% до 55,9%;
- чисельність зайнятих жінок у 2014 році порівняно з 2010 р. зменшилася на 1246,7 тис. осіб і становила 8,718 млн. осіб, серед чоловіків порівняно з 2010 р. зменшилася на 946 тис. осіб і становила 9,4 млн. осіб.

За аналізований період 2010-2014 р.р. було визначено, що в період з 2010-2013 р.р. відбувалась позитивна тенденція до збільшення зайнятості населення та скорочення безробіття. Ситуація у 2013-2014 значно згіршилась зовсім навпаки, це сталось через складну ситуацію в країні.

Різноманіття типів безробіття робить задачу її скорочення надзвичайно складною. Оскільки єдиного способу боротьби з безробіттям не існує, то у світі для вирішення цієї проблеми приходиться використовувати різні методи.

Рівень фрикційного безробіття може бути знижений за рахунок:

1) поліпшення інформаційного забезпечення ринку праці. В усіх країнах цю функцію виконують організації по працевлаштуванню (біржі праці). Вони збирають у роботодавців інформацію про існуючі вакансії і повідомляють її безробітним;

2) усунення факторів, що знижують мобільність робочої сили. Для цього необхідно насамперед:

- створення розвинутого ринку житла;
- збільшення масштабів житлового будівництва;
- скасування адміністративних перешкод для переїзду з одного населеного пункту в інший.

Скороченню структурного безробіття найбільше сприяють програми професійного перенавчання і перекваліфікації. Такого роду програми повинні привести до того, щоб робоча сила найкращим ладом відповідала наявним робочим місцям. Ця задача досягається програмою професійної підготовки, інформацією про робочі місця. Програми професійної підготовки забезпечують як підготовку на робочих місцях, так і в спеціальних навчальних закладах для безробітних, молоді, а також для робочих старших віків, чия професія виявилася застарілою. Найбільше важко боротися з циклічним безробіттям, для вирішення такої задачі найбільш ефективними є наступні заходи: створення умов для росту попиту на товари. Тому, що попит на ринку праці – похідний і залежить від ситуації на ринках товарів і послуг, то зайнятість зростає, а безробіття впаде в тому випадку, якщо товарні ринки пред'являть більший попит і для його задоволення треба буде найняти додаткових працівників. Способами збільшення попиту є: стимулювання росту експорту (це може привести до росту обсягів виробництва і, відповідно, зайнятості на них); підтримка і заохочення інвестицій у реконструкцію підприємства з метою підвищення конкурентоздатності продукції.

Створення умов для скорочення пропозиції праці. Очевидно, що чим менше людей претендують на робочі місця, тим легше знайти роботу навіть при тій же числі вільних робочих місць. Скоротити число претендентів на ці місця і, більш того визволити додаткові

вакансії для безробітних цілком реально. Деяке полегшення може принести, наприклад, надання можливості дострокового виходу на пенсію працівникам, що ще не досягли пенсійного зрости. Разом з тим цей спосіб може використовуватися тільки в дуже обмежених масштабах, тому що він волоче істотне збільшення пенсійних виплат [4].

Створення умов для росту самозайнятості. Зміст такого роду програм полягає в тому, що людям допомагають відкрити власну справу, щоб вони могли прокормити себе і свою родину, навіть якщо їм не вдається знайти роботу по найму.

Для допомоги молоді можуть використовуватися різні методи (економічне стимулювання молодіжної зайнятості; створення спеціальних фірм, що пропонують роботу молоді; створення центрів навчання молодих людей тим професіям, шанси на зайнятість у якій найбільш високі [5].

Список методів скорочення безробіття можна продовжувати ще довго, але важливо розуміти, що всі ці програми не можуть цілком чи ліквідувати істотно скоротити циклічне безробіття. Такий результат досягається лише при загальному поліпшенні економічної ситуації в країні.

Література

1. Багатомовна система енциклопедії. Офіційний веб сайт [електронний ресурс] .- Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org>

2. Комітета статистики України. Офіційний веб-сайт [електронний ресурс].-Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

3. Державна служба зайнятості України. Офіційний веб-сайт [електронний ресурс].-Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/>

4. Петрова І.Л. Проблеми та перспективи мінімізації безробіття/І.Л.Петрова//Економіка та держава.-2006.-№5.-С.90-92.

5. Кодацкий В.П. Пути снижения уровня безработицы/В.П.Кодацкий//Економіка.Фінанси.Право.-2004.-№11.-С.3-5.

УДК339(477):339.73(043)

Уланова Ю. О.

СОТРУДНИЧЕСТВО УКРАИНЫ С МЕЖДУНАРОДНЫМИ ФИНАНСОВЫМИ ОРГАНИЗАЦИЯМИ

Проблема государственного долга международным финансовым организациям напрямую связана с проблемой экономической безопасности страны. Пути решения проблемы государственного долга косвенным образом влияют на бюджетную дееспособность страны, стабильность гривны и рост экономики в целом.

Международные финансы рассматриваются как совокупность перераспределительных отношений, возникающих в связи с формированием и использованием на мировом или же международном уровнях установленных фондов финансовых ресурсов [1]. Другими словами с помощью международных финансов осуществляется функция межгосударственного перераспределения финансовых ресурсов. Глобальной системой аккумуляции свободных финансовых ресурсов и предоставление их заемщикам является международный финансовый рынок. *Международные финансовые отношения* - это достаточно сложная система в которой происходят движения денежных потоков. Они могут быть групповыми по следующим направлениям:

- между субъектами хозяйствования разных стран;
- взаимоотношения государства с юридическими и физическими лицами других стран;
- взаимоотношения государства с правительствами других стран и международными финансовыми организациями;
- взаимоотношения государства и субъектов хозяйствования по международными финансовыми институтами.

В сфере международных финансов так же, кроме национальных субъектов – государства, его предприятий и граждан, необходимо отметить наднациональные субъекты – международные финансовые организации и международные финансовые институты.

Международные финансовые организации – это институты, созданные на основании межгосударственных соглашений для регулирования международных экономических отношений. Основные причины развития международных финансовых отношений – расширение связей между странами: внешнеторговых, культурно-технических и других.

На протяжении последнего столетия с целью интеграции национальных экономик были учреждены международные финансовые организации – Международный валютный фонд (МВФ), Международный банк реконструкции и развития (МБРР), Европейский банк реконструкции и развития (ЕБРР), Всемирная торговая организация (ВТО).

Особая роль в построении международной финансовой системы принадлежит Международному валютному фонду (МВФ). Эта международная финансовая организация межправительственного сотрудничества со статусом специализированного учреждения ООН организована в 1944 году по решению Конференции ООН по валютно-финансовым вопросам (в Бреттон-Вудс, США). Количество государств-членов МВФ – более 100. Членство в МВФ служит условием вступления в Международный банк реконструкции и развития (МБРР).

Функции, изначально заложенные в МВФ, направлены на создание условий роста международной торговли, стабильности обменных курсов валют и оказание помощи в создании многосторонней системы расчётов по текущим операциям между государствами. Официальные задачи фонда – устранять валютные ограничения, сдерживающие рост мировой торговли, а также предоставлять государствам финансовые ресурсы для снятия диспропорций в платёжном балансе без использования ограничительных мер в области внешней торговли и расчётов.

Стандартные требования МВФ для государств, попавших в финансовую яму, – снижение бюджетных расходов, повышение тарифов для населения, жесткая финансовая дисциплина. В результате реформ, спонсируемых МВФ, основная часть средств, полученных от фонда идёт на выполнение условий поставленных этой организацией. Также, погашение долга предусматривается в большинстве случаев в иностранной валюте. В результате, как правило, без того ослабленная экономика страны-дебитора, пренебрегая всеми мерами продовольственной безопасности, вынуждена переориентироваться исключительно на экспорт, чтобы покрыть долг.

За последние пять лет крупнейшими источниками внешнего финансирования для Украины являются МВФ (60%), Международный Банк реконструкции и развития (31%), а также Европейское сообщество (9%). (Рис 1).[2]

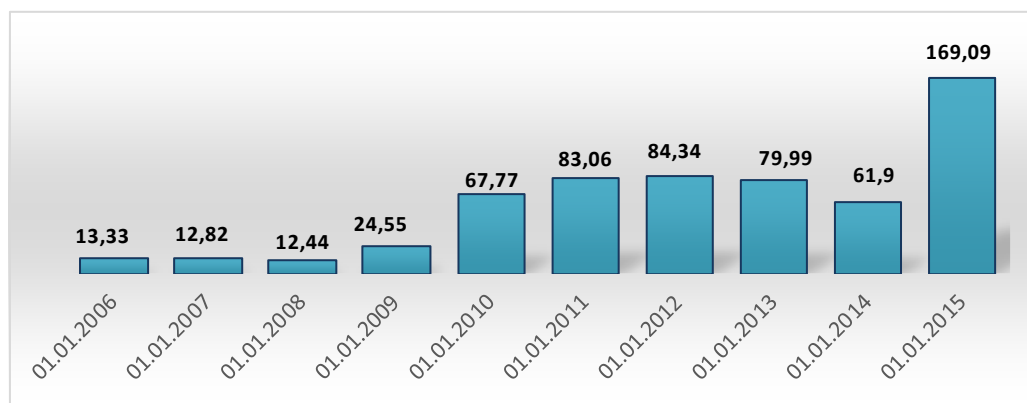

Рис 1. Государственный внешний долг Украины международным финансовым организациям (млрд.грн) [3]

За последние пять лет внешний долг Украины международным финансовым организациям увеличился на 86,031,2 млн.грн. Наибольший прирост пришелся на 2015 год – 107,19 млрд.грн. В Министерстве финансов подчёркивают, что главной причиной роста государственного долга Украины является девальвация гривны. Курс национальной валюты по

отношению к доллару упал с 15,77 грн/долл в декабре 2014 года до 21,53 грн/долл в конце сентября 2015 года.

Таким образом, взаимоотношения Украины с международными финансовыми организациями крайне важны для развития национальной экономики в целом. Согласно мировому рейтингу составленному на основе прироста заимствований Украина вошла в 20-ку и заняла 13 место в мире и оказалась на 1 месте среди стран Восточной Европы благодаря объёмам финансовой помощи, полученной в период кризиса от МВФ, Мирового банка, Европейского Союза.

Литература

1. Международные финансы и их функции. [Электронный ресурс]-Режим доступа: <http://finansovjgid.ru/finansu/18-megdynarodnue-finansu.html>
2. Официальный сайт государственного комитета статистики. [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Финансовый портал. [Электронный ресурс]-Режим доступа index.minfin.com.ua/index/debt

УДК 338.45.009.12:669(477)(043)

Шкурат О. О.

ПРОБЛЕМИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

В сучасний час, в умовах ринкової економіки дуже важко добитися бажаних результатів у веденні свого бізнесу, якщо не планувати його ефективний розвиток, не акумулювати постійно інформацію про власні перспективи і можливості, про стан цільових ринків, положення на них конкурентів і своєї конкурентоспроможності. Ринкова ситуація багато в чому залежить від стану і результатів конкурентної боротьби.

Конкурентоспроможність підприємства - це реальна та потенційна спроможність підприємства з урахуванням наявних у нього для цього можливостей проектувати, виготовляти та реалізовувати в конкретних умовах товари, які за своїми споживчими і вартісними характеристиками в комплексі більш привабливі для споживачів, ніж товари конкурентів.

Актуальність теми зумовлена об'єктивною необхідністю розробки напрямів підвищення конкурентоспроможності українських металургійних підприємств в умовах зростаючої конкуренції як на внутрішньому, так і на світовому ринку.

В Україні дуже розповсюджена і має передові перспективи металургійна промисловість. Металургійний комплекс України включає виробництво продукції із чорних та кольорових металів. Виробництво металів є дуже складним процесом, який проходить багато стадій, починаючи видобуванням сировини і закінчуючи отриманням готової продукції і сплавів. Виробництво металів відіграє дуже значну роль у промисловості України, адже кольорові та чорні метали широко використовуються у будівництві, машинобудуванні, транспортній галузі та в багатьох інших галузях народного господарювання. Сучасний стан металургійної галузі України характеризується відносною стабілізацією показників обсягу виробництва.

З огляду на те, що підприємства металургійної галузі є матеріальною основою економіки України, важливим завданням сьогодні стає забезпечення їх конкурентоспроможності на глобальних ринках. Вирішення цієї проблеми передбачає насамперед дослідження факторів конкурентоспроможності, методів їх формування та використання в управлінні металургійними підприємствами в контексті зміцнення їхніх глобальних конкурентних позицій вже сьогодні і в перспективі.

Через високий ступінь зносу основних фондів, застрілі технології та відсутність модернізації в Україні заводська собівартість багатьох видів металопродукції стала набагато вищою, аніж ціна такого ж, і навіть більш якісного, металу на світовому ринку. Випускаючи неконкурентоздатну продукцію, вітчизняна металургійна галузь працює собі у збиток. Причиною цьому може бути недостатня кількість інвестицій у металургійну промисловість України: у 2011

році інвестиції у металургію склали 6333,5 млн.грн. (12,1% від інвестицій у промисловість), у 2012р. – 9185,3 млн.грн. (відповідно – 10,7%), у 2013 р. – 8955,9 млн.грн. (9,4%), у 2014 році – 10669,6 млн.грн. (10,5%). Відсутність стимулювання інвестування у промисловість України для її технічного переоснащення призвела до плачевного стану основних засобів виробництва, у тому числі і у металургійній галузі. Україна втратила можливості для оновлення та модернізації, які мала металургійна галузь декілька років тому під час росту попиту та цін на метал. Розглянемо динаміку експорту металургійних виробів (табл. 1).

Таблиця 1

Структура та динаміка експорту металургійної галузі України

Продукція	Обсяг експорту, тис. дол.		
	2012 рік	2013 рік	2014 рік
Недорогоцінні метали	22100996,8	18889845,9	17570747,8
Чорні метали	18466123,2	15340427,3	14319270,8
Мідь і вироби з них	254190,9	196351,2	163127
Нікель і вироби з них	19000,7	14474,9	20018,2
Алюміній	184653,6	144683,5	143703
Свинець	15295	17048,3	19865,6
Цинк	11050,2	12909,2	6764,8
Інші метали	140473,5	157044,3	128424,7

У 2013 році спостерігається значний спад експорту чорних металів (на 43,3%), міді і виробів із неї (на 18%), нікелю і виробів із нього (на 24,3%), алюмінію і виробів із нього (на 29%). У 2014 році починається невелике зростання експорту цих товарів: чорних металів (на 10,2%), міді і виробів із неї (на 5,9%), нікелю і виробів із нього (на 62,1%), свинцю і виробів із нього (на 5%). Погіршив експортну спрямованість вітчизняних металургійних підприємств той факт, що в Індії, Китаї та Туреччині останніми роками були введені в експлуатацію нові металургійні підприємства.

Головними країнами-споживачами українського прокату є Російська Федерація (29,0%), Туреччина (5,5%), Італія (4,4%), Польща (4,1%), Індія (3,7%), ОАЕ, Саудівська Аравія, Іран та інші країни (53,5%). Перед українською металургією наразі стоїть важливе завдання, яке полягає у плануванні диверсифікації ринків збуту. Європейський ринок і ринок країн СНД має для України стратегічне значення. Але Європейський Союз активно захищає свій ринок від постачання металопродукції з України, а Туреччина, яка є одним із найбільших імпортерів українського металу, зараз активно переходить на виробництво власної продукції.

В сьогоденних умовах металургійна галузь тяжко долає наслідки світової кризи, за останні роки спостерігається тенденція зниження питомої ваги по цій галузі. Маючи значний потенціал виробництва продукції спостерігається тенденція зниження питомої ваги галузі металургії, та враховуючи скорочення наявних виробничих потужностей галузь гостро потребує пошуку зовнішніх або внутрішніх ринків збуту продукції.

На сьогодні підприємства металургійної галузі України не готові йти на глобальні заходи щодо реконструкції і реорганізації виробництва, а залучені інвестиції переважно спрямовуються на завершення раніше початих проектів і здійснення короткострокових високорентабельних заходів. Найбільш прийнятними джерелами фінансування при реалізації проектів модернізації залишаються власні кошти підприємств і позичкові кошти.

Висока енергоємність виробництва металургійної галузі пояснюється неефективним споживанням паливно-енергетичних ресурсів, що спонукає додатково витратити природний газ що збільшує залежність галузі від імпорту енергоресурсів. Надвисокі витрати енергоносіїв призводять до зниження конкурентоспроможності української металопродукції. Енергоємність виробництва чавуну на українських металургійних підприємствах на 30 % вища, ніж на провідних підприємствах світу. Такий стан склався внаслідок недостатнього використання нових

технологій, зокрема спалювання пиловугільного палива у доменних печах. Сьогодні, ще в Україні панують застарілі технології виплавки сталі і практично не застосовуються на українських підприємствах прогресивне електронно-променеве плавлення сталі та методи прямого відновлення залізних руд, які належать до п'ятого технологічного укладу.

Література

1. Державний комітет статистики України. Офіційний веб-сайт [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Мазур В. Металургія України: стан, конкурентоспроможність та перспективи / В. Мазур// Дзеркала тижня. – 2013. - №8
3. Уфимцева О. Ю. Шляхи модернізації металургійної галузі України / О.Ю.Уфимцева, С.Д.Топал // Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. – 2013. – № 3. – С.53 – 56.

**СЕКЦІЯ
ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГОВОЇ ПОЛІТИКИ**

УДК 658.84 (043)

Журавлева К. А.

СИСТЕМА СРЕДСТВ МАРКЕТИНГА И ИХ СТРУКТУРА

Система средств маркетинга - совокупность приемов и методов, конкретный инструментарий, используемый фирмой для достижения поставленной цели, решения соответствующих задач. К ней относятся приемы и методы планирования продукции, определение цен, использование товарных знаков, производственных марок, фирменной упаковки, распределения, установление личных контактов, рекламирования, стимулирования сбыта, улучшения обслуживания клиентов, анализа маркетинговой деятельности. [1]

С конца 50-х гг. Система средств маркетинга определяется как «маркетинговая смесь». В конце 70-х гг. Возможные элементы этой смеси были объединены в четыре группы (концепция «4Р» - от начальной буквы английского названия каждого элемента), в том числе product (товар), place (место), promotion (продвижение) и price (цена). Главный элемент этой смеси это товар. Основными инструментами маркетинговой деятельности фирмы является его качество, разнообразие, внешний вид, свойства, товарные знаки, упаковка, габариты, сервис, гарантии, возможности возвращения покупателем и тому подобное. Главным в создании товара является нахождение и реализация преимуществ для потребителей в широком диапазоне - от упаковки к экологической безопасности. В идеале товар фирмы должен быть уникальным для рынка.[2]

Распределение - это прежде всего выбор рациональных каналов сбыта продукции фирмы. Именно они должны связывать фирму с рынком, предоставлять возможность реализации ее продукции. Кроме того, этот блок системы средств маркетинга требует надлежащих приемов и методов создания сбытового аппарата, подготовки торговых работников, размещение товаров в соответствующих торговых заведениях, формирования в каждом из них соответствующего ассортимента и номенклатуры продукции, накопление необходимых и достаточных ее запасов, организации транспортировки, хранения и тому подобное.[1]

Продвижение имеет целью создание информационной взаимосвязи фирмы со своим целевым рынком. Основными инструментами являются реклама, стимулирование, пропаганда, стимулирование сбыта и персональная продажа.

Ценообразование заключается в подходах и методах определения преysкуранных цен, скидок, условий платежей и кредитования покупателей, управление ими.

В последние годы эта концепция дополнилась еще несколькими «Р», в том числе people (люди), personalselling (персональная продажа), package (упаковка). Важнейшей составляющей маркетинговой смеси являются люди. С точки зрения маркетинга их можно разделить на три категории: персонал фирмы, розничные (оптовые) торговцы и потребители (покупатели). [3]

Таким образом, система маркетинговых коммуникаций может быть представлена как совокупность средств СМК, которые условно поделим на две группы: основные и синтетические.

К основным средствам маркетинговых коммуникаций могут быть отнесены:

- реклама;
- прямой маркетинг (в том числе персональные продажи);
- публич рилейшнз (в том числе публицити);
- стимулирование сбыта (или сейлзпромоушн). Синтетическими средствами

маркетинговых коммуникаций являются:

- брендинг;
- спонсорство;
- участие в выставках и ярмарках;
- интегрированные маркетинговые коммуникации в местах продажи. [4]

Занимает обособленную позицию и не может быть включен в названные группы средств маркетинговых коммуникаций один из самых старых инструментов коммерческих

коммуникаций - неформальные вербальные маркетинговые коммуникации (генерируемые коммуникатором слухи). К основным средствам СМК они не могут отнесены, потому что в системе современного маркетинга им не принадлежит определяющая стратегическая роль. Однако следует отметить, что в ограниченных масштабах молва может быть использована для достижения маркетинговых целей. С другой стороны, данное средство СМК не включает в себя элементы основных средств. Поэтому оно не может быть определено как синтетическое. Более того, слухи сами по себе могут быть одним из элементов основных средств СМК (например, коммуникации, налаживаемые с широкой общественностью в рамках мероприятий паблик рилейшнз, или коммуникации внутри фирмы-коммуникатора).

В современной практике коммуникаций встречается также деление мероприятий и приемов по продвижению товаров на ATL- и BTL-акции. К группе ATL-акций (от англ. *abovetheline* - "над чертой") относят прямую рекламу. К группе BTL-акций (от англ. *belowtheline* - "под чертой") обычно относят мероприятия по стимулированию сбыта и паблик рилейшнз: презентации, сэмплинги, конкурсы, участие в массовых акциях, паблисити и т. п. [2]

Некоторые специалисты относят к самостоятельным средствам маркетинговых коммуникаций упаковку (англ. *packaging*) и так называемые коллатеральные средства (от англ. *collateralmaterials* - побочные, второстепенные средства).

Под категорией коллатеральных материалов, на наш взгляд, объединяют элементы других средств СМК: рекламные листовки, рекламные сувениры, инструменты комплекса маркетинговых коммуникаций по месту продажи, участие в выставках и т. п. Выделение же коллатеральных материалов в качестве самостоятельного средства СМК противоречит системному подходу, так как классификация в данном случае осуществляется не по принципиальному, сущностному критерию, а по формальному признаку. [5]

Необходимо признать, что трудно провести четкий "водораздел" не только между различными средствами СМК, но и между элементами комплекса маркетинга.

Так, некоторые приемы стимулирования сбыта (предоставление покупателю различных гарантий, дополнительных удобств и неоплачиваемых услуг) могут рассматриваться как элементы расширенной характеристики маркетинговой модели товара, его "подкрепление". [2]

Так различают прямой и интерактивный (непрямой) маркетинг. Наиболее удачным решением для фирмы будет являться сочетание сразу нескольких элементов, поскольку это позволит как можно быстрее привлечь покупателя, достигнув тем самым своей цели. Например, можно совместить прием прямого маркетинга «Ранняя пташка» с приемом непрямого маркетинга психологических цен. Это значительно увеличит вероятность того, что товар будет реализован в максимально короткие сроки.

Примеры тесной взаимосвязи и взаимопроникновения элементов маркетинг-микс и коммуникационной смеси достаточно многочисленны.

Ярко выраженной границы между СМК и другими составляющими комплекса маркетинга (маркетинг-микс) также нет. Ведь и товар (его качество, специфические характеристики, внешнее оформление, дизайн), и уровень цены, и компетентность, доброжелательность сбытового персонала, и качество сервисного обслуживания, - все это несет мощный информационный и эмоциональный сигнал, который фирма-производитель посылает потенциальным потребителям и другим целевым аудиториям. Из этого следует, что все без исключения элементы комплекса маркетинга выполняют определенную коммуникационную роль. [5]

СМК же как самостоятельный элемент комплекса маркетинга объединяет специфические средства и приемы, непосредственной задачей которых является формирование запланированных взаимоотношений с целевыми аудиториями.

Таким образом, каждая фирма должна иметь свою структуру маркетинга, то есть четкое сочетание элементов (системы средств), которые используются для достижения поставленной цели, удовлетворение потребностей целевого рынка. На предприятии должна быть налажена система сбора информации об изменениях, которые происходят в маркетинговой среде.

Изменения в макроокружение предприятие контролировать не в состоянии, оно адаптируется к ним. Изменения в микроокружение предприятие использует в свою пользу.

Литература

1. Дурович А.П. «Маркетинг в предпринимательской деятельности». — Минск, 1997.
2. Бутенко Н.В. Основы маркетинга: учебное пособие / Н.В. Бутенко. — К. : Издательско-полиграфический центр «Київський університет», 2008. — 140 с.
3. Ваганов А.С., Шмелев Н.А. Стратегический маркетинг: учебно-практическое пособие — М. : Московский государственный университет экономики, статистики и информатики, 2005. — 112 с.
4. Хлусов, В.П. Основы маркетинга: учебник — М.: «Издательство ПРИОР», 2011. — 260 с.
5. Ламбен Ж. Ж. Стратегический маркетинг: учебник/ Ж.Ж. Ламбен.- СПб: Наука, 2011. — 487с.

УДК 339.372.2.009.12(477)(043)

Ларіна Д.Є.

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА ТА ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ РОЗДРІБНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Розвиток конкурентного середовища є необхідною умовою для ефективного функціонування ринку. Сьогодні основними негативними державорегулюючими чинниками, які гальмують розвиток конкурентного середовища, є: нестабільність законодавства, корупція та політична нестабільність. Негативні тенденції у конкурентному середовищі пов'язані передусім із сповільненням ринкових реформ, широким використанням адміністративних методів. Тому невідкладним завданням економічної політики держави є виправлення деформацій ринкового механізму, здійснення комплексу заходів, які повинні сприяти формуванню ефективного конкурентного середовища. У зв'язку з цим, на нашу думку, Україні необхідна довгострокова стратегія розвитку та регулювання конкурентного середовища. Вона повинна бути націлена на подальшу модернізацію системи захисту конкуренції та антимонопольного регулювання. Крім того, ця стратегія повинна забезпечувати вільні умови входу підприємств роздрібною торгівлі на ринок та виходу з нього.[2] Вважаємо, що механізми та шляхи розвитку конкурентного середовища повинні базуватися на економічних принципах, наведених у таблиці 1.

Таблиця 1

Економічні принципи розвитку конкурентного середовища підприємств роздрібною торгівлі

ПРИНЦИП	СУТЬ ПРИНЦИПУ
Єдності простору	Правила роботи на ринку повинні бути єдиними на всій території, проведення єдиної економічної політики України
Свободи економічної діяльності	Визнання рівності прав суб'єктів підприємницької діяльності, недоторканість власності
Підтримки конкуренції	Заради досягнення суспільно важливих результатів держава бере на себе функції щодо створення конкурентного середовища
Протистояння появи недобросовісної конкуренції	Застосування законодавчо затверджених заходів щодо попередження, обмеження та припинення монополістичної діяльності та недобросовісної конкуренції.

Конкурентне середовище є саморегульним і таким, що розвивається самостійно, як явище. Проте, напрями його розвитку значною мірою можуть бути скореговані державою. З огляду на це фундаментом посилення конкурентних переваг торговельних підприємств є законодавчо-правове регулювання конкурентного середовища.

Значення держави як регульовного органу, який стримує монополістичні тенденції і сприяє розвитку конкурентних відносин, полягає в створенні системи заходів щодо заохочення

змагальності на ринку, яка стимулюватиме ділову активність та підтримку дотримання принципу рівних можливостей.[1]

Основними завданнями конкурентної політики України, яка сприятиме розвитку конкурентного середовища, повинні бути: забезпечення економічного зростання і конкурентоспроможності економіки, сприяння технічного прогресу, контроль за діяльністю монопольних суб'єктів, витіснення з ринку нерентабельних підприємств. До того ж головні стратегічні завдання держави полягають в створенні законодавчої основи конкурентних відносин, а також нового господарського механізму, орієнтованого на стимулювання конкуренції.

Крім того, для розвитку сприятливого конкурентного середовища в Україні, на нашу думку, необхідно підтримувати такі умови:

- множинність продавців однорідної продукції, розвиток малого і середнього бізнесу;
- зацікавленість суб'єктів в підприємницькій діяльності, економічна свобода і повна самостійність у комерційній діяльності господарюючого суб'єкта (вибір організаційної форми господарювання, визначення джерел фінансування, методів і структур управління, збутом тощо), відсутність диктату з боку уряду (держави);
- наявність ринку нерухомості і землі, чітких правових норм, стійких грошової та фінансової систем, стимулюючої податкової, кредитної, цінової і зовнішньоторговельної політики
- забезпечення вільного доступу до інформації про товари та ціни.

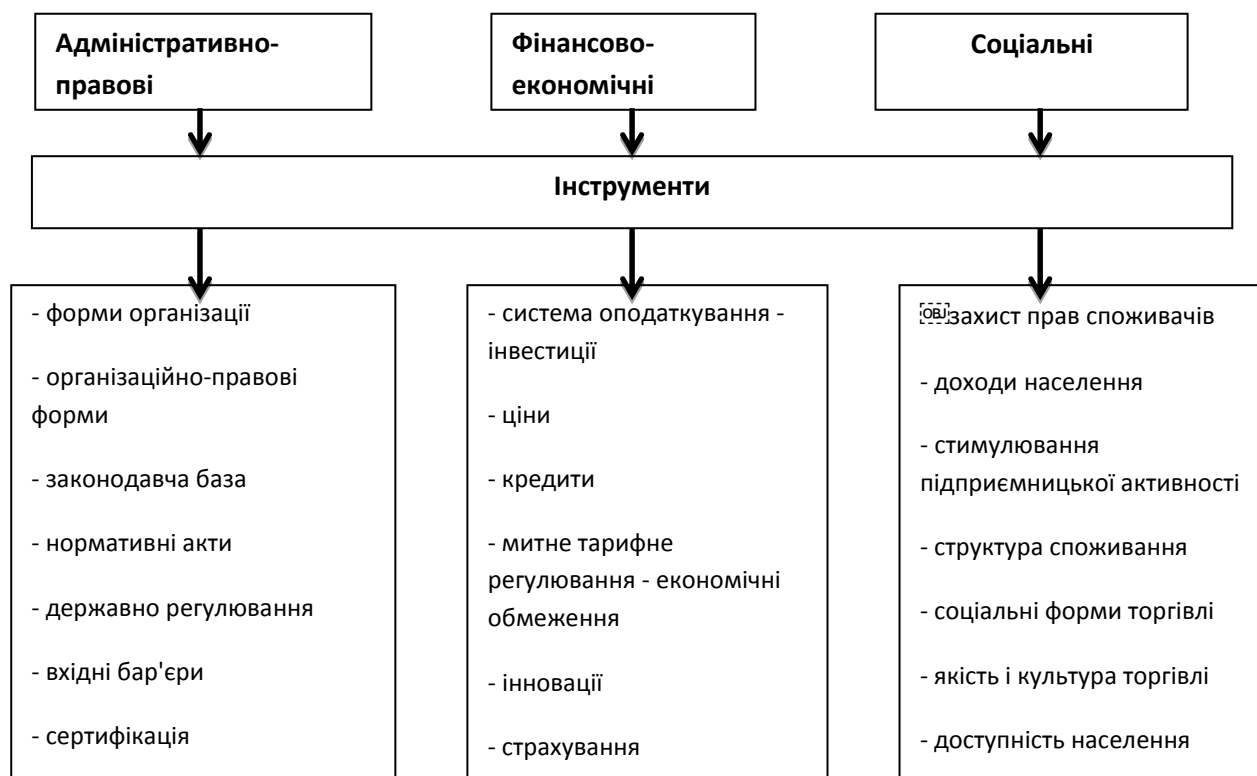

Рисунок 1 Механізми формування конкурентоспроможних підприємств у сфері товарного обігу

Ефективність підтримки зазначених умов залежить від механізму регулювання конкурентного середовища, і насамперед державного. Таке регулювання здійснюється на різних рівнях державної влади. Сьогодні в структурі державних органів не виділено спеціалізованих органів щодо вивчення конкурентного середовища та бар'єрів, які перешкоджають його прогресивному розвитку. Нами вдосконалено механізм регулювання конкурентного середовища для виявлення аналізу та усунення адміністративних бар'єрів (рисунок 1).[4]

Отже, розвиток і утворення ринкових механізмів, поява різноманіття організаційно-правових форм підприємств торгівлі, залучення до торгівлі значної кількості населення, розвиток конкуренції, необхідність широкого впровадження сучасного устаткування і нових технологій зумовили потребу в нових підходах до організації роботи та покращання конкурентних переваг роздрібних торговельних підприємств.

Література

1. Бланк И.А. Управление торговым предприятием / Бланк И.А. – К.: Украинско-Финский институт менеджмента и бизнеса, 2001. – 501 с.
2. Мазаракі А.А. Економіка торговельного підприємства : підручник / А.А. Мазаракі, Л.О. Лігоненко, Н.М. Ушакова. – К.: Хрещатик, 1999,- 797с.
3. Садеков А.А. Инвестиционная привлекательность предприятия (методология и методика оценки) / А.А. Садеков; Донецкий гос.ун-т экономики и торговли им. Туган-Барановского. – Донецк: ДонГУЭТ им. М. Туган-Барановского, 2001.-269с.
4. Шнипко О.С. Національна конкурентоспроможність: сутність, проблеми, механізми реалізації / О.С. Шнипко. – К.: Наук. думка, 2003. – 344 с.

УДК 658.8(043)

Свирина Е.А.

МАРКЕТИНГ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СОВРЕМЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

Маркетинг — это процесс создания дополнительной стоимости предприятия, процесс инвестирования в существующие ресурсы с целью получения дополнительной прибыли.

В процессе работы каждая компания, ставя новые амбициозные задачи, одновременно сталкивается с большим количеством проблемных ситуаций, присущих именно рыночной экономике. Реальной проблемой осуществления предпринимательской деятельности стала проблема поиска платежеспособного спроса. Мало произвести товар, надо организовать всю работу таким образом, чтобы получить прибыль от продажи этого товара. Для этого необходимо чёткое представление, чего именно хочет или может желать потребитель. Типичные ситуации и задачи, которые требуют решения:

- Вывод нового продукта на рынок.
- Вывод продукта на новые региональные рынки, создание дилерской сети.
- Принятие решения об инвестировании проекта при отсутствии точной информации о рынке.
- Недостаточная эффективность методов продвижения и рекламы.
- Конкуренция.
- Ожидания клиентов о товаре не соответствуют действительности.
- Недовольство клиентов уровнем предоставляемых товаров / услуг.
- Падение продаж.
- Низкий престиж продукции / услуг / компании.
- Большие издержки на поставках.

Опираясь на маркетинговое исследование компании могут варьировать свою деятельность. Такие исследования проводят с целью сбора информации и анализа потребительских интересов, характеристик, идей для улучшения и продвижения продукции на рынке. Можно заказать маркетинговое исследование с целью узнать конкурентов в лицо и об их успехе на рынке. Задачи здесь бывают совершенно разные. Результаты этих процедур помогают менеджерам в принятии решений относительно выбора рынка, целевой аудитории, региона, стратегии ведения бизнеса, а также разработке мероприятий по контролю за их выполнением.

Для более глубокого анализа рекомендуются полевые методы. Их подразделяют на качественные и количественные, однако все они связаны с общением с потенциальными потребителями.

Комплекс маркетинга включает набор тех инструментов, которые есть в распоряжении маркетологов, они могут влиять на спрос, на свой продукт со стороны рынка. Комплекс маркетинга формируют так называемые 4 и 7 «Р»

Модель маркетинг — микс (marketing mix model) или также называемый комплекс маркетинга является основным элементом любой бизнес стратегии. Модель проста и универсальна в использовании, и представляет собой некий чек-лист для результативного развития продукта компании на рынке. Именно из-за своей простоты модель маркетинг микса может использовать любой — даже человек, не являющийся специалистом в области маркетинга.

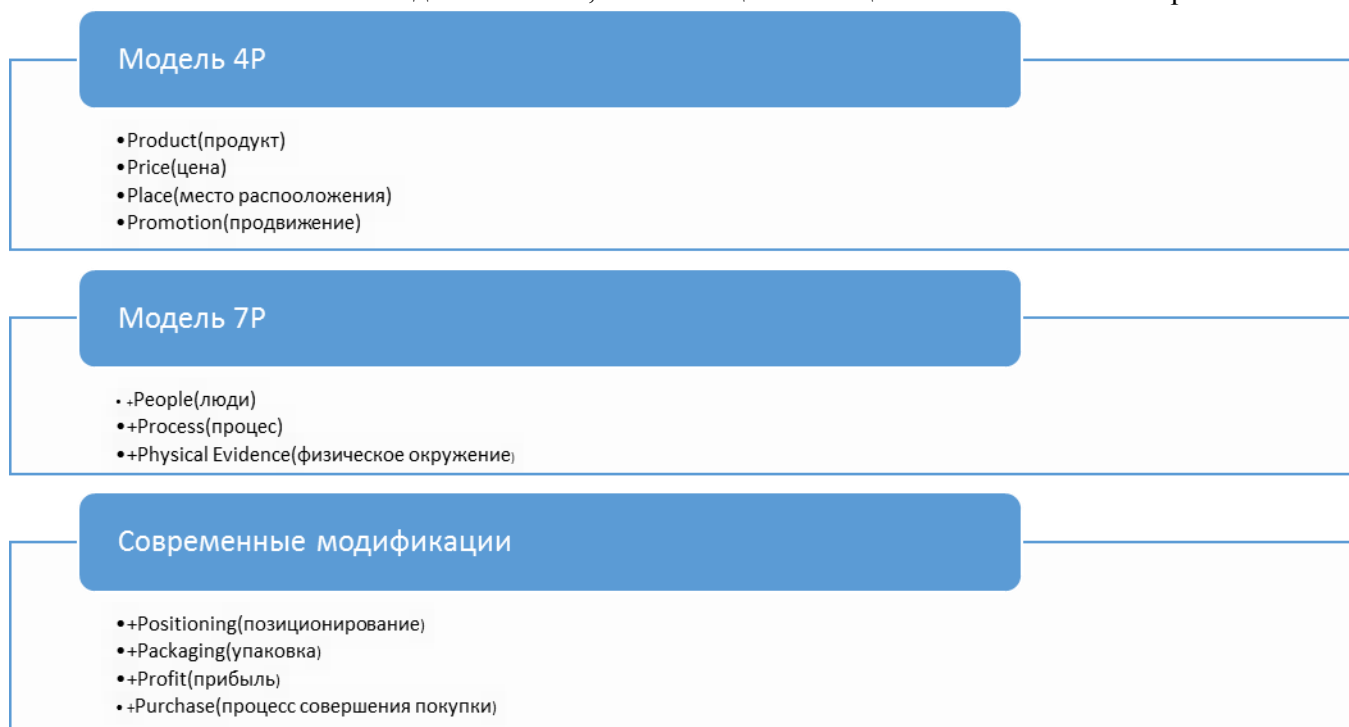

Рис. 1. Комплекс маркетинга

Изначально комплекс маркетинга состоял из четырех элементов (4P), впоследствии усложнялся и в результате перешел в комплекс маркетинга 5P и 7P. Наиболее распространена модель 4 и 7 «Р». В комплекс маркетинга 4P обычно включают следующие элементы:

- продукт (товар, услуга);
- его цена (в соотношении с конкурентами и потребностью рынка);
- то, как доходит (доводится) продукт до потребителя;
- то, как продвигается продукт.

Такое вычленение и отдельного рассмотрения инструментов, элементов и переменных из общего комплекса маркетинга обозначается концепцией «4P». В комплекс маркетинга включаются только четыре элемента, названия которых в английском языке начинаются с буквы "P":

- product,
- price,
- place,
- promotion.

Именно эти элементы, переменные принимаются во внимание маркетингом, признаются ключевыми и требующими постоянного пристального внимания. Более того, все эти элементы комплекса маркетинга взаимосвязаны между собой и именно в этой взаимосвязи отдельных элементов маркетинг планирует, разрабатывает и реализует маркетинговые действия.

Комплекс маркетинга "7P" включает все элементы комплекса маркетинга "4P" (product, price, place, promotion), а также такие элементы, как "people" — люди, все те, кто прямо или косвенно вовлечены в процесс маркетинга, "process"- процедуры, механизмы и

последовательности действий, которые обеспечивают маркетинг, "physical evidence" - обстановка, среда, в которой оказывается услуга, продается товар.

Маркетинговая деятельность предприятия способствует рациональному расходованию ресурсов предприятия за счет разработки конкретных программ, адресованных целевым группам потребителей, что в итоге приводит к достижению нужных экономических результатов работы.

Литература

1. Бебрис А.О. Успешный маркетинговый подход как основа выбора инновационной стратегии развития компании./А.О.Бебрис//Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук.-2013.-№ 10-1.-С. 159-161.

2. Бебрис А.О. Успешный маркетинг в современных инновационно-ориентированных компаниях./А.О.Бебрис//Экономика и управление: анализ тенденций и перспектив развития.-2013.-№ 7-1.-С. 101-104.

3. Каптюхин Р.В. Особенности маркетинговых интернет-коммуникаций и классификация ./Р.В.Каптюхин//Транспортное дело России. — 2013. — №6 часть 2 (109) 34.-С. 87-92.

УДК 330(447)(043)

Марченко А.Г.

СУЧАСНИЙ СТАН ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Починаючи з III кварталу 2012 року по теперішній час (початок літа 2015 року) в країні відбувається стійке зниження ВВП - прискорено з I кварталу 2014 . На 2015 рік прогнозується падіння ВВП від 9-9,5% до 11,5% . У той же час в I кварталі 2015 спад ВВП склав 17,2%.

За даними національного банку України за 2014 рік падіння ВВП країни склало 7,5%, а девальвація гривні досягла 100%, рівень споживчої інфляції виріс до 25%, банківська система втратила третину від усіх депозитних вкладів населення, а золотовалютні резерви країни зменшилися до 7, 5 млрд. доларів. Дефіцит бюджету за підсумками 2014 року склав 63 млрд. гривень.

На літо 2015 року щомісячний промисловий спад в країні фіксується з травня 2012 року.

Згідно з дослідженням Міністерства економічного розвитку і торгівлі (МЕРТ), рівень тіньової економіки на Україні в 2014 році виріс до 42% від ВВП і став рекордним з 2007 року.

Індекс поточного матеріального становища громадян за даними GfK Ukraine в квітня 2015 досяг мінімального значення за останні 15 років - 23 з 200 . Рівень безробіття в 2015 році досяг найвищого рівня за всі роки незалежності України .

Офіційна статистика і оцінки експертів по Україні є вкрай песимістичними. Триває катастрофічний спад в промисловості, при чому без урахування що вийшли зі складу країни Донбасу і Криму, швидко зростає безробіття, ВВП падає рекордними для всього світу темпами, крім того за 24 роки незалежності спад ВВП України став найгіршим показником в усьому світі, падіння ВВП склало 35% по відношенню до рівня 1991 року. Найближчі за статистикою країни Молдова і Грузія отримали спад 29% і 15.4%, а країни з багаторічною війною і пережили гуманітарну катастрофу, такі як ЦАР і Зімбабве впали лише на 0,94% і 2,3% відповідно. Також в червневих і липневих доповідях МВФ по Україні прогнози МВФ продовжували і продовжують погіршуватися. Згідно цих доповідях бідність у країні виросте в 2015 році до 33%. Всі позитивні фактори, які відзначає МВФ - це уповільнення темпів спаду ВВП, виконання і так максимально урізаного бюджету, стабілізація курсу валюти при повній відсутності вільних торгів і діючих валютних обмеженнях, а також зростання депозитів у нац.валюті, який відбувся після триразовою девальвації. Крім того за звітом за серпень на Україні залишилося тільки 128 працюючих банків. При цьому за півтора року НБУ відкликав ліцензії у 65 банків, ще 58 банків перебувають у стадії ліквідації, або віднесені до числа неплатоспроможних. Крім усього іншого помітно виріс і зовнішній борг України. На 1 липня 2015 року сума боргу склала \$ 127 млрд., Що склало вже 110,5% від ВВП країни. Дуже важка ситуація склалася і в українському автопромі, який показав падіння промислового виробництва в 10 разів з 2014 по 2015 рік (при тому, що 2014 вважався невдалим), а також на 60% показав падіння продажів. Велика частина автомобільних

заводів на Україні закриваються. За даними Національного інституту стратегічних досліджень, виробництво промислової продукції (без урахування частини зони проведення військової операції) зменшилась порівняно з 2014 роком в 2,5 рази, найбільше скорочення зазнало металургійне виробництво - 42, 6% і машинобудування - 46,3% .

Таким чином українська економіка продовжує неухильне зниження. Відсутність у країні ефективної виконавчої влади та небажання проводити системні реформи тільки погіршує становище. На жаль, падіння економіки в Україні супроводжується різким сплеском безробіття, що на тлі зростання споживчих цін призведе до значного погіршення умов життя населення, яке вже випробувало потрясіння від підвищення тарифів ЖКГ 1 грудня 2015 року

Література

1.Офіційний сайт Світового банку {Електронний ресурс}/ - Режим доступу:

<http://data.worldbank.org/indicator>

2.Офіційний сайт державної статистики України {Електронний ресурс}/ - Режим доступу:

<http://www.ukrstat.gov.ua>

3.Офіційний сайт Міністерства України {Електронний ресурс}/ - Режим доступу: <http://me.gov.ua>

УДК 339,727,22*(447)(043)

Недбайлова К.Є.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Досягнення стабільного соціально – економічного розвитку в Україні потребує нарощування інвестиційних ресурсів, послідовного збільшення частки капітальних вкладень у ВВП, поліпшення структури інвестиційних джерел та оптимізації напрямів їх вкладення.

Метою даної статті є визначення шляхів забезпечення стимулювання процесів нагромадження й ефективного використання інвестиційних ресурсів відповідно до визначених пріоритетів економічного зростання, зокрема перспектив інноваційного розвитку. Передумовою для цього має стати макроекономічна стабільність, що сприятиме акумулюванню внутрішніх і зовнішніх ресурсів через підвищення довіри інвесторів до економічної політики та зменшення рівня ризику інвестування . [6, 89].

На сучасному етапі розвитку економіки України потреба в залученні іноземних інвестицій обумовлена необхідністю імпорту капітального обладнання для модернізації і реструктуризації економіки, що сприятиме майбутньому економічному зростанню та розвитку. Крім того, вони мають використовуватись для фінансування дефіциту поточного рахунку платіжного балансу, який характерний для країн з перехідною економікою, враховуючи світову фінансову кризу .

Тобто, Україна розглядає прямі іноземні інвестиції як засоби для забезпечення необхідних розмірів фінансових ресурсів із метою здійснення великих інвестиційних проектів, і тим самим прискорити процес перетворення економіки країни.

Для визначення заходів щодо покращення інвестиційного клімату країни необхідно зробити аналіз надходження інвестицій в Україну за 2014 рік.

У цілому приріст сукупного обсягу іноземного капіталу в економіку країни, з урахуванням його переоцінки, втрат і курсової різниці склав 45916,0 млрд. дол.(Рис. 1).

У 2014 році обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну в порівнянні з 2013 роком знизився на 12,2 мільярда доларів.(<http://comments.ua/images/Infogr12.jpg>).Причому, падіння інвестицій з Кіпру, через який традиційно український і російський бізнес реінвестує в Україні, склало 5,5 доларів. А якщо враховувати зменшення інвестицій з Російської Федерації (1,5 млрд. Дол.), то економіка України недоотримала близько 7 млрд. Дол. США. Про це свідчить аналіз Українського інституту стратегій глобального розвитку та адаптації.

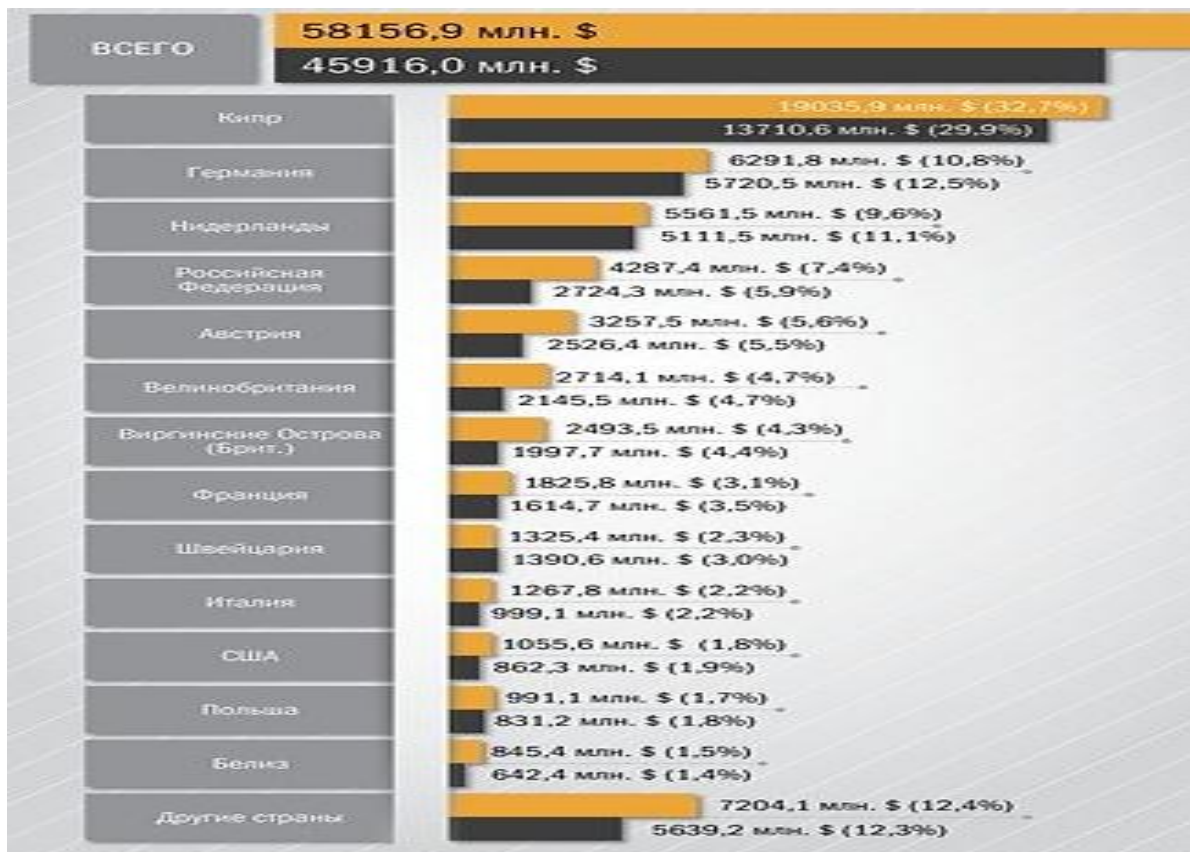

Рис. 1 (Прямі іноземні інвестиції в Україну (<http://comments.ua/politics/510637-pryamie-investitsii-ukrainu-snzilis.html>))

Для забезпечення умов підвищення конкурентоспроможності необхідно розробити чітку державну стратегію досягнення конкурентоспроможності національної економіки України, яка відповідала б її ресурсно-технологічному рівню. Світовий банк оцінює потреби України в інвестиціях більш ніж 100 млрд. дол. США. Необхідно зазначити, що обсяг іноземних інвестицій в українську економіку зумовлений з одного боку факторами, що збільшують потік інвестицій. До перших можна віднести такі:

1. дешева та висококваліфікована робоча сила;
2. вигідне географічне розташування країни;
3. місткий ринок високоякісної й відносно недорогої сировини;
4. просторий і конкурентно необмежений для імпортерів ринок товарів;
5. значні промисловий та аграрний потенціали;
6. відсутність усталеної ринкової конкуренції серед товаровиробників.

До факторів, які стримують приплив інвестицій, належать такі:

1. політична невизначеність, пов'язана зі значним розшаруванням населення України;
2. сильні бюрократичні традиції, що залишилися Україні в спадок і гальмують реалізацію інвестиційних проектів;
3. корумпованість органів влади, в тому числі і відповідальних за прийняття рішень у галузі іноземного інвестування;
4. фактична відсутність спільної із західними країнами системи подання і обґрунтування ділових пропозицій, бізнес-планів, інвестиційних програм, їх практична невідповідність загальноприйнятим світовим стандартам;
5. надзвичайно високий рівень економічної злочинності та загальної криміналізації суспільства;

Тому основними напрямками поліпшення інвестиційного клімату країни повинно бути:

- сприяння розвитку інвестиційної інфраструктури;

- формування сприятливого інвестиційного іміджу через організацію та участь в міжнародних виставках, ярмарках, інвестиційних проектах;
- покращання інформаційного забезпечення іноземних інвесторів про потенційні можливості інвестування;
- підтримка малого підприємництва, створювати конкурентне ринкове середовище, швидко реагувати на споживчі потреби і кон'юнктуру ринку
- сприяння розвитку фондового ринку з метою активізації участі іноземних інвесторів у процесах приватизації .

З метою поліпшення економічної ситуації та створення сприятливого інвестиційного клімату було б доцільно створити в Україні єдину спеціалізовану державну структуру, в якій було б зосереджено базу даних щодо всіх підприємств (включаючи сферу середнього та малого бізнесу), яка б надавала конкретну інформацію про можливості інвестування в Україні разом з пропозиціями конкретних проектів і пошуком потенційних партнерів.

Література

- 1) http://www.rusnauka.com/2_ANR_2010/Economics/4_57537.doc.htm
- 2) Комашенко, Т.А. Інвестиційний ринок України як об'єкт державного регулювання: сутність та механізм функціонування/ Т.А.Комашенко// Економіка та держава. – 2014. - №9. – с.86-88
- 3) Малютін, О.К. Концепція поліпшення інвестиційного клімату в Україні / О.К.Малютін // Фінанси України. – 2014- №11. – с.64-74
- 4) <http://comments.ua/politics/510637-pryamie-investitsii-ukrainu-snizilis.html>

УДК 330.56(477)(043)

Політаєва А. І.

ПРОЖИТКОВИЙ МІНІМУМ: РОЛЬ ТА МІСЦЕ У РОЗПОДІЛІ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Існування розвинутої системи соціальних стандартів, гарантій та нормативів є ознакою соціально спрямованої держави. Завданням такої держави є не лише закріплення їх у своїх нормативно-правових актах, а й виконання та реалізація їх на практиці.

Особливо актуальним це питання є в Україні, оскільки держава, перебуваючи в стадії переходу від командно-адміністративної до ринкової, а інакше кажучи трансформаційної економіки, не здатна в силу реальних економічних можливостей виконувати свої зобов'язання перед суспільством.

Забезпечення прожиткового мінімуму в Україні останнім часом стає все гіршим, він є занадто низьким і не забезпечує у повній мірі нормальне відновлення робочої сили.

Доходи населення та прожитковий мінімум є одними з найважливіших індикаторів рівня життя населення. Прожитковий мінімум відіграє вирішальну роль у розподілі доходів населення у зв'язку з тим, що він є одним з найважливіших індикаторів рівня життя населення, який визначає вартісну величину достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості. [1]

Характеризуючи доходи населення та їх структуру в Україні можемо зробити висновок, що із загальної величини номінальних доходів населення України у 2014р. (табл.1) більшу частку складала заробітна плата, соціальні допомоги та трансферти, а найменшу доходи від власності.

Таблиця 1

Загальна величина номінальних доходів населення України у 2014р.

Вид доходів	млн. грн	частка
Заробітна плата	611 656	39,9%
Соціальні допомоги та трансферти	569 972	37,2%

Прибуток та змішаний дохід	257 426	16,8%
Доходи від власності (одержані)	92 016	6,6%
Всього	1 531 070	100,0%

Із динаміки середньорічної заробітної плати в Україні 2008-2015 рр.(табл.2) з/п зросла на 51% (1730 грн), а у доларовому еквіваленті зменшилася на 42,1% (197,6 \$). [3]

Таблиця 2
Розмір прожиткового мінімуму в Україні.

Вводиться з	Діти віком до 6р.	Діти віком 6-18р.	Працездатні особи	Особи що втратили працездатність	Загальний показник
01.01.2010	755	901	869	695	825
01.01.2011	816	977	941	750	894
01.01.2012	893	1112	1073	822	1017
01.01.2013	972	1210	1147	894	1108
01.01.2014	1032	1286	1218	949	1176
01.01.2015	1167	1455	1378	1074	1330

Данні таблиці 3 свідчать, що розмір прожиткового мінімуму с кожним роком збільшувався. Розмір прожиткового мінімуму в порівнянні с 2010 роком збільшився на 35,3% діти віком до 6 років, на 38% діти віком 6-18 років, на 36,9% працездатні особи, на 35,2% особи, які втратили працездатність, на 37,9% загальний показник. [5]

Аналізуючи прожитковий рівень в Україні можемо зробити такі висновки, що інфляція за 2014р. сформувалася за рахунок таких факторів, як економічні й політичні шоки, дисбаланси на тлі анексії Автономної Республіки Крим і антитерористичної операції на сході країни. Вагомим чинником також стали адміністративні підвищення цін одразу в декількох сегментах ринку. Це стосується насамперед масштабних підвищень тарифів на природний газ, опалення, воду, водовідведення, електроенергію, а також подорожчання транспортних і телекомунікаційних послуг. Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що на цінову ситуацію, яка склалася на споживчому ринку у 2014р., першочерговий вплив мало зростання цін на продукти харчування, адміністративні підвищення цін у сфері житлово-комунальних послуг, високі негативні очікування в суспільстві на тлі знецінення національної валюти. [9]

Для того щоб вирішити проблеми прожиткового мінімуму треба ввести пропозиції щодо перегляду вмісту і обсягу споживчого кошика українця, оскільки він не відповідає сучасним вимогам та інші зазначені проблеми потребують подальшого наукового аналізу, а також розробки і впровадження на цій основі надійних механізмів їх розвитку. Це дозволить підвищити рівень доходів українців і усунути такі соціально-економічні проблеми як бідність, надмірна диференціація населення за доходами, розбалансованість у регіональному розвитку.

Враховуючи вищевикладене можна стверджувати, що в Україні мають місце такі негативні явища, як низький рівень доходів населення, негативна диспропорція в їх структурі, висока регіональна диференціація доходів населення та заробітної плати, низький рівень оплати праці у низці галузей та регіонів країни, а також заборгованість із її виплати. На жаль, офіційна статистика доходів населення в Україні не відтворює в повній мірі реальну картину. Однак, на сьогоднішній день, для основної маси населення ситуацію в сфері доходів можна назвати критичною. У зв'язку з цим, з метою оптимізації механізму регулювання формування, структури та рівня доходів населення України, рекомендують наступне:

- Забезпечити випереджальне зростання первинних доходів громадян у порівнянні із вторинними. За допомогою державного регулювання необхідно стимулювати зростання зайнятості і, відповідно, скорочувати соціальні виплати.
- Згладжування дисбалансу у регіональному розвитку за рахунок більш динамічного розвитку слабких регіонів, що в свою чергу стане фундаментом для викорінення бідності, зростання заробітної плати та доходів населення.
- Перенести тяжкість оподаткування з менш прибуткового населення на більш прибуткове, тобто орієнтуватися на прогресивну шкалу оподаткування доходів.

Таким чином, визначаючи роль прожиткового мінімуму у розподілі доходів населення в Україні та шляхів його збільшення, можемо зробити висновок, що прожитковий мінімум вже давно перестав виконувати функцію базового соціального стандарту для визначення достатнього рівня життя громадян, а тому потребує оновлення з урахуванням потреб соціально-економічного розвитку.

Література

- 1) Базилевич В.Д. Економічна теорія: політекономія: підручник / Базилевич В.Д. - К.: Знання-Прес, 2006. – С. 111.
- 2) Бандурка О.М. Державне регулювання економіки. / Бандурка О.М. - Харків, 2000.- С. 160.
- 3) Відяпін В.І. Економічна теорія: підручник. / Відяпін В.І - М.: ИНФРА-М, 2005. – С. 672.
- 4) Голеусова Г.А. Прожитковий мінімум як об'єктивна основа визначення рівня соціальних гарантій / Голеусова Г.А. - Вісник ФПУ, березень 2001, - С. 17.
- 5) Завіновська Г.Т. Економіка праці / Завіновська Г.Т. - Навч. посіб. -- К.: КНЕУ, 2006. – С.220.
- 6) Закон України «Про прожитковий мінімум» № 966-XIV від 15.07. 1999 р. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>

УДК 330.342.146(430)(043)

Рассолова А.А.

ПРИМЕНЕНИЕ МОДЕЛИ РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ ГЕРМАНИИ В СТАНОВЛЕНИИ РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ

Актуальность данной темы обусловлена тем, что каждая страна имеет свою уникальную экономическую историю; она (страна) живёт своей экономической жизнью, по чётко сформулированным законам, которые вырабатывались столетиями и опираясь на опыт других государств.

Цель: изучить модель рыночной экономики Германии и извлечь полезную информацию для усовершенствования нашей экономики.

Для достижения поставленной цели решаются следующие задачи:

- проанализировать модель рыночной экономики на примере Германии, а также выделить её характерные черты;
- рассмотреть преимущества и недостатки данной модели;
- рассмотреть перспективы применения германской модели в становлении рыночной экономики Украины

Объектом исследования выступают экономика Германии и Украины.

Во всех рыночных моделях есть общие черты, к числу которых относятся:

- наличие многообразных форм собственности;
- преобладание свободных цен на товары и услуги;
- развитая система свободной конкуренции;
- распространение предпринимательской деятельности;
- определенная система государственного регулирования экономики;
- господство частной собственности и частной инициативы;
- рыночная экономика играет решающую роль в их развитии;
- основными производителями являются крупные объединения, контролирующие движение капитала;

- государственное регулирование экономики стало необходимым условием экономического роста, и государство стало активным субъектом экономики;
- наблюдается тенденция к формированию социально-ориентированных систем;
- стремление к открытой экономике.

Германская модель – это модель социального рыночного хозяйства, которая расширение конкурентных начал увязывает с созданием особой социальной инфраструктуры, смягчающей недостатки рынка и капитала, с формированием многослойной институциональной структуры субъектов социальной политики. В Германии государству отведена регулирующая функция. При этом действует принцип: «как можно меньше государства, насколько это возможно, и столько государства, насколько это нужно»

Цели социального рыночного хозяйства Германии, преследуемые еще с основания ФРГ и средства, которые необходимо использовать для их достижения в соответствии с общей концепцией, можно охарактеризовать следующим образом:

1. достижение максимально высокого благосостояния

а) благодаря установлению порядка конкуренции;

б) благодаря целенаправленному проведению политики, ориентированной на рост и обеспечивающей его постоянство на достаточном уровне с использованием таких экономико-политических инструментов, которые как можно меньше ограничивают экономическую свободу;

в) благодаря обеспечению полной занятости, стремление к которой объясняется социальными причинами, поскольку она позволяет гарантировать доход каждому лицу, способному и желающему работать;

г) благодаря обеспечению свободы внешней торговли, свободному обмену валют и расширению международного разделения труда в рамках мировой экономики.

2. обеспечение экономической эффективности и социально справедливой денежной системы, т.е. в особенности обеспечение стабильности цен

а) благодаря существованию независимого центрального эмиссионного банка;

б) благодаря стабильности государственного бюджета;

в) благодаря обеспечению выравнивания платежного баланса и равновесию во внешней торговле.

3. социальная обеспеченность, социальная справедливость и социальный прогресс, прежде всего защита семьи, справедливое распределение доходов и имущества

а) за счет достижения максимального уровня социального продукта как экономической основы социальной защищенности;

б) благодаря созданию порядка осуществления конкуренции, так как она сводит к минимуму социальную несправедливость и одновременно способствует социальному прогрессу;

в) за счет государственной корректировки первоначального распределения доходов и имущества в форме выплаты социальной помощи, пенсий и компенсаций, доплат за жилье и т.п.

Использование данных целей может ускорить и усовершенствовать формирование рыночной экономики Украины. Реформы необходимы в сфере государственного управления и в судебной системе. Нужно также наверстывать упущения в экономическом и социальном законодательстве, которые имели место в течение более чем двух десятилетий с момента обретения независимости. При поддержке гражданского общества правительство Украины взяло честлюбивый курс на реформы. Борьба с коррупцией, строительство новой судебной системы и полиции на принципах правового государства, создание прогнозируемых рамочных условий для бизнеса и укрепления территориальных общин (громад) являются сердцевиной этих реформ. Германия поддерживает Украину в осуществлении крайне необходимых реформ. В 2015 году Германия выделяет в общей сложности около 700 миллионов евро в виде кредитов и грантов. Это один из крупнейших пакетов сотрудничества из всех, которые Германия вообще имеет с другими странами.

Литература

1. Кудров В.М. Мировая экономика: Учебник. – М.: Издательство БЕК, 2000 г., с. 2-4.
2. Хайнц Л. Социальная рыночная экономика, германский путь. – М.: «Дело ЛТД», 1994 г., с. 57-59, 68-69, 210-218.
3. Халеви́нская Е.Д., Кро́зе И. Мировая экономика: Учебник / Под редакцией Е.Д. Халеви́нской. – М.: Юрист, 2009 г., с. 57-62, 137-140, 279-284.
4. http://gazeta.zn.ua/international/ukraina-i-germaniya-partnery-na-buduschee_.html

УДК 336.748.12(477)(043)

Серпокрылова А. С.

ИНФЛЯЦИЯ И АНТИИНФЛЯЦИОННАЯ ПОЛИТИКА В УКРАИНЕ

Инфляция представляет собой одну из наиболее острых проблем современного развития экономики во многих странах мира, отрицательно влияя на все стороны жизни общества. Она обесценивает результаты труда, уничтожает сбережения юридических и физических лиц, препятствует долгосрочным инвестициям и экономическому росту. Высокая инфляция разрушает денежную систему, провоцирует бегство национального капитала за границу, ослабляет национальную валюту, способствует ее вытеснению во внутреннем обращении иностранной валютой, подрывает возможности финансирования государственного бюджета.

В декабре 2014 года инфляция в Украине без учета аннексированного Крыма и Севастополя ускорилась до 3% с 1,9% зафиксированных в ноябре. По данным Государственной службы статистики, в годовом выражении (по сравнению с декабрем 2013 года), инфляция ускорилась с 21,8% до 24,9%. За январь-декабрь 2014 года цены выросли на 12,1% по сравнению с аналогичным периодом предыдущего года.

В декабре по сравнению с ноябрем наиболее значительно подорожали овощи на 14,4%, яйца на 7,3%, подсолнечное масло на 7,1%, хлеб и хлебобулочные изделия на 6,8%, рыба и продукты из рыбы на 5%.

В годовом выражении к декабрю 2013 года больше всего подорожали тарифы за услуги канализации на 69,5%, стоимость природного газа на 62,8%, топливо и масло на 60,7%, фрукты на 55,9%, водоснабжение на 47,4%, горячая вода и отопление на 46,9%, фармацевтическая продукция на 44,9%. При этом в декабре снизились цены лишь на сахар на 2,6%. В годовом выражении снизились цены только на овощи на 10,6%.

Таким образом, в Украине уровень инфляции на 2014 год составил почти 25%. [1]

Таблица 1.

Индекс инфляции на 2014-2015 года [2]

	январь	февраль	март	апрель	май	июнь	июль	август	сентябрь	октябрь	ноябрь	декабрь	За год
2014	100,2	100,6	102,2	103,3	103,8	101,0	100,4	100,8	102,9	102,4	101,9	103,0	101,88
2015	103,1	105,3	110,8	114,0	102,2	100,4	99,0	99,2	102,3	98,7			103,50

Инфляция в Украине в 2015 году составит 45-50%, в 2016 замедлится до 10-12%, а в 2017 — до 7%, прогнозирует Национальный банк Украины.[3]

Текущими задачами названы стабилизация валютного рынка и дезинфляция, успешная реализация программы МВФ, пополнение золотовалютных резервов и постепенная отмена административных мер, однако затем ставится задача перейти к политике монетарного таргетирования с ориентацией на показатели чистых внутренних активов (ЧВА), денежной базы и чистых международных резервов.

В документе указывается, что прирост денежной базы в следующем году будет ограничен 65 млрд грн., или 15,3% по сравнению с закрепленным в программе расширенного финансирования МВФ показателем для этого года в 91 млрд грн., или 27,3%. Как сообщалось, за 2014 год потребительские цены в Украине возросли на 24,9%, а базовая инфляция составила 22,8%.

За пять месяцев текущего года потребительские цены в Украине уже выросли на 40,1%. В то же время в мае 2015 года инфляция замедлилась до 2,2% после скачка до 14% в апреле и 10,8% — в марте, а в годовом измерении — до 58,4% с 60,9% месяцем ранее. Базовая инфляция в Украине в мае замедлилась до 1,9% с 4,6% в апреле и 10,8% в марте. С начала года она достигла 27,7%, а в годовом измерении (по отношению к аналогичному месяцу прошлого года) — 46,5% по сравнению с 47,1% по итогам апреля и 44,6% по итогам марта. (Таблица 1.)

Государственный бюджет Украины на 2015 год построен на оптимистическом сценарии развития ситуации, предусматривающем падение ВВП на 5,5% при инфляции 26,7%, тогда как два других правительственных сценария предполагают падение ВВП 8,6% и 11,9% при инфляции 38,1% и 42,8% соответственно.

В то же время МВФ в конце мая по итогам переговоров с украинскими властями ухудшил прогноз падения ВВП страны в текущем году до 9%, а инфляции — до 46%. [1]

Таким образом, инфляция в Украине составит 45-50% в 2015 году.

Тонкость борьбы с инфляцией заключается именно в том, чтобы правильно уловить и использовать именно те обусловленные местом и временем явления.

К числу инфляционных факторов, которые имели и имеют место в течение последних лет в Украине, принадлежат:

1. нестабильная экономическая ситуация в стране;
2. поднятие цен на энергоносители и основные виды сырья и материалов;
3. высокая ставка налога на прибыль-30%;
4. монопольное ценообразование в условиях монополизации большинства видов промышленного производства, которое ведет к диктатному повышению цен производителями, поскольку потребители, лишены выбора и отсутствует сдерживающий контроль по ценам.

К социально-экономическим последствиям инфляции в Украине относятся в первую очередь

1. снижение жизненного уровня населения;
2. сокращение текущих реальных расходов население;
3. разделение население на бедных и богатых;
4. падение производства отрасли;
5. увеличение уровня безработицы.

Нельзя однозначно сказать, что правительство Украины ничего не предпринимает в борьбе с инфляцией. Нынешняя антиинфляционная политика государства направлена на:

Создание условий для предприятий, занимающихся производством так как успешная деятельность предприятия является залогом снижения уровня безработицы в стране, и увеличения ВВП. Разработку всех возможностей по улучшению налоговой системы в Украине, более "мягкие" налоги позволят предпринимателям отказаться от так называемой чёрной кассы. Жесткий контроль за соблюдением антимонопольного законодательства Украины, с целью недопущения увеличения цен на монопольные продукты (газ, сырьё, топливо и др.) Постоянное увеличение заработной платы работающим на государственных предприятиях, повышение уровня минимальной заработной платы и пенсий. Контроль за мероприятиями по импорту и экспорту продукции с целью недопущения демпинговых цен импортёров и завышенных цен экспорта; контроль за курсом валют.

Литература

1. Финансовый портал Украины. Инфляция в Украине до конца года превысит 25% [Электронный ресурс] / Финансовый портал Украины // finance.ua. — Режим доступа: <http://news.finance.ua/ru/news/-/338501/inflyatsiya-v-ukraine-do-kontsa-goda-prevysit-25-ekonomist>

2. Факты Украины. В Украине инфляция достигнет 45% в текущем году [Электронный ресурс] / Факты Украины // fakty.ua. – Режим доступа: <http://fakty.ua/195711-v-ukraine-inflyaciya-dostignet-45-v-etom-godu---mvf>

3. Национальный банк Украины. Прогноз инфляции [Электронный ресурс] / Национальный банк Украины // bank.gov.ua. – Режим доступа: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=16036607>

УДК658.06.81.03 (043)

Сандуляк Д.С.

МАРКЕТИНГОВА СТРАТЕГІЯ ВИХОДУ ПІДПРИЄМСТВА НА ЗОВНІШНІЙ РИНОК

Міжнародний маркетинг — це систематична, планомірна та активна обробка міжнародних ринків на різних етапах руху товарів до покупця, яка має враховувати особливості окремих закордонних ринків.

Міжнародний ринок є надзвичайно складним утворенням. Він характеризується значною місткістю, що створює значні перспективи для Експортно-імпортна політика підприємства потребує специфічного підходу до підтримання конкурентоспроможності як з кількісних, так і з якісних параметрів, більш старанного дотримання принципів і методів маркетингу [2].

Стратегічний маркетинг є складовою маркетингового та стратегічного менеджменту фірми. Його основна мета полягає в розробці маркетингової стратегії для досягнення маркетингових цілей фірми з урахуванням ринкових вимог та можливостей фірми.

Основні завдання стратегічного маркетингу полягають в уточненні місії фірми, визначення цілей, розробка стратегії розвитку й забезпечення збалансованої структури товарного портфелю крізь максимально гнучке й ефективне використання наявних маркетингових інструментів, ресурсів, науково-технічного потенціалу, інноваційної діяльності і підприємницької ініціативи.

Розробка стратегії маркетингу розпочинається з аналізу та прогнозу зовнішнього середовища підприємства та оцінка його внутрішніх можливостей. На основі проведеного аналізу обґрунтовується зовнішній та внутрішній потенціал успіху підприємства. Внутрішній потенціал успіху може визначатись як сила і слабкість підприємства. Зовнішній потенціал визначається можливостями та ризиками, що містить в собі конкурентне середовище підприємства. Для виявлення факторів успіху використовують різні аналітичні методи, які дозволяють визначити реальні позиції підприємства в конкурентному середовищі.

Отже, стратегічний маркетинг характеризується розробкою багатопланових проектів, які містять в собі постановку цілей маркетингу і підприємства, визначення основних ринків, на яких доцільно діяти, формування системи організації і управління в перспективному плані, покращення ресурсного забезпечення, розвиток зв'язків підприємства в оточуючому його середовищі.

Маркетингове забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства включає:

- дослідження основних характеристик зовнішніх ринків, їх динаміки, тенденцій розвитку та пріоритетів;
- визначення основних суб'єктів, що діють на цих ринках, особливостей їх поведінки і мотивації;
- характеристику основних параметрів міжнародного маркетингового середовища;
- розробку стратегії виходу та діяльності на потенційному зарубіжному ринку;
- визначення проблем та специфіки зовнішньоекономічної діяльності на конкретних зовнішніх ринках.

Формування маркетингових стратегій – один з найсуттєвіших та найскладніших етапів процесу маркетингу. Здійснення маркетингових аналізів для подальшої розробки цілей, опрацювання стратегій, приводить до найкращих результатів. Це досить складна річ в умовах постійної зміни факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ маркетингу, накопичення і

розгляд даних усіх результатів про діяльність підприємства, важливо проводити на динамічній основі. Дотримання основних вимог до маркетингового аналізу (точність, послідовність, системність виконання) дає змогу на кожному відрізку часу мати необхідну інформацію для контролю або коригування маркетингової стратегії. Існує доволі багато визначень маркетингової стратегії серед яких: Маркетингова стратегія – основа дій фірми в конкретних ринкових умовах, що визначає способи застосування маркетингу для розширення цільових ринків та досягнення ефективних результатів .

Маркетингова стратегія – маркетингові заходи компанії зі сталого просування своїх товарів на ринок, включаючи визначення цілей, аналіз, планування маркетингових заходів, моніторинг [1]. Стратегія маркетингу – раціональна, логічна побудова, керуючись якою організаційна одиниця розраховує вирішити свої маркетингові задачі. Вона включає до себе конкретні стратегії по цільовим ринкам, комплексу маркетингу та рівню витрат на маркетинг [3]. Але найбільш розгорнутою та доречною для сучасних умов України є наступна трактовка цього поняття: стратегія маркетингу – формування та реалізація цілей та задач підприємства-виробника та експортера по кожному окремому ринку (сегменту ринка) та кожному товару на певний період часу для здійснення виробничо-комерційної діяльності у повній відповідності до ринкової ситуації та можливостей підприємства. Розробляється на основі дослідження та прогнозування кон'юнктури товарного ринку, вивчення товарів, покупців, конкурентів та представляє собою раціональну логічну побудову, керуючись якою організація розраховує вирішити свої маркетингові задачі .

Міжнародна маркетингова стратегія складатиметься з таких основних елементів:

- Вибір способу виходу на зовнішній ринок
- Розробка товарної політики
- Розробка цінової політики
- Розробка політики просування

Можна виділити три стратегії розвитку фірми і, відповідно, три маркетингові стратегії, залежно від загальноекономічного стану фірми: стратегії виживання, стабілізації і росту. Останні становлять найбільший інтерес, оскільки саме зростання, тобто розширення масштабів діяльності фірми, дозволяє збільшити прибуток, обсяг продажу, частку ринку.

Можна виділити три напрями росту – інтенсифікація наявних можливостей, об'єднання зусиль з іншими фірмами і вихід фірми в інші сфери діяльності. Вибір напрямку росту обумовлює і вибір маркетингових стратегій [3]:

— Стратегій інтенсивного росту, які передбачають збільшення обсягу продажу, ринкової частки та прибутку шляхом інтенсифікації наявних ресурсів фірми.

— Стратегій інтегративного росту, які передбачають збільшення обсягів продажу, ринкової частки та прибутку шляхом об'єднання з іншими суб'єктами ринкової інфраструктури підприємства (посередниками, постачальниками, конкурентами).

— Стратегій диверсифікації, які передбачають переорієнтацію діяльності підприємства на нові перспективні ринки й виробництво принципово нових товарів для нових споживачів.

Формування маркетингових стратегій – один з найсуттєвіших та найскладніших етапів процесу маркетингу. Маркетингова стратегія – основа дій фірми в конкретних ринкових умовах, що визначає способи застосування маркетингу для розширення цільових ринків та досягнення ефективних результатів

Основне призначення маркетингової стратегії полягає в тому, щоб взаємо узгодити маркетингові цілі фірми з її можливостями, вимогами споживачів, використати слабкі позиції конкурентів та свої конкурентні переваги.

Література

1. Алексунин В.А. Международный маркетинг. [Учебное пособие]// В.А. Алексунин / – М.: Издательский Дом “Дашков и Ко”, 2000. – 160 с.
2. Дідківський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств.// М.І. Дідківський / – К.: Знання, 2006. – 462 с
3. Гаркавенко С.С. Маркетинг. Підручник.// С.С. Гаркавенко / – Київ: Лібра, 2004. – 712с.

4. Котлер Ф. Основы маркетинга: Пер. с англ. / Общ. Ред. И вступ. Ст. Е.М. Пеньковой. – Новосибирск: Наука, 1992. – 736 с.

**СЕКЦІЯ
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

УДК 336.225(477)(043)

Голубчикова Д. Р.

ПОДАТКОВА СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Роль оподаткування в сучасних економічних системах надзвичайно велика: податки є не дохідної частини бюджету, а й через усі ланки фінансової системи держави формують фінансові відносини з юридичними та фізичними особами. З податковою системою та податковою політикою пов'язані інтереси суспільства, держави, суб'єктів господарювання та всіх верств населення.

Податковий потенціал країни визначається загальноекономічним потенціалом. У свою чергу, податки впливають на стан економіки загалом, стан бюджетної системи, системи міжбюджетних відносин. Від податків цілком залежить здатність держави виконувати свої соціальні, економічні правоохоронні, оборонні та інші функції. А в умовах кризи податки та податкова політика істотно впливають на фінансову та національну безпеку держави.

Податкова безпека – це такий стан податкової сфери держави, для якого характерним є захищеність інтересів суб'єктів податкових відносин, стійкість і економічна незалежність податкової системи, що проявляється у стабільності податкового законодавства; здатність податкової системи до розвитку і вдосконалення, спроможність своєчасного виявлення та запобігання потенційних загроз у сфері оподаткування та здатність системи оподаткування в повній мірі реалізовувати усі функції податків як фіскальної так і регулюючої та соціальної з метою максимального узгодження інтересів держави та платників податків [2].

Таблиця 1

Показники податкового навантаження протягом 2008-2013 рр. [1]

Показники	Роки					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Податкові надходження до Зведеного бюджету України, млрд. грн.	227,165	208,073	234,448	334,692	387,731	376,578
ВВП, млрд грн	948,1	913,3	1 094,6	1 314	1 408,9	1 454,9
Рівень бюджетного податкового навантаження, %	23,96	22,78	21,42	25,47	27,52	25,88
Податкове навантаження на працю, %	10,7	11,29	10,90	10,59	11,21	11,47
Рівень загального податкового навантаження, %	34,66	34,07	32,32	36,06	38,73	37,35

Важливим фіскальним показником є податкове навантаження, що характеризує сукупний вплив податків на економіку країни загалом чи на окремих суб'єктів господарювання, тобто фактично є показником рівня податкової безпеки. Податкове навантаження – це міра, ступінь, рівень економічних обмежень, що виникають внаслідок відрахування грошових засобів на сплату податків, відволікання їх від інших можливих напрямків використання.

Як ми бачимо з таблиці 1, чіткої тенденції немає щодо зростання чи зменшення рівня податкового навантаження в Україні за аналізований період. Протягом 2008-2010 рр. рівень загального податкового навантаження знижувався від 34,66 % до 32,32 %, у 2011-2012 рр. він почав зростати, а у 2013 р. тенденція знов змінилась на протилежну. Отже, протягом шести

останніх років податкове навантаження зросло на 2,69 % за рахунок бюджетного податкового навантаження.

Аналіз свідчить про високий рівень податкового навантаження в Україні. Це призводить до значної тінізації економіки, ухилення від сплати податків та зборів, стримування розвитку національної економіки, а також погіршення інвестиційного клімату країни. Вихід є із цієї ситуації. Податкове навантаження має оптимально знизитись як для платників податків, так і для держави. Недоотримання надходжень до бюджетів можна компенсувати за рахунок збільшення кількості платників, розширення бази оподаткування та отримання коштів від податку на нерухомість.

Література

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.

2. Цимбалюк І.О. Податкова безпека в системі фінансової безпеки держави./ І.О. Цимбалюк // Стратегічне управління національним економічним розвитком: монографія в 2 т.- Донецьк: ДВНЗ «ДонНТ», 2013. Т.2.-392 с.-С 13-23.

УДК 330.322.12(043)

Головченко В.А.

ВИЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Поняття інформаційної безпеки, залежно від його використання, розглядається у декількох ракурсах.

У найзагальнішому випадку інформаційна безпека — це стан захищеності інформаційного середовища суспільства, який забезпечує його формування, використання і розвиток в інтересах громадян, організацій, держави.

Під інформаційним середовищем [information environment] розуміють сферу діяльності суб'єктів, пов'язану зі створенням, перетворенням і споживанням інформації. Інформаційне середовище умовно поділяється на три основні предметні частини:

- створення і розповсюдження вихідної та похідної інформації;
 - формування інформаційних ресурсів, підготовки інформаційних продуктів, надання інформаційних послуг;
 - споживання інформації;
- та дві забезпечувальні предметні частини:
- створення і застосування інформаційних систем, інформаційних технологій і засобів їхнього забезпечення;
 - створення і застосування засобів і механізмів інформаційної безпеки.

Більш розгорнуте формулювання інформаційної безпеки — це стан захищеності потреб в інформації особистості, суспільства і держави, при якому забезпечується їхнє існування і прогресивний розвиток незалежно від наявності внутрішніх і зовнішніх інформаційних загроз.

Слід відзначити, що задоволення в будь-якій мірі потреб в інформації призводить до оволодіння відомостями про навколишній світ та процеси, що протікають в ньому, тобто інформованості особистості, суспільства та держави. Стан інформованості визначає ступінь адекватності сприйняття суб'єктами навколишньої дійсності і як наслідок — обґрунтованість рішень та дій, що приймаються. [4, с. 46-48]

В залежності від виду загроз інформаційній безпеці інформаційну безпеку можна розглядати наступним чином (рис. 1.1):

- як забезпечення стану захищеності особистості, суспільства, держави від впливу неякісної інформації;
- інформації та інформаційних ресурсів від неправомірного впливу сторонніх осіб;
- інформаційних прав і свобод людини і громадянина.

Рис. 1. Основні складові інформаційної безпеки

В інформаційному праві інформаційна безпека — це одна із сторін розгляду інформаційних відносин у межах інформаційного законодавства з позицій захисту життєво важливих інтересів особистості, суспільства, держави та акцентування уваги на загрозах цим інтересам і на механізмах усунення або запобігання таким загрозам правовими методами.

Література

1. Богуш В. Інформаційна безпека держави/ Володимир Богуш, Олександр Юдін,; Гол. ред. Ю. О. Шпак. -К.: "МК-Прес", 2005. -432 с.
2. Бондарь И. Проблемы информационной безопасности в условиях переходного общества // Персонал. - 2003. - № 8. - С. 47-48.
3. Борсуковский Ю. Подходы и решения : Информационная безопасность // Мир денег. - 2001. - № 5. - С. 41-42

УДК 330.322.12(477)(043)

Гнідіна В.С.

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВЕНЧУРНОГО КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ

Світовий досвід свідчить, що важливу роль у модернізації господарського механізму, відіграє розвиток венчурного бізнесу. Саме венчурне інвестування допомогло економікам провідних країн світу перейти на нові інноваційні технології.

За визначенням Європейської асоціації фінансування венчурний капітал – це акціонерний капітал, що надається фірмами, які інвестують з одночасним управлінням в приватні підприємства.

Головне завдання венчурного фонду - залучити кошти від інвесторів і спрямувати їх на високоприбутковий бізнес, наприклад, шляхом купівлі цінних паперів підприємства. При цьому акції купуються шляхом їх приватної купівлі у власників. Через деякий час венчурний фонд продає акції, які сильно виросли в ціні та розподіляє отриманий дохід від їх реалізації серед учасників фонду [1].

Якщо придивитися уважніше до українських венчурних фондів, можна побачити, що понад 70% вкладень - це будівництво. Держава не обмежує венчурні фонди ні за кількістю учасників, ні по інструментах вкладень, тому венчури підходять для інвестування коштів у будівництво житла - вони позбавляють забудовника від необхідності платити податок з прибутку, що збільшує рентабельність його роботи.

Структуру венчурного фонду можна представити за допомогою наступної схеми (рис.1). Суть схеми полягає в тому, що забудовник формує коло інвесторів і створює з ними венчурний фонд, продавши їм свої сертифікати. Потім венчурний фонд направляє виручені від продажу сертифікатів гроші забудовникові. Після закінчення будівельних робіт він передає споруди інвесторам у податковому звіті. А сам фонд продовжує існувати й далі, не виплачуючи податки в казну, тому що він повинен виплатити їх тільки у разі закриття [2].

Рис. 1. Схема структури загального фонду венчурного капіталу

В Україні розвиток венчурного бізнесу почався в 1992 р. Після підписання угоди про створення Фонду «Україна» – першого венчурного фонду в нашій країні. На сьогоднішній день ця структура здійснила інвестиції в більш ніж 30 вітчизняних компаній на загальну суму близько \$ 10 млн.. Якщо в США, на батьківщині інвестфондів такого роду, призначення фондів полягало у вкладенні коштів в інноваційні проекти, то в Україні законодавча база заздалегідь підготувала ґрунт для національної специфіки інвестфондів – інвестування для відходу від податків.

Відповідно до появи венчурного капіталу українського походження розвиток вітчизняних венчурних фондів поділяють на 2 етапи:

1. 1992–2001рр. – цей етап характеризується наявністю 7 венчурних фондів неукраїнського походження. Напрямки інвестування цих фондів стосувалися менш ризикових галузей (агробізнес, харчопереробна галузь, виробництво будівельних матеріалів та меблів)[3].

2. 2001 р. – досі – розпочався з прийняттям Закону України «Про інститути спільного інвестування». Основною його характеристикою є зростання кількості венчурних фондів і створення їх резидентами України. Розподіл вартості активів за типами фондів на початок та кінець 2014 року представлений на рис.2. [4], з якого видно, що вартість чистих активів (ВЧА) примножується саме за рахунок венчурних фондів, які складають майже 95 % вартості усіх активів.

Якщо ж говорити про останні десятиліття, то в Україні спостерігається зростання кількості венчурних фондів у 18,7 разів. Однак, незважаючи на позитивну загалом тенденцію щодо зростання кількості венчурних фондів, на українському ринку венчурного капіталу наявні певні проблеми:

- недостатнє число компаній для венчурного фінансування;
- мала кількість привабливих інноваційних проектів з необхідної фондами прибутковістю й темпами росту;
- низький рівень культури корпоративного керування в малих компаніях, нерозуміння особливостей стратегій інноваційного розвитку й можливостей його фінансування;
- низька поінформованість або невірне подання про особливості діяльності й підходів венчурних фондів, особливо в регіонах країни.

Український ринок венчурного інвестування істотно відрізняється від зарубіжних ринків. По-перше, відрізняється сфера вкладення венчурного капіталу. По-друге, учасниками фондів можуть бути тільки юридичні особи. [5].

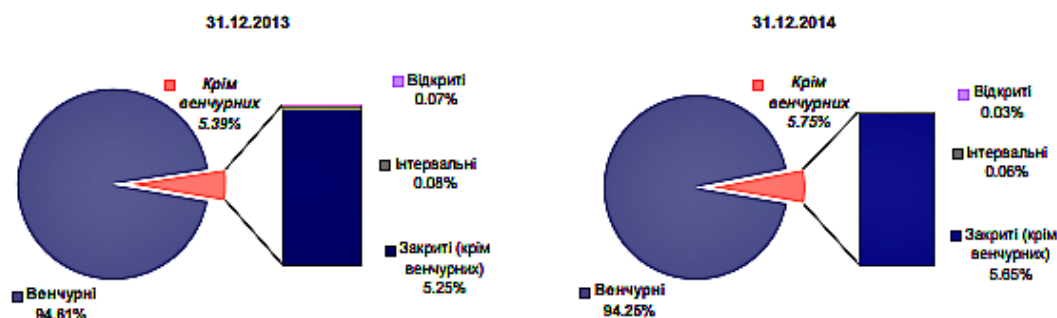

Рис. 2. Розподіл ВЧА за типами фондів на початок та кінець 2014 року.

На даний момент основним інвестором українських венчурних фондів є Європейський банк реконструкції та розвитку. Другим інвестором венчурних фондів є закордонні державні структури. Залучення коштів для венчурного інвестування з українських джерел надзвичайно обмежене. Причинами цього є слабкий розвиток необхідної інфраструктури, недостатнє і несприятливий законодавча база, відсутність комерційного інтересу на тлі ризику та ін. В такій ситуації говорити про будь-яку конкуренцію між венчурними фондами в Україні рано. [6].

Але в Україні є ряд факторів, які можуть сприяти розвитку структур венчурного капіталу. До цих факторів слід віднести такі: наявність дешевої, висококваліфікованої робочої сили; великі запаси сировинних ресурсів, а також коштів, що осідають в іноземних банках; зручне географічне положення тощо. Можна вважати, що удосконалення політики держави щодо розвитку венчурного підприємництва в Україні сприятимуть розвитку таких структур [7].

Таким чином, ми знаходимося на початковому етапі формування капіталу. Розвиток венчурного капіталу прискорить просування нашої країни до світових стандартів відкритості, дозволить успішно увійти до сучасної світової економіки. Політична еліта країни ще не усвідомила необхідність розвитку сучасних інвестиційних ринків. Лише цілковита лібералізація фінансового ринку спроможна щось змінити. А для цього необхідна політична воля, наявність суспільних сил, спроможних хоч би зрозуміти цю проблему. Лише це мінімізує втрати від входження України в глобальні економічні потоки, які диктують свої залежності й правила гри.

Література

1. Гарнер Д. Залучення капіталу / Д. Гарнер – М.: «Джон Уайлі енд Санз», 1995.
2. Венчурні інвестиції / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fimcapital.com.ua/>
3. Чернієнко А. Розвиток законодавства про інвестування в Україні / А. Чернієнко // Бізнес. – 2012. – № 22.
4. Українська асоціація інвестиційного бізнесу (УАІБ). Аналітичний огляд ринку управління активами в Україні. – 2014 – с. 8.
5. Можливості використання українськими венчурними фондами досвіду діяльності зарубіжних фондів / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uaib.com.ua/>

6. Фінансова діяльність венчурних фірм / [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.bookz.com.ua>

7. Юркевич О.М. Фінансове забезпечення науково-технічної інноваційної діяльності // Фінанси України, 2004. - №6. - С.106-112.

УДК 351.863(477):658(043)

Гуляєва О.Г.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

На сьогоднішній день проблема економічної безпеки підприємства набула особливої актуальності, оскільки підприємствам доводиться функціонувати в умовах невизначеної і нестабільної ринкової середовища. Саме це змушує їх постійно відслідковувати зміни в сферах своєї діяльності, параметрах ринку, конкурентів, споживачів. Підприємство на основі розробленої ним стратегії і тактики маркетингу забезпечує необхідні умови ефективного функціонування виробництва при високій стабільності показників господарської діяльності та необхідної прибутковості. У цьому випадку підприємство вивчає і реалізує всі внутрішні та зовнішньо-виробничі фактори, які впливають на поліпшення основних показників господарської діяльності, тобто воно дбає про його економічної безпеки.

Економічна безпека підприємства - це захищеність його діяльності від негативного впливу зовнішнього середовища, а також здатність швидко запобігати різні погрози або пристосовуватися до існуючих умов. Зміст цього поняття включає систему прийомів, які забезпечують конкурентостійкості та економічну стабільність підприємства, а також сприяють підвищення рівня добробуту працівників.

Ефективність функціонування підприємства і саме його існування в значній мірі залежить від системи економічної безпеки, яку в цілому можна розглядати як невід'ємну частину системи управління промисловістю, спрямовану на протидію зовнішнім і внутрішнім загрозам його функціонування [1, 11].

Створення системи безпеки підприємства організація її успішного функціонування повинні ґрунтуватися на методологічних засадах наукової теорії безпеки. Повинні бути визначені цілі системи безпеки підприємства:

- що необхідно здійснити, чого необхідно досягти;
- завдання необхідно вирішити для досягнення поставлених цілей;
- які основні функції системи безпеки підприємства - визначити коло діяльності цієї системи [2, с.20].

Система безпеки підприємства представлена на рис.1 (розроблений по [2]).

Одним з найбільш значущих елементів системи безпеки підприємства є механізм її забезпечення, який являє собою сукупність законодавчих актів, правових норм, рушійних мотивів і стимулів, методів, заходів, сил і засобів, за допомогою яких суб'єкт впливає на об'єкт для досягнення цілей безпеки і вирішення завдань [2, с.28].

Механізм забезпечення економічної безпеки складається з наступних основних елементів:

- оцінка ризику здійснення планованої логістичної операції і окремих її елементів в цілому;
- розробку заходів щодо зменшення ступеня ризику або його повного усунення та плану їх здійснення в конкретній компанії;
- організацію реалізації розробленого плану;
- проведення періодичного контролю за здійснення розробленого плану і при необхідності - внесення коректив в даний план;
- підведення підсумків забезпечення економічної безпеки логістичної операції по закінченні її виконання [3, с.45]

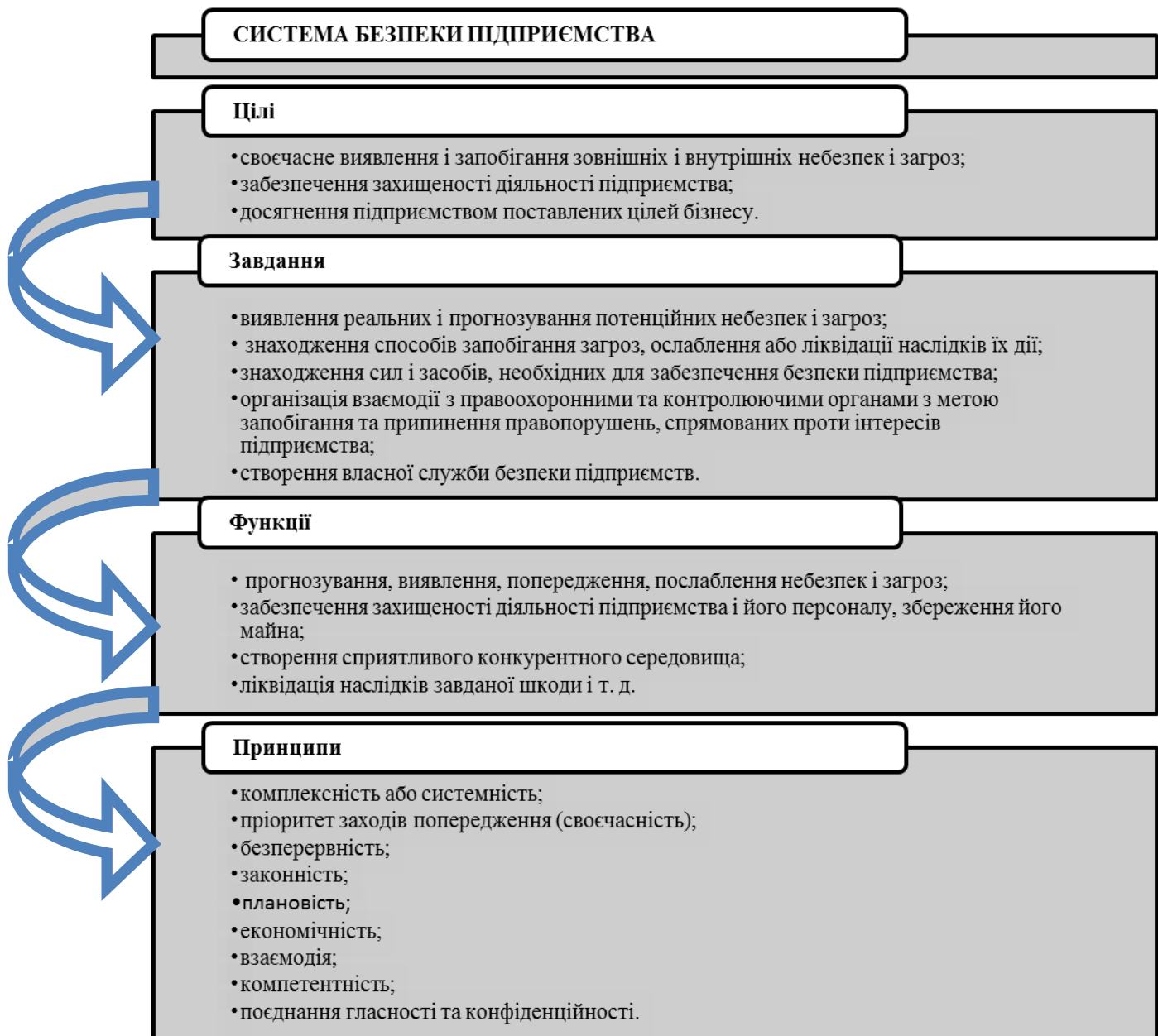

Рис.1 Система безпеки підприємства

Таким чином, враховуючи можливі загрози економічній безпеці підприємства у невизначених ринкових умовах, особливості взаємодії елементів системи економічної безпеки підприємства, а також ступінь участі держави у його забезпеченні конкретними кроками на шляху посилення економічної безпеки підприємства є:

- В рамках технологічної безпеки - закриття збиткових підприємств, зміна системи оплати праці наукових кадрів, створення нових організаційно-виробничих структур, використання лізингу, активну участь у міжнародних виставках, семінарах;

- В рамках ресурсної безпеки - вдосконалення системи розрахунків; підвищення продуктивності роботи; збільшення капіталовкладень;

- В рамках фінансової безпеки - створення інформаційного центру; використання нових форм партнерських зв'язків, у тому числі франчайзингу; подолання збитковості, відновлення платоспроможності, забезпечення фінансової стійкості;

- В рамках соціальної безпеки - наближення рівня оплати праці до показників розвинутих країн; залучення працівників до управлінських функцій; підвищення кваліфікації працівників, розвиток соціальної інфраструктури підприємства;

- В рамках ринкової безпеки - застосування засобів незалежної конкуренції, розподіл ринків збуту. [4]

Саме для недопущення кризового стану виробничо-економічних систем в промисловості слід сформулювати відповідну і адекватну реальним соціально-економічним процесам систему економічної безпеки, породжує здатність промислового виробництва до функціонування в умовах підвищеного ризику і загроз [5, с.53].

Таким чином, в результаті вивчення сутності економічної безпеки підприємства можна зробити висновок, що вона покликана створити умови для ефективної діяльності підприємства і, в результаті, досягнення цілей бізнесу в умовах конкуренції та господарського ризику, шляхом своєчасного виявлення та послаблення дії різних небезпек і загроз.

Література

1. Косянчук Т.Ф. Економічна діагностика: навч. посібник / За заг. ред. Т.Ф.Косянчук - Львів: Новий Світ - 2000, 2007. – 452 с

2. Іванюта Т.М. Економічна безпека підприємства: навч.посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Т.М. Іванюта, А.О. Заїчковський – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.

3. Василенко В.П. Вопросы обеспечения экономической безопасности - одно из направлений деятельности субъектов предпринимательства / В.П. Василенко //Логистика: проблемы и решения. – 2010. – №5. – С.43-45.

4. Шваб Л.І. Економіка підприємства: підручник. / Л.І. Шваб – К: Каравела, 2011. – 416 с.

5. Приходько С.В. Формування адекватного реальним виробничо-господарським процесам комплексу заходів реагування на загрози економічній безпеці / С.В.Приходько // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – №4.– С.52-55.

УДК 336. 275 (477) (043)

Дятлова В. С.

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ДОЛГ УКРАИНЫ И ПУТИ ЕГО СОКРАЩЕНИЯ

В настоящее время экономики многих стран характеризуется наличием больших государственных внешних и внутренних долгов. Ни одно государство не обходится без заимствования денежных ресурсов на финансовых рынках путем проведения государственных внутренних займов, которые выступают в качестве эффективного инструмента преодоления ограниченности налоговых поступлений в бюджет и эффективного проведения денежно-кредитной политики.

Для Украины изучение этого вопроса является крайне важным. Государственный долг формируется под влиянием как объективных, так и субъективных факторов. К первым из них можно отнести неблагоприятный инвестиционный климат, трансформационный состав производства и сужение на этой основе налоговой базы, отрицательное сальдо торгового баланса, преобладание устаревшей технологической базы со значительной мере морального старения и физического износа основного капитала, замедленные темпы производственного воспроизведения. Субъективные факторы связаны с ситуативными просчетами в тактике реформ и фактическим отсутствием стратегии по развитию финансового рынка.

Тяжелый политический кризис сказывается на экономике и бюджетной сфере Украины, фактически страна пребывает на грани дефолта. В стране растет безработица, национальная валюта за год подешевела более чем в три раза. В результате, по данным Минфина Украины, в январе 2015 года средняя зарплата в стране составила 3455 гривен, или около 160 долларов. Это один из самых низких показателей в Европе. Последний прогноз МВФ по экономике Украины на 2015 год: падение ВВП на 9%, инфляция в 46%. [3]

В 2014 году наблюдался значительный рост государственного долга Украины по сравнению с другими годами (Рис. 1) [2].

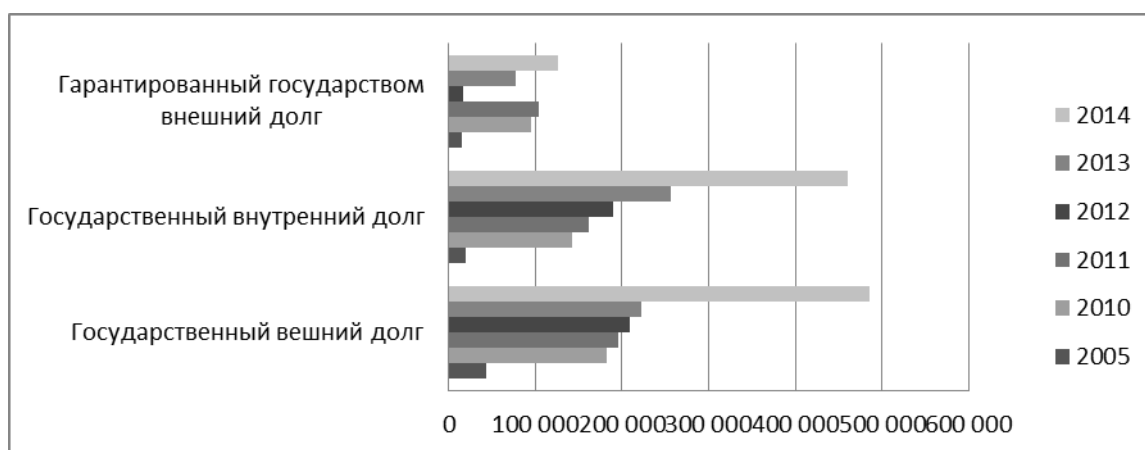

Рис. 1 Структура государственного долга Украины за 2005 – 2014 гг.

За 2014 г. правительство Украины привлекло порядка 9 миллиардов долларов финансовой помощи в виде кредитов. В 2014 году Украину кредитовали: МВФ — 4,6 миллиарда долларов, Европейское Сообщество — 1,1 миллиарда долларов, Международный банк реконструкции и развития — 1,2 миллиарда долларов, Евробонды под гарантии США — 1 миллиард гривен, Германия — 1,6 миллиарда евро, Канада — 179 миллионов долларов, Япония — 96 миллионов долларов.

По итогам 2015 года внешний долг Украины станет в полтора раза больше, чем ВВП государства, и составит 156,7%, такой прогноз обнародовал Всемирный банк. Также он прогнозирует, что в 2016 г. долг Украины может составить 143,9% ВВП, 2017 г. - 135,7%, 2018 г. - 126,8% ВВП, что показывает постепенное снижение долга [1].

Оптимальными вариантами решения проблемы увеличения государственного долга Украины являются следующие:

- предусмотреть уменьшение объемов размещения внешних государственных займов;
- достичь оптимальной структуры долгового портфеля государства. Взаимоотношения Украины с иностранными кредиторами должны отвечать критерию гармонического объединения процессов глобализации с одновременным соблюдением национальных интересов и стратегических ориентиров страны.
- разработать общую методику расчетов долговой нагрузки и комплексную систему показателей, которые, кроме общей платежеспособности, включали бы также индикаторы предельно безопасной долговой нагрузки на бюджет.

Необходимость расчетов таких индикаторов обусловлена тем, что уровень государственной задолженности значительно влияет на бюджетно-налоговую политику государства, ограничивая возможность управления расходами бюджета для достижения целей макроэкономической стабилизации в будущем. Правительство должно стараться достичь экономической приемлемости и обоснованности уровня и темпов роста государственного долга и возможности его обслуживания, не отступая от целевых ориентиров в пределах своей макроэкономической политики.

При формировании долговой стратегии Украины, необходимо учитывать комплексную реализацию следующих мероприятий: обеспечить эффективное использование государственных займов на инвестиционные цели; усилить роль внутренних рыночных займов в процессе финансирования дефицита бюджета в относительно внешних; уменьшить долю иностранной валюты в государственном долге, что позволит сократить долг.

Литература

1. Внешний государственный долг Украины 2010-2014 – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://index.minfin.com.ua/index/debt/gov/>

2. Государственный долг Украины и стран мира 2011-2014 (составляющие, география, динамика) Обозреватель. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://obozrevatel.com/Infographic/29017-gosudarstvennyj-dolg-ukrainyi-i-stranmira-2011-2013-goda-sostavlyayuschie-geografiya-dinamika.htm>
3. МВФ и Украина: полная история кредитных отношений – Дело: – [Электронный ресурс] – Режим доступа: www.delo.ua/wiki/mvf-i-ukraina-istorijakreditn-110921/

УДК 330.341(477)“2015”(043)

Жигальцова М.А.

АНАЛИЗ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ТЕНЕВОЙ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

В первом квартале 2015 года уровень теневой экономики по сравнению с соответствующим периодом прошлого года увеличился еще на 5% до 47% от объема официального ВВП.

В начале 2015 года в условиях распространения ценовых и девальвационных шоков, эскалации военного конфликта наблюдался дальнейший существенный рост теневой экономики, начавшийся в 2013 году. В Министерстве экономического развития также отметили, что субъекты скрывали часть доходов из-за экономической и политической ситуации в стране. «Потеря веры субъектов экономической деятельности в улучшение экономической и политической ситуации в ближайшее время побуждала их активно использовать схемы сокрытия части доходов, в том числе такие, как расширение убыточности и неплатежей в экономике», – уточнили в ведомстве. Эксперты также добавили, что увеличение уровня теневой экономики стимулировалось также эскалацией военного конфликта на востоке страны и воздействием внешних негативных процессов: дальнейшим обострением политических отношений с РФ и сворачиванием экономических связей с ней.

Теневая экономика вызывает много дискуссий в каждом правительстве. Из негативных общих сторон: теневая экономика приводит к уменьшению доходов бюджета, соответственно, государство, не желая уменьшать свои расходы, увеличивает нагрузку на легальный сектор, что порождает замкнутый круг: уход в тень – увеличение фискальной нагрузки – еще больший уход в тень. Также теневая экономика не поддается абсолютно точному подсчету, поэтому уменьшает эффективность проводимой государством экономической политики, ухудшается инвестиционный климат и замедляется технологический прогресс.

Из позитивных общих сторон стоит отметить, что теневая экономика часто является ответом на кризис общественных отношений в сфере регуляции. Уход в тень является прекрасной альтернативой дорогостоящей и долгой дерегуляции, позволяет экономическим субъектам быть более гибкими и инновационными, и работать без посредника в лице государства, поэтому серая экономика беспрекословно поддерживается домохозяйствами и фирмами.

В Министерстве экономического развития также напомнили, что в последний раз снижение объемов теневой экономики в Украине было зафиксировано в 2011 году – с 38% до 34% ВВП, после чего в течение года ее объемы оставались стабильными, а после начали расти: в 2013 году – до 35%, в 2014 году – до 41%, что стало рекордным с 2007 года уровнем.

Стоит отметить, в 2012 году темпы роста экономики замедлились до 0,2%, в 2013-м – до нуля, а в 2014-м было зафиксировано ее падение на 6,8%, а в I квартале 2015 года – на 17,2%. В ведомстве прокомментировали, что теневая экономика в период экономических кризисов играет роль так называемой «амортизационной подушки», позволяя субъектам предпринимательской деятельности поддерживать уровень своей конкурентоспособности.

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономрозвитку

Рис.1. Интегральный показатель уровня теневой экономики в Украине (в % от объема официального ВВП) и темпы прироста/снижения уровня реального ВВП.

В частности, метод «расходы населения – розничный товарооборот» зафиксировал увеличение уровня теневой экономики на 5 процентных пунктов – до 56% ВВП, метод убыточности – на 8 п. п., до 50% ВВП, а метод электробаланса – на 6 п. п., до 38%.

При этом, уточняется, что 3 из 4-х методов (исключая монетарный), с помощью которых оценивается уровень теневой экономики, показали увеличение уровня по сравнению с первым кварталом 2014 года.

В ведомстве подчеркнули, что только монетарный метод зафиксировал снижение уровня теневой экономики на 1 п.п. – до 35% ВВП. В частности, по методу "расходы населения - розничный товарооборот зафиксирован рост теневой экономики на 5% до 56%, по методу убыточности предприятий – на 8% до 50%, по электрическому методу - на 6% до 38%.

По данным отчета, явление теневой экономики характерно для всех без исключения экономик мира. В частности, в среднем по ЕС в 2015 году данный уровень составляет 18,3%, что ниже прошлогоднего - 18,6%.

По данным Министерства экономического развития экономика Украины сократилась почти на 15% во втором квартале. При этом темпы падения ВВП замедлились по сравнению с первым кварталом.

Литература

1. Официальный сайт министерства экономического развития и торговли Украины {Электронный ресурс}/ - Режим доступа: www.me.gov.ua/
2. Официальный сайт государственной службы статистики Украины {Электронный ресурс}/ - Режим доступа: www.ukrstat.gov.ua/
3. NB.NEWS Независимое бюро новостей {Электронный ресурс}/ - Режим доступа: nbnews.com.ua/ru/news/158104/
4. Интерфакс-Украина {Электронный ресурс}/ - Режим доступа: interfax.com.ua/news/economic/308605.html

ІНДЕКС РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЯК ІНДИКАТОР ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ НАПРЯМКІВ МІЖНАРОДНОГО ФІНАНСУВАННЯ ПРОГРАМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Одним з найважливіших питань у реалізації концепції сталого розвитку є визначення виміру сталого розвитку. Незважаючи на те, що міжнародними організаціями, окремими країнами, науковцями пропонуються різні системи індикаторів і численні агреговані показники сталого розвитку, інтегрального індикатора, який би був загально визнаним у світі, ще не розроблено. Необхідність прийняття ефективних управлінських рішень у галузі сталого розвитку, зокрема у фінансуванні зусиль щодо досягнення цілей сталого розвитку, потребує виділення з наявних індикаторів сталого розвитку окремого індикатора для визначення напрямків міжнародного фінансування програм сталого розвитку. У докладі Міжурядового комітету експертів з фінансування сталого розвитку зазначено, що «кількісне визначення потреб є складною та свідомо неточною справою, оскільки оцінки залежать від безлічі припущень, у тому числі від макроекономічних і політичних умов – на рівні секторів та економіки в цілому – і міжнародних правил, норм і стандартів» [1]. Тому для визначення потреб у фінансуванні сталого розвитку, що включають забезпечення базових потреб, пов'язаних з викоріненням бідності та голоду, покращенням охорони здоров'я та освіти; національних потреб у фінансуванні інвестицій на цілі сталого розвитку; глобальних суспільних благ можна використовувати, на мою думку, орієнтовне визначення для попередньої оцінки. Для цього спочатку необхідно виділити інтегральний показник, який би враховував рівень сталого розвитку регіонів (країн) та на який можна було б орієнтуватися під час прийняття рішень для визначення напрямків міжнародного фінансування програм сталого розвитку тих регіонів та країн, які найбільше потребують фінансування сталого розвитку.

Метою статті є виділення індикатора з наявних індикаторів сталого розвитку, на який можна було б орієнтуватися при прийнятті рішень для визначення напрямків міжнародного фінансування програм сталого розвитку тих регіонів та країн, які найбільше потребують фінансування сталого розвитку. Дослідження проблеми визначення виміру сталого розвитку показало, що існують два підходи до побудови індикаторів сталого розвитку: 1) побудова системи індикаторів, що відображає окремі аспекти сталого розвитку – екологічні, соціальні, економічні, інституціональні; 2) побудова інтегрального (агрегованого) індикатора, за допомогою якого можна комплексно судити про рівень розвитку країни. Інтегральні індикатори можуть поділятися на такі групи: соціально-економічні; еколого-економічні; соціально-екологічні; еколого-соціо-економічні [3, с. 67; 4, с. 29–33; 5; 7]. Індикатори сталості повинні задовольняти таким основним критеріям: мати можливість використання на макрорівні в національному масштабі; поєднувати екологічні, соціальні та економічні аспекти; бути гранично ясними і мати однозначну інтерпретацію; мати кількісне вираження; спиратися на наявну систему національної статистики і не вимагати значних витрат для збору інформації та розрахунків; бути репрезентативними для міжнародних зіставлень; мати можливість оцінки у тимчасовій динаміці та ін.. Виділення індикатора для визначення напрямків фінансування досягнення цілей у галузі сталого розвитку потребує розгляду найбільш використовуваних систем індикаторів сталого розвитку (табл. 1).

Методологія Комісії ООН зі сталого розвитку є однією з перших і найбільш повних щодо охоплення систем індикаторів сталого розвитку. Спочатку загальна кількість запропонованих індикаторів становила 132. Всі індикатори були розділені на чотири групи: соціальні (41 індикатор), економічні (26 індикаторів), екологічні (55 індикаторів) та організаційні (10 індикаторів). У зв'язку з розробленням у світі більш «стислих» систем індикаторів Комісія ООН зі сталого розвитку прийняла тематичну/підтематичну основу та скоротила кількість використовуваних індикаторів: набір індикаторів включає 14 тем, 44 підтеми та 96 індикаторів [10]. Широко визнаними вважаються системи індикаторів Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) та Світового банку. В основі екологічних індикаторів ОЕСР лежить модель «тиск–стан–реакція», що виявляє причинно-наслідкові зв'язки між економічною

діяльністю та екологічними і соціальними умовами та допомагає особам, що приймають рішення, і громадськості побачити взаємозв'язок цих сфер і виробити політику для вирішення проблем, що виникають [5]. На нашу думку, для визначення напрямків міжнародного фінансування програм сталого розвитку можна використовувати не систему індикаторів, а окремий інтегральний показник.

Таблиця 1

Системи індикаторів сталого розвитку

Розробник	Сутність	Переваги та недоліки
Комісія ООН зі сталого розвитку	Система включає індикатори соціальних, економічних, екологічних та інституціональних аспектів. Індикатори побудовані за схемою «тема–підтема–індикатор»	Найбільш повно охоплює всі аспекти сталого розвитку. Індикатори вимагають спеціальних перетворень, пристосування до конкретних умов, розширення для окремих країн
Організація економічного співробітництва та розвитку	Система екологічних індикаторів: - екологічні показники для оцінювання ефективності діяльності у сфері охорони навколишнього середовища; - галузеві показники для забезпечення інтеграції екологічних питань у галузеву політику; - показники, що виводяться з природоохоронної звітності – для забезпечення стійкості управління та використання природних ресурсів. Диференціація структури індикаторів на показники «тиск–стан–реакція»	Індикатори використовуються для відстеження прогресу в показниках навколишнього середовища; кращої інтеграції екологічних інтересів у економічну політику
Світовий банк	Індикатори світового розвитку згруповані у 6 розділів: світовий огляд, населення, навколишнє середовище, економіка, держава та ринки, глобальні зв'язки	Дозволяє оцінити просування до цілей, поставлених ООН – економічного зростання та боротьби з бідністю
Світовий банк, Програма ООН з навколишнього середовища, Міжнародний центр тропічного сільськогосподарства	Індикатори побудовані за основними проблемами розвитку – використання землі, вирубка лісів, споживання свіжої води, інфраструктура, природні катастрофи	Застосування системи можливо на глобальному, регіональному і локальному рівнях. Відмінною рисою є наочність результатів (подання індикаторів ведеться у вигляді геоінформаційних систем, що полегшує планування й прийняття рішень)

Як інтегральний показник – індикатор для визначення напрямків міжнародного фінансування програм сталого розвитку, який би враховував рівень сталого розвитку регіонів (країн) та відповідав зазначеним вище критеріям, можна використовувати Індекс розвитку людського потенціалу – основний стратегічний інструмент концепції людського розвитку. Цей індекс був розроблений у 1990 році та використовується експертами Програми розвитку ООН (ПРООН) для ранжування та поділу країн на групи з різним рівнем людського розвитку: країни з дуже високим рівнем розвитку (ІРЛП від 0,8); з високим рівнем розвитку (від 0,7); з середнім рівнем розвитку (від 0,55); з низьким рівнем розвитку (нижче 0,55). Індекс розвитку людського потенціалу (ІРЛП) – комплексний показник, що оцінює рівень досягнення країн та регіонів за трьома напрямками: довголіття на основі здорового способу життя, що визначається рівнем очікуваної тривалості життя при народженні; доступ до знань, що вимірюється рівнем грамотності дорослого населення і сукупним валовим коефіцієнтом охоплення освітою; гідний рівень життя, що оцінюється за ВВП на душу населення відповідно до паритету купівельної спроможності. Спочатку для розрахунку індексів за кожним вказаним елементом (тривалістю життя, освіченістю та ВВП на душу населення) встановлюються порогові значення (мінімальне і

максимальне), після цього розраховується ІРЛП як середнє арифметичне індєксів за вказаними елементами. Середня очікувана тривалість майбутнього життя при народженні є універсальним показником довголіття, оскільки дозволяє найкращим способом диференціювати як країни, що розвиваються, так і високорозвинені країни. Індєкс освіченості вимірює відносні досягнення країни як у підвищенні грамотності дорослого населення, так і у збільшенні валової частки осіб, які надійшли в початкові, середні та вищі навчальні заклади. Індєкс ВВП розраховується з використанням скоригованого показника ВВП на душу населення. Вибір базового показника, який би адекватно відображав цей елемент, є проблематичним, оскільки ідеальна характеристика рівня життя мала б відбивати численні фактори, що визначають можливості розвитку і реалізації людських здібностей: особистий дохід, розподіл доходу між верствами суспільства, доступ до земельних ресурсів і кредитів і т. ін. Велика кількість труднощів при обліку цих показників робить практично неможливим оцінювання матеріального рівня життя за допомогою прямого показника, тому для оцінювання матеріального добробуту використовується непрямий показник – розмір ВВП на душу населення в доларах США

Таким чином, при прийнятті управлінських рішень у визначенні напрямків міжнародного фінансування програм сталого розвитку регіонів (країн) можна орієнтуватися на такий інтегральний показник, як Індєкс розвитку людського потенціалу. За допомогою Індєксу розвитку людського потенціалу можна судити про рівень розвитку регіонів та країн, а отже, й визначити напрямки міжнародного фінансування програм сталого розвитку тих регіонів та країн, що найбільше потребують фінансування зусиль з викоринення бідності та сталого розвитку.

Література

1. Доклад Межправительственного комитета экспертов по финансированию устойчивого развития [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.un.org/>.
2. Бобылев С. Н. Индикаторы устойчивого развития для России / С. Н. Бобылев // Вестник МГГУ им. М. А. Шолохова. Социально-экологические технологии. – 2012. – № 1. – С. 8–18.
3. Кузнецов О. Л. Мировоззрение устойчивого развития: учеб. пособие / О. Л. Кузнецов, Б. Е. Большаков. – М. : РАЕН; Дубна : ун-т «Дубна», 2013. – 221 с.
4. Зеркалов Д. В. Устойчивое развитие и безопасность [Электронный ресурс] : хрестоматия / Д. В. Зеркалов. – К. : Основа, 2012. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) ; 12 см.
5. Тарасова Н. П. Индексы и индикаторы устойчивого развития [Электронный ресурс] / Н. П. Тарасова, Е. Б. Кручина. – Режим доступа : <http://mnr.gov.ru>.
6. Суспільний вектор сталого розвитку (питання теорії та практики) : монографія / [В. І. Куценко, В. П. Удовиченко, Я. В. Остафійчук та ін.] ; за наук. ред. В. І. Куценко. – Чернігів : Видавець Лозовий В.М., 2013. – 336 с

УДК 658.15(043)

Скидченко А.О.

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ АПК

У сучасних умовах фінансової нестабільності, диспропорціях та різновекторності руху фінансових потоків, економічних труднощів здійснення фінансових й інноваційних процесів в агропромисловому секторі національної економіки особливого значення набуває формування ефективної архітектури інноваційного розвитку підприємств галузі. Науково-теоретична та методологічна спадщина фінансової науки створила фундаментальні основи для дослідження економічних процесів і явищ, що відбуваються в економіці, для забезпечення розширеного відтворення кінцевого продукту Агропромислового комплексу (АПК) та продовольчої безпеки країни. Надзвичайно важливого значення в цьому контексті набуває проблема забезпечення належного рівня фінансової безпеки галузі, яка визначає успішність розвитку сукупності інтегрованих сфер і видів діяльності, реалізації економічного курсу розвитку держави та підвищення рівня добробуту нації.

Головною метою є дослідження методичних засад управління фінансовою безпекою та доповнення методичного базису оцінювання її рівня потоковими концепціями фінансового менеджменту в контексті забезпечення інноваційного розвитку підприємств агропромислового комплексу.

Дослідження теорії та практики функціонування агропромислових підприємств дозволило визначити основні аспекти формування їхньої фінансової безпеки:

1) системоутворюючим фактором формування фінансової безпеки є рівень забезпеченості підприємств ресурсним потенціалом, зокрема, фінансовими ресурсами;

2) фінансова безпека формується завдяки забезпеченню збалансованої структури капіталу та активів, фінансових потоків та зобов'язань підприємства, що віддзеркалюється у формуванні фінансової архітектури розвитку суб'єкта господарювання;

3) фінансова безпека є домінантним чинником, який визначає фінансовий стан та рівень ліквідності підприємств; забезпечує можливості нарощування інвестиційних потоків та підвищення інвестиційного рейтингу підприємств агропромислового виробництва (АПВ);

4) кількісно відображається в покращенні показників фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання; є основою підвищення ринкової вартості агропромислового бізнесу, реалізації його фінансових стратегій розвитку та інтересів власників.

До першої групи факторів доцільно віднести фактори зовнішнього характеру, які властиві сучасному етапу розвитку економіки країни в цілому. Друга група факторів акумулює основні загрозливі чинники, що притаманні для агропромислового виробництва і є похідними від специфіки його функціонування. Третю групу факторів складають фактори внутрішнього характеру, які сформувались безпосередньо на підприємствах внаслідок дії чинників першої та другої груп.

Визначення функцій фінансового менеджменту стосовно управління та забезпечення належного рівня фінансової безпеки підприємств є основним елементом системи такого управління. Загальна схема формування фінансової безпеки охоплює сукупність послідовних заходів та функцій, що створюють передумови для розроблення ефективного механізму адаптації підприємства до змінливих умов господарювання та протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам.

Як основні функції системи забезпечення фінансової безпеки підприємств вітчизняні науковці відзначають формування достатнього ефективного обсягу економічних ресурсів (капіталу, інформації, технології, персоналу):

1) розроблення стратегії забезпечення фінансової безпеки та нейтралізації потенційних внутрішніх і зовнішніх загроз;

2) тактичне фінансове планування заходів із забезпечення відповідного рівня безпеки за всіма її функціональними складовими;

3) розроблення критеріїв та методичних засад оцінювання фінансової безпеки;

4) проведення оцінювання та аналізу рівня фінансової безпеки підприємства.

Доповнюючи зазначений методичний підхід, треба виділити сферу фінансових інтересів власників у контексті забезпечення фінансової безпеки підприємства в такій компліментарності:

1) достатність фінансових ресурсів для забезпечення фінансової стабільності діяльності підприємства;

2) зростання рівня дохідності залученого інвестиційних потоків;

3) зростання ступеня інвестиційно-інноваційної активності підприємства;

4) ефективний механізм моніторингу, оцінювання та нівелювання ризиків діяльності.

Отже, головна увага при імplementації вартісних концепцій фінансового менеджменту у практику господарювання агропромислових формувань має приділятися інноваційній складовій та її структурним компонентам, провідними з яких, що якісно і кількісно впливають на вартість бізнесу, є людський капітал і нематеріальні активи, які стратегічно формують каркас фінансової міцності та безпеки підприємства. Перспективами подальших наукових досліджень у такому контексті постають пошук й обґрунтування інноваційних інструментів і конкретних механізмів забезпечення фінансової безпеки та досягнення довгострокових цілей розвитку підприємства.

Література

1. Анисимова Ю. А. Применение инновационных схем распределения долговых обязательств на розничном рынке электрической энергии (мощности) в России / Ю. А. Анисимова // Вектор науки ТГУ. Серия: Экономика и управление. – 2010. – № 1. – С.12–15.
2. Атаманчук Ю. М. Інвестиційна привабливість підприємств агросфери [Електронний ре- сурс] / Ю. М. Атаманчук. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2014_2_5.pdf.
3. http://www.rusnauka.com/2_ANR_2010/Economics/4_57537.doc.htm
4. Комашенко, Т.А. Інвестиційний ринок України як об'єкт державного регулювання: сутність та механізм функціонування/ Т.А.Комашенко// Економіка та держава. – 2014. - №9. – с.86-88.

УДК 336,748,2 х(477) (043)

Стадник Д.С.

ПРИЧИНЫ ДЕВАЛЬВАЦИИ ГРИВНЫ

Девальвация — уменьшение золотого содержания денежной единицы в условиях золотого стандарта. В современных условиях термин применяется для ситуаций официального снижения курса национальной валюты по отношению к твёрдым валютам в системах с фиксированным курсом валюты, устанавливаемым денежными властями.

Причина первая. Политика «предшественников»...

Один из самых важных инструментов влияния на курс гривны — запасы золотовалютных резервов (ЗВР). В периоды давления на курс Нацбанк может снимать его, продавая инвалюту. Нынешнее руководство регулятора было весьма ограничено в использовании этого инструмента: в июне 2014 года, когда Валерия Гонтарева вступила в должность, они составляли всего 17,9 миллиардов долларов. Для сравнения, в январе-2012 у НБУ было в распоряжении почти 32 миллиарда. В прочем, главная причина валютного кризиса все же не в ограниченном объеме ЗВР, а в политике, которую регулятор проводил в течение шести лет перед обвалом гривны — считают в НБУ. «Курс национальной валюты является отражением состояния экономики и платежного баланса. Искусственное удержание курса на экономически неоправданном уровне в конечном итоге всегда приводит к значительной девальвации, что неоднократно демонстрировала история украинского финансового сектора. Кроме того, это приводит к накоплению дисбалансов в экономике. Главные причины падения ВВП, стремительной девальвации гривны и высоких темпов инфляции в 2014 году - накопленные в предыдущие годы масштабные макроэкономические дисбалансы и неэффективное функционирование в течение последних шести лет банковского сектора», - рассказали Prostobank.ua в пресс-службе НБУ. «Нацбанку достались в наследство не только очень скудные ЗВР, но и банковская система, в которой многие финучреждения просто обслуживали бизнес-интересы «теневого» бизнеса, а не занимались классическим банкингом», - добавляет Иван Никитченко, аналитик компании «Простобанк Консалтинг». Неправильность монетарной политики НБУ с 2008 года подтверждают и авторитетные банкиры. «Истоки нынешнего финансово-банковского кризиса кроются в предыдущих условиях и правилах регулирования. И монетарная политика, и правила банковского надзора в Украине после кризиса 2008 года были несостоятельными, они всегда представляли риск дальнейших кризисов. Украина формально придерживалась политики фиксированного валютного курса, которую, по самим характеристикам украинской экономики, было бы очень трудно проводить даже при поддерживающей фискальной и социальной политике», - считает Тамаш Хак-Ковач, председатель правления ОТП Банка. По словам эксперта, поддержки не было совсем, поэтому обвал гривны после событий первой половины 2014 года был, по сути, неминуем. В таких условиях держать курс при помощи ЗВР было бы неправильным — тем сильнее был бы обвал гривны через некоторое время, когда они бы полностью закончились.

Причина вторая. Тройной кризис и война

Девальвация – не главная проблема страны, у нее есть беды и посерьезнее: политический, экономический и финансовый кризисы. «Если говорить открыто, денежно-кредитная политика является лишь инструментом, и даже не самым важным в текущем состоянии дел Украины. В Украине сохраняются очень серьезные структурные экономические проблемы, которые к тому же сочетаются с не менее сложными проблемами внутренней и внешней политики. Нельзя надеяться, что какая-либо денежно-кредитная политика или регулятор с каким-либо руководством смогут быть эффективными без решения, по крайней мере, некоторых из этих вопросов», - говорит Тамаш Хак-Ковач.

Именно кризис во всех сферах жизнедеятельности страны и давит на курс больше всего: бегство зарубежного капитала, падение выручки экспортеров и прочие проблемы лишают страну иностранной валюты. Как следствие – ее дефицит. «Основное заблуждение населения состоит в том, что центральный банк может самостоятельно, в отрыве от экономической ситуации в стране, удерживать стабильный курс национальной валюты. НБУ является частью системы, и его действия не могут оцениваться в отрыве от общей экономической и политической ситуации. В условиях падения производства, войны, отсутствия действенных механизмов защиты прав кредиторов требовать от Национального банка ценовой стабильности и стабильности банковской системы нереально», - поясняет Елена Дмитриева, независимый член Наблюдательного совета банка «Глобус» .«По большому счету, НБУ отвечает лишь за один сегмент огромной системы национальной экономики – банковскую систему. В том, что из страны уходят, а не приходят инвестиции, падает экспорт, высокий уровень «теневой» экономики и население не доверяет правительству – виноват не Нацбанк», - добавляет Иван Никитченко. В целом, основная кризисная причина девальвации в первом квартале 2014 года - дисбаланс внешнего сектора, когда инвалюты из страны уходит больше, чем приходит. Основной фактор падения гривны во второй половине 2014 года - обострение военной ситуации.

Причина третья. Спекуляции коммерческих банков

Коммерческие банки – одни из самых важных участников валютного рынка, их действия напрямую влияют на курс национальной валюты. Во время курсовых потрясений они могут спекулировать, раскачивая гривну. «Самый простой механизм спекуляции выглядит следующим образом. Банк берет у НБУ гривну в долг, скажем, под 15% годовых. Это 1,25% в месяц. На все эти средства покупается валюта, что толкает курс вверх. Если за месяц курс вырос больше, чем на 1,25% - банк зарабатывает, продав валюту по большему курсу и вернув гривну НБУ. Однако постоянно проводить такие сделки нельзя – тогда весь межбанк превратился бы в игровые автоматы, а не в валютный рынок», - добавляет Иван Никитченко. «Считаю, что комбанки несут солидарную ответственность за девальвацию. В условиях, когда платежеспособных заемщиков становится все меньше, куда проще получить свои доходы, разместив свободные средства или еще хуже - полученное от НБУ рефинансирование – в валюту, зная, что завтра курс ее вырастет. Но справедливости ради стоит отметить, что подобные действия могли послужить катализатором девальвации, но не основным фактором», - подтверждает Ольга Онуфрийчук, компания «Простобанк Консалтинг». К счастью, регулятор принял меры для того, чтобы ограничить возможности банков влиять на курс (детальнее см. мнение ниже). Поэтому сильных обвалов гривны по вине коммерческих банков в будущем быть не должно. «Многие из банков являются представителями крупных промышленных групп и действуют в интересах этих групп, неудивительно, что некоторые из них пытаются заработать на волатильности курса. Но сейчас административные меры со стороны Национального банка практически исключили возможность банков «расшатывать» курс. Существенное влияние могут оказывать только потребности экспортеров и импортеров», - поясняет Елена Дмитриева.

Причина четвертая. Ошибки Нацбанка

Кроме такого прямого инструмента как золотовалютные резервы, в руках регулятора находится масса других возможностей для воздействия на рынок. По мнению экспертов, в их использовании НБУ и допустил ряд ошибок. «Во-первых, не было полноценной информационной политики. Не секрет, что в раскачивании курса значительную роль сыграла паника, подогреваемая негативными сообщениями в СМИ. И вместо того, чтобы планомерно и

убедительно гасить подобные «пожары», НБУ никак не мог определиться со своей позицией по этому вопросу – он то «приказывал» ведущим банкам страны закрепить и удерживать курс, то пропагандировал его «плаванье» и вообще был крайне непоследователен и не прозрачен в своих действиях. Во-вторых, большая часть административных валютных ограничений была введена с большой задержкой, а зачастую – в «сыром» виде, что во многом снизило их эффективность. В-третьих, НБУ имел возможность пресечь попытки комбанков спекулировать и раскачивать курс на МВБ, но не использовал ее в полной мере», - отмечает Ольга Онуфрийчук, компания «Простобанк Консалтинг». Свой вклад в падение курса нацвалюты внесла и политика правительства, которая увеличила давление на курс. «В обесценивании гривны виновато также и правительство, которое на фоне отсутствия каких-либо значимых реформ и с целью покрыть дефицит госбюджета осуществляет эмиссию ОВГЗ, выкупать которые обязует НБУ, а это равнозначно запуску печатного станка. Избыточная же гривна неминуемо давит на валютный курс», - поясняет Ольга Онуфрийчук.

Причина пятая. Паника украинцев

Сложно обвинить украинцев в том, что при обвале гривны они штурмовали обменные пункты в надежде спасти свои скудные сбережения. Тем не менее, паника населения на валютном рынке также оказывает существенное давление на курс. Поэтому приходится признать вину самих украинцев в девальвации. «За падение гривны ответственны все, в том числе население, которое в панике начало забирать депозиты и скупать валюту. Ситуация с курсом, которая произошла, это результат не только слабой экономики и войны, но и паники и недоверия на рынке», - говорит Елена Дмитриева. Монетарная база и нормативы резервирования – 99% не смогут ответить. А ведь это и есть основные категории, с которыми работает регулятор. Эмиссия гривны и курс – являются производными от очень многих показателей, на которые влияет вся экономическая политика правительства», - говорит Иван Никитченко. Заблуждаются украинцы и насчет основной функции НБУ, которая выходит далеко за простое удержание курса гривны. «Обеспечение стабильности нацвалюты» – касается показателей инфляции, то есть стабильности цен. Уже из этого курс является производным – стоимость импортных товаров влияет на все цены в Украине (в первую очередь, через энергоносители). НБУ должен следить за курсом, чтобы это не приводило к сильной инфляции, или дефляции, но само значение курса не является первоочередным», - отмечает Иван Никитченко.

Література

- 1.<http://altaempresa.ru/ekonomicheskie-problemyi-ukrainyi/>
- 2.http://www.prostobank.ua/finansovyy_gid/byudzhnet/stati/pyat_prichin_padeniya_kursa_grivny_v_2014_2015_godah_ili_nemnogo_o_funktsiyah_natsionalnogo_banku
- 3.<http://newsbanker.com/stati/chto-budet-s-grivnoj-v-2015-godu-ili-kakoj-budet-kurs-valyut-v-2015-godu-osnovnye-prichiny-devalvacii-grivny-v-ukraine-chast-1>
- 4.<http://fingeniy.com/devalvaciya-grivny-2014-prognoz-kursa-grivny-2015/>
- 5.<http://www.forexmaster.ru/news/today/20150207.html>

УДК 336.748.12(477)(043)

Чернейкіна К. С.

ВПЛИВ ІНФЛЯЦІЇ НА ЕКОНОМІКУ ДЕРЖАВИ

Інфляція являє собою складне багатоаспектне явище соціально-економічного характеру, властиве в тому або іншому ступені всім країнам: розвиненим, тим, що розвиваються й, звичайно, країнам з перехідною економікою.

Серйозною проблемою інфляція залишається для України. Без зниження рівня інфляції неможливо досягти економічного процвітання країни, оскільки інфляція стримує розвиток і банківської системи, і фінансових ринків. Не можна заперечувати, що за роки реформ були досягнуті значні результати в боротьбі з інфляцією. Проте, напевно чи можна говорити про те, що в Україні вироблений ефективний механізм управління інфляційними процесами. Досвід антиінфляційного регулювання в Україні свідчить про недостатню адекватність монетарних

режимів і використовуваних Національним банком України інструментів грошово-кредитного регулювання подолання інфляції. Як правило, вони запозичуються із закордонної практики антиінфляційного регулювання й найчастіше не враховують особливостей української економіки. Поступове зниження рівня інфляції на початку XXI ст. може бути пояснено сприятливою зовнішньоекономічною кон'юнктурою, що дозволила трохи нормалізувати економічну ситуацію в країні. [4]

Як відомо, Україна взяла зобов'язання поступового переходу до гнучкого курсу національної валюти. Як наслідок, це зобов'язання у певній мірі знижує актуальність прив'язки до валютного кошика.

За повідомленням Державної служби статистики України рівень споживчих цін в Україні (без урахування окупованого Криму і Севастополя, а також частини зони проведення антитерористичної операції) у липні 2015 року в порівнянні з червнем зменшився на 1% і склав 99%.

Вперше за останні майже два роки в Україні зафіксована дефляція.

В липні найбільше подорожчали алкогольні напої та тютюнові вироби – на 1,7%, відпочинок і культура – на 1,5%, освіта – на 0,7%, охорона здоров'я – на 0,6%.

Подешевшали продукти харчування та безалкогольні напої – на 0,2%, одяг і взуття – на 4,7%.

У річному вираженні (липень 2015 року проти липня 2014 року) інфляція сповільнилася до 55,3% проти 57,5%, зафіксованих місяцем раніше.

З початку року, за січень-липень, показник інфляції склав 39,3%.

Головний кредитор країни, Міжнародний валютний фонд, відновив свій прогноз падіння в 2015 році внутрішнього валового продукту країни на 9% при зростанні інфляції до 46%. [2]

Про це йдеться в оновленій доповіді МВФ, опублікованій за підсумками засідання Ради директорів фонду в перших числах серпня цього року.

Як слідує з доповіді, озвучений раніше фондом прогноз падіння ВВП до 5,5% при інфляції – до 46% прийшлося скоригувати у зв'язку з врахуванням ряду чинників, які вплинули на цей прогноз. Це в першу чергу продовження війни на сході, затяжне падіння промислового виробництва, відчутна девальвація національної валюти. [2]

Отже, інфляція впливає на економіку держави наступним чином:

1. Стабільність цін є однією з найважливіших макроекономічних проблем. Інфляція – це підвищення середнього (загального) рівня цін. Існує кілька типів інфляції, які нелегко на практиці відрізнити один від одного, тому що вони тісно пов'язані і постійно взаємодіють.

2. До основних причин інфляційних процесів можна віднести монополістичні тенденції в економіці, зростання державного дефіциту і державного боргу, диспропорції в народному господарстві, кризові явища у валютно-фінансовій системі. Існує також зв'язок між інфляцією та безробіттям.

3. У результаті інфляції у більшості домашніх господарств знижуються реальні доходи, їхній життєвий рівень падає, відбувається знецінення заощаджень, у суспільстві зростає нервозність, соціальну напругу. Інфляція дезорганізує виробництво, негативно позначається на обсягах виробництва, порушує інвестиційний процес. Від інфляції можуть виграти ті економічні суб'єкти, яким вдається в умовах інфляції збільшувати свої доходи більш швидкими темпами, ніж зростають ціни, а також позичальники, у тому числі уряд, в разі несподіваного прискорення інфляції.

4. Уряд кожної країни, що знаходиться в кризі, слід проводити антиінфляційну політику. Методи боротьби з інфляцією можуть бути адаптаційні (заходи щодо пристосування і стримування інфляції) і радикальні (проведення грошових реформ).

5. Основною причиною інфляції в нашій країні була командно-система, розпад якої призвів до руйнування господарських зв'язків і заміни державного монополізму на корпоративно бюрократичний і кримінальний монополізм. Для недопущення економічного колапсу необхідно здійснити ряд заходів, спрямованих на розробку нового податкового кодексу, скорочення штату державних чиновників, здійснення легалізації тіньового капіталу. [1]

Рухаючись до ринку, наша економіка, на жаль, в першу чергу засвоює його негативні сторони. Зрозуміло, що труднощі звільнення від господарського тоталітаризму і відсутність досвіду державного регулювання в умовах ринку часто викликають невдачі. Навряд чи вдасться швидко скинути з себе тягар інфляції, тим більше за допомогою адміністративних заходів. Завдання стоїть, швидше, у стримуванні процесу і пристосуванні до нього.[3]

На закінчення вважаю за необхідне звернути увагу на те, що суттєво поліпшити ситуацію можна лише за умов комплексного впровадження заходів анти інфляційного регулювання. Адже економіку будь-якої країни слід розглядати як систему, організм з обмеженою кількістю прямих та опосередкованих зв'язків. Механізм дії інфляційних факторів залежить від співвідношення багатьох економічних процесів – внутрішніх і зовнішніх. Він неоднорідний на часовому проміжку становлення ринкової економіки в Україні. Також неоднакова активність конкретних інфляційних факторів. Це обумовлено тим, що інфляція – це, пердусім, динамічний макроекономічний процес. У більшості випадків ті негативні процеси, які проглядаються на рівні макроекономіки, є наслідком значних деформацій внутрішніх економічних процесів, як макроекономічних, так і мікроекономічних. Саме тому без системного підходу, без комплексного оздоровлення фінансової ситуації, що мають бути узгоджені з конкретними національними особливостями, конкретними змінами процесів у кожній ланці економічної системи країни, їх розвитком протягом незупинного плину часу. Інакше, якщо засоби щодо оздоровлення економічної ситуації використовуються частково, то результат нагадуватиме лише тимчасову “косметичну” операцію.

Література

1. Волошенко А. О. Дослідження інфляцієутворюючих чинників в Україні / А. О. Волошенко // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 9. – С. 83–92.
2. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>
3. Савлук М.І. Гроші та кредит: Підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп./ За ред. М.І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2012. – 598 с
4. Солонінко К.С. Макроекономіка: Навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. – К.: ЦУЛ, 2012. – 320 с.

УДК 347.166:33(477)(043)

Шевцов В.Ю.

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕНСИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Згідно з чинним законодавством України, інноваційна діяльність це діяльність, спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок, зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів та послуг. За останні роки в державі створено умови для розвитку інноваційної діяльності (сформовано основи нормативно-правової бази та механізми здійснення інноваційної політики тощо), проте, незважаючи на значний інноваційний потенціал, він слабо використовується для забезпечення економічного розвитку держави. [1]

Інноваційно-інвестиційна діяльність являється незамінною частиною сталого економічного розвитку вітчизняної економіки. Дві взаємопов'язані економічні категорії («інвестиції» та «інновації») надають можливість підприємствам використовувати новітні технології під час виробничого процесу та залучати. Слід зауважити, що для державного сектору актуальними, а відповідно, і пріоритетними повинні бути наступні напрями інвестування: розвиток і модернізація паливно-енергетичного комплексу, створення власної бази – інфраструктури енергоносіїв, впровадження енергозберігаючих технологій; структурна перебудова національної економіки (розвиток інфраструктурних галузей з використанням інноваційних проектів; реконструкція і створення нових екологічно чистих виробництв); інвестування галузей і виробництв, які сприяли б розширенню конкурентного середовища,

розвитку приватизації і підприємництва; вибіркоче інвестування і державна підтримка виробництв, які потребують оновлення фондів і мають значний інноваційний потенціал, з допомогою якого можна здійснити нарощування обсягів виробництва; припинення інвестування неперспективних, технологічно відсталих, збиткових виробництв. [2]

В умовах ринкової економіки в Україні важливого значення набуває банківська інвестиційна діяльність. Це зумовлено передусім тим, що банківська система як інституційний акумулятор та розподільник інвестиційних ресурсів зазнає інноваційного впливу та належить до ризикових елементів економіки.

З кожним роком частка інвестиційних капіталів банків у промисловості зростає, банківське інвестування демонструє свою наростаючу потугу і поступово перетворюється у вагомий чинник формування інноваційно-інвестиційної моделі розвитку української економіки. Усе це надає дослідженню інвестиційних операцій банків в Україні підвищеної актуальності й значущості. Важливим є і той факт, що підвищення ефективності інноваційної діяльності банків до рівня, якого вимагають ринкові відносини, значною мірою залежить від обраної стратегії управління в сучасних умовах підвищення ризиковості фінансових ринків та зростання загального рівня найефективнішого ведення стратегії інтегрованого управління реальних інноваційних проектів банків. В межах цієї стратегії формується найбільш загальний підхід до управління, який потребує координації різноманітних специфічних функцій, спрямованих на досягнення поставлених банком інноваційних цілей. [3]

Аналізуючи структуру інвестиційно-кредитного портфеля провідних банків України можна зробити висновок, що більшість інвестицій банків здійснюється у формі кредитів. З огляду на зазначені показники (табл. 1) з метою забезпечення формування більш ефективного для сучасних умов розвитку країни кредитно-інвестиційного портфеля банків необхідно здійснити ряд заходів, які б базувались на основних тенденціях реформування економіки країни та банківського сектору за останній період, серед яких: поступовий вихід економіки країни із фінансово - економічної кризи внаслідок чого для прискореного її підйому необхідні відповідні фінансові ресурси та заходи щодо реформування національного господарства, зокрема сектору державного управління, сектору не фінансових компаній, сектору фінансових інститутів; нарощення банками своїх фінансових можливостей за рахунок збільшення депозитів, підвищення рівня власної капіталізації.

Таблиця 1

Структура кредитно-інвестиційного портфелю станом на 01.10.2015 р. (млн. грн.) [4]

Назва	Кредитно-інвестиційний портфель, млн. грн.	В тому разі:		
		Міжбанківські кредити, млн. грн.	Комерційні кредити, млн. грн.	Цінні папери, млн. грн.
ПриватБанк	168997.9377	2 913. 3225	187 636.3857	1 581.4743
ОщадБанк	109881.2293	599.4918	94 264.7889	51 147.5567
Сбербанк Росії	47290.8164	0.0000	52 022.9699	3 939.7160
Промінвест банк	42307.3992	0.0000	50 968.6889	3 878.1655

Отже, підсумовуючи все вищезазначене, можна зробити висновок, що від діяльності комерційних банків в інвестиційному напрямку залежить подальший розвиток інноваційно-інвестиційного вектора ринкової економіки України. Активізація банківського кредитування й інвестування економіки дасть можливість переконати зарубіжних інвесторів, що українська економіка готова до прийому закордонних інвестицій, є привабливою як для вітчизняних, так і зарубіжних інвесторів. Це можливо зробити, лише при активній участі банків. [4]

Література

1. Кадученко К. Особливості інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств України / Кадученко Катерина, - [Електронний ресурс] – Режим до доступу: <http://conferences.neasmo.org.ua/uk/art/2281>

2. Дубовик А. Особливості державного регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств / А. Дубовик, -[Електронний ресурс] – Режим до доступу:

http://sophus.at.ua/publ/2013_05_30_31_kampodilsk/ekonomichnij_blok_doslidzen/osoblivosti_derzhavnogo_reguljuvannja_innovacijno_investicijnoji_dijalnosti_vitchiznjanikh_pidpriemstv/31-1-0-636

3. Бойчук А. Особливості інноваційно-інвестиційної діяльності комерційних банків /А.Бойчук, - [Електронний ресурс] – Режим до доступу: <http://www.economy-confer.com.ua/full-article/1165/>

4. Рейтинг банків за обсягом кредитно-інвестиційного портфеля [Електронний ресурс] – Режим до доступу: <http://tables.finance.ua/ua/finres/kip/-/2015/10/2/desc>

УДК 351.863(477)(063)

Катрич А.В.

ПОНЯТТЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Життя держави і суспільства розгортається в часі й просторі в різних сферах, тому національна безпека є складною структурованою системою і багатоплановим явищем, що має політичні, воєнні, економічні, соціальні, екологічні та інші характеристики. Тому структурними елементами національної безпеки є економічна, екологічна, інформаційна, політична, військова, духовно-моральна, пожежна та техногенна безпека [1, с.19].

Економічна безпека створює можливість і готовність економіки забезпечити достатні умови життя і розвитку особи, соціально-економічну і військово-політичну стабільність суспільства і держави, протистояти впливу внутрішніх і зовнішніх загроз. Лише надійна й ефективна система забезпечення економічної безпеки є необхідною умовою для стабільного та стійкого соціально-економічного розвитку держави й захисту її незалежності.

У вітчизняній літературі зустрічаються також точки зору, коли терміни «національна безпека» і «економічна безпека держави» визнаються як є ідентичні. Так, В.О. Ткач ідентичність цих понять автор пояснює тим, що, «по-перше, базисом національної економічної безпеки є стала та розвинена економіка; по-друге, тільки рівень економічної безпеки держави свідчить про ступінь її економічної самостійності й незалежності; по-третє, національна економіка не може вважатися діючою в умовах спаду виробництва, відсутності економічного зростання в окремих галузях, банкрутства підприємств тощо, а все перелічене є сферою економічної безпеки» [2, с.11].

У Законі України «Про основи національної безпеки України» безпека в економічній сфері розглядається як складова національної безпеки, до якої віднесено такі напрями державної політики національної безпеки як недопущення незаконного використання бюджетних коштів державних ресурсів і перетікання їх у тіньову економіку; контроль за експортно- імпортною діяльністю, що спрямована на підтримку важливих для України пріоритетів і захист вітчизняного виробника; боротьбу з протиправною економічною діяльністю, протидію неконтрольованому впливу національних матеріальних, фінансових, інтелектуальних та інших ресурсів [3]. Таке визначення є надто вузьким, розуміння економічної безпеки є значно ширшим.

В економічній науці поки що не існує єдиної думки із приводу визначення категорії «економічна безпека». Розглянемо основні трактування поняття «економічна безпека» у наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених.

Найбільше як вітчизняних, так і зарубіжних вчених схиляються до думки, що економічна безпека представляє собою стан економіки держави, стійкість її та стабільність, протидію внутрішнім та зовнішнім загрозам. Так, Б.В. Губський під економічною безпекою розуміє можливість і готовність економіки забезпечити достатні умови життя і розвитку особи, соціально- економічну і військово-політичну стабільність суспільства і держави, протистояти впливу внутрішніх і зовнішніх загроз. Такий підхід обґрунтовують О.А. Кириченко і О.М. Махлаєв.

Чимало науковців вбачають в економічній безпеці передумову та гарант самостійності, незалежності і суверенності держави. Таку точку зору відстоюють А. Степаненко та М. Герасимов [4,с.64]. У цьому контексті в колективній монографії «Экономическая безопасность

хозяйственных систем» економічна безпека трактується як категорія економічної основи суверенітету і самостійності, стабільності та вразливості, застою і випередження, примусу і агресії, сили і розуму, підпорядкованості й незалежності.

Український економіст В. Предборський та низка російських дослідників визначають економічну безпеку не тільки як стан економіки, але і інститутів влади, за якого забезпечується гарантований захист національних інтересів, соціальна спрямованість політики, достатній оборонний потенціал навіть за несприятливих умов розвитку.

Враховуючи всі позитивні моменти існуючих в економічній літературі точок зору та концепцій, ми виходимо із загальновідомого факту, що поняття «економічна безпека» має системний характер. З цього приводу В.М. Гець, О.І Черняк та інші економісти зазначають, що, «аналізуючи проблему економічної безпеки слід пам'ятати про її системну сутність» [5, с.245]. Тому, на наш погляд, поняття «економічна безпека» як стан захищеності та рівень розвитку економіки країни повинна передбачати можливість забезпечувати економічний суверенітет; стійкість до дії несприятливих зовнішніх і внутрішніх чинників; економічне зростання; підвищення добробуту та якості життя; наявність ефективних механізмів протидії та системи виявлення, попередження і знешкодження зовнішніх і внутрішніх загроз, причин їх виникнення; забезпечення високої конкурентоспроможності національної економіки.

Поняття «економічна безпека», що здатна системно оцінити стан економіки з позиції захисту національних інтересів країни, має системотворчий характер. Це обумовлює ціла низка умов і чинників: по-перше, це відмінності в соціально-економічних потребах та інтересах суб'єктів господарювання, намагання найповніше їх задовільнити; по-друге, обмеженість економічних ресурсів та різний ступінь забезпеченості ними економічних суб'єктів посилюють конкурентну боротьбу, при цьому зростання конкурентоспроможності одних економічних суб'єктів може розглядатись іншими як реальна або потенційна небезпека, загроза їхнім власним інтересам; по-третє, економічна безпека відображає здатність економіки підтримувати суверенітет країни і її геополітичне положення в світі, адаптуватися до нових умов розвитку; по-четверте, економічна безпека означає готовність владних інститутів протидіяти загрозам і викликам постіндустріального розвитку шляхом підвищення ефективності та результативності управління, створення економічних і правових умов, що виключають криміналізацію.

Загрозами економічній безпеці країни є сукупність умов і чинників, які створюють небезпеку життєво важливим інтересам особистості, суспільству, державі, ускладнюють або унеможливають реалізацію національних економічних інтересів, створюють небезпеку для соціально-економічної та політичної систем, національних цінностей, життєзабезпечення нації та окремої особи.

Головною метою економічної безпеки є забезпечення ефективного функціонування всіх структурних елементів економічної системи з метою досягнення сталого економічного зростання і реалізації економічних національних інтересів.

Література

1. Горбулін В.П., Качинський А.Б. Методологічні засади розробки стратегії національної безпеки України // Стратегічна панорама. – 2004. – №3. – С. 15–24
2. Сухоруков А.І. Проблеми фінансової безпеки України: Монографія. – К.: НІПМБ, 2005. – С. 11.
3. Закон України “Про основи національної безпеки України” // Відомості Верховної Ради. – 2003. – №39. – Ст. 351
4. Бандурка О.М., Духов В.Є., Петрова К.Я., Червяков І.М. Основи економічної безпеки: Підручник. – Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – С. 64.
5. Мунтіян, В. І. Економічна безпека України / В. І. Мунтіян. – К. : КІВЦ, 1999. – 462 с.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ

СУЧАСНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ МЕНЕДЖМЕНТУ ОРГАНІЗАЦІЙ

Бобровський М. А. ПРИНЦИПИ ЕФЕКТИВНОГО РЕГІОНАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКОМ ПРАЦІ.....	3
Велентій Т.О. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПЛАНУВАННЯ.....	4
Джуріло М. СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ.....	5
Євстратов Б.В. УПРАВЛЕНИЕ ФИНАНСОВЫМИ РИСКАМИ НА ПРЕДПРИЯТИИ.....	7
Кудрявцева И.А. МЕТОДЫ ПЛАНИРОВАНИЯ ЧИСЛЕННОСТИ ПЕРСОНАЛА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ.....	8
Лук'янова А.І. СУТНІСТЬ БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ.....	9
Марченко А.Г. СОВРЕМЕННЫЙ МЕНЕДЖМЕНТ.....	11
Проценко Г.О. АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ В КОРПОРАЦІЯХ.....	12
Носенко В.О. ЯКІСТЬ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ, ЯК ОДИН З КЛЮЧОВИХ ПОКАЗНИКІВ РОЗВИТКУ КРАЇНИ.....	15
Сандуляк Д.С. ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ.....	16
Солонец Н.О. СТРУКТУРА ОПЕРАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	18
Трусова В. МОДЕЛИРОВАНИЕ РАСХОДОВ ПРОИЗВОДСТВА.....	19
Холоденко О.І. РОЛЬ СТРАТЕГИЧЕСКОГО ПЛАНИРОВАНИЯ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	21
Чумичкіна Ю.М. ВПЛИВ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА РОЗВИТОК ВАРТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ В БАНКАХ УКРАЇНИ.....	22
Шостак М.П. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ.....	23
Лафазан К.Е. РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В СУЧАСНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ.....	24
Таровик Г.П. МЕНЕДЖЕР: ТИПОЛОГІЯ ТА ЗАГАЛЬНІ ПСИХОЛОГІЧНІ ВИМОГИ.....	25
Шаповалова И.В. ПОНЯТИЕ, СУЩНОСТЬ, ЦЕЛИ, ЗАДАЧИ И ОСНОВНЫЕ ФУНКЦИИ МЕНЕДЖМЕНТА.....	26

СЕКЦІЯ

РОЗВИТОК ТЕХНОЛОГІЙ ТУРИСТИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Акопян Л.Е. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ.....	28
Боровський В.П. ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	28
Євстратов Б.В. ОРГАНІЗАЦІЯ КРУЇЗНИХ ПОДОРОЖЕЙ В УКРАЇНІ (СВІТІ)...	30
Кисельова А.С. РОЗВИТОК ДІЛОВОГО ТУРИЗМУ У СВІТІ.....	32
Лінник Ю.О. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ.....	33
Пинчук А.В. КОСМИЧЕСКИЙ ТУРИЗМ.....	34
Слепов А. МЕТОДИКА ОЦЕНКА КАЧЕСТВА И УЛУЧШЕНИЕ СЕРВИСА В	

ОТЕЛЯХ И ПРЕДПРИЯТИЯХ ОТЕЛЬНОГО ТИПА.....	36
Смочук А.О. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДІЛОВОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	38
Суханов Ф.Д. ТУРИЗМ В БЛИЖНЕВОСТОЧНОМ РЕГІОНЕ.....	39
Чабаненко В.О. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА КОН'ЮНКТУРИ ТУРИСТИЧНОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	41
Чаркина Д.О. РАЗВИТИЯ РЕСТОРАННОГО БИЗНЕСА В УКРАИНЕ.....	42
Чернейкіна К.С. ГЕОГРАФІЯ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМА.....	43

СЕКЦІЯ МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ СИСТЕМНОГО АНАЛІЗУ

Гутыра Я.В. ДОКАЗАТЕЛЬСТВО РАСХОДИМОСТИ ГАРМОНИЧЕСКОГО РЯДА.....	45
Дейнега Г.О. ПОНЯТТЯ ВЕКТОРА ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В РІЗНИХ СФЕРАХ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ.....	46
Малхасян М.М., Иншакова К.А. СОЗДАНИЕ ЭКСПЕРТНОЙ СИСТЕМЫ ДЛЯ ПОМОЩИ В ВЫБОРЕ СТИЛЯ ОДЕЖДЫ.....	48
Морозова А.А., Симонова Е.Г. ПРОДУКЦИОННАЯ ЭКСПЕРТНАЯ СИСТЕМА ДЛЯ ПОДБОРА ИНТЕРНЕТ БРАУЗЕРА.....	49
Солтыс А.С. СОЗДАНИЕ ЭКСПЕРТНОЙ СИСТЕМЫ ДЛЯ ВЫБОРА ВИДЕОИГРЫ ПО ЖАНРОВЫМ ПРЕДПОЧТЕНИЯМ.....	50
Чапни А. СОЗДАНИЕ ЭКСПЕРТНОЙ СИСТЕМЫ ДЛЯ ПОМОЩИ В ВЫБОРЕ МОДЕЛИ ТЕЛЕФОНА.....	52
Чумаченко А.Д. ДЕЯКІ НАСЛІДКИ З ТЕОРЕМИ ПРО ІЗОМОРФІЗМ ЕВКЛІДОВИХ ПРОСТОРІВ.....	54
Шкурят К. Р. ГЕОМЕТРИЧНІ ЗАДАЧІ, ЩО ЗВОДЯТЬСЯ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДИФЕРЕНЦІАЛЬНОГО РІВНЯННЯ КЛЕРО.....	54

СЕКЦІЯ АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ ГАЛУЗЕЙ

Бутченко Е.Ю. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ САНКЦІЇ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ.....	56
Журавльов В.А. ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ У РАМКАХ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА.....	57
Івахненко М. І. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО НА ПІДПРИЄМНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ.....	59
Кузін Р. В. ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ СПРАВЕДЛИВОСТІ У СУЧАСНОМУ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМІ.....	61
Лісодід Д.О. ПРОЦЕС КОНСТИТУЦІЙНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	63
Лоза І. В. ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ.....	65
Момот А.М. СПІВВІДНОШЕННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ФЕДЕРАЛІЗАЦІЇ У СУЧАСНОМУ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМІ.....	66
Осіпенко С.І. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ: ПОРІВНЯЛЬНО ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	67
Татай Е.О. БОЙОВІ ДИСТАНЦІЙНО ПЛОТОВАНІ ЛІТАЛЬНІ АПАРАТИ ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО.....	69
Шашенкова Є. В. ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРАВ ЛЮДИНИ В	

КОНТЕКСТІ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ.....	71
---	----

**СЕКЦІЯ
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА**

Грицик В. В., Овчеренко О. С. ЗАБРУДНЕННЯ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ Дмитрієва Я. А. ВЛИЯНИЕ ВОЕННЫХ ДЕЙСТВИЙ НА ЛАНДШАФТЫ.....	74 75
Ивашенко М. В. ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА	77
Кулага А. С. ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ПОСЛЕДСТВИЯ ЯДЕРНОЙ ВОЙНЫ.....	79
Лазаренко Д. Т., Зарагулова А. И. ПРОЦЕССЫ ГЛОБАЛЬНОГО ПОТЕПЛЕНИЯ ПЛАНЕТЫ.....	81
Кожевникова А.Д., Маликін А.А. ЗАБРУДНЕННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ.....	83
Миргородская Е. О. ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА, ЗАГРЯЗНЕНИЕ АТМОСФЕРНОГО ВОЗДУХА МАРИУПОЛЯ.....	85
Парамонова И. С. ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ПОСЛЕДСТВИЯ ВОЕННЫХ ДЕЙСТВИЙ НА ДОНБАССЕ.....	87
Хазова Н. А. ВОЙНА В ЗОНЕ ПЕРСИДСКОГО ЗАЛИВА.....	89
Щавинская А. В. ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ОРУЖИЕ КАК ГУБИТЕЛЬНАЯ СИЛА ВСЕГО ЖИВОГО НА ЗЕМЛЕ.....	91

**СЕКЦІЯ
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА**

Пересадько Л.Е. ВПЛИВ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ.....	94
Шевцов В.Ю. ВЛИЯНИЕ УЗАКАНИВАНИЯ ОДНОПОЛЫХ БРАКОВ НА ЭКОНОМИКУ СТРАН МИРА.....	96
Гнідіна В.С. СПІВРОБНИЦТВО УКРАЇНИ І СВІТОВОГО БАНКУ	97
Сандуляк Д. С. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ.....	99
Сандуляк Д.С. ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РЫНКА ТУРИСТИЧЕСКИХ УСЛУГ В УКРАИНЕ.....	101

**СЕКЦІЯ
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

Батман В. С. ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ (ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА З КРАЇНАМИ ЄС, ЦСЄ ТА СНД)	103
Білозуб Т. Ю. ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ.....	105
Боровицкая В. С. АНТИМОНОПОЛЬНАЯ ПОЛИТИКА В УКРАИНЕ.....	107
Губенко В. Є. ДОСВІД УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ.....	108
Кисельова А.С. БЕЗРОБІТТЯ: СУТНІСТЬ І ПРИЧИНИ.....	110
Коваленко К. А. ІНСТИТУЦІЙНІ ЗМІНИ СЕРЕДОВИЩА ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ.....	111

Козицька А.О. ПРОБЛЕМИ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	113
Кононученко Ю.В. ПРОБЛЕМИ МАЛОГО ПРІДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УКРАЇНІ.....	115
Перонко А.М. СТАН ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....	117
Уланова Ю. О. СОТРУДНИЧЕСТВО УКРАЇНИ С МЕЖДУНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ.....	119
Шкурат О. О. ПРОБЛЕМИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ.....	121

СЕКЦІЯ

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГОВОЇ ПОЛІТИКИ

Журавлева К. А. СИСТЕМА СРЕДСТВ МАРКЕТИНГА И ИХ СТРУКТУРА	124
Ларіна Д.Є. ШЛЯХИ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА ТА ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ РОЗДРІБНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ.....	126
Свирина Е.А. МАРКЕТИНГ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СОВРЕМЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ...	128
Марченко А.Г. СУЧАСНИЙ СТАН ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	130
Недбайлова К.Є. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ.....	131
Політаєва А. І. ПРОЖИТКОВИЙ МІНІМУМ: РОЛЬ ТА МІСЦЕ У РОЗПОДІЛІ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ.....	133
Рассолова А.А. ПРИМЕНЕНИЕ МОДЕЛИ РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ ГЕРМАНИИ В СТАНОВЛЕНИИ РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ	135
Серпокрылова А. С. ИНФЛЯЦИЯ И АНТИИНФЛЯЦИОННАЯ ПОЛИТИКА В УКРАИНЕ.....	137
Сандуляк Д.С. МАРКЕТИНГОВА СТРАТЕГІЯ ВИХОДУ ПІДПРИЄМСТВА НА ЗОВНІШНІЙ РИНОК	139

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Голубчикова Д. Р. ПОДАТКОВА СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	142
Головченко В.А. ВИЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ.....	143
Гнідіна В.С. ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВЕНЧУРНОГО КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ.....	144
Гуляєва О.Г. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	147
Дятлова В. С. ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ДОЛГ УКРАИНЫ И ПУТИ ЕГО СОКРАЩЕНИЯ.....	149
Жигальцова М.А. АНАЛИЗ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ТЕНЕВОЙ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ.....	151
Залецька В.Г. ІНДЕКС РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЯК ІНДИКАТОР ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ НАПРЯМКІВ МІЖНАРОДНОГО ФІНАНСУВАННЯ ПРОГРАМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	152
Скидченко А.О. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ АПК.....	155

Стадник Д.С. ПРИЧИНЫ ДЕВАЛЬВАЦИИ ГРИВНЫ.....	157
Чернейкіна К. С. ВПЛИВ ІНФЛЯЦІЇ НА ЕКОНОМІКУ ДЕРЖАВИ.....	159
Шевцов В.Ю. ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	161
ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕНСИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В УКРАЇНІ.....	163
Катрич А.В. ПОНЯТТЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....	

Збірник тез доповідей студентів
економіко-правового факультету

Дебют

У збірнику публікуються тези українською, російською
мовами

Відповідальний редактор: Кислова Л.А.

Комп'ютерна верстка: Кислова Л.А.